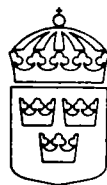

Utrikesutskottets betänkande

1987/88:20

om internationellt utvecklingssamarbete m.m.
(prop. 1987/88:100, bil.5)

UU
1987/88:20

Sammanfattning av betänkandet

I propositionen föreslås att Sveriges del i det internationella utvecklingssamarbetet liksom tidigare skall uppgå till en procent av bruttonationalinkomsten (BNI), vilken för budgetåret 1988/89 innebär att 10 350 milj.kr. av statsbudgeten avsätts för biståndssändamål. Det svenska biståndet har därmed nått över tio miljarder kronor.

Drygt hälften av biståndet administreras av SIDA. Huvuddelen av SIDA-biståndet eller drygt 3 miljarder går till långsiktigt samarbete med 17 programländer. En stor del utgår i form av katastrofbistånd, humanitärt bistånd eller bistånd genom enskilda organisationer till ett flertal länder även utanför programlandskretsen. Anslagsposten för s.k. Särskilda program föreslås få ett väsentligt påslag och kommer bl.a. att användas för bistånd till kampen mot AIDS.

En väsentlig andel av det bilaterala biståndet förmedlas numera genom andra biståndsorgan, främst beredningen för tekniskt-ekonomiskt samarbete (BITS) som bl.a. kan ställa krediter till förfogande för kommersiellt samarbete med u-länderna. Liksom tidigare föreslår regeringen även i år en anslagspost för stöd till särskilt skuldyngda u-länder.

Sveriges stöd för FN:s biståndsverksamhet fortsätter. Mer än en fjärdedel av vårt bistånd förmedlas genom FN och Världsbanksgruppen.

I propositionen ges miljöbiståndet och bistånd för främjande av mänskliga rättigheter och demokrati särskild betoning. Till de gällande fyra biståndspolitiska målen föreslår regeringen – på uppdrag av förra årets riksdag – ett femte mål, formulerat "framsynt hushållning med naturresurser och omsorg om miljö".

I anslutning till biståndspropositionen har väckts över trettio motioner med sammantaget ett par hundra yrkanden. Partimotioner har väckts av moderata samlingspartiet (U225), folkpartiet (U202), centerpartiet U210 och vänsterpartiet kommunisterna (U211), vari dessa partiers biståndspolitiska program presenteras och förslag om förändringar i regeringens proposition framlagts.

Utskottsmajoriteten följer i sitt förslag till riksdagen regeringens proposition i vad gäller förslag till anslagsbelopp för olika biståndssändamål. Oppositionspartiernas förslag framgår av reservationerna i slutet av betänkandet.

I fråga om utvecklingssamarbetets allmänna inriktning och principerna för

det råder i stor utsträckning enighet mellan samtliga partier. Det gäller exempelvis betoningen av miljöfrågorna och den centrala roll som värtet om mänskliga rättigheter och demokrati bör spela i utvecklingssamarbetet. Skilda åsikter föreligger emellertid i vissa avseenden i fråga om medlen att nå dessa mål. De borgerliga partierna föreslår således att ett särskilt anslag inrättas för miljöfrågor. Moderata samlingspartiet och centerpartiet är på motsvarande sätt eniga om att ett särskilt anslag för demokratibistånd bör införas. Likaså reserverar sig moderata samlingspartiet till förmån för en strategi för demokratiutveckling och tillsättandet av en demokratikommision. Moderata samlingspartiet och folkpartiet föreslår därtill att årliga rapporter utarbetas för att belysa utvecklingen i vad gäller mänskliga rättigheter och demokrati i mottagarländerna. Utskottsmajoriteten avstyrker dessa förslag med hänvisning till att såväl miljö som demokrati är inslag i det sedvanliga landinriktade biståndet.

Även på ett antal andra punkter framför oppositionspartierna invändningar mot budgetpropositionens förslag. Det gäller bl.a. biståndet till Vietnam som (m), (fp) och (c) vill utveckla. Folkpartiet föreslår att programlandssamarbete inleds med Uganda och Filippinerna och vänsterpartiet kommunisterna motsvarande biståndssamarbete med Kambodja. Invändningar av olika innebörd framförs också från (m), (fp) och (vpk) mot utformningen av det särskilda stödet till skuldyngda u-länder och från samtliga oppositionspartier mot storleken av anslagsposten för u-krediter. Vänsterpartiet kommunisterna föreslår ökat stöd till u-landsforskningen och vill inrätta ett internationellt institut på detta område, vilket majoriteten avstyrker.

Likaledes avstyrker majoriteten förslaget om en biståndspolitik utredning framfört av (c) och av (vpk) och ett förslag om att utreda det multilaterala biståndet, framfört av (fp).

TREDJE HUVUDTITELN

C. Internationellt utvecklingssamarbete

U-ländernas ekonomiska utveckling

Propositionen (s. 34–41)

Den internationella ekonomiska miljön förblev under 1986 och 1987 ogynnsam för de flesta u-länder. Tillväxten var med några undantag svag i både u- och i-länder. Tillväxt i världsekonomin som helhet är betydelsefull för u-ländernas export och därmed också för deras tillväxt och möjlighet att utveckla levnadsstandard och välfärd. En tillväxttakt i i-länderna på 3% har ansetts som nödvändig, t.ex. av Världsbanken, för att u-länderna skall förmå upprätthålla en måttlig egentillväxt. 1985 föll i-ländernas tillväxttakt under denna nivå och den fortsatte att falla under både 1986 och 1987.

De för u-ländernas export viktiga råvarupriserna låg kvar under perioden på historiskt sett mycket låga nivåer. Handeln växte endast långsamt, och tendenserna mot ökade handelshinder höll i sig. 1986 översteg u-ländernas samlade skuld 1 000 miljarder dollar. Stora skuldbördor fortsatte att tynga

många u-landsekonomier, vilket också försämrade investeringsklimatet. Det totala biståndet var fortfarande inte större än vid årtiondets början. Obalanser i i-ländernas ekonomier ökade riskerna för en recession med försämrad tillväxt för u-länderna som följd.

Bland u-landskontinenterna har *Asien* utvecklats mest dynamiskt. De exportorienterade länderna i Östasien har haft bland de högsta tillväxttakterna i världen under senare år. Med sina starka handelsbalanser kommer dessa länders efterfrågan och investeringar att bli allt viktigare i den internationella ekonomin.

En nyckelroll för utvecklingen i denna del av *Asien* spelar Japan, som i ökande omfattning direktinvesterar i regionen.

Av övriga asiatiska länder har såväl Kina som Indien under åttioalet lyckats hålla en hög tillväxttakt; 8,3% i genomsnitt under åren 1980-85. Det största bidraget till denna ökning har kommit från jordbruket. Situationen i Indien försämrades dock 1987 genom torka.

Genom oljeprisfallet 1986 minskade inkomsterna drastiskt i de *oljeexporterande* länderna. Ökade försäljningsvolymerna kunde inte kompensera för det inkomstbortfall som det lägre värdet på såväl oljan som dollarn innebar.

Utvecklingen i *Latinamerika* har under den aktuella perioden varit blandad. Trots att flera länder i regionen (bl.a. Brasilien, Peru, Argentina och Colombia) haft en hög ekonomisk tillväxt under 1986, ökade inte tillväxten per invånare i regionen som helhet nämnvärt. Produktionen per invånare ligger fortfarande under 1980 års nivå. Flera latinamerikanska länder drabbades hårt av oljeprisfallet. För regionen betydelsefulla råvarupriser (till exempel socker, koppar och vetepriser) föll under 1986 till sina lägsta nivåer på flera decennier. Räntenivån på den latinamerikanska utlandsskulden sjönk under 1986, men detta kunde inte hindra att Latinamerikas samlade bytesbalans ändå försvagades.

Detsamma har sannolikt varit fallet under 1987, vilket inneburit att regionens kreditvärdighet inte kunnat förbättras. Skuldtjänstkvoten steg för de latinamerikanska länderna från 40% år 1985 till 44% år 1986. Ökningen såg ut att fortsätta under 1987. Det har vidare inneburit att de internationella bankernas nettoutlåning till regionen ytterligare minskat och att alltså skuldkrisen är långt ifrån en lösning.

Detsamma gäller *Afrika*, där visserligen skuldvolymerna inte är lika stora som i Latinamerika, men där skuldbördorna i många fall är tyngre att bära för mindre utvecklade ekonomier. För 17 tungt skuldsatta länder i Afrika uppgår deras samlade skulder till 80% av BNP och 400% av den årliga exporten.

Under 1986 fick många länder söder om Sahara uppleva en viss förbättring i de yttre villkoren för ekonomisk utveckling, i fallet för oljepriset, en relativ uppgång i priserna på flera afrikanska exportvaror samt god nederbörd som hjälpte till att ge kontinenten en av dess största skördar någonsin.

Under 1987 försämrades dock åter bytesförhållandena för många av de fattigaste afrikanska länderna. Befolkningen fortsätter att växa mycket snabbt. Jorden överutnyttjas och miljön hotas. Investeringsnivån är alltför låg. Investeringsandelen av nationalinkomsten har sjunkit drastiskt under flera år i de skuldyngda länderna. De ligger nu på samma nivå som för mer än en generation sedan.

Många afrikanska länder har infört strukturanpassningsprogram. De viktigaste ekonomiska reformerna som därvid genomförts har varit nedskrivna valutor, reformerad jordbrukspolitik och sanerade statsfinanser. Dessa reformer har bidragit till ökad produktion under år 1986 och sannolikt även under 1987. Tillväxten är dock alltför låg för att en bestående utveckling skall kunna åstadkommas. Det räcker inte heller med interna reformer. De externa resurser – exportinkomster, utländskt kapital och bistånd – som krävs, har inte kunnat mobiliseras i tillräckligt hög grad. Afrika som helhet har inte erfarit några avgörande förbättringar när det gäller handels-, skuld- eller biståndsläget.

Biståndet har varit i stort sett konstant under hela åttiotalet. På grund av det extraordinära katastrofbiståndet blev 1985 års bistånd det högsta hittills. Den reala biståndsvolymen ökade under 1986 med 1,4%, en lägre takt än tidigare under åttiotalet. Som andel av BNI låg OECD-ländernas bistånd kvar på 0,35%. Fortfarande har bara fyra länder – Norge, Nederländerna, Danmark och Sverige – nått upp till det mål FN ställt upp för biståndet: 0,7% av BNI (tabell 1, s. 40 i prop.).

Tabell 1: Biståndsutbetalningar 1986 från DAC-länderna, OPEC, Sovjetunionen och Östeuropa samt samma länders per capita-inkomster

	Biståndets andel av BNI (%)	Biståndets storlek (milj. USD)	Inkomst per capita 1985 (USD)
DAC-länderna	0.35	36 676	12 343
Norge	1.20	796	14 375
Nederländerna	1.01	1 740	9 285
Danmark	0.89	695	11 201
Sverige	0.85	1 090	11 889
Frankrike ⁽¹⁾	0.49	3 508	9 537
Belgien	0.49	549	8 437
Canada	0.48	1 695	13 676
Australien	0.47	752	10 834
Finland	0.45	313	10 894
Förbundsrepub			
Tyskland	0.43	3 832	10 939
Italien	0.40	2 404	6 523
Storbritannien	0.32	1 750	8 465
Nya Zeeland	0.31	75	7 013
Schweiz	0.30	422	16 369
Japan	0.29	5 634	11 303
Irland	0.28	62	4 851
USA	0.23	9 564	16 693
Österrike	0.21	197	9 121
OPEC-länderna (varav)	0.95	4 582	—
Saudiarabien	4.52	3 575	8 850
Kuwait	2.99	715	14 480
Sovjetunionen och Östeuropa	—	4 644	—

(1) exklusive Frankrikes bistånd till de oversjöiska provinserna

(Källa. OECD:s biståndskommitté DAC, 1987)

Propositionen (s. 58-61)

Enprocentsmålet för biståndet står fast. Regeringen föreslår att biståndsramen för budgetåret 1988/89 fastställs till 10 350 milj. kr., vilket motsvarar en procent av den beräknade bruttonationalinkomsten (BNI) för kalenderåret 1988. Beloppet utgör en ökning med 480 milj. kr., i jämförelse med innevarande budgetår.

Ökningen av ramen kommer främst att utnyttjas för anslagen C 1. Bidrag till internationella biståndsprogram och C 2. Utvecklingssamarbete genom SIDA. Inom anslaget för Utvecklingssamarbete genom SIDA bör ökningen främst användas för regionala insatser och humanitärt bistånd, i Latinamerika och södra Afrika.

Anslagsbenämningar och anslagsbelopp framgår av nedanstående sammanfattande tabell (tabell s. 60 i prop.).

Tabell 2 Biståndsanslagen 1985/86–1988/89 (milj. kr.)

	Anvisat 1985/86	Anvisat 1986/87	Anvisat 1987/88	Förslag 1988/89	Förändring 1987/88–1988/89
C 1. Bidrag till internationella biståndsprogram	2 280,0	2 550,0	2 815,0	2 960,0	+ 145,0
C 2. Utvecklingssamarbete genom SIDA	4 226,1	4 649,9	5 146,3	5 413,8	+ 267,5
C 3. Andra biståndsprogram	1 164,3	1 303,3	1 452,1	1 524,2	+ 72,1
C 4. Styrelsen för internationell utveckling (SIDA)	181,6	195,9	201,8	211,9	+ 10,1
C 5. Styrelsen för u-landsutbildning i Sandö	17,8	20,4	21,1	21,2	+ 0,1
C 6. Styrelsen för u-landforskning (SAREC)	5,8	7,3	9,4	10,3	+ 0,9
C 7. Nordiska afrikainstitut	3,2	3,5	3,8	3,8	+ 0,0
C 8. Beredningen för internationellt tekniskt-ekonomiskt samarbete (BITS)	3,5	4,1	4,5	5,6	+ 1,1
C 9. Information	24,6	26,1	27,2	28,6	+ 1,4
Biståndskostnader som finansieras över andra huvudtitlar eller anslag	153,0	179,9	189,7	171,5	– 18,2
TOTALT:	8 060,0	8 940,0	9 870,9	10 350,9	+ 480,0

Regeringen har ett av riksdagen givet bemyndigande att genom avtal med mottagarländer och internationella organisationer kunna utfästa ett belopp motsvarande tre gånger det belopp som anvisas för innevarande budgetår. Verksamhetens inriktning inom några anslag och anslagsposter gör dock att regeringen ej utnyttjar detta bemyndigande fullt ut. För det humanitära biståndet och katastrofbiståndet medges utfästelser och åtaganden uppgående till ett belopp motsvarande två gånger innevarande års ram, medan utfästelser för u-krediter genom BITS kan göras till ett belopp motsvarande två gånger tillgängligt belopp på delposten för u-krediter.

För det tekniska samarbetet genom BITS föreslår regeringen att fleråriga utfästelser och åtaganden får göras av BITS till ett belopp motsvarande två gånger innevarande års ram.

För några poster föreslår regeringen att ett utökat bemyndigande för utfästelser och åtaganden begärs av riksdagen. För det regionala samarbetet genom SADCC föreslås att regeringen ges möjlighet att genom avtal göra fleråriga utfästelser till ett belopp motsvarande fem gånger innevarande års ram. Under delposten Betalningsbalansstöd inom anslaget C 3. Andra biståndsprogram föreslås ett särskilt bemyndigande.

Motioner

1987/88:U202 av Bengt Westerberg m.fl. (fp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av ökat bistånd,

32. att riksdagen beslutar om ett med 100 milj.kr. till 10 450,9 milj. kr. utökat anslag för Internationellt utvecklingssamarbete för budgetåret 1988/89,

1987/88:U219 av Alf Svensson (c) vari yrkas

2. att riksdagen beslutar anta målsättningen att det offentliga biståndet till utvecklingsländerna senast under budgetåret 1994/95 uppgår till 2% av BNI,

3. att riksdagen beslutar höja biståndsanslagen till 1,1% av BNI under budgetåret 1988/89,

1987/88:U225 av Margaretha af Ugglas m.fl. (m) vari yrkas

28. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om "Biståndsanslagen",

Utskottet

Regeringen föreslår att biståndet till utvecklingsländerna fortsatt skall uppgå till en procent av BNI. Det motsvarar för budgetåret 1988/89 10 350 milj. kr., vilket är en ökning med 480 milj. kr. i förhållande till innevarande år. Ökningen fördelas ungefär lika på de olika biståndsanslagen, vilket medför att SIDA föreslås få disponera hälften av biståndsramen och de multilaterala programmen mellan en fjärdedel och en tredjedel.

Andra biståndsprogram (BITS verksamhet, u-krediter, SWEDFUND, SAREC:s verksamhet, IMPOD, projektbistånd och åtgärder för skuldtynghälsa länder) som sammanförs under det nybetecknade anslaget C 3 tar i

anspråk 15 %. Övriga anslag (C 4-C 9) som huvudsakligen används för biståndsmyndigheternas administration och för informationsverksamhet i Sverige, svarar för återstående 7 %.

I propositionen föreslås vissa förändringar av anslagsteknisk natur, vilka huvudsakligen innebär att de bilaterala biståndsprogram som inte administreras av SIDA sammanförs under anslaget C 3 och att det tidigare C 3-anslaget (Information) får nytt nummer (C 9). Utskottet har inga invändningar mot dessa förändringar.

Frågan om bemyndiganden och utfästelser i BITS verksamhet och inom ramen för SADCC-samarbetet kommer att behandlas senare i betänkandet.

Sveriges bistånd är omfattande, särskilt om det ses i relation till andra länders. Av OECD-länderna är det endast Norge, Nederländerna, Danmark och Sverige som nått upp till det 0,7-procentsmål som FN ställt upp för biståndsutbetalningar till u-länderna.

I ett par av de föreliggande motionerna föreslås att riksdagen skall uttala att biståndet i en framtid bör öka ytterligare utöver sin nuvarande andel av BNI. Folkpartiet föreslår i motion U202 att ett nytt volymmål bör uppsättas som en långsiktig ambition och anger att detta mål bör vara 2 % av BNI. I likhet med vad som var fallet när enprocentsmålet en gång antogs uppställs i fp-motionen ingen exakt tidpunkt för det nya målets förverkligande. I motion U219 (c) föreslås likaledes ett tvåprocentsmål och att detta skall uppnås år 1995. Som en första etapp bör biståndsanslagen redan budgetåret 1988/89 höjas till 1,1 % anser motionären.

I moderata samlingspartiets motion U225, yrkande 28, framförs invändningar mot att utvecklingssamarbetet enligt motionärernas mening i alltför hög grad styrs av ett fastställt anslagsmål, när det i stället borde vara effektiviteten i biståndet och möjligheten att i praktiken genomföra de projekt som utarbetats, som skulle vara styrande för anslagens storlek. De stora outnyttjade beloppen är ett tecken på att biståndsramen snarast är för stor för de faktiska behoven. Motionärerna föreslår därför en ram för nästa budgetår på ca 0,9 %, vilket är en anpassning till den biståndsvolym som under senare år i praktiken har betalats ut till u-länderna, nämligen i genomsnitt 0,85 %.

Utskottet vill med anledning av dessa motioner anföra följande. När det på sin tid gällde att skapa opinion hemma och i andra länder för de rika ländernas skyldigheter mot u-länderna hade ett kvantitetsmål stor betydelse. Det hjälpte oss också att bygga upp en effektiv och på långsiktigt samarbete inriktad biståndsorganisation. Läget är nu delvis ett annat. Sverige har uppnått sitt eget anslagsmål och överskrider tillsammans med några andra länder det av FN uppställda utbetalningsmålet.

Den uppgift som nu står i förgrunden är att ge biståndet ett sådant innehåll att det svarar mot särskilt de fattigaste u-ländernas alltmer bekymmersamma situation. De outnyttjade reservationerna under vissa anslag och anslagsposter tyder mer på att biståndet inte tillräckligt snabbt kunnat inriktas på de mest angelägna behoven än på att anslagen skulle vara för stora.

Utskottet är av samma uppfattning som framförs i bl.a. fp-motionen, nämligen att u-ländernas behov motiverar en ökning av de rika ländernas bistånd. Sverige verkar också i enlighet härmed i internationella samman-

hang. Det svenska anslagsmålet bör stå fast och Sverige bör medverka till att fler länder följer FN:s rekommendation att överföra 0,7 % av BNI till u-länderna. Utskottet utesluter inte en framtida ökning av det svenska biståndets andel av BNI men anser inte att det nu finns anledning att uppställa nya kvantitativa mål. Yrkande 1 i motion U202 och yrkandena 2 och 3 i motion U219 avstyrks därför. Till yrkande 32 i motion U202, vari föreslås en höjning av nästa budgetårs biståndsram med 100 milj. kr., tar utskottet ställning sedan de olika anslagen behandlats.

Utskottet anser självfallet att anslagna medel bör användas effektivt men delar inte den uppfattning som kan utläsas ur motion U225 (m) att det skulle råda någon motsättning mellan effektivitetskrav och biståndets omfattning. Yrkandet avstyrks följaktligen i vad avser övervägandena om volymmålet. Utskottet behandlar kravet på en sänkning av biståndsramen i avsnitten om de olika anslagen.

Motionärerna i motion U225 (m) har invändningar mot det sätt på vilket regeringen lämnar bistånd till mottagarländer utöver de fastställda landramarna och anser att riksdagen därigenom undandras möjligheten att utöva kontroll över biståndsanslagens utnyttjande.

Detta är en fråga av konstitutionell och principiell innebörd, som inte är begränsad till de av motionärerna nämnda exemplen utan som berör hela utvecklingssamarbetet. Det ligger i det internationella utvecklingsarbetets karaktär att riksdagen inte kan ha inflytande över varje enskildhet. I fråga om det bilaterala biståndet har riksdagen förbehållit sig ett avgörande inflytande över valet av samarbetsländer och när avtal om större och långsiktiga projekt ingåtts. Däremot har riksdagen vanligtvis inte velat föreskriva hur landramsmedlen skall användas.

Under senare år har ett antal nya anslag och anslagsposter inrättats. Riksdagen har vid deras tillkomst tagit ställning till den allmänna användningen av dem (miljö och markvård, kvinnoinriktat bistånd, u-krediter, betalningsbalansstöd, u-landsforskning m.m.) men i huvudsak överlämnat åt regeringen att inom ramen för de grundläggande biståndsprinciperna avgöra till vilka länder detta bistånd skall riktas.

På grund av karaktären hos anslagsposterna för humanitärt bistånd och för katastrofbistånd har riksdagen inte heller fastställt den exakta användningen av dessa.

Det kan hävdas att utvecklingen under senare år medfört att riksdagens inflytande över utnyttjandet av de enskilda anslagsposterna minskat. Detta är delvis en följd av verkligheten i u-länderna själva, med katastrofer och akuta nödsituationer som allt vanligare inslag, men det är också en följd av riksdagens egna beslut som syftat till en mångfacetterad u-landspolitik med nya anslagsändamål och en åtföljande minskning av det landprogrammerade biståndet.

Utskottet anser sig inte nu ha underlag för att föreslå några förändringar i den ordning som sålunda vuxit fram. Utskottet förutsätter emellertid att den översyn som utrikesdepartementet inlett beträffande biståndet till länder utanför programlandskretsen kommer att kunna ge underlag för fortsatta överväganden om belutsordningen för det framtida utvecklingssamarbetet.

Utskottet föreslår bifall till det som anförs under rubriken Biståndsanslagen i budgetpropositionen. Till anslagens storlek återkommer utskottet vid behandlingen av respektive anslag.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *nytt volymmål för biståndet*
att riksdagen avslår yrkande 1 i motion 1987/88:U202,
2. beträffande *biståndets volym 1994/95*
att riksdagen avslår yrkande 2 i motion 1987/88:U219,
3. beträffande *höjning av biståndsvolymen 1988/89*
att riksdagen avslår yrkande 3 i motion 1988/89:U219,
4. beträffande *sänkning av biståndsramen 1988/89*
att riksdagen avslår yrkande 28 i motion 1987/88:U225 såvitt nu är i fråga,
5. beträffande *översyn om beslutsordning m.m. för bistånd*
att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

2 Allmänna riktlinjer för utvecklingssamarbetet

Propositionen (s. 37–58)

Det övergripande svenska biståndspolitiska målet att höja de fattigaste folkens levnadsnivå står fast. Den starka inriktningen på de fattigaste länderna består.

De nuvarande fyra målen för svenskt bistånd kvarstår

- resurstillväxt,
- ekonomisk och social utjämning,
- ekonomisk och politisk självständighet,
- demokratisk samhällsutveckling.

Därtill föreslår regeringen ett nytt mål:

- Framsynt hushållning med naturresurser och omsorg om miljön.

Kvinnornas roll i biståndet och i u-länderna framhålls särskilt i propositionen.

U-länderna i världsekonomin

Som anförs i propositionen förblev den totala ekonomiska miljön under 1986 och 1987 ogynnsam för de flesta u-länder genom låg tillväxt, låga råvarupriser, långsam tillväxt i handeln, stora skuldbördor och försämrat investeringsklimat. Tillväxt i världsekonomin är betydelsefull för u-ländernas export och därmed också för deras utveckling.

U-ländernas viktigaste källa till externa resurser är utrikeshandeln. Det är därför oroande att u-ländernas exportintäkter utvecklas så långsamt, står det vidare i propositionen. Det finns dock exempel på länder som genom en allt större och mer diversifierad export gjort imponerande framsteg. En mer öppen handelspolitik har blivit ett viktigt inslag i u-ländernas ekonomiska

politik. Trots detta räcker i en del djupt skuldsatta länder inte handelsin-komsterna för att de skall komma i ekonomisk balans med omvärlden och för att en bestående tillväxt skall bli möjlig. Till det är kraven på återbetalning av kapital och räntor på tidigare lån alltför stora. Produktionsapparaten i många u-länder hotas nu bl.a. genom att investeringarna uteblir. Flödet av privat investeringskapital till u-länderna har minskat drastiskt.

Även totalt sett har det privata resursflödet inkl. exportkrediter minskat drastiskt och i dag återstår, om de räntor u-länderna betalar räknas bort, endast ett mindre nettoflöde till u-länderna.

Enligt propositionen har de officiella flödena därigenom blivit allt viktigare. I dag utgör dessa två tredjedelar av de totala kapitalflödena.

Det finns nu en allt bredare insikt om att bistånd behövs. Det finns också en ökad insikt i hur komplicerade faktorerna bakom utveckling är. Ekonomiska, sociala och politiska faktorer är ömsesidigt beroende. Människans komplicerade samspel med naturen har underskattats. Utveckling förutsätter att framsteg görs på alla områden. Tillsammans bildar dessa faktorer en miljö som är mångfalt viktigare för utveckling än biståndet, heter det i propositionen. Men biståndet spelar en viktig roll. Den har sin främsta betydelse som överföring av resurser och kunskaper, men den deltar också i den långsiktiga process som förändrar den internationella ekonomiska sociala och politiska miljön.

Miljömålet och de övriga biståndspolitiska målen

På uppdrag av 1987 års riksdag tillsatte regeringen en utredning för att göra en översyn av formuleringen av biståndsmålen i syfte att i dem ge uttryck åt hänsynen till miljön. I utredningens betänkande "Bistånd för bättre miljö" (SOU 1987:28) föreslås att framsynt hushållning med naturresurser och omsorg om miljön blir ett mål för biståndet. Utredningen samrådte med en särskilt tillsatt parlamentarisk referensgrupp som ställt sig bakom förslaget. Utredningen innehåller en diskussion om sambandet mellan miljömålet och de övriga biståndsmålen samt bakgrundsbeskrivningar av biståndsmålen tillkomst och av hur miljöhänsyn kommit till uttryck i olika internationella initiativ och i den svenska biståndspolitiken. Utredningens förslag om ett miljömål vann ett starkt bifall i den breda remissbehandling som ägt rum.

Regeringen har funnit utredningens formulering av ett miljömål väl motiverad och därför föreslås att miljömålet införs som ett av de biståndspolitiska målen. Någon ändring av de gällande målen föreslås inte. Dessa utgör en helhet. Den ordning i vilken de presenteras innebär inte en rangordning. Kampen mot fattigdom och för förbättrade levnadsvillkor kräver ansträngningar på flera områden samtidigt.

I propositionen görs en översyn av sambanden mellan de biståndspolitiska målen i ljuset av ett miljömål. Av översynen framgår att resurstillväxt krävs för att fylla människornas grundläggande behov. Tillväxten skall ske inom ramen för ett förbättrat utnyttjande av naturresurserna men utan att äventyra kommande generationers förutsättningar. De ekologiska sambanden måste skyddas, liksom växternas och djurens bestånd och artrikedom.

Tydligast framstår sambandet mellan tillväxt och miljö i situationen för

u-ländernas fattiga bönder. De är för sin överlevnad beroende av att få ut mer ur jorden. Enbart befolkningsökningen innebär ett snabbt växande tryck på marken. Markförstöring, skogsskövling, torka, översvämningar – många är de olika yttringar av den förstörelse av naturresurser och miljö som äger rum. Det är nödvändigt att öka produktionen utan att förbruka det kapital den bygger på. Fattiga bönder har emellertid inte råd att investera i de nya produktionsmetoder som behövs. Bistånd kan spela en stor roll för att bönderna skall kunna bryta sig ur denna onda cirkel. Miljömålet och tillväxtmålet förutsätter varandra.

På många håll i u-länderna hotas miljön också av en hård exploatering av naturresurserna. Rovdrift förekommer i t.ex. malmbrytning, skogsavverkning och exportjordbruk. Här bär ofta multinationella företag ett stort ansvar. U-ländernas behov av inkomster och industriell utveckling kan utnyttjas av företag som vill bedriva miljöfarlig produktion. Allvarliga miljöskador har blivit följden. Biståndet kan ge ett begränsat bidrag till att stärka u-ländernas förmåga att hävda sina miljöintressen, men det grundläggande problemet är ojämlikheten i i-länders och u-länders ekonomiska styrka.

En höjd levnadsnivå i u-länderna kräver en stark tillväxt men utan ökat förbrukande av jordens begränsade naturresurser. Ökad produktivitet i bruket av naturresurser är lösningen. Biståndet måste ständigt göra avvägningar mellan vad som synes främja ett miljömål resp. ett tillväxtmål. På sikt är endast den utveckling acceptabel som främjar dem båda.

Eftersom det är de fattigaste som hårdast drabbas av miljöförstörelse berör miljömålet i hög grad det bistånd som vill främja ekonomisk och social utjämning.

För att främja miljöhänsynen i ett fattigdomsorienterat bistånd är kvinnorna särskilt viktiga som målgrupp. Enligt propositionen har vi kommit en god bit på väg i arbetet med ett mer kvinnoinriktat bistånd. Miljömålet kommer att stärka denna inriktning.

Det finns en länk mellan självständighetsmålet och miljömålet eftersom en nations förutsättningar att utvecklas självständigt är beroende av styrkan i dess ekonomi.

Genom att ansvaret för ett programs utformning och genomförande inom ramen för det svenska stödet till landsbygdsutveckling, t.ex. markvård och andra miljöprogram, vilar på dem som direkt berörs, så är miljömålet även intimt förknippat med demokratimålet.

Bistånd på miljöområdet

Hänsynen till miljön har blivit ett stående ämne i den svenska dialogen med u-länderna. Insatser på miljöområdet har blivit en allt viktigare del av biståndsmyndigheternas verksamhet. Enligt regeringen måste denna utveckling fortsätta, och den ställer sig bakom SIDA:s ambition att väsentligt öka kapaciteten att lämna bistånd på miljö- och markvårdsområdet. SIDA:s avsikt att presentera en handlingsplan för sina insatser på miljöområdet välkomnas.

SAREC som stöder u-ländernas forskning och kapacitetsuppyggnad på

miljöområdet ämnar i flera avseenden förstärka sina insatser. Enligt regeringen är behovet stort av förstärkt kompetens och utökad forskning i miljöfrågor. I syfte att både stärka den svenska resursbasen och utbildningen av studenter och forskare från u-länder har biståndsmyndigheterna förklarat att de tillsammans med svenska, och även utländska, forskningsinstitutioner avser att utveckla närmare samarbetsformer.

Regeringen finner det angeläget att stärka u-ländernas egen kapacitet härvidlag genom att direkt eller via de multilaterala biståndsorganen stödja u-ländernas planering och institutionsuppbyggnad.

Folkrörelserna och andra enskilda organisationer kan enligt regeringen spela en roll på miljövårdsområdet, såväl genom egna projekt som genom katastrofhjälpsinsatser och informationsverksamhet.

Regeringen föreslår ökade anslag till de enskilda organisationernas biståndsverksamhet. Samarbetet med u-ländernas egna organisationer liksom även med internationella organisationer, bl.a. Internationella Naturvårdsunionen (IUCN), bör förstärkas.

Under 1987 fick miljöfrågorna förnyad uppmärksamhet när kommissionen för miljö och utveckling under ordförandeskap av Norges statsminister Gro Harlem Brundtland presenterade sin rapport: "Vår gemensamma framtid." Den oberoende kommissionen tillkom på uppdrag av FN:s generalsekreterare efter beslut vid 1983 års generalförsamling. FN:s medlemsstater har i en resolution enats om principerna för uppföljningen av rapporten.

Sverige och de övriga nordiska länderna kommer att verka för att miljöhänsynen får genomslag i såväl FN:s som Världsbankens och de regionala utvecklingsbankernas arbete.

Bistånd för demokrati och mänskliga rättigheter

De olika målen för svenskt utvecklingssamarbete skall, enligt vad som sägs i propositionen, ses som en helhet. Demokrati och respekt för mänskliga rättigheter utvecklas lättare i ett samhälle där de allmänna levnadsförhållandena förbättras. Demokratiskt inflytande och krav på respekt för mänskliga rättigheter är samtidigt mål och verktyg för utvecklingen. De länder som Sverige har biståndssamarbete med är mycket olika. Tradition, historia och ideologiska synsätt är olika. De har också varit utsatta för olika slag av påverkan utifrån under kolonialtiden och i det internationella samarbetet. Nivån på ekonomisk och social utveckling skiljer sig kraftigt åt. Varje u-land genomgår sin egen utvecklingsprocess. Biståndet är en av många faktorer som påverkar utvecklingen.

Allt detta måste enligt propositionen vara utgångspunkter för arbetet med att genom biståndet främja en demokratisk samhällsutveckling i mottagarländerna. Det är inte möjligt att utforma någon för alla länder generell tillämpbar katalog över konkreta insatser eller aktiviteter som främjar demokrati. Att sprida och förankra demokratiska synsätt och respekt för mänskliga rättigheter är en fråga om att bidra till att förändra både attityder och institutioner. I detta arbete är det särskilt viktigt att ha ett långsiktigt perspektiv.

Fred, nationellt självbestämmande och frihet från diskriminering på grund av ras är förutsättningar för en demokratisk samhällsutveckling. Kunskap

och utbildning ökar förutsättningarna för ekonomisk utveckling och demokrati. Grundutbildning av barn och vuxna har därför hög prioritet i det svenska biståndet. Också annat bistånd som når ut till många människor som t.ex. hälsovård eller åtgärder som skapar sysselsättning kan på ett grundläggande sätt främja demokrati. Viktiga inslag i arbetet med demokratimålet är även att folkligt inflytande främjas.

U-länderna utformar själva sina författningar och politiska system. Inom det svenska biståndet anser regeringen att vi kan stödja detta genom att på ett öppet sätt dela med oss av erfarenheter, bidra till utbildning samt svara för rådgivning och tekniskt bistånd, t.ex. i samband med allmänna val.

Insatser inom kultur och massmedia är angelägna. De kan bidra till att stärka den nationella identiteten och till att främja öppenhet och pluralism. Med målet att främja demokrati har SIDA enligt regeringen på ett värdefullt sätt ökat sina insatser på kulturområdet. Ytterligare insatser på kulturområdet föreslås.

Det ökade intresset för institutionssamarbete och stipendiering och andra former av personutbyte framhålls. Förvaltningsbiståndet, som ökat i det svenska utvecklingsarbetet, bör enligt regeringen bidra till demokratisering.

Vad gäller Latinamerika anser regeringen att det humanitära biståndet har en fortsatt angelägen roll att spela för att stödja en demokratisk samhällsutveckling. Ökade bidrag härtill föreslås.

I Centralamerika ges ökat stöd till regionala insatser i syfte att stärka freds- och demokratiseringsprocessen.

Själva arbetssättet vid biståndsarbetet kan främja folkligt inflytande och ansvarstagande. Svenska folkrörelser spelar här en viktig roll.

Stöd för att stärka kvinnornas ställning i u-länderna är ett stöd också för demokratin. Regeringen finner detta stöd angeläget.

Det är enligt regeringen ett centralt krav på en rättsstat och ett viktigt led i en demokratisk samhällsutveckling att de *mänskliga rättigheterna* respekteras.

En arbetsgrupp inom UD kommer att se över den svenska politiken beträffande mänskliga rättigheter, främst i ett FN-perspektiv. I arbetsgruppens uppdrag ingår enligt budgetpropositionen att undersöka möjligheterna att inom FN:s ram bistå utvecklingsländerna att främja en demokratisk utveckling och respekten för de mänskliga rättigheterna.

Enligt regeringen återfinns insatser med direkt anknytning till demokratimålet inom alla delar av bistandsverksamheten. Huvudinriktningen bör enligt regeringen vara att arbeta med demokratimålet på detta integrerade sätt.

Afrika i det svenska biståndet

Afrika är den kontinent som i dag har de mest akuta utvecklingsproblemen i världen. Det bristande internationella stödet till de fattigaste och mest skuldsatta länderna i Afrika inger oro. Sverige har länge varit pådrivande i skuldfrågorna i internationella sammanhang som t.ex. Världsbanken och Valutafonden, och svenska initiativ har lett fram till olika åtgärder för att öka

Det svenska bilaterala biståndet har successivt anpassats för att kunna stödja programländerna i deras ansträngningar att ta sig ur sin djupa ekonomiska kris. Det gäller framgent att utnyttja de möjligheter till utveckling som finns i Afrika inom t.ex. jordbruket, fisket, industrin baserad på inhemska råvaror och handeln mellan de afrikanska länderna, heter det bl.a. i propositionen. Utbildning och forskning måste även enligt propositionen ges högsta prioritet i framtiden.

Regeringen har tagit initiativ till en översyn av inriktningen av biståndet till Afrika inför 1990-talet. Arbetet skall redovisas i 1989 års budgetproposition. Syftet är att närmare analysera den anpassning av biståndet till Afrika som kan komma att krävas under 1990-talet. Utredningsarbetet avses utmynna i förslag och riktlinjer avseende biståndets framtida inriktning.

Svensk politik gentemot *Sydafrika och södra Afrika* består dels av ekonomiska sanktioner och andra isoleringsåtgärder mot apartheidregimen i Sydafrika, dels stöd i olika former till de grannländer som drabbas av Sydafrikas destabiliseringspolitik. Betydande öknings i biståndet till södra Afrika föreslås. Ytterligare en väg att stärka Sydafrikas grannländer (SADCC-länderna) är att uppmuntra till ökad etablering av företag i de självständiga staterna i södra Afrika. I samarbete mellan Norden och SADCC utarbetas enligt propositionen förslag till åtgärder med detta syfte.

Bistånd utanför programländerna

Inom det bilaterala biståndet lämnas bidrag till en rad olika insatser i andra u-länder än programländerna. Det rör sig om bidrag till olika insatser i ett 50-tal u-länder utanför programländerna.

Genom SIDA lämnas stöd till enskilda organisationers verksamhet och katastrofinsatser. Under anslagen för regionalt samarbete, humanitärt bistånd och särskilda program utgår också bidrag till utvecklingsprojekt i andra länder än programländerna. SAREC (Styrelsen för u-landsforskning) lämnar stöd till internationella och regionala forskningsprojekt som engagerar forskare från ett stort antal u-länder. BITS (Beredningen för internationellt tekniskt-ekonomiskt samarbete) bedriver tekniskt samarbete med drygt 20 u-länder. Med u-krediter finansieras angelägna investeringsprojekt i en del av dessa länder liksom i kreditvärdiga programländer. SWEDFUND (Fonden för industriellt samarbete med u-länder) medverkar till industrisamarbete i form av joint venture-företag såväl i programländer som i andra u-länder. IMPOD (Importkontoret för u-landsprodukter) främjar u-landsexport till Sverige.

Det finns ett starkt behov att såväl inom som utanför biståndet främja åtgärder som ger u-länderna nödvändig draghjälp för att kunna spela en starkare roll i världsekonomin. Detta är enligt propositionen ett starkt skäl för Sverige att fortsätta att utveckla ett differentierat bistånd som även syftar till att stödja och stärka förbindelserna med andra u-länder än programländerna. Andra biståndspolitiska skäl för ett sådant engagemang är t.ex. stöd till en demokratiseringsprocess, återuppbyggnad efter krig eller naturkatastrof, utbyggnad av infrastruktur, eller insatser för att utnyttja inhemska naturresurser eller industri.

Generellt gäller dock att de biståndspolitiska målen skall vara vägledande för allt svenskt utvecklingsarbete.

Biståndet utanför programländerna har hittills till stor del vuxit fram som ett resultat av skiftande initiativ, motiv och samverkande intressen. Mångfalden av insatser på olika områden gör det ibland enligt propositionen svårt att bedöma effektiviteten av de samlade insatserna i resp. land. Därför har en översyn av biståndet till u-länder utanför programländerna inletts inom UD:s avdelning för internationellt utvecklingssamarbete. Avsikten med projektet är att analysera förutsättningarna för att utifrån de biståndspolitiska målen åstadkomma ett effektivt bistånd som är anpassat till olika länders situation. Arbetet skall utmynna i klarare riktlinjer för detta bistånd inför 1990-talet vad gäller länderval, inriktning och arbetsformer.

Regeringen föreslår i propositionen att riksdagen fastställer att Framsynt hushållning med naturresurser och omsorg om miljön skall vara ett mål för Sveriges internationella utvecklings- arbete.

Motioner

1987/88:U201 av Anita Persson och Iris Mårtensson (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om inriktningen av stödet till u-länderna när det gäller familjeplaneringsinsatser samt bidragen till de internationella organisationerna.

1987/88:U202 av Bengt Westerberg m.fl. (fp) vari yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en minskning av andelen bundet bistånd och det bundna importstödet,

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om stöd till uppbyggande av en demokratisk infrastruktur i våra mottagarländer,

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om stöd till stiftelser för bistånd till organisationer i u-länder,

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vikten av att hävda de demokratiska värdena i biståndsdialogen,

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ökat utrymme för demokratimålet i biståndspolitiska beslutsunderlag,

11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att regeringen skall ta initiativ till en årlig oberoende redovisning om förhållandena beträffande demokrati och mänskliga rättigheter i våra mottagarländer,

14. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om avbrytande och avveckling av bistånd,

17. att riksdagen beslutar göra Uganda till nytt programland,

18. att riksdagen beslutar göra Filippinerna till nytt programland,

19. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om förberedelser för att göra Sudan, Somalia och Nepal till nya programländer,

23. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen

anförts om miljökonsekvensanalyser i biståndet,

24. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om samordning av Sveriges agerande vad gäller miljö, markvård och energi i internationella sammanhang,

25. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om stöd till inhemskt enskilt företagande, hantverk, småindustri och lantbruk,

26. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om bistånd till familjeplanering,

28. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ett handlingsprogram för kvinnobistånd i vart och ett av programländerna,

29. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en handläggare med huvudsakligt ansvar för s.k. kvinnofrågor på vart och ett av biståndskontoren,

30. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om u-landskvinnors situation på arbetsmarknaden,

47. att riksdagen beslutar inrätta en särskild anslagspost för Miljö, markvård och energi på 150 milj.kr.,

48. att riksdagen som landram för Filippinerna för budgetåret 1988/89 anslår 40 milj.kr.,

49. att riksdagen som landram för Uganda för budgetåret 1988/89 anslår 40 milj.kr.,

50. att riksdagen för förberedelser för insatser i nya programländer för budgetåret 1988/89 anslår 20 milj.kr. att användas enligt vad som anförs i motionen,

1987/88:U203 av Lars Ulander m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om bistånd till bostadsprojekt i u-länderna.

1987/88:U204 av Birgitta Hambræus (c) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär ändring i SIDA:s inriktning så att bistånd till bostäder prioriteras i enlighet med vad som anförs i motionen.

1987/88:U205 av Filip Fridolfsson och Hugo Hegeland (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att Sveriges biståndsinsatser för u-länder i huvudsak skall utgöras av s.k. bundet bistånd.

1987/88:U207 av Inga Lantz (vpk) vari yrkas att riksdagen begär att regeringen i alla internationella sammanhang verkar för en omfördelning av jordens resurser i enlighet med vad som anförs i motionen.

1987/88:U210 av Olof Johansson m.fl. (c) vari yrkas

1. att riksdagen hos regeringen begär en parlamentarisk översyn av inriktningen av det svenska biståndet,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om åtgärder för att förverkliga miljömålet i biståndet,

3. att riksdagen beslutar införa ett särskilt anslag Miljö, naturvård och energi,

4. att riksdagen anslår 280 milj.kr. till Miljö-, markvård och energi,
5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om global energistrategi,
6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en energikonferens i FN:s regi,
7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om landsbygdsutveckling,
8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om bostadssociala åtgärder,
19. att riksdagen hos regeringen begär förslag till en nordisk handlingsplan för biståndsarbete,
20. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om stöd till demokratisk utveckling,
21. att riksdagen beslutar införa ett särskilt anslag Stöd till demokratisk utveckling,
22. att riksdagen anslår 100 milj.kr. till Stöd till demokratisk utveckling,
23. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om åtgärder för att främja kvinnors utveckling,
24. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om kooperativt bistånd,
30. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om biståndsverksamhet i Södra Afrika,

1987/88:U211 av Lars Werner m.fl. (vpk) vari yrkas

4. att riksdagen uttalar sitt stöd för 77-gruppens krav (Havanna-deklarationen),
5. att riksdagen hos regeringen begär en utredning om en övergripande u-landspolitik i enlighet med som anförts i motionen,
17. att riksdagen hos regeringen begär förslag om att Kampuchea skall upptas som programland,
18. att riksdagen för återuppbyggnadsinsatser i Kampuchea anslår 50 000 000 kr.,

1987/88:U212 av Lars Ernestam (fp) vari yrkas

1. att riksdagen uttalar sitt stöd för FN:s generalförsamlings beslut avseende den s.k. Brundtland-rapporten,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om särskilda insatser inom landramarna och via miljöanslaget i enlighet med vad som anförs i motionen,
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om kapacitetsförstärkning i miljöfrågor på SIDA,
4. att riksdagen hos regeringen begär att SIDA får i uppdrag att göra miljökonsekvensanalyser av alla biståndsprojekt som kan tänkas påverka miljön,
5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om fortbildning av biståndspersonal,
6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om om ideella organisationers möjligheter att göra insatser inom miljövårdsbiståndet.

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om inrättandet av ett särskilt biståndsdepartement,

5. att riksdagen begär att regeringen inleder bilateralt utvecklingssamarbete med El Salvador och Guatemala,

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om biståndets inriktning på de allra fattigaste och inriktningen av de ekonomiska tillväxtmålen,

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om tillsättandet av en biståndsinspektör,

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att frivilligorganisationernas erfarenheter bör ligga till grund för en planering av biståndet enligt de anförda riktlinjerna,

11. att riksdagen hos regeringen begär förslag om en ny biståndsstrategi med målsättningen att huvuddelen av biståndet skall gå till småskalig landsbygds- och jordbruksutveckling,

1987/88:U220 av Birger Hagård m.fl. (m) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att i princip inget svenskt bistånd med undantag av direkt humanitärt bistånd skall komma länder till del, vilka är invecklade i krig,

1987/88:U225 av Margaretha af Ugglas m.fl. (m) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om den humanitära inriktningen av det svenska biståndet,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om helhetssyn på u-landssamarbete,

3. att riksdagen godkänner de riktlinjer för utvecklingssamarbetet som förordas under rubriken "Ett effektivare bistånd",

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om "Frihet och demokrati i tredje världen",

5. att riksdagen beslutar att ge regeringen i uppdrag att låta utarbeta årliga demokratirapporter i enlighet med vad som anges i avsnittet "Stöd för en demokratisk utveckling",

6. att riksdagen beslutar att inrätta anslaget "Stöd till en demokratisk utveckling" och anslå 75 milj.kr. till detta för budgetåret 1988/89,

7. att riksdagen hos regeringen begär att en parlamentarisk kommission inrättas med uppgift att följa den demokratiska utvecklingen i samarbetsländerna,

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om "Avveckling av bistånd",

9. att riksdagen godkänner de riktlinjer för utvecklingsbiståndet som anges under rubriken "Miljö, markvård och energi",

10. att riksdagen under ett nytt anslag Miljö, markvård och energi för budgetåret 1988/89 anvisar ett anslag av 100 milj.kr.,

11. att riksdagen godkänner de riktlinjer för utvecklingsbiståndet som anges under avsnittet "Marknadsekonomi i u-land",

12. att riksdagen godkänner de riktlinjer för biståndssamarbetet som anges under avsnittet "Samverkan med näringslivet",

13. att riksdagen beslutar att importstödet skall bindas till upphandling i Sverige på sätt som förordas i motionen samt i övrigt godkänner vad som anförs under avsnittet "Ökat återflöde",

14. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om "Lokala kostnader",

15. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om under avsnittet "Kvinnor i u-land",

16. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om under avsnittet "Enskilda organisationer",

21. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs under avsnittet "Nya samarbetsländer",

27. att riksdagen beslutar att befattningen som biståndsinspektör ånyo inrättas samt i övrigt godkänner vad som anförs under rubriken "Utvärdering",

1987/88:U503 av Margaretha af Ugglas m.fl. (m) vari yrkas

1. att riksdagen hos regeringen begär förslag till ett program för främjande av en demokratisk samhällsutveckling i de länder med vilka Sverige har biståndssamarbete,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om behovet av en demokratikommission med uppgift att följa utvecklingen av mänskliga fri- och rättigheter i de länder som Sverige har biståndssamarbete med,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om att årliga rapporter utarbetas för att belysa utvecklingen vad gäller mänskliga rättigheter och demokrati i mottagarländer för svenskt bistånd,

1987/88:U525 av Gunnel Jonäng m.fl. (c) vari yrkas

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om att aktualisera skyddet av de mänskliga fri- och rättigheterna vid bilaterala och multilaterala kontakter, samt genom länder som är mottagare av svenskt bistånd,

1987/88:A802 av Karin Ahrlund m.fl. (fp) vari yrkas

3. att riksdagen hos regeringen begär en samlad rapport om det samlade bistånd som kommit kvinnorna till godo.

Biståndets roll och förutsättningar

Utskottet

Föreliggande betänkande handlar om det svenska utvecklingssamarbetet. Utskottet vill emellertid inledningsvis erinra om vad som sägs i propositionen, nämligen att u-ländernas viktigaste källa till externa resurser är utrikeshandeln.

Detta konstaterande är också bakgrunden till yrkande 2 i partimotionen U225 (m) från moderata samlingspartiet vari föreslås att det skall anläggas en helhetssyn på biståndet. I motionstexten framhålls att fokuseringen på det

statliga biståndets andel av BNI är olycklig av flera skäl. För det första därför att biståndsbetalningar bara är en av flera relationer med u-länderna. Viktigare än bistånd är handeln mellan i-länder och u-länder, de villkor handeln sker på samt naturligtvis de allmänna ekonomiska förutsättningarna för u-länderna. Dit hör också den ekonomiska tillväxten i i-länderna, vilken kan fungera som draghjälp för u-ländernas ekonomier. En fri handel och de svenska företagens vilja att investera i u-länderna är därför mer avgörande för utvecklingen än det direkta biståndets omfattning, anser motionärerna.

Bistånd är bara en av våra relationer med u-länderna, heter det i fp-motionen, som förespråkar en samordnad u-landspolitik i vilken en liberalisering av handeln är ett viktigt element.

I partimotionen från (m) beskrivs också hur viktigt det enskilda inslaget är för biståndsens engagemang. Denna del av motionen utmynnar i ett förslag att utreda förutsättningarna för enskilda personers rätt till avdrag på skatten för bidrag till svenska biståndsinsatser. (Detta yrkande har av utskottet överförts till skatteutskottet för behandling.)

Utskottet delar många av de synpunkter som förs fram i motionen. Utvecklingssamarbete är förvisso endast ett av många inslag i våra relationer till u-länderna. Handel och ekonomiskt samarbete är andra viktiga inslag, och i fråga om flertalet u-länder kan sägas att priset på deras exportprodukter och priset på vad de tvingas importera samt naturligtvis de ekonomiska konjunkturerna i världen är av större betydelse för deras situation än biståndets storlek. Det är därför angeläget att i-länderna öppnar sina marknader för u-länderna och i största möjliga utsträckning avskaffar tullar och andra restriktioner på u-landsimporten.

Insikten om att den allmänna ekonomiska och politiska situationen i världen och i vederbörande region oftast har större inflytande på utvecklingen i ett mottagarland än biståndet bör enligt utskottets mening också bidra till att förväntningarna på vad utvecklingssamarbete kan åstadkomma blir mer realistiska. Utskottet vill dock erinra om att de privata resursflödena till u-länderna under senare år minskat kraftigt, något som beskrivs närmare i propositionen.

Såsom också påpekas i motionen finns det dessutom en grupp u-länder som på grund av brist på förutsättningar och egna resurser knappast deltar i den internationella handeln eller är beroende av exportpriserna på någon enstaka råvara. Denna grupp av de allra fattigaste u-länderna som på senare år blivit allt större, kommer för lång tid framöver att ha behov av gävbistånd för att klara sin överlevnad. För dessa länder är det av största vikt att det finns ett rent utvecklingssamarbete som är inriktat på de fattigastes behov och som förmedlas utan sammankoppling med handel.

Dessa båda omständigheter bidrar till att utskottet inte kan instämma i motionärernas åsikt att fokuseringen på det statliga biståndets andel av vår ekonomi skulle vara olycklig. Biståndets omfattning och dess inriktning på särskilt fattiga länder är av stor betydelse. Detta förhållande har snarast blivit än mer betonat under senare år.

Mot bakgrund av det ovan anförda avstyrker utskottet motionens yrkande om en helhetssyn på biståndet.

Sammanfattning av motionerna

De tre borgerliga riksdagspartierna kräver i sina partimotioner att det anslag som infördes under den borgerliga regeringen, Miljö, markvård och energi återinförs. Centerpartiet föreslår för detta ändamål 280 milj.kr., folkpartiet 150 milj.kr. och moderata samlingspartiet 100 milj.kr.

Centerpartiet och folkpartiet samt motionären i U 212 (fp) kräver också att miljökonsekvensanalyser införs för de svenska biståndsinsatserna.

Ytterligare åtgärder krävs även från svensk sida för att öka miljömedvetandet inom de internationella biståndsorganisationerna – anser moderaterna i motionen U225.

Folkpartiet anser i detta sammanhang att insikten om miljö- och naturresursfrågornas avgörande betydelse för u-ländernas utveckling bör sätta sin prägel på det svenska uppträdandet i internationella sammanhang så att de svenska representanterna i olika FN-organ agerar samordnat.

Behovet av kapacitetsförstärkning på bl.a. forskningsområdet och vidareutbildning av biståndspersonal nämns av (c), (fp) och i motion U 212(fp):

Ideella organisationers möjligheter att göra insatser på miljövårdsområdet skulle kunna vara större än vad som nu är fallet. Centerpartiet och motionären i U212 (fp) förordar att de svårigheter som nu finns måste undanröjas och att en översyn görs av möjligheterna för dessa organisationer att medverka i ett miljöinriktat bistånd.

Vad gäller energin anser centerpartiet i sin partimotion U210 att Sverige bör verka för en global energistrategi så som den utformats i en nyligen presenterad internationell studie utförd av energiforskare från fyra olika världsdelar. Det centrala i studien är dess betoning av förnybara energikällor och effektivisering av energiutnyttjandet. Centern anser att Sverige bör verka för en sådan global energistrategi och en därmed sammanhängande omfördelning av FN:s anslag. Dessutom bör en energikonferens genomföras i FN-regi.

Det destruktiva utnyttjande av naturresurser som framtvingats av fattigdom i u-länderna måste vi bryta genom stöd till miljö-, markvårds-och energiprojekt anser moderaterna i sin motion.

Utskottet

Redan förra året konstaterade utskottet att miljö-och markvårdande insatser fått så stort utrymme i det svenska biståndet att miljöhänsyn i praktiken kunde sägas vara ett av målen för vårt bistånd. Utskottet föreslog då att regeringen skulle göra en översyn av biståndsmålen med syfte att införliva miljöhänsynen. Resultatet har blivit det nya biståndsmålet "Framsynt hushållning med naturresurser och omsorg om miljön i mottagarländerna" som presenteras i årets budgetproposition. Utskottet välkomnar att miljöhänsynen nu även formellt erhållit den vikt och betydelse som den rätteligen bör ha i det svenska biståndet och tillstyrker förslaget att inrätta ett femte biståndsmål benämnt "framsynt hushållning med naturresurser och omsorg om miljön".

Liksom under tidigare år föreslås i motioner från (fp) U202, (m) U225 och (c) U210 att den år 1983 avskaffade anslagsposten Miljö, markvård och energi återinförs. Enligt utskottet kan miljöfrågorna inte ses isolerade utan utgör tillsammans med de övriga svenska biståndsmålen en helhet. Som framhålls i propositionen förstärker och kompletterar biståndsmålen varandra inom ramen för det gemensamma syftet att höja de fattiga folkens levnadsnivå. I propositionen sägs även att en bärkraftig utveckling i u-länderna endast kan åstadkommas med en framsynt hushållning med naturresurser och omsorg om miljön. För att uppfylla ett miljömål krävs inte enbart särskilda miljöinriktade insatser utan en integrerad syn där miljömålet präglar hela biståndsverksamheten.

Detta synsätt har även sin praktiska utformning genom att insatser på miljö- och energiområdet belastar flera anslag, såväl de ordinarie landprogrammen som anslagsposten särskilda program, katastrofbistånd, regionala insatser, BITS, SAREC, enskilda organisationer m.m. Det finns därför enligt utskottets uppfattning inget behov för en särskild anslagspost för miljö markvård och energi.

Med det ovan anförda avstyrker utskottet den del i yrkande 9 i motion U 225 resp. i yrkande 2 i motion U212 som behandlar återinförandet av anslagsposten miljö, markvård och energi, liksom yrkande 47 i motion U202 (fp), yrkandena 3 och 4 i motion U210 (c) och yrkande 10 i motion U225 (m).

Utskottet noterar att SIDA enligt propositionen kommer att presentera en handlingsplan för sina insatser på miljöområdet. SIDA:s ambition är att väsentligt öka kapaciteten att lämna bistånd på miljö- och markvårdsområdet. Bl.a. avser SIDA upprätta en rutin för beaktande av miljöhänsyn vid insatsbeslut. För några av programländerna kommer därtill detaljerade miljöanalyser att utarbetas. Det är SIDA:s avsikt, enligt vad utskottet erfarit, att införa miljökonsekvensanalyser i biståndet där så är möjligt. Utskottet välkomnar detta som en angelägen åtgärd. Arbeta pågår såväl i Sverige som på nordisk basis för att kunna utarbeta lämpliga kriterier.

I arbetet ingår även att utveckla teoribildningen kring sambanden mellan ekonomisk tillväxt och miljöhänsyn samt att vidareutveckla samarbete med organisationer och forskningsinstitut i Sverige och internationellt.

Härmed torde yrkande 4 i motion U212, yrkande 23 i motion U202 samt den del av yrkande 2 i motion U 210 som avser miljökonsekvensanalyser att få anses besvarade.

Frågan om hur vi från svensk sida skall kunna öka miljömedvetenheten inom de internationella biståndsorganisationerna har varit uppe tidigare. Som utskottet tidigare uttalat, finns det behov av en gemensam strategi, bättre samordning mellan de olika givarorganen och ett större internationellt medvetande om miljöfrågornas betydelse. För att Sverige på ett verksamt sett skall kunna bidra till att detta mål uppnås, krävs naturligtvis, som framförs i motion U 202, att de svenska representanterna i olika FN-organ agerar samordnat.

Ända sedan Sverige var värd för FN:s miljökonferens år 1972 har svenska representanter aktivt verkat för att ge miljö- hänsynen genomslag i såväl FN:s arbete som i Världsbanken och de regionala utvecklingsbankerna. Arbetet har ofta genomförts i samarbete med de övriga nordiska länderna.

Utskottet anser att detta bidragit till att miljöaspekterna alltmer uppmärksammas i det internationella biståndsarbetet. Mycket återstår dock att göra, något som bl.a. framgår av Brundtlandkommissionens rapport.

Utskottet konstaterar att Sverige kommer att fortsätta att driva miljöfrågorna i internationella sammanhang och arbeta för att miljöhänsynen skall genomsyra hela FN-arbetet och arbetet i Världsbanken, bl.a. i enlighet med Brundtlandrapportens rekommendationer. De nordiska länderna framförde sitt stöd för rapporten vid generalförsamlingens diskussion hösten 1987.

Med det anförda torde yrkande 24 i motion U202 och yrkandena 1 och 2 i motion U212 få anses besvarade.

Regeringen inser behovet av förstärkt kompetens och utökad forskning på miljöområdet. Det är angeläget att våra insatser anpassas till u-ländernas behov. Utskottet noterar att biståndsmyndigheterna tänker utveckla samarbetsformer med svenska och utländska forskningsinstitutioner samt att SAREC utvidgar sin forskarkapacitet.

För att praktiskt kunna genomföra målsättningen som nu införts genom miljömålet är det viktigt att svensk biståndspersonal fortbildas i miljökunskap. Utskottet delar uppfattningen om behovet av ökad kunskap som framförts i såväl (c)- och (fp)- motionerna som i U212.

I SIDA:s handlingsplan för insatser på miljöområdet ingår en förstärkt organisation i form av bl.a. nya tjänster, central samordning inom verket och nya rutiner. Kunskaperna skall förbättras genom de redan ovan nämnda landspecifika analyserna, fortsatt arbete med metodfrågor och en generell förstärkning av resursbasen.

Härmed får yrkande 2 i motion U210, yrkandena 3 och 5 i motion U212 samt yrkande 24 i motion U202 anses besvarade.

Vad gäller enskilda organisationers insatser på miljövårdsområdet har de, som framgår av propositionen, regeringens stöd. Enskilda organisationer föreslås få ökade anslag vilka bl.a. skall kunna användas för arbete på miljövårdsområdet. I SIDA:s miljöhandlingsplan ingår planer på utvidgat och fördjupat samarbete med folkrörelser och enskilda organisationer i Sverige och u-länderna.

Härmed får tillämplig del i yrkande 2 i motion U210, yrkande 6 i motion U212 samt tillämplig del i yrkande 9 i motion U 225 få anses besvarade.

I motion U 210 (c) föreslås att Sverige bör verka för en global energistrategi där betoningen skall läggas på förnybara energikällor och effektivisering av energiutnyttjandet med en åtföljande omfördelning av FN:s anslag. I motionen föreslås vidare att Sverige skall agera för en ny FN-konferens om energi. Utskottet får konstatera att Sverige sedan länge inom ramen för FN och i andra internationella sammanhang arbetar för att energifrågor – särskilt nya och förnybara energikällor – får en framträdande plats. Sverige arbetar även för att få till stånd ökade kontakter mellan producent- och konsumentländer på energiområdet.

Det måste dock konstateras att intresset i FN för dessa frågor för närvarande är svagt. En översyn av energifrågornas behandling görs just nu av ECOSOC. Här studeras bl.a. hur energifrågorna följts upp efter FN-konferensen 1981 om nya och förnybara energikällor (det s.k Nairobi-programmet).

Utskottet ställer sig bakom den syn på energifrågorna som bl.a. kommit till uttryck i Brundtland-kommissionens rapport. Det är enligt utskottets uppfattning av stor vikt att från svensk sida fortsätta verka – trots motvind – för att ge energifrågorna en mer framträdande roll i FN-arbetet. Det är här av särskild vikt att uppmärksamma relationen mellan energibehovet i u-länderna och den miljöförstörelse som kan bli resultatet.

Enligt utskottets uppfattning torde det inte nu vara möjligt att från svensk sida på ett framgångsrikt sätt driva frågan om en global energistrategi och ännu mindre frågan om en ny FN-konferens om energi. Det är att med beklagande notera att Nairobiprogrammet fortfarande efter sex år inte kunnat implementeras i den omfattning som varit önskvärt.

Den svenska regeringen har förklarat sig villig att anordna en andra miljökonferens år 1992. Med tanke på det nära samband som föreligger mellan miljö- och energifrågor anser utskottet att tanken på en energikonferens i FN-regi är för tidigt väckt. Härmed avstyrks yrkandena 5 och 6 i motion U210.

Demokrati och mänskliga rättigheter

Sammanfattning av motionerna

Även om "Demokratisk samhällsutveckling" funnits med som ett av huvudmålen för svenskt bistånd sedan 1962 anser de tre borgerliga riksdagspartierna att alldeles för litet stöd ges till demokratiutvecklingen i u-länderna och att demokratimålet hittills spelat en alltför undanskymd roll i den praktiska utformningen av det svenska biståndet. Den delpost under anslagsposten Särskilda program som regeringen föreslår i föreliggande budgetproposition är inte tillräcklig, anser partierna. Centerpartiet och moderata samlingspartiet föreslår i sina partimotioner att riksdagen beslutar att införa ett särskilt anslag som skall heta Stöd till en demokratisk utveckling. Centerpartiet anser att 100 milj. kr. skall avsättas till anslaget och att detta skall användas till stöd till demokratiskt uppbyggnadsarbete i u-länder som nyligen infört demokrati efter en lång tid av diktatur och som är i behov av ekonomiskt stöd. Moderata samlingspartiet vill avsätta 75 milj. kr. till ett demokratianslag, och folkpartiet anser att det demokratistödande biståndet bör fördubblas under den närmaste femårsperioden. Moderata samlingspartiet kräver i sin partimotion att en strategi måste utarbetas för hur Sverige skall kunna medverka till demokrati och frihet i u-länderna. Sveriges framtida bistånd måste enligt (m) och (fp) få en markerad demokratiprofil. Denna skulle innebära att Sverige i sin dialog med mottagarländer med större tydlighet och skärpa hävdar de demokratiska värdena och kritiserar kränkningar. Därtill bör demokratimålet bli ett väsentligt kriterium vid valet av nya programländer och nya biståndsinsatser. Svenskt bistånd skall enligt (m), (fp) och (c) i allt högre grad gå till projekt som har demokratiutveckling som klart uttalat mål. Det innebär insatser till stöd för att bygga upp en demokratisk struktur i ett land och som främjar pluralism, bl.a. i form av marknadsekonomi, kooperativ och fria massmedia. Det är därvidlag viktigt att en allt större del av biståndet kanaliseras via enskilda organisationer.

Moderata samlingspartiet och folkpartiet anser i sina partimotioner och moderaterna även i motion U503 att möjligheterna att bevaka demokrati och utveckling av mänskliga rättigheter i mottagarländerna måste förbättras. Moderaterna förelår tillsättandet av en parlamentarisk kommission för detta ändamål samt ökad forskningskapacitet på demokratiområdet. Såväl (m) som (fp) kräver årliga oberoende rapporter om förhållandena beträffande demokrati och mänskliga rättigheter i mottagarländerna.

Utskottet

Det föreligger sedan länge allmän enighet om att respekt för de mänskliga rättigheterna och en demokratisk samhällsutveckling är centrala mål för svenskt utvecklingsbistånd. Utskottet anser att vad som regeringen redovisat i propositionen och vad som anförs i de tre borgerliga partimotionerna sammanfaller väl i sina generella slutsatser. Sammantagna bör de kunna ligga till grund för regeringens arbete att inom ramen för biståndssamarbetet främja demokratin och respekten för de mänskliga rättigheterna i mottagarländerna.

I de motioner som här behandlas har kravet på en demokratisk samhällsutveckling och frågan om mänskliga rättigheter ofta behandlats parallellt. Det finns fog för detta. I FN-konventioner på dessa områden görs ingen gradering i fråga om mänskliga rättigheter. Rätten till liv, frihet och personlig säkerhet har samma ställning som yttrandefriheten och föreningsfriheten. Utskottet vill understryka att allmänna och fria val aldrig kan betraktas som en lyx, förbehållen endast rika länder. Icke desto mindre måste vi verka i – om än inte acceptera – den situation som råder. I mycket få u-länder finns vad vi med svenskt synsätt anser vara demokratiskt styrelseskick. Det är inför denna verklighet som arbetet på att fylla demokrati målet med konkret innehåll måste bedrivas.

I de flesta länder åsidosätts grundläggande mänskliga fri- och rättigheter. Det är av stor betydelse att vi, som framförs i motion U202 (fp), från svensk sida i umgänget med mottagarländerna med tydlighet och skärpa hävdar de demokratiska värdena och framför kritik mot kränkningar av de mänskliga rättigheterna.

Demokrati och respekt för mänskliga rättigheter utvecklas lättare i ett samhälle där de allmänna levnadsförhållandena förbättras. Utskottet anser att de svenska biståndsmålen är en helhet och att målen förstärker och kompletterar varandra med syftet att höja de fattiga folkens levnadsnivå. I det svenska biståndet ingår insatser på flera biståndsområden såväl inom som utom landprogrammen som bidrar till att ge missgynnade grupper större möjligheter att, förutom att överleva och kunna försörja sig, även kunna påverka sin situation och delta i beslutsprocessen, dvs. insatser som mer eller mindre indirekt är ägnade åt att genomföra demokrati målet i svenskt bistånd. Utskottet anser att dessa insatser för demokratiutveckling fortsättningsvis bör öka.

I dessa insatser kan inkluderas vitt skilda områden som primärundervisning, byskogsprojekt, förvaltningsbistånd, stöd till människor under repressiva regimer och flyktningbistånd.

Det är dock obestriddligt att stöd till vissa områden eller grupper mer specifikt kan sägas ha betydelse för demokratisk utveckling i mottagarländerna. Hit hör uppbyggnad av demokratiska institutioner, stöd till fackföreningar, Kooperation och fria folkrörelser i allmänhet samt insatser inom kultur och massmedia. Utskottet vill även peka på den betydelse som enskilda organisationer spelar i biståndssamarbetet inte minst när det gäller att främja demokratisk utveckling och främjandet av mänskliga rättigheter. Såväl i propositionen som i motionerna framhålls dessa organisationers viktiga roll.

Med vad som sålunda anförts får yrkandena 7, 9 och 10 i motion U202 (fp), ifrågavarande delar i yrkande 4 i motion U225 (m), yrkande 20 i motion U210 (c) samt yrkande 8 i motion U525 anses besvarade.

Utskottet anser att även om det härmed inte kan sägas föreligga några fundamentala motsättningar om betydelsen av demokrati och respekten för de mänskliga rättigheterna, finns det olika uppfattningar om hur dessa mål praktiskt skall utformas i biståndet och var tyngdpunkterna skall läggas.

I motion U225 (m) och U503 (m) föreslås i likhet med tidigare år att regeringen utarbetar en strategi (program) för hur Sverige skall kunna medverka till demokrati och frihet i u-länderna. Som ett moment i denna strategi framförs behovet av årliga oberoende rapporter över utvecklingen för demokrati och mänskliga rättigheter i våra mottagarländer. Samma förslag framförs liksom förra året i motion U202 (fp).

Vad gäller en strategi för att främja demokrati och mänskliga rättigheter har utskottet, när frågan tidigare varit uppe, ställt sig tveksamt. Möjligheterna anses vara små att få fram ett praktiskt och politiskt användbart instrument om man härmed menar "konkreta, fasta och väl avgränsade projekt med enda syfte att understödja demokrati" som det uttrycks i motion U225 (m). Man måste enligt utskottets uppfattning betrakta vart mottagarland utifrån deras unika historiska, ekonomiska och sociala förutsättningar. Det går därför inte att utforma någon för alla länder generellt tillämpbar katalog över konkreta insatser eller aktiviteter som främjar demokrati.

Utskottet avstyrker därmed yrkande 1 i motion U503 (m) samt ifrågavarande del av yrkande 4 i motion U225 (m).

Avses med strategi däremot en generell strävan att integrerat och målinriktat främja demokratiutveckling och skydd av mänskliga rättigheter, pågår inom biståndsmyndigheterna ett löpande arbete med att dels tillämpa demokratimålet i utvecklingssamarbetet med mottagarländerna, dels att se över politiken beträffande mänskliga rättigheter främst i ett FN-perspektiv. Det arbete som härmed har igångsatts kan i många avseenden motsvara ändamålet med en strategi.

Frågan om årliga oberoende redovisningar om förhållanden beträffande demokrati och mänskliga rättigheter har tidigare varit uppe för diskussion i utskottet. Förra året avstyrktes förslaget, eftersom utskottet fann att det vad avser mänskliga rättigheter redan finns oberoende internationella bedömningar av situationen i olika länder samt att årliga analyser görs av utrikesdepartementet.

Vad gäller demokratiredovisning fann utskottet vid behandlingen förra året att sådana föll på svårigheterna att kunna göra rättvisande bedömningar såväl inom ett land som mellan länder. Samma skäl gäller i år. Enligt vad som

framförts i propositionen kan inte heller u-ländernas styrelseskick, författningar och politiska system alltid på ett rättvisande sätt redovisas enligt en svensk mall.

Utskottet anser inte att det skulle vara praktiskt möjligt att på ett meningsfullt sätt i en parlamentariskt sammansatt kommission kunna genomföra studier av den demokratiska utvecklingen i olika samarbetsländer som det föreslås i motionerna U 225 (m) och U503 (m). De svårigheter att kunna göra rättvisande bedömningar som påpekas ovan gäller även i detta fall.

Utskottet avstyrker därför yrkande 11 i motion U202 (fp), yrkandena 5 och 7 i motion U225 (m) och yrkandena 2 och 3 i motion U503 (m).

Utskottet ansåg dock vid förra årets behandling av frågan att det fanns skäl för en fylligare redovisning av underlaget för regeringens förslag om bistånd till resp. mottagarland. Härvid bör samtliga fem biståndsmål beaktas. Eftersom årets proposition inte innehåller denna fylligare redovisning, får utskottet återupprepa sin begäran.

I centerns och moderaternas partimotioner förordas att en särskild anslagspost skapas: Stöd till en demokratisk utveckling. Utskottet anser att bistånd för demokratiuppbyggnad redan väl täcks in av regeringens förslag. Enligt det integrerade synsätt som presenterats i propositionen återfinns åtgärder till förmån för demokrati och mänskliga rättigheter inom alla delar av biståndsverksamheten såväl inom landprogram som inom katastrofbistånd, humanitära insatser m.m.

För de insatser som är så specialiserade att de inte ryms under andra anslag har SIDA föreslagit en särskild delpost för demokrati och mänskliga rättigheter som skall ligga under anslagsposten Särskilda program.

Delposten kommer att utnyttjas för insatser som har specifik betydelse för en demokratisk utveckling i mottagarländerna. Exempel på insatser som kan finansieras från delposten är program för demokratiska beslutsformer och decentralisering inom offentlig förvaltning, tekniskt stöd till allmänna och kommunala val, stärkande av rättssäkerhet och utveckling av rättsväsende, stöd till nationella minoriteter, barns rättigheter, erfarenhetsutbyte kring demokratiska beslutsformer och institutioner. Stöd till medborgarrättsorganisationer ingår även. Utskottet får anledning återkomma till anslagsposten under avsnittet Särskilda program.

Med vad som sålunda anförts avstyrks yrkandena 21 och 22 i motion U210 (c) samt yrkande 6 i motion U225 (m).

Befolkning, familjeplanering och hälsa

Sammanfattning av motionerna

I motion U201 (s) och i motion U202 (fp) krävs att åtgärder för familjeplanering prioriteras i det svenska biståndet och att Sverige fortsätter att öka sina anslag till FN:s befolkningsfond UNFPA, till Internationella familjeplaneringsfederationen IPPF och till WHO. Vidare föreslås i motion U202 (fp) att stödet till familjeplanering inte bör begränsas till programländer.

Sverige har sedan länge spelat en aktiv roll internationellt för att främja och utreda familjeplaneringsinsatser i u-länderna. Detta arbete fortsätter i oförminskad takt. Under åren har en allt större del av det svenska biståndet på familjeplaneringsområdet lämnats genom internationella program som UNFPA, IPPF och WHO. Som framgår av propositionen är den svenska andelen av bidragen till IPPF redan mycket hög, varför ett oförändrat bidrag för innevarande budgetår kan vara befogat. Utskottet anser även att den nuvarande ökningstakten för bidragen till UNFPA är tillfredsställande.

Det svenska bilaterala biståndet på familjeplaneringsområdet är i huvudsak begränsat till programländer. Skälet är att familjeplanering bör ses som en integrerad del av annat bistånd, exempelvis på hälsovårds- och undervisningsområdet. SIDA kan även ge bidrag till enskilda organisationer över anslagsposten Särskilda program till speciella projekt på familjeplaneringsområdet utanför kretsen av programländer. Så har skett exempelvis i Västafrika. Yrkande 26 i motion U202 och motion U201 avstyrks därmed.

Kvinnor

Sammanfattning av motionerna

De tre borgerliga riksdagspartierna anser att alltför liten del av det svenska biståndet kommer kvinnorna till godo. Av såväl demokratiska som humanitära skäl och med hänsyn till att befintliga biståndsmedel måste användas bättre bör biståndet i större utsträckning komma kvinnorna till del, anser (m) i sin partimotion.

De områden där ökade insatser behöver göras till förmån för kvinnor är arbetsmarknaden, utbildningen och hälsovården. Kvinnors ekonomiska situation och rättsställning omnämns även som prioriterade områden av (fp) och (m).

Folkpartiet kräver att ett handlingsprogram för kvinnor skall utarbetas för varje programland. Detta kan eventuellt finansieras med medel utanför landramen och genomföras i nära samarbete med kvinnoorganisationer i det berörda landet. Folkpartiet anser vidare att det skall finnas en handläggare med huvudsakligt ansvar för kvinnofrågor på varje biståndskontor. Centerpartiet föreslår att en ökad andel av biståndet används för kvinnor såväl från anslaget Särskilda Program som inom ramen för programländerna. Centerpartiet pekar främst på behovet av utbildning av kvinnor som en av de klokaste investeringar ett land kan göra för att främja bl.a. barnhälsan. Även andra åtgärder krävs inom de för kvinnorna mest centrala områdena arbete, hälsa och utbildning.

Utskottet

Frågan om ett mer kvinnoinriktat bistånd har behandlats av utskottet under en följd av år, och utskottet har redan i tidigare betänkanden (1985/86:12 och 1986/87:10) mer utförligt diskuterat kvinnornas roll som mottagare av bistånd och kvinnornas betydelse i utvecklingsprocessen.

Utskottet finner det beklagligt att kvinnornas bidrag till ekonomin i u-länderna så länge underskattats och att deras betydelse för utvecklingen förbisetts. Sedan några år tillbaka, i synnerhet efter FN:s kvinnokonferens i Nairobi, har dock kvinnohänsyn i ökande grad kommit att genomsyra de svenska biståndsinsatserna.

Det föreligger allmän enighet om att vi från svensk sida nu är redo att inte bara teoretiskt utan även praktiskt låta kvinnoaspekterna integreras i sektorer och projekt i det bilaterala biståndet samt att när det är påkallat genomföra särskilda kvinnoprojekt. U-landskvinnornas roll i biståndet framhålls i propositionen som ett av de prioriterade områdena för det svenska biståndet.

SIDA utarbetade redan 1985 i ett handlingsprogram förslag till åtgärder för att göra det bilaterala biståndet som helhet mer kvinnoinriktat. Handlingsprogrammet är baserat på två strategier; en välfärdsstrategi varigenom ökade ansträngningar skall göras för att nå kvinnor och barn genom sociala och hälsovårdsåtgärder. Den andra strategin siktar till ekonomiskt oberoende och att främja kvinnors deltagande i ekonomin.

Konkret har denna handlingsplan inneburit bl.a. att planer har utarbetats för samtliga programländer med åtgärder för att förstärka kvinnors deltagande i olika stadier av projekten. SIDA har igångsatt ett antal projekt med syfte att bl.a. öka antalet arbetstillfällen för kvinnor, att underlätta kvinnornas arbetsbörda (projekt med anpassad/passande teknologi) att stödja kreditprojekt för kvinnor samt öka tillgången till undervisning, hälsovård och familjeplanering.

Det finns ett regionalt kvinnoprogram för Afrika med ett regionalkontor i Nairobi. Planer finns att upprätta ett kvinnoprogram i Asien. Vid biståndskontoren i Bangladesh, Etiopien, Indien, Tanzania och Kenya finns en tjänsteman som handhar kvinnofrågor. Vid de andra biståndskontoren finns alltid en tjänsteman som bevakar kvinnofrågorna.

Kvinnoinriktningen av biståndet har för SIDA konkret inneburit att ett kvinnoråd, KIB, sedan år 1978 är knutet till planeringssekretariatet. Det finns vidare en kvinnokomponent i utbildningsprogrammet för SIDA:s representanter i fält och det hålls årliga seminarier för de kvinnoansvariga vid biståndskontoren. Svenskt bistånd kan sedan ett antal år tillbaka utgå direkt till kvinnoorganisationer i u-länder. Annat svenskt bistånd måste förmedlas via en svensk organisation.

I syfte att öka kunskapen om kvinnornas roll i utvecklingen och möjligheterna att ge kvinnoinriktat stöd har särskilda riktlinjer upprättats för forskning om kvinnor och utveckling. SAREC har ett särskilt kvinnoforskningsprogram.

Utskottet kan konstatera att ett mångfacetterat arbete pågår med syfte att integrera kvinnobiståndet i det svenska biståndet. SIDA:s handlingsprogram välkomnas, och utskottet ser fram emot ytterligare konkreta resultat i form av direkt kvinnoinriktade insatser i programländerna såväl som ökade möjligheter för kvinnligt deltagande och medverkande i biståndets utformning i stort och i planeringen, utförandet och utvärderingen av enskilda biståndsinsatser.

Vad gäller yrkandet om ytterligare handläggare av kvinnofrågor på de svenska biståndskontoren är det utskottets uppfattning att detta är en av de frågor som regeringen själv har att besluta om. Enligt vad som framkommit ovan går dock utvecklingen mot en ökad och intensifierad bevakning av kvinnofrågorna i samtliga programländer, något som utskottet finner väsentligt och positivt.

Med det sålunda anförda får yrkandena 28, 29 och 30 i motion U202 och yrkande 15 i motion U225 anses besvarade.

I motion U210 (c) föreslås att ökande andelar av anslaget Särskilda program och inom programlandsanslagen skall gå till kvinnor. Utskottet anser att det ankommer på regeringen att göra en fördelning mellan delposterna i ljuset av behovet av fortsatt intensiva satsningar på kvinnobistånd.

Yrkande 23 i motion U210 avstyrks härmed.

I motion A802 yrkande 3 föreslås att regeringen skall låta utarbeta en rapport om det samlade bistånd som kommit kvinnorna till godo. Därav bör framgå vilka resultat kvinnoinsatserna uppnått och hur stor andel av Sveriges samlade bistånd som kommer kvinnorna till del.

En strävan i det svenska utvecklingssamarbetet är att bistånd för kvinnor så långt det är möjligt skall vara integrerat i annat bistånd. Endast en mindre del av biståndet går till renodlade kvinnoprojekt.

Av detta skäl är det svårt att på ett rättvisande sätt redovisa vilken andel av biståndet som kommer kvinnor till godo.

Detta utesluter naturligtvis inte att det skulle kunna vara möjligt att göra en mer allmän utvärdering av det svenska biståndets effekter på u-landskvinnornas situation. En samlad utvärdering torde emellertid vara relativt arbetskrävande. SIDA har ett handlingsprogram för kvinnobistånd, och det torde i första hand ankomma på SIDA:s kvinnoråd för internationellt bistånd (KIB) att ta initiativet till olika utvärderingar. Utskottet anser inte att riksdagen har anledning att göra något uttalande i denna fråga.

Med hänvisning härtill avstyrks yrkande 3 i motion A802.

Bostäder

Sammanfattning av motionerna

I centerpartiets partimotion samt i motionerna U203 (s) och U204(c) krävs att svenskt bistånd i ökad utsträckning skall gå till bostadsprojekt i u-länderna. Bostadsnöden ökar ständigt i världen. Olika projekt har igångsatts bl.a. på svenskt privat initiativ för att hjälpa hemlösa till bra och billiga bostäder. Det svenska biståndet bör även enligt centerpartiets partimotion i högre utsträckning gå till bostadssociala projekt. Som exempel på de insatser som borde göras nämner centermotionen landsbygdsutvecklingsprojekt för att minska inflyttningen till städerna. I de redan existerande kåkstäderna behövs insatser som får till stånd hantverk och industri samt kooperativa insatser för att tillgodose basbehov av service i form av hygien och transporter. Människor behöver även besittningsskydd för sina bostäder.

Sverige har stött FN:s boende och bebyggelsecenter HABITAT sedan dess tillkomst. HABITAT:s uppgift är att främja bostadsbyggandet i u-länderna och avhjälpa bostadsnöden. I det svenska bilaterala biståndet ingår bostadsbyggande som en del i bl.a. landsbygdsutvecklingsprojekt och utbildningsprojekt. Vi har dock från svensk sida valt att inte prioritera bostadsbyggande och bebyggelseåtgärder i vårt bilaterala bistånd. Orsaken härtill har varit att bostadsbyggande involverar en mängd komplicerade frågor som t.ex. äganderätt av mark, infrastruktur och finansiering. Bostadsbyggande har dock kunnat ingå som en del av t.ex. ett svenskt undervisningsprojekt i form av bostäder åt personal. Dessutom har landsbygdsutveckling generellt en central ställning i det svenska biståndet genom att man genom satsningar på landsbygden dels når ut till den fattigaste delen av befolkningen, dels härigenom kan uppnå andra biståndsmål, såsom miljömålet, tillväxt- och utjämningsmålet. I samtliga dessa mål ingår boende som en del.

Med anledning av FN:s internationella bostadsår som fokuserat på bostadsnöden i världen avser regeringen på försöksbasis ge bistånd till bostadsbyggande i Costa Rica.

Med vad som sålunda anförts avstyrks motionerna U203 och U204.

I motion U210 omnämns behovet av landsbygdsutvecklingsprojekt som stimulerar småindustri och hantverk och som kan leda till att inflyttningen till städerna minskar. Utskottet konstaterar att svenskt bistånd redan i stor utsträckning bidrar till att utveckla småföretagsamhet och hantverk såväl på landsbygden som i städerna, framför allt i de fattigaste länderna.

Härmed avstyrks yrkande 8 i motion U210.

Enskilt ägande, småindustri, landsbygd

Sammanfattning av motionerna

Moderata samlingspartiet anser i sin partimotion att tillväxtmålet bör ges ökad tyngd i det svenska biståndet. Det är marknadsekonomin som driver fram tillväxten. Biståndet skall därför i större utsträckning gå till den enskilda sektorn och till landsbygden. Det svenska näringslivet bör enligt (m) engageras i biståndsarbetet eftersom kommersiellt arbete är långsiktigt och ger ömsesidigt utbyte. Biståndet bör inriktas på områden där svenskt näringsliv har god kompetens och ett konkurrenskraftigt utbud. För att stimulera samverkan mellan näringslivet, SIDA och mottagarländerna bör ett antal referensprojekt inledas som exempel på samarbete inom detta område. Förmedlingen och utbytet av kunskaper och erfarenheter bör decentraliseras, anser (m) vidare. SIDA bör i större utsträckning stödja kontaktförmedling mellan t.ex. universitet, skolor och organisationer.

Även (fp) anser i sin partimotion att en ökad jordbruksproduktion och framväxt av enskilt företagande kommer att visa sig vara av avgörande betydelse för u-ländernas ekonomiska utveckling. Även dess betydelse för en demokratisk samhällsutveckling betonas. Enligt (fp) bör Sverige i ökad utsträckning genom landprogram och genom andra insatser (bl.a. BITS och Swedfund) stödja projekt som gynnar uppkomsten av inhemskt enskilt

företagande, hantverk, småindustri och lantbruk. Därtill bör u-ländernas export främjas.

UU 1987/88:20

Centerpartiets partimotion och U 219 (c) anser att det svenska biståndet i mycket högre grad skulle gå till landsbygdsutveckling. Utvecklingsprojekten måste ha en helhetssyn på landsbygdens framtid och ta till vara småskalig teknik i första hand inriktad på hemmamarknaden.

Utskottet

Försörjningsbetingelserna på landsbygden kommer att för en lång tid framöver bli en av de viktigaste uppgifterna för det internationella utvecklingssamarbetet, eftersom det är på landsbygden som flertalet av u-ländernas invånare bor och det är där som de måste söka sin försörjning. Stöd åt småföretagare och hantverk är där en effektiv biståndsform. Utskottet kan dela de synpunkter som framförs i motionerna U202, U210 och U225 om behoven att i ökad grad ge stöd till landsbygdens utveckling genom att stimulera inhemskt enskilt företagande, hantverk, småindustri och lantbruk, gärna baserat på småskalig teknik och i första hand inriktat på hemmamarknad i resp. land. Den breda mångfald detta bidrar till att skapa har ett värde även ur demokratisynpunkt. Det svenska biståndet är ju redan i stor utsträckning inriktat på bistånd till småföretagsamhet såväl genom SIDA:s verksamhet som genom BITS och SWEDFUND. Genom IMPOD söker vi även stimulera export av u-landsprodukter.

I det biståndssamarbete som härvidlag äger rum spelar svenska företag en stor roll, och återflödet till Sverige från dessa projekt är betydande. Utskottet kan därmed inte heller i år dela den beskrivning som framförs i motion U225 (m) vari det bl.a. heter att Sverige i huvudsak valt att bygga upp biståndssamarbetet utan att engagera näringslivet.

Utskottet anser att det även framgent finns starka skäl för att låta de erfarenheter och kunskaper som de svenska företagen besitter komma u-länderna till nytta utifrån dessa länders egna behov och baserat på deras efterfrågan.

Med det anförda torde yrkande 25 i motion U202 (fp) och yrkande 7 i motion U210 (c) få anses besvarade. Utskottet avstyrker yrkandena 11 och 12 i motion U225 (m). Utskottet avstyrker även yrkande 11 i motion U219 (c) med krav på en ny biståndsstrategi där huvuddelen av biståndet skall gå till småskalig landsbygds- och jordbruksutveckling. Det svenska biståndet har redan som sitt övergripande mål att höja de fattigaste folkens levnadsnivå, vari ingår bistånd till landsbygds- och jordbruksutveckling som en väsentlig del.

Ekonomisk och social utjämning

Sammanfattning av motionerna

De allmänna tillväxtmålen gynnar inte de allra fattigaste, anser motionären i U 219(c). Därför skall riksdagen klargöra att det svenska biståndets tillväxtmål skall syfta till att höja människans totala livskvalitet. Detta

innebär strävan efter ekonomisk och social utjämning samt att biståndet skall inriktas på de fattigaste människorna. Innehållet i tillväxtmålet skall anpassas efter denna målsättning. Samma åsikt framförs i motion U207 (vpk) där det hävdas att jordens resurser skulle räcka till för alla, om de fördelades rättvist. Enligt vpk:s partimotion U 211 krävs av en u-landspolitik, bl.a. att i-länderna tar sitt ansvar och ändrar sin politik i syfte att bidra till en extern miljö som är mer förutsägbar och som understödjer tillväxt och utveckling. I-länderna bör inse att stöd till u-ländernas utvecklingsprocess är ett stöd till dem själva.

Utskottet

Riksdagen har enhälligt antagit de mål som sammantaget bildar grunden för den svenska biståndspolitik: resurstillväxt, ekonomisk och social utjämning, ekonomisk och politisk självständighet och en demokratisk samhällsutveckling. I betänkandet föreslås att riksdagen antar ett femte biståndsmål, nämligen "framsynt hushållning med naturresurser och omsorg om miljö". Formuleringen av dessa biståndsmål uttrycker vad vi med vår biståndspolitik vill genomföra i de fattiga u-länderna.

I motion U207 (vpk) beskrivs frågeställningarna i termer som hunger, militarism, fördelningspolitik, demokrati. Det övergripande målet är dock enligt utskottet detsamma, nämligen att höja de fattiga folkens levnadsnivå. Något uttalande därutöver är enligt utskottets mening inte erforderligt.

Med det anförda avstyrks motion U207.

Det är också viktigt att understryka att biståndsmålen utgör en enhet och är utan inbördes rangordning. I stället förstärker och kompletterar de varandra. Sålunda anser inte utskottet att det finns någon motsättning mellan resurstillväxt och ekonomisk och social utjämning som det formuleras i våra biståndsmål. Det ena förutsätter det andra. I själva verket är det hos de fattigaste grupperna som behovet av ekonomisk tillväxt är som störst. Tillväxtmålet bör således inte tonas ned men ges ett sådant innehåll att det gagnar även eftersatta grupper. Det kommer därmed inte i konflikt med social, politisk och ekonomisk rättvisa som befaras i motion U219 (c). Som utskottet redan konstaterat ovan är också biståndet till landsbygdsutveckling prioriterat. Utskottet får därmed avstyrka yrkande 7 i motion U219.

I motion U211 (vpk) yrkas att riksdagen skall uttala sitt stöd för Havannadeklarationens krav. Utskottet får konstatera att den s.k. Havannadeklarationen utgör 77-gruppens, dvs. u-ländernas positionspapper inför FN:s sjunde konferens för handel och utveckling (UNCTAD VII). De synpunkter som framförs i detta dokument inkluderades efter förhandlingarna i det slutdokument som blev resultatet av UNCTAD VII och som antogs enhälligt. Slutrapporten ger uttryck för en gemensam vilja att stärka det multilaterala samarbetet på det ekonomiska området. I rapporten finns även en gemensam bedömning av den världsekonomiska utvecklingen och dess allmänna innebörd för olika länders och landgruppers ekonomiska politik. Med utgångspunkt i det stora ömsesidiga beroendet mellan u-, i- och socialistländer fördelas ansvaret mellan länderna när det gäller hur man skall komma till rätta med de svåra problemen i världsekonomin. Alla ländergrup-

Med det ovan anförda torde yrkande 4 i motion U211 få anses besvarat.

Länderprogram och landval

Sammanfattning av motionerna.

I partimotionerna U 202 (fp), U 210 (c), U 211 (vpk) och U 225 (m) och vissa andra motioner framförs förslag som berör de biståndspolitiska målen och de allmänna riktlinjerna för utvecklingssamarbetet. Dessa sammanfattas nedan.

Av vad som framgår av partimotionerna stöder (fp) och (vpk) allmänt systemet med länderprogrammering. Moderaterna och centerpartiet vill däremot ändra biståndets inriktning så att det blir projektinriktat i stället för landinriktat.

Folkpartiet anser i sin partimotion (U202) att det ökande biståndet bl.a. bör användas till att uppta samarbete med nya programländer. Därvid bör möjligheterna till att bidra till en demokratisk utveckling vara ett väsentligt kriterium. Dessutom bör biståndssamarbetet göras mer flexibelt och anpassat till nya omständigheter. Länder skall lättare kunna infogas i och avföras ur programlandskretsen. Folkpartiet föreslår att Uganda och Filippinerna görs till nya programländer. Därtill anser partiet att regeringen bör förbereda sig för att även göra Sudan, Somalia och Nepal till programländer. Däremot bör biståndet till Vietnam och Laos enligt (fp) avvecklas under ordnade former.

Centerpartiet anser i sin partimotion att biståndet skall inriktas mot vitala områden för att därigenom ge impulser till en så småningom självgenererande positiv utveckling. De mest angelägna problemområdena måste identifieras väl, enligt (c), liksom vad som är mest verkningsfullt för det internationella biståndet. Därefter kan bedömas inom vilka områden Sverige har bäst förutsättningar att nå fram med bistånd.

Moderata samlingspartiet anser i sin partimotion att den nuvarande principen med landprogrammering utgör ett hinder för ett effektivare bistånd. Det blir med landprogrammering svårare att anpassa sig till nya omständigheter och mottagarländerna tenderar att bli biståndsberoende. Landramarna riskerar att bli regimstöd som i mottagarländerna leder till ett biståndsstrategiskt tänkande i stället för åtgärder som leder till framåtskridande för befolkningen. Enligt (m) bör därför formerna för och omfattningen av landrambaserat bilateralt bistånd omprövas. Vid diskussionen om fortsatt bilateralt bistånd bör avtal om insatser föregå det årliga fastställandet av landramen, som därmed blir indikativ.

I de nya former som föreslås, anser (m) att Sverige bör inleda samarbete med fler u-länder. Exempel härpå är Sudan, Uganda och Somalia. Även i t.ex. Costa Rica och Filippinerna bör ökade insatser göras genom BITS, SWEDFUND och SAREC.

Vänsterpartiet kommunisterna anser i sin partimotion att Kampuchea bör upptas som nytt programland. Samtidigt anser (vpk) att Kenya och Sri Lanka inte längre skall vara programländer.

I motion U 219 (c) föreslås att Guatemala och El Salvador blir nya programländer.

UU 1987/88:20

Utskottet

Kärnan i det svenska bilaterala biståndet är alltså utvecklingssamarbetet med programländerna. Dessa är 17 till antalet, och planeringen av biståndet till dem sker i enlighet med den s.k. landprogrammeringsmetoden. Metoden har utförligt beskrivits av utskottet i UU 1983/84:15.

Landramarna för dessa länder föreslås nästa budgetår uppgå till 3 145 milj.kr., vilket är en viss minskning även i nominellt värde i förhållande till innevarande år. Det innebär att det landprogrammerade biståndets andel av det totala biståndet minskar ytterligare något; en utveckling som pågått under ett antal år. I gengäld har flera programländer mottagit bistånd från andra anslag på samma sätt som ett stort antal u-länder numera är mottagare av svenskt bilateralt bistånd utan att för den skull tillhöra programlandskretsen.

Enligt tidigare riksdagsbeslut bör programlandskretsen utvidgas först efter noggranna överväganden, eftersom programlandssamarbetet är ett långsiktigt åtagande från svensk sida. Utskottet är därför inte berett att tillstyrka de förslag som väckts av folkpartiet i motion U202 (fp) om att göra Filippinerna och Uganda till nya programländer eller förslaget i samma motion om förberedelser för att göra Sudan, Somalia och Nepal till nya programländer. Följaktligen kan utskottet inte heller bifalla förslaget i motion U225 (m) om att göra Sudan, Uganda och Somalia till nya samarbetsländer. Av samma skäl avstyrks vänsterpartiet kommunisternas förslag i motion U211 att göra Kampuchea till nytt programland. Utskottet har uppfattat förslaget i motion U219 (c) om bilateralt utvecklingssamarbete med El Salvador och Guatemala så att det skulle gälla långsiktigt samarbete av motsvarande slag, och avstyrker följaktligen även ifrågasvarande yrkanden.

Till följd av detta ställningstagande finns inte utrymme för några landramar för de nämnda länderna det kommande budgetåret.

Yrkandena 17, 18, 19, 48, 49 och 50 i motion U202, yrkandena 17 och 18 i motion U211, yrkande 5 i motion U219 och yrkande 21 i motion U225 avstyrks således.

Det sagda innebär inte att reguljärt bistånd inte skall kunna lämnas till länder utanför programlandskretsen. Det har som nämnts redan skett en betydande utvidgning av det antal länder med vilka Sverige har ett mer eller mindre långsiktigt biståndssamarbete. Sedan lång tid har BITS med tekniskt samarbete och u-krediter varit verksamt i ett flertal länder utanför de 17 programländerna. Ett betydande humanitärt bistånd lämnas via de särskilda anslagsposterna för detta ändamål och via katastrofposten till en stor grupp u-länder. I det föreliggande budgetförslaget begär regeringen därtill medel för projektbistånd till länder som befinner sig i ett kritiskt skede av sin utveckling. Utskottet kommer längre fram i detta betänkande att behandla denna nya anslagspost.

Sammantaget finns det numera flera möjligheter att inleda och upprätthålla varierande slag av biståndssamarbete med andra länder än de i program-

landskretsen, däribland de i motionerna U202, U211, U219 och U225 nämnda. Formerna för ett sådant samarbete kommer att närmare belysas av den tidigare nämnda översynen som utrikesdepartementet avser göra.

I motion U225 (m) föreslås vidare under rubriken "Ett effektivare bistånd" att formerna för det nuvarande landramsbaserade biståndet skall omprövas till förmån för ett mer projektinriktat.

Som framgår av det föregående finns numera möjligheter att bedriva biståndssamarbete vid sidan av det landprogrammerade samarbetet. Den klara åtskillnad som funnits mellan programlandssamarbete och annat bistånd kan därmed sägas ha blivit mindre markant. Enligt utskottets mening får emellertid denna utveckling inte leda till att det landramsplanerade biståndet blir av mindre betydelse. Landprogrammeringen är fortfarande en metod som är väl ägnad för överföring av bistånd till länder med vilka vi har ett långsiktigt och omfattande bistånd.

Det vore enligt utskottets bedömning inte ett effektivt utnyttjande av resurser och kunskaper om bistånd till u-länderna splittrades upp på ett stort antal avgränsade och kanske tillfälliga projekt.

Med hänvisning härtill avstyrks yrkande 21 i motion U225.

Enskilda organisationer

Sammanfattning av motionerna

De tre borgerliga riksdagspartierna anser att en större del av det svenska biståndet bör kanaliseras via enskilda organisationer. Dessa utför enligt partierna ett effektivt och målinriktat arbete. De är flexibla och kan arbeta mer informellt än SIDA. De har också större förmåga att nå utsatta grupper i de fattiga länderna. De förvaltar väl sina anslag och insamlade medel.

Moderata samlingspartiet framhåller i sin motion att de enskilda organisationerna ofta samarbetar med systerorganisationer i mottagarländerna och därmed främjar effektivitet och pluralism. Deras arbete har också stor betydelse för att upprätthålla en stark biståndsvilja i vårt land och håller medvetandet om de stora hjälpbehoven i världen vid liv.

Folkpartiet anser i sin partimotion att det även är viktigt att kunna kanalisera svenskt bistånd till opinionsbildande organisationer i u-länder via t.ex. riksdagspartierna närstående stiftelser. Detta är särskilt viktigt för att kunna nå människor och organisationer i u-länderna som är väsentliga för opinionsbildningen och som skulle kunna utgöra katalysatorer för en demokratisk utveckling.

Centerpartiet anser i sin partimotion att det kooperativa biståndet, såsom varande framgångsrikt, bör få ökade resurser. Syftet med det kooperativa biståndet är att främja utvecklingen av demokratiskt förankrade kooperativa organisationer i u-länder, heter det i motion U210 (c).

Biståndet genom enskilda organisationer är en av flera biståndsformer inom det svenska utvecklingssamarbetet. De frivilliga organisationerna är särskilt ägnade att uppnå vissa av utvecklingssamarbetets syften, exempelvis när det gäller att främja folkligt deltagande i ett lands utveckling. De har därför en given och omistlig roll i vårt bistånd. Av detta skäl har anslaget som är avsett för bistånd genom enskilda organisationer ökat betydligt under senare år; det föreslås för nästa budgetår bli 525 milj.kr. jämfört med 155 milj. kr. budgetåret 1981/82. Fördelningen av detta belopp sker som regel efter en projektansökan från organisationer i Sverige. De förväntas som regel bidra till projektet med en egeninsats på minst 20 %. Därtill kommer att SIDA ofta anlitar enskilda organisationer, som förmedlare av katastrofbistånd eller humanitärt bistånd till Latinamerika och Södra Afrika. Om dessa utbetalningar jämte bidragen för enskilda organisationers biståndsinformation läggs till anslagsposten för enskilda organisationer uppgår det statliga bistånd som går genom enskilda organisationer till ca 825 milj.kr. innevarande år jämfört med 313 milj.kr. budgetåret 1981/82. Det innebär att folkrörelsernas och de enskilda organisationernas andel av biståndsutbetalningarna genom SIDA ökat från 8,5% budgetåret 1981/82 till över 22% innevarande budgetår.

Som framhålls i flera av motionerna har biståndet genom enskilda organisationer en viktig roll att spela när det gäller att bygga upp demokratiska institutioner i mottagarländerna och bidra till att ett folkligt inflytande över utvecklingen främjas. Enskilda organisationers närvaro i u-länderna tjänar som en motvikt mot missbruk från politiska och ekonomiska maktgrupper.

Utskottet kan därför ställa sig bakom de synpunkter på det allmänna värdet av bistånd genom enskilda organisationer som anförs i motionerna U202 (fp), U210 (c) och U225 (m).

Detta omdöme gäller även det kooperativa biståndet, vars värde särskilt framhålls i motion U210 (c). Någon förändring av detta bistånds omfattning och inriktning har utskottet för sin del ingen anledning att föreslå riksdagen.

Med det anförda får yrkande 16 i motion U225 och yrkande 24 i motion U210 anses besvarade.

Utskottet återkommer till frågan om tilldelning av anslag till bistånd genom enskilda organisationer längre fram i betänkandet.

Förslaget i motion U225 (m) om att medge avdragsrätt för gåvor till enskilda organisationer har överflyttats till skatteutskottet för behandling där. (Utrikesutskottet har avgivit yttrande i frågan till skatteutskottet.)

Utskottet är trots vad som sagts ovan inte villigt att föreslå att frivilligorganisationerna tilldelas den strategiska roll i planeringen av hela det svenska biståndet som förefaller vara avsikten i motion U219, yrkande 10. Genom folkrörelserådet för biståndsfrågor har organisationerna redan nära kontakt med regeringen och kan påverka biståndets utformning exempelvis på demokratiområdet. Det är bra att så sker, men det är enligt utskottets mening inte rimligt att tilldela just de frivilliga organisationerna en särställning av det slag som motionären föreslår. Yrkande 10 i motion U219 avstyrks därför.

I motion U202, yrkande 8, föreslås att bistånd skall kunna lämnas till opinionsbildande organisationer i u-länder exempelvis via de svenska riksdagspartierna närstående stiftelser. Utskottet vill med anledning härav anföra följande:

Som framhölls i förra årets biståndsbetänkande UU 1986/87:10, då ett motsvarande yrkande behandlades, är det inget som hindrar att partierna såsom enskilda organisationer eller via stiftelser söker bidrag från SIDA för biståndprojekt i u-länder.

Sådana bidrag ges ur anslagsposten för Enskilda organisationer i enlighet med de av SIDA tillämpade reglerna. Ett tiotal större organisationer – däribland Svenska Missionsrådet, Pingstmissionens U-landshjälp, Swedish Cooperative Center, LO, TCO, AIC och Rädda Barnen – har ramavtal med SIDA i vilket formerna för ansökan men däremot inga bidragsbelopp fastställts. De organisationer som har ramavtal representerar i sin tur omkring 100 medlemsorganisationer.

SIDA uppställer oftast som villkor för bidrag ur anslagsposten för enskilda organisationer att den mottagande organisationen har ett medgivande från myndigheterna i verksamhetslandet.

Som påpekats i det föregående utnyttjas enskilda organisationer som kanal när det gäller att förmedla bistånd ur anslagsposten för Humanitärt bistånd till Latinamerika och Södra Afrika. Detta bistånd är bl.a. tänkt som stöd åt dem som är offer för förföljelse och har därför som regel utgått till länder med vilka Sverige inte har något reguljärt biståndssamarbete i övrigt. Sedermera har medel ur denna anslagspost också använts för att under en övergångstid fördjupa och stödja demokratin i de latinamerikanska länder som nyligen fått folkvalda regeringar.

I (fp)-motionen föreslås att frågan om bistånd via de svenska riksdagspartierna utreds. Syftet skulle som utskottet uppfattar motionsförslaget vara att utreda förutsättningarna för bistånd via politiska partier på annat sätt än vad det nuvarande systemet med projektbidrag efter ansökan ger utrymme för.

Även i motion U225 (m) aktualiseras möjligheten av denna typ av bistånd.

Utskottet kan se fördelarna med bistånd via politiska organisationer i Sverige till organisationer i u-länderna om syftet med det är att bygga upp demokratiska institutioner eller ge stöd åt lokala folkliga strävanden i ett land där demokratiska traditioner är svaga eller helt saknas. Den grundläggande motiveringen för bidrag åt politisk verksamhet bör dock vara att stödja framväxten av en demokratisk struktur, inte att ge stöd åt den ena eller andra politiska åsiktsriktningen, något som också återspeglas i instruktionen för beredningen för humanitärt bistånd. Det är enligt utskottets mening en avgörande principiell skillnad mellan dessa båda synsätt, även om gränsen mellan dem i praktiken kan vara flytande. Bidrag till politisk verksamhet i ett land som redan har ett partiväsen och en demokratiskt vald regering kan inte utan vidare beskrivas som stöd åt en demokratisk samhällsuppbyggnad. Det exempel på bistånd som anförs i fp-motionen kan mot denna bakgrund föranleda principiella invändningar. Utskottet är därför tveksamt till tanken på att utvidga och formalisera stödet till politisk verksamhet i u-länderna på det sätt som tycks vara avsikten med motionsförslaget.

Den nuvarande ordningen med möjlighet för partier att i egenskap av enskilda organisationer ansöka om bidrag för projekt i u-länder är enligt utskottets mening ur principiell och praktisk synpunkt tillfredsställande.

Med hänvisning till det anförda avstyrks yrkande 8 i motion U202.

Bindning

Sammanfattning av motionerna

Folkpartiet säger i sin partimotion att obundet bistånd är att föredra. Bundet bistånd strider mot frihandelstanken och mottagarländernas valfrihet begränsas. Enligt (fp) kan en ökad bindning i princip betraktas som en slags subvention till en produktion som annars inte skulle vara konkurrenskraftig. I stället anser (fp) att det bundna biståndet i princip bör avvecklas och ersättas av obundet gåvobistånd. Avvecklingen kan inte ske omedelbart och bör förenas med en ökad internationell aktivitet för avbindning av bistånd. Folkpartiet föreslår att det bundna importstödet successivt minskas.

Moderata samlingspartiet konstaterar i sin partimotion att det idealiska vore om samtliga i-länder tillämpade obundet bistånd och att Sverige bör fortsätta verka för en allmän avbindning av biståndet från industriländerna. I nuvarande situation kan det dock inte vara rimligt enligt (m) att Sverige lämnar obundet importstöd, vilket ofta används till inköp i våra viktigaste konkurrentländer. Importstödet bör enligt (m) bindas till upphandling av varor och tjänster i Sverige. Principen bör här vara att det bundna importstödet bara får utnyttjas då svenska varor är internationellt konkurrenskraftiga.

I motion U 205 (m) framförs åsikten att det svenska biståndet i huvudsak skall vara bundet, bl.a. eftersom affärsmässigheten vid obundet bistånd ofta lyser med sin frånvaro och kontrollen är begränsad.

Utskottet

Det svenska biståndet är mindre bundet till uppköp i det egna landet än vad fallet är i andra givarländer. Obundenheten följer av uppfattningen att det bistånd är effektivast som utgår från mottagarländernas eget behov. Inom det landprogrammerade biståndet är det huvudsakligen en del av importstödet som är bundet till köp i Sverige; Det bundna importstödet andel av landramarna har sjunkit kraftigt under senare år; från 25 % eller däröver i början och mitten av 1980-talet till 17 % innevarande budgetår.

Vid sidan därav är u-krediterna och i viss utsträckning livsmedelsbiståndet och katastrofbiståndet bundet till uppköp i Sverige, vilket sammantaget gör att ca 14 % av det svenska utvecklingsbiståndet är bundet.

Utskottet delar synpunkterna i motion U202 (fp) att bistånd i princip bör vara obundet och vill därför förorda en fortsatt minskning av andelen bundet bistånd i det svenska biståndet. Därmed får yrkande 2 i motion U202 (fp) anses besvarat.

I konsekvens med denna inställning avstyrker utskottet yrkande 13 i motion U225 (m) vari föreslås att importstödet i sin helhet skall bindas till uppköp i Sverige. Utskottet avstyrker också motion U205, som föreslår att

Sveriges bistånd i huvudsak skall vara bundet.

Utskottet har tidigare tagit ställning till frågan om finansieringen av lokala kostnader, vilket berörs i motion U225 (m). Enligt den uppfattning som utskottet fortfarande hävdar bör ersättningen av lokala kostnader (med bidrag i svensk valuta) inte göras så generös att den urholkar mottagarlandets ansvar för insatserna. Det bör därför krävas att mottagarlandet självt står för en del av dessa kostnader. Mycket restriktiva regler skulle emellertid kunna försvåra satsningar på exempelvis landsbygdsutveckling och markvård. Utskottet får därmed anse yrkande 14 i motion U225 besvarat.

Bistånd till länder i krig; avbrytande av bistånd

Sammanfattning av motionerna

Moderata samlingspartiet och (fp) framför i sina partimotioner synpunkten att bistånd under vissa omständigheter skall kunna avbrytas eller avvecklas. Enligt (m) måste biståndssamarbetet omprövas och i sista hand avbrytas med mottagarländer som bedriver anfallskrig eller har trupper på främmande territorier. Således kräver (m) att det landprogrammerade biståndet till Vietnam avbryts.

I motion U220 yrkande 1 (m) framförs åsikten att i princip inget svenskt bistånd med undantag av direkt humanitärt bistånd skall komma länder till del, vilka är invecklade i krig. Det land motionärerna främst avser är Angola. Moderaterna anser i sin partimotion U225 som självklart att svenskt bistånd skall vara humanitärt. Biståndet får enligt (m) inte gå till något som har beröring med militär verksamhet. Det är framför allt biståndet till Moçambique som avses.

Centerpartiet tar i sin partimotion U210 upp frågan om svårigheter att genomföra biståndsinsatser på grund av gerillaverksamhet och attacker från Sydafrika. Centerpartiet konstaterar att en viss form av militär hjälp har diskuterats i sammanhanget men understryker att biståndsmedel skall användas i enlighet med de svenska biståndsmålen.

Folkpartiet betonar att frågan om huruvida ett biståndssamarbete skall fortsätta innefattar avvägningar som måste göras från fall till fall och där exakta kriterier inte kan uppställas. Det måste emellertid finnas mycket starka skäl om ett land med ett stabilt totalitärt system skall få kvarstå som programland. Detsamma gäller länder där omfattande och systematiska kränkningar av grundläggande rättigheter – inklusive tortyr – under flera år varit en del av vardagen. Moderata samlingspartiet anser att hjälpen i sådana fall bör växlas över till andra former av bistånd, t.ex. genom enskilda organisationer eller katastrofbistånd.

Krig med långvarig ockupation måste betraktas som en allvarlig belastning för ett biståndssamarbete, anser (fp).

Avbrytande eller avveckling av biståndet är enligt (fp) inte demonstrationspolitik utan ett sätt att upprätthålla demokrati- målets trovärdighet bland Sveriges mottagarländer. Det handlar även enligt (fp) om att biståndet skulle kunna komma till bättre användning i länder och biståndsformer där demokratimålet lättare kan nås.

Enligt (fp) bör en avveckling ske i ordnade former där gällande avtal skall fullföljas. Både (fp) och (m) anser att katastrofbistånd, humanitärt bistånd och bistånd via enskilda organisationer kan ges även efter att ett programlandssamarbete avvecklats.

Utskottet

Såsom anfördes i förra årets biståndsbetänkande finns det omständigheter som gör att en omprövning av ett pågående biståndssamarbete måste kunna övervägas. En sådan omständighet är att själva förutsättningarna för bistånd upphört att gälla. En annan är allvarliga brott mot folkrätten, såsom långvariga och svåra kränkningar av mänskliga rättigheter eller anfallskrig och ockupation.

Utskottet har tidigare för sin del gjort bedömningen att det inte går att i förväg uppställa entydiga kriterier för omprövning och i sista hand avbrytande av biståndssamarbete.

I fp-motionen U202 anges ett antal bedömningsgrunder när avbrytande av bistånd övervägs, såsom biståndets effektivitet, hänsynen till mänskliga rättigheter och utsikterna att med bistånd främja en demokratisk samhällsutveckling. Motionärerna drar själva slutsatsen att en avvägning måste ske från fall till fall men anger slutligen två fall då en omprövning bör övervägas, nämligen om mottagarlandet i fråga för krig och gör sig skyldigt till långvarig ockupation eller om det har en stabilt totalitär regim. En likartad uppfattning framförs i motion U225 (m). Bistånd till länder som bedriver anfallskrig eller har trupper på främmande territorier måste omprövas och i sista hand avbrytas, anser motionärerna.

De av motionärerna anförda synpunkterna visar enligt utskottets mening att det är svårt att uppställa kriterier för avbrytande som har generell innebörd och inte huvudsakligen tar sikte på situationen i ett visst land. Utskottet anser det därför motiverat att riksdagen vidhåller sin tidigare uttalade ståndpunkt att en prövning av biståndets förutsättningar måste göras i varje enskilt fall. I fråga om samarbetet med enskilda länder hänvisas följaktligen till vederbörande avsnitt i betänkandet.

Yrkandena 14 i motion U202 (fp) och 8 i motion U225 (m) får därmed anses besvarade.

Motion U220 behandlar situationen i Angola men innehåller ett yrkande av mer allmän räckvidd, nämligen att inget svenskt bistånd med undantag av humanitärt skall komma sådana länder till del som är invecklade i krig.

Utskottet vill med anledning därav framhålla att ett land kan vara invecklat i krig av många orsaker. Enbart den omständigheten att krig pågår i landet, kanske till följd av en aggression utifrån, ger enligt utskottets mening inte anledning att avbryta ett pågående reguljärt utvecklingssamarbete. Yrkandet avstyrks därför.

Utskottet behandlar i detta sammanhang också yrkande 1 i motion U225 (m) vari anfördes att det inte är acceptabelt att svenskt bistånd i någon form används för militära syften. I motionstexten hänvisas till uttalanden om att svenskt bistånd kan komma att användas för att stödja delar av Moçambiques armé. Även i yrkande 30 i motion U210 (c) aktualiseras denna fråga och

understryks att biståndsmedel skall användas i enlighet med de svenska biståndsmålen.

Moçambique är en av Sveriges största biståndsmottagare. Sedan flera år försvåras landets utveckling av den av Sydafrika stödda rebellrörelsen RNM, som är ett hot också mot de biståndsprojekt som Sverige deltar i. Statsrådet Lena Hjelm-Wallén framhöll i ett interpellationssvar den 12 februari 1988 att Sverige har ett ansvar för att de insatser som vi medverkar i inte går förlorade genom sabotage och andra störningsaktioner. Vi har också ett ansvar att tillse att den personal som är anställd och verksam inom biståndet arbetar under tillfredsställande skydd och säkerhet.

Mot denna bakgrund har utrikesdepartementet nu analyserat behovet och möjligheterna att vidta åtgärder för att öka skyddet vid de anläggningar och utvecklingsprojekt som Sverige stöder. Analysen har redovisats i en promemoria av den 29 mars 1988 som överlämnats till utskottet för kännedom.

Utskottet konstaterar att det såväl av interpellationssvaret som av promemorian framgår att övervägandena inte avser leveranser av krigsmateriel eller militärt samarbete med Moçambique.

Med anledning av motionsyrkandena vill utskottet framhålla följande. I det exceptionella läge som råder i Moçambique är utskottet inte främmande för tanken att särskilda åtgärder kan vara motiverade för att skydda de biståndsprojekt i Moçambique som Sverige medverkar i. Åtgärder för att skydda biståndsprojekt övervägs för övrigt även av andra länder med verksamhet i Moçambique.

Det är emellertid viktigt att syftet med och omfattningen av kommande insatser blir väl definierade och avgränsade. De bör genomföras inom ramen för gällande principer för svenskt bistånd. Utskottet vill understryka att svenska biståndsmedel inte kan användas för att finansiera utrustning eller förnödenheter för militära ändamål. Utgångspunkten måste vara att det är Moçambiques regering som har huvudansvaret för skyddet av anläggningar och personal i landet. Det svenska bistånd som skulle komma i fråga kan självfallet inte bestå av krigsmateriel eller av utrustning eller penningmedel som ställs till de moçambikanska militära myndigheternas förfogande. Däremot bör det inte föreligga några hinder mot att inom ramen för biståndet till Moçambique tillhandahålla mat, kläder, medicin och dylikt till anställda eller vaktpersonal knuten till svenskfinsierade projekt. Utskottet har inga invändningar mot att projekten, för att kunna drivas effektivt och under betryggande säkerhet, också bör vara utrustade med bilar, kommunikationsutrustning m.m. och skyddas av stängsel, belysnings- och larmanordningar etc. Däremot bör inte vaktpersonalen vid projekten speciellt förses med fordon och radioutrustning som finansieras över biståndet.

Utskottet förutsätter att regeringen återkommer med en utförlig redovisning för frågan i nästa års budgetproposition.

Med hänvisning till det anförda får utskottet anse yrkande 30 i motion U210 och yrkande 1 i motion U225 (m) besvarade.

Sammanfattning av motionerna

Centerpartiet konstaterar i sin partimotion U 210 att ett antal utredningar har igångsatts för att studera olika aspekter av det svenska biståndet. I ingendera utredningen finns parlamentariskt inflytande. Det är angeläget, anser (c) att biståndet ges en folklig förankring och (c) kräver därför en parlamentarisk utredning som skall se över de biståndspolitiska målen och måluppfyllelsen samt organisationen av biståndet.

Även i vpk:s partimotion krävs en utredning med syfte att utforma en u-landspolitik som visar att Sverige tar sitt ansvar i den rådande världsekonomiska krisen. Utredningen skall granska det svenska biståndets effektivitet och Sveriges agerande vad avser bistånd och handel.

Centerpartiet anser vidare i sin partimotion att det nordiska samarbetet på biståndsområdet skall utvecklas. Regeringen bör därför ta initiativ till att en samlad nordisk handlingsplan utarbetas. Därvid bör även frågan om ett gemensamt nordiskt biståndssekretariat prövas.

I moderaternas partimotion och i motion U 219 (c) krävs återupprättandet av befattningen som biståndsinspektör.

I motion U 219 krävs därtill inrättandet av ett biståndsdepartement.

Utskottet

Under denna rubrik behandlar utskottet vissa frågor som har att göra med organisationen av ett effektivt bistånd.

Med anledning av motion U210(c) om en nordisk handlingsplan för biståndsarbete får utskottet anföra följande.

Ett formaliserat nordiskt samarbete på biståndsområdet har funnits sedan början av 1960-talet. Det regleras numera av Köpenhamnsöverenskommelsen av år 1981, till vilken knutits en rådgivande kommitté, i vilken bl a parlamentariker ingår. På regeringssidan har samarbetsministrarna det slutliga ansvaret även för detta samarbetsområde. Under dem sorterar en ämbetsmannakommitté för biståndsfrågor.

Under en lång period bestod det nordiska samarbetet på biståndsområdet huvudsakligen av ett antal gemensamt finansierade och gemensamt administrerade projekt. Sedan några år har intresset förskjutits mot andra typer av samarbete, bl. a. eftersom gemensamma projekt ofta visat sig vara administrativt svårhanterliga.

På uppdrag av Nordiska rådet har Nordiska ministerrådet nyligen slutfört arbetet på ett handlingsprogram för nordiskt biståndssamarbete, vilket antogs av Nordiska rådet vid dess möte i Oslo i mars 1988. Nordiska ministerrådet skall därefter fastställa programmet. Utgångspunkten för detta program är att ett nordiskt samarbete skall tjäna mottagarländernas intresse. Enligt det föreslagna programmet skall det nordiska samarbetet i första hand gå ut på koordinering av de nordiska ländernas insatser och en fördelning av arbetet på fältet. Som exempel på ett för mottagarländerna fruktbart nordiskt samarbete nämns SADCC-biståndet. I programmet talas också om koordinering mellan de nordiska länderna och FN-systemet.

Utskottet konstaterar således att ett nordiskt biståndsprogram redan utarbetats och antagits av Nordiska rådet. Syftet med motionsyrkandet är således redan uppfyllt, varför det avstyrks.

I motion U219 (c) föreslås dels att regeringen bör inrätta ett biståndsdepartement, dels att regeringen åter skall tillsätta en biståndsinspektör. Det senare förslaget finns också i motion U225 (m) vari betonas vikten av en grundligare och mer fristående utvärdering av biståndet än vad som nu sker.

Enligt utskottets mening bör organisationen av regeringens arbete ankomma på regeringen själv att besluta om. Vad gäller befattningen som biståndsinspektör vill utskottet tillägga att utvärdering av biståndet numera ägnas mycket stor uppmärksamhet av SIDA självt och av utrikesdepartementet. Få av den offentliga verksamhetens områden är så nära granskade som biståndet. Denna granskning och utvärdering är både intern och extern. Därtill kommer att en omfattande och kritisk offentlig debatt äger rum om det offentliga utvecklingssamarbetet.

Yrkandena 1 och 8 i motion U219 och yrkande 27 i motion U225 avstyrks med hänvisning till det sagda.

Liksom under närmast förflutna riksmöten föreslås i ett par motioner att en biståndspolitisk utredning skall tillsättas. I centerpartiets motion U210 anförs att en översyn av olika aspekter av biståndet pågår inom utrikesdepartementet utan att det i något fall finns ett parlamentariskt inflytande. Motionärerna föreslår därför att en parlamentarisk biståndspolitisk utredning tillsätts med uppgift att se över de biståndspolitiska målen och måluppfyllelsen samt organisationen av biståndet. Ett syfte med utredningen skulle vara att identifiera de mest angelägna problemområdena för biståndet och omorientera biståndet till dessa områden. Motionärerna anser vidare att utvecklingssamarbetet bör bli mindre landinriktat och mer projektinriktat.

Även i vänsterpartiet kommunisternas partimotion U211 föreslås en biståndspolitisk utredning. Utgångspunkten för den bör vara att biståndsmålet höjs från 1 till 2 % av BNI. Utredningen skall granska det svenska biståndets effektivitet men även Sveriges agerande på handelns och angränsande områden såsom skuldreglering, råvarupriser, transnationella företags uppträdande. Målet bör vara att utforma en svensk u-landspolitik i linje med de krav som u-länderna bl.a. framfört vid det senaste UNCTAD-mötet i Havanna.

Som utskottet tidigare framhållit vid behandlingen av yrkandena om en biståndspolitisk utredning har det svenska utvecklingssamarbetet nyligen underkastats översyner på flera delområden. Sålunda har biståndet genom enskilda organisationer, landprogrammeringsmetoden, SAREC:s verksamhet, SIDA:s organisation och katastrofbiståndet relativt nyligen setts över. Under år 1987 har en översyn av biståndsmålen lett till att regeringen nu föreslår införande av ett nytt miljömål. SWEDFUND:s arbete utredde under år 1987, liksom kulturbiståndet. För närvarande pågår en utredning av u-landsinformation och en intern översyn av biståndet till länder utanför programlandskretsen.

Med tanke på att flertalet av inslagen i utvecklingssamarbetet så nyligen på olika sätt granskats anser utskottet det inte motiverat att nu genomföra någon mer omfattande parlamentarisk utredning av biståndet i sin helhet.

Yrkande 5 i motion U211 (vpk) och yrkande 1 i motion U210 (c) avstyrks därför.

UU 1987/88:20

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *en helhetssyn på biståndet*
att riksdagen avslår yrkande 2 i motion 1987/88:U 225,
2. beträffande *återinförande av anslagsposten miljö, markvård och energi*,
att riksdagen avslår yrkande 47 i motion 1987/88:U202, yrkandena 3 och 4 i motion 1987/88:U210 och yrkande 10 i motion 1987/88:U225,
3. beträffande *införandet av miljökonsekvensanalyser*
att riksdagen förklarar yrkandena 2 och 4 i motion 1987/88:U212, yrkande 23 i motion 1987/88:U202 samt ifrågavarande del av yrkande 2 i motion 1987/88:U210 besvarade med vad utskottet anfört,
4. beträffande *ökad miljömedvetenhet i internationella biståndsorganisationer*
att riksdagen förklarar yrkande 1 i motion 1987/88:U212 och yrkande 24 i motion 1987/88: U202 besvarade med vad utskottet anfört,
5. beträffande *förstärkt kompetens och utökad forskning på miljöområdet*
att riksdagen förklarar ifrågavarande del av yrkande 2 i motion 1987/88:U210, och yrkandena 3 och 5 i motion 1987/88:U212 besvarade med vad utskottet anfört,
6. beträffande *enskilda organisationers insatser på miljövårdsområdet*
att riksdagen förklarar återstående del av yrkande 2 i motion 1987/88:U210, yrkande 6 i motion 1987/88:U212 samt yrkande 9 i motion 1987/88:U225 besvarade med vad utskottet anfört,
7. beträffande *en global energistrategi*
att riksdagen avslår yrkande 5 i motion 1987/88:U210,
8. beträffande *en energikonferens i FN:s regi*
att riksdagen avslår yrkande 6 i motion 1987/88:U210.
9. beträffande *kravet på en demokratisk utveckling och respekt för mänskliga rättigheter i utvecklingssamarbetet*
att riksdagen förklarar yrkandena 7, 9 och 10 i motion 1987/88:U202, ifrågavarande delar av yrkande 4 i motion 1987/88:U225, yrkande 20 i motion 1987/88:U210 samt yrkande 8 i motion 1987/88:U525 besvarade med vad utskottet anfört,
10. beträffande *strategi för demokratiutveckling*
att riksdagen avslår ifrågavarande del av yrkande 4 i motion 1987/88:U225 och yrkande 1 i motion 1987/88:U503,
11. beträffande *demokratikommissioner*
att riksdagen avslår yrkande 7 i motion 1987/88:U225 och yrkande 2 i motion 1987/88:U503,
12. beträffande *oberoende rapporter över utvecklingen av demokrati och mänskliga rättigheter i mottagarländerna*

- att riksdagen avslår yrkande 11 i motion 1987/88:U202, yrkande 5 i UU 1987/88:20 motion 1987/88:U225 och yrkande 3 i motion 1987/88:U503,
13. beträffande *anslagspost för demokratiutveckling*
att riksdagen avslår yrkandena 21 och 22 i motion 1987/88:U210 och yrkande 6 i motion 1987/88:U225,
14. beträffande *befolkningsfrågor*
att riksdagen avslår yrkande 26 i motion 1987/88:U202 och motion 1987/88:U201,
15. beträffande *bistånd för kvinnor*
att riksdagen förklarar yrkandena 28, 29 och 30 i motion 1987/88:U202, samt yrkande 15 i motion 1987/88:U225 besvarade med vad utskottet anfört,
16. beträffande *ökade anslag till kvinnobistånd*
att riksdagen avslår yrkande 23 i motion 1987/88:U210,
17. beträffande *rapport om kvinnobiståndet*
att riksdagen avslår yrkande 3 i motion 1987/88:A802,
18. beträffande *bostäder*
att riksdagen avslår motionerna 1987/88:U203 och 1987/88:U204,
19. beträffande *bostadssociala åtgärder*
att riksdagen avslår yrkande 8 i motion 1987/88 U210,
20. beträffande *enskilt ägande, småindustri och landsbygd*
att riksdagen förklarar yrkande 25 i motion 1987/88:U202 och yrkande 7 i motion 1987/88:U210 besvarade med vad utskottet anfört,
21. beträffande *marknadsekonomi i u-land*
att riksdagen avslår yrkande 11 i motion 1987/88:U225,
22. beträffande *samverkan med näringslivet*
att riksdagen avslår yrkande 12 i motion 1987/88:U225,
23. beträffande *småskalig landsbygds- och jordbruksutveckling*
att riksdagen avslår yrkande 11 i motion 1987/88:U219,
24. beträffande *ekonomisk och social utjämning*
att riksdagen avslår motion 1987/88:U207 och yrkande 7 i motion 1987/88:U219,
25. beträffande *Havannadeklarationen*
att riksdagen förklarar yrkande 4 i motion 1987/88:U211 besvarat med vad utskottet anfört,
26. beträffande *programlandssamarbete med Filippinerna*
att riksdagen avslår yrkandena 18 och 48 i motion 1987/88:U202,
27. beträffande *programlandssamarbete med Uganda*
att riksdagen avslår yrkandena 17 och 49 i motion 1987/88:U202,
28. beträffande *förberedelser för programlandssamarbete med Sudan, Somalia och Nepal*
att riksdagen avslår yrkandena 19 och 50 i motion 1987/88:U202,
29. beträffande *programlandssamarbete med Kampuchea*
att riksdagen avslår yrkandena 17 och 18 i motion 1987/88:U211,
30. beträffande *programlandssamarbete med El Salvador och Guatemala*
att riksdagen avslår yrkande 5 i motion 1987/88:U219,

31. beträffande *samarbete med nya länder*
att riksdagen avslår yrkande 21 i motion 1987/88:U225,
32. beträffande *landprogrammering och projektbistånd*
att riksdagen avslår yrkande 3 i motion 1987/88:U225,
33. beträffande *bistånd genom enskilda organisationer*
att riksdagen förklarar yrkande 16 i motion 1987/88:U225 besvarat med vad utskottet anfört,
34. beträffande *kooperativt bistånd*
att utskottet förklarar yrkande 24 i motion 1987/88:U210 besvarat med vad utskottet anfört,
35. beträffande *huvudroll för enskilda organisationer*
att riksdagen avslår yrkande 10 i motion 1987/88:U219,
36. beträffande *bistånd genom politiska partier*
att riksdagen avslår yrkande 8 i motion 1987/88:U202
37. beträffande *minskning av det bundna biståndet*
att riksdagen förklarar yrkande 2 i motion 1987/88:U202 besvarat med vad utskottet anfört,
38. beträffande *bindning av importstödet*
att riksdagen avslår yrkande 13 i motion 1987/88:U225,
39. beträffande *ökad bindning av biståndet*
att riksdagen avslår motion 1987/88:U205,
40. beträffande *lokala kostnader*
att riksdagen förklarar yrkande 14 i motion 1987/88:U225 besvarat med vad utskottet anfört,
41. beträffande *avbrytande av bistånd*
att riksdagen förklarar yrkande 14 i motion 1987/88:U202 och yrkande 8 i motion 1987/88:U225 besvarade med vad utskottet anfört,
42. beträffande *bistånd till länder i krig*
att riksdagen avslår yrkande 1 i motion 1987/88:U220,
43. beträffande *åtgärder för skydd av biståndsprojekt*
att riksdagen förklarar yrkande 30 i motion 1987/88:U210 och yrkande 1 i motion 1987/88:U225 besvarade med vad utskottet anfört,
44. beträffande *nordisk handlingsplan för biståndsarbete*
att riksdagen avslår yrkande 19 i motion 1987/88:U210,
45. beträffande *inrättande av ett biståndsdepartement*
att riksdagen avslår yrkande 1 i motion 1987/88:U219,
46. beträffande *inrättande av befattning som biståndsinspektör*
att riksdagen avslår yrkande 8 i motion 1987/88:U219 och yrkande 27 i motion 1987/88:U225,
47. beträffande *parlamentärisk biståndspolitisk utredning*
att riksdagen avslår yrkande 1 i motion 1987/88:U210,
48. beträffande *utredning om u-landspolitik*
att riksdagen avslår yrkande 5 i motion 1987/88:U211,
49. att riksdagen godkänner de riktlinjer för internationellt utvecklingssamarbete som förordas i propositionen under rubriken *Prioriteringar i Sveriges bistånd*,
50. att riksdagen fastställer att *framsynt hushållning med naturresurser och omsorg om miljön* skall vara ett mål för Sveriges internationella utvecklingsarbete.

Propositionen (s. 54–56, 61–75)

FN:s biståndsprogram bidrar till att stärka FN:s normskapande och fredsbevarande funktioner och ansvar. Enskilda länders biståndsprogram kan inte som det multilaterala utvecklingssamarbetet bli heltäckande vare sig beträffande ämnen eller mottagarländer. Därigenom utgör de multilaterala organens verksamhet ett viktigt komplement till det bilaterala biståndet.

Gemensamt för det multilaterala bistånd som finansieras över den svenska biståndsbudgeten, är dess fattigdomsinriktning. I detta och i andra hänseenden föreligger god överensstämmelse med de svenska biståndsmålen. Den svenska regeringen deltar aktivt i utformningen av biståndet i FN och utvecklingsbankerna.

Det ligger i det multilaterala arbetets natur att beslutsformer och verkställighet kompliceras och försvåras av den mångfald intressen och synsätt som finns representerade i arbetet. Samtidigt borgar denna mångfald för en vidsyn och för ett mera direkt engagemang hos alla av samarbetet berörda länder.

FN:s verksamhet har byggts upp under 40 år vilket inneburit att antalet organ och organisationer har blivit stort. Detta skapar samordnings- och styrningsproblem. Intresset för och behovet av vissa verksamheter har också växlat över tiden. Det är enligt regeringen viktigt med tanke på morgondagens problem att beslutsformer och biståndsverksamhet ses över. Flera beslut som fattades vid 1986 års generalförsamling syftar till en sådan översyn. Det mellanstatliga maskineriet och den därmed sammanhängande sekretariatsstrukturen avseende FN:s ekonomiska och sociala arbete är nu föremål för en särskild genomgång, den sk ECOSOC-översynen. Denna går in i ett intensivt skede under våren 1988. Sverige deltar tillsammans med de övriga nordiska länderna aktivt i detta arbete.

För att Sverige skall kunna lämna konstruktiva bidrag till processen för att effektivisera FN krävs insatser av olika slag enligt propositionen. Ett särskilt utredningsarbete kommer att initieras för att främja ideer och erfarenhetsutbyte om FN:s roll på det ekonomiska och sociala området i ett längre tidsperspektiv.

Den svenska andelen multilateralt bistånd fortsätter att vara hög. Den av regeringen föreslagna fördelningen av anslaget C1 Bidrag till internationella biståndsprogram, framgår av tabell 3.

Härutöver anslås svenska bidrag till multilaterala biståndsprogram under andra poster i budgeten: katastrofposten, betalningsbalansstödet och särskilda program.

De internationella finansieringsorganen finansieras via framförhandlade fleråriga påfyllnader. Till FN-systemet utfäster medlemsländerna i stället frivilliga bidrag för ett år i taget. För att underlätta ett långsiktigt arbete och planering för FN-systemet har Sverige tillsammans med de nordiska länderna drivit frågan om flerårsutfästelser. Under senare tid har internationellt betonats behovet av nya former för att uppnå strukturanpassningsprogram som mer än tidigare tar hänsyn till den ekonomiska krisen i många u-länder.

Internationella valutafonden (IMF) har nu infört mer långfristig utlåning till de fattigaste u-länderna. Sverige har aviserat sin avsikt att bidra med medel för räntesubventionering i en förestående utvidgning av IMF:s strukturanpassningsfacilitet. Därtill har Sverige utfäst ett rambelopp om 150 milj. kr. för samfinansiering och/eller parallellfinansiering med Världsbanken i ett program för strukturanpassning i 18 skuldyngda länder i Afrika. Dessa utfästelser redovisas under Avsnitt 5 (C3) särskilda insatser i skuldyngda länder. Under 1988 kommer påfyllnadsförhandlingarna inom den Afrikanska utvecklingsfonden (AfDF) att avslutas. Påfyllnadsförhandlingar avses inledas under 1988 för den Internationella jordbruksutvecklingsfondens (IFAD) tredje påfyllnad.

Tabell 3. Multilateralt bistånd budgetåren 1987/88 och 1988/89 fördelat på organisationer (milj. kr.)

	Anslag 1987/88	Förslag 1988/89	Föränd- ring
FN:s operativa verksamhet			
FN:s utvecklingsprogram (UNDP)	560,0	600,0	+ 40
varav			
– ordinarie bidrag	(490,0)	(525,0)	(+ 35)
– Sahelkontoret (UNSO)	(20,0)	(20,0)	(0)
– UNDP:s verksamhet i de minst utvecklade länderna	(50,0)	(55,0)	(+ 5)
FN:s kapitalutvecklingsfond	40,0	45,0	+ 5
FN:s befolkningsfond (UNFPA)	75,0	85,0	+ 10
FN:s barnfond (UNICEF)	245,0	260,0	+ 15
	920,0	990,0	+ 70
Internationella finansieringsorgan			
Varldsbanksgruppen	787,6	810,6	+ 23
Afrikanska utvecklings- banken (AfDB)	20,0	15,0	– 5
Afrikanska utvecklingsfonden (AfDF)	181,5	255,0	+ 73,5
Asiatiska utvecklingsbanken (AsDB)	–	–	–
Asiatiska utvecklingsfonden (AsDF)	91,4	91,4	0
	1 080,5	1 172,0	+ 91,5

	Anslag 1987/88	Förslag 1988/89	Föränd- ring
Internationellt livsmedelsbistånd			
Världslivsmedelsprogrammet (WFP)	115,0	115,0	0
Livsmedelshjälps- konventionen (FAC)	52,0	40,0	- 12
Internationella beredskapslagret av livsmedel för katastrof- insatser (IEFR)	74,0	60,0	- 14
Merkostnad	65,0	65,0	0
	306,0	280,0	- 26
Internationella jordbruks- utvecklingsfonden (IFAD)	27,0	35,0	+ 8
Flyktingbistånd genom FN			
FN:s hjälporganisation för palestinaflyktingar (UNRWA)	75,0	82,0	+ 7
FN:s flyktingkommissarie (UNHCR)	110,0	120,0	+ 10
	185,0	202,0	+ 17
Övriga organisationer			
Internationella familje- planeringsfederationen (IPPF)	75,0	75,0	0
UNCTAD/GATT:s internationella handelscentrum (ITC)	19,0(1)	18,0	- 1
FN:s narkotikafond (UNFDC)	11,0	20,0	+ 9
Internationella sjöfarts- universitetet	14,0	15,0	+ 1
	119,0	128,0	+ 9
Övriga multilaterala bidrag	177,5	153,0	- 24,5
Totalt	2 815,0	2 960,0	+145

(1) Innefattade även andra handelsrelaterade insatser till ett belopp av 3 milj. kr. Dessa insatser redovisas fr.o.m. budgetåret 1988/89 under anslagsposten Övriga multilaterala bidrag.

FN:s utvecklingsprogram (UNDP), kapitalutvecklingsfond (UNCDF) och befolkningsfond (UNFPA)

UNDP skall vara FN-systemets centrala organ för finansiering av tekniskt bistånd. UNDP har även ett ansvar för att FN-systemets samlade verksamhet inom detta område samordnas i mottagarlandet. UNDP har en inriktning som väl stämmer överens med svenska biståndspolitiska mål. UNDP gör långsiktiga åtaganden gentemot mottagarländerna inom ramen för landprogram och ger rent gävbistånd som dessutom främst riktar sig till de fattigaste länderna.

Enligt regeringen bör samordningsfunktionen i FN-systemets fältverksamhet förstärkas. Detta var även en av slutsatserna i en FN-rapport från 1987 – den s.k. Janssonrapporten – om FN-systemets biståndsverksamhet på fältet. För att samordningen av FN-biståndet på fältet ska kunna förbättras krävs bl.a. ökade resurser till UNDP. Därför anser regeringen det motiverat att bidraget till UNDP höjs med 35 milj. kr. till 525 milj. kr. För att understödja UNDP:s handlingsprogram för torkdrabbade länder i Afrika anser regeringen att Sverige bör ge ett oförändrat bidrag på 20 milj. kr. till FN:s Sahel-kontor.

UNDP spelar en viktig roll för uppföljningen av FN:s konferens om de minst utvecklade länderna som hölls i Paris 1981. Regeringen föreslår ett bidrag på 55 milj. kr., dvs en ökning med 5 milj. kr.

FN:s kapitalutvecklingsfond (UNCDF) ger finansiellt och tekniskt bistånd till småskaliga investeringsprojekt som gynnar de fattigare befolkningsgrupperna i de minst utvecklade länderna. Fondens verksamhet har visat sig vara ett värdefullt komplement till UNDP:s tekniska bistånd och till de större projekt som de stora finansieringsorganen, t.ex. IDA, stödjer. Regeringen föreslår ett bidrag på 45 milj.kr., dvs en ökning med 5 milj.kr.

FN:s befolkningsfond (UNFPA) är det centrala finansieringsorganet inom FN-systemet för bistånd på befolkningsområdet. Dess verksamhetsområde omfattar familjeplanering, folkräkningar, uppbyggande av system för folkbokföring och befolkningsstatistik samt utbildning och forskning.

Sverige har sedan länge spelat en pådrivande roll för att få till stånd internationella insatser för familjeplanering i u-länder. En snabb befolkningstillväxt utgör ofta ett problem för utvecklingsansträngningarna. Insikten härom har förstärkts av försörjningskrisen i många afrikanska länder. Detta har lett till en stigande efterfrågan på bistånd från UNFPA. Regeringen anser att UNFPA har en betydelsefull roll i genomförandet av det handlingsprogram som antogs vid den extra generalförsamling om Afrika som hölls 1986. I handlingsprogrammet läggs vikt vid befolkningspolitik och åtgärder på befolkningsområdet.

Regeringen föreslår att det svenska bidraget till UNFPA uppräknas med 10 milj. kr. till att uppgå till 85 milj. kr.

FN:s barnfond (UNICEF)

UNICEF:s verksamhet som till övervägande delen är förlagd till de fattigaste länderna bedrivs i samarbete med regeringar inom ramen för fleråriga landprogram. Verksamheten omfattar främst hälso- och sjukvårdsinsatser, vattenförsörjning, förbättring av näringsstandarden och utbildning. Barnfonden har på senare år givit ökad uppmärksamhet åt barn i särskilt svåra omständigheter och bistår barn i katastrofdrabbade områden, gatubarn i storstäderna och barn som är offer för väpnade konflikter. Sverige har under många år varit en av UNICEF:s största bidragsgivare, såväl till den reguljära verksamheten som till de särskilda insatser som UNICEF genomför med hjälp av tilläggsbidrag. Under år 1987 var Sverige UNICEF:s störste bidragsgivare. De svenska tilläggsbidragen finansieras över anslaget C 2. Utvecklingssamarbete genom SIDA, inom det långsiktiga bilaterala bistån-

det och inom anslagsposten för katastrofbistånd.

Regeringen anser att det är angeläget att UNICEF:s arbete för barns överlevnad och utveckling får ett fortsatt starkt svenskt stöd och att Sveriges bidrag höjs med 15 milj. kr. till 260 milj. kr.

Internationella utvecklingsfonden (IDA)

IDA är världsbanksgruppens organ för utlåning på särskilt förmånliga villkor till de fattigaste u-länderna. Utlåningen finansieras genom bidrag från ett drygt 30-tal länder, i första hand i-länder.

Som regeringen redovisade i budgetpropositionen 1987 slöts en överenskommelse om åttonde påfyllnaden av IDA:s resurser (IDA 8) i december 1986 som omfattar perioden 1987/88–1989/90. Påfyllnaden uppgår till totalt 12,4 miljarder dollar. Därav utgör 11,5 miljarder dollar det av bidragsländerna gemensamt överenskomna beloppet för IDA 8. Resterande summa utgörs av ytterligare bidrag som lämnas på additionell basis. Sveriges andel av de 11,5 miljarderna uppgår till 2,62 %, vilket representerar en ökning i förhållande till IDA 7 då andelen uppgick till 2,5 %. Detta motsvarar 2 151,19 milj. kr. att utbetalas under en treårsperiod. Första bidraget om 550 milj. kr. utbetalades under budgetåret 1987/88. Återstående utbetalningar fördelas lika under budgetåren 1988/89 och 1989/90. Medelsbehovet för nästa budgetår är således 800 milj. kr.

Internationella finansieringsbolaget (IFC)

Det tredje av fem lika stora årsbidrag under den senaste kapitalhöjningen från 1985 inbetalades under budgetåret 1987/88. De fjärde och femte om vardera ca 10 milj. kr. skall erläggas under 1988/89 resp. 1989/90.

Regionala utvecklingsbanker

Förhandlingar om den fjärde allmänna kapitalökningen i *Afrikanska utvecklingsbanken (AfDB)* slutfördes i november 1986 och överenskommelsen därom trädde i kraft i juni 1987. Beslutet innebar att bankens kapital skall tredubblas under femårsperioden 1987–1991 till ca 19,5 miljarder dollar. Av detta skall ca 1,2 miljarder dollar inbetalas till banken, återstoden utgör garantibelopp. Sveriges andel är 1,3 %. Den första utbetalningen om 14 219 332 kr. gjordes under budgetåret 1987/88. För den andra utbetalningen som skall verkställas under budgetåret beräknas medelsbehovet till omkring 15 milj. kr. Bristande projektkvalitet och låg genomförandetakt försvårar ofta arbetet för utvecklingsbankerna och -fonderna, framför allt i Afrika. Stöd till förinvesteringsstudier kan utgöra ett effektivt medel att minska dessa problem. Sverige har enligt ett avtal med AfDB avsatt 15 milj. kr. för förinvesteringsstudier inom ramen för transport- och kommunikationsårteriondet i Afrika. Dessa medel är nu förbrukade. Banken har uttryckt starka önskemål om fortsatt svenskt stöd till förinvesteringsstudier.

Regeringen föreslår att ett eventuellt bidrag för detta ändamål under budgetåret 1988/89 belastar anslagsposten Övriga multilaterala bidrag.

Förhandlingarna om den femte påfyllnaden av *Afrikanska utvecklingsfon-*

dens (AfDF) resurser slutfördes i november 1987. Givarländerna skall bidra med 2,66 miljarder dollar under treårsperioden 1988–1990, vilket i reella termer innebär en ökning med 25% jämfört med föregående påfyllnad. Sveriges bidrag beräknas uppgå till högst 765 milj.kr., vilket innebär en ökning med 73 milj. kr. per år under treårsperioden. Beräkningen grundar sig på ett åtagande att svara för 4,5 % av den totala påfyllnaden, att jämföra med 4,76 % av föregående påfyllnad.

Med hänsyn till de mycket stora behov av utvecklingskrediter på förmånliga villkor, som afrikanska länder i dag har, anser regeringen att den stora påfyllnaden skall välkomnas och att det kraftiga stödet från svensk sida är välmotiverat.

För den första utbetalningen som skall verkställas budgetåret 1988/89 beräknas ett medelsbehov om högst 255 milj. kr.

Enligt regeringen föreligger inget behov av ytterligare medel för bidrag till *Asiatiska utvecklingsbanken (AsDB)*.

Överenskommelse om den fjärde påfyllnaden av *Asiatiska utvecklingsfondens (AsDF)* resurser slöts i april 1986. Påfyllnaden som avser perioden 1987–1990 uppgår till 3,6 miljarder dollar. Sveriges bidrag om 365,7 milj.kr. som motsvarar 1,37% av påfyllnadsbidraget skall inbetalas i fyra årsbidrag. Den första utbetalningen om 91 412 895 kr. gjordes under budgetåret 1987/88.

För den andra utbetalningen som skall verkställas under nästa budgetår är medelsbehovet likaså 91 412 895 kr.

Internationellt livsmedelsbistånd

Världslivsmedelsprogrammet (WFP)

Sverige verkar för att en större andel av världens sammanlagda livsmedelsbistånd skall gå genom WFP och för att WFP skall spela en aktiv roll för att lindra verkningarna av katastrofer av olika slag. WFP utför ett effektivt biståndsarbete och har en betydelsefull roll vid samordningen av livsmedelsleveranser i internationella hjälpprogram.

Utöver det ordinarie bidraget stödjer Sverige WFP genom att lämna annat multilateralt livsmedelsbistånd och katastrofhjälp genom WFP. Två tredjedelar av det svenska bidraget till WFP är bundet till upphandling i Sverige. Enligt WFP:s regler skall kostnader för lagring, transportfordon och jordbruksredskap inte finansieras med användning av reguljära bidrag. I sådana fall måste WFP förlita sig på särskilda bidrag. Sverige har sedan budgetåret 1982/83 anslagit medel till detta ändamål. Medlen, som huvudsakligen använts till inköp av transportmedel till WFP:s verksamhet i några av de fattigaste länderna, har enligt samstämmiga uppgifter gjort stor nytta.

Regeringen föreslår oförändrade bidrag till såväl dessa särskilda ändamål, 22 milj. kr., som till WFP:s ordinarie resurser, 93 milj. kr. Därutöver kan enligt propositionen extrainsatser bli aktuella.

Livsmedelshjälpkonventionen

Under 1986 års livsmedelshjälpkonvention har medlemsländerna åtagit sig att ge bidrag som sammanlagt motsvarar 7,5 milj. ton spannmål per år.

Konventionen är treårig. Bidragen kan utgå i form av spannmål eller konstanter. Det svenska årsbidraget motsvarar 40 000 ton vete.

Regeringen beräknar medelsbehovet för det svenska bidraget som lämnas genom WFP och innefattar frakt- och administrationskostnader till 40 milj. kr.

Internationella beredskapslagret av livsmedel för katastrofinsatser (IEFR)

Enligt FN:s rekommendationer skall IEFR uppgå till minst 500 000 ton spannmål. Sverige har bidragit till lagret allt sedan dess tillkomst 1975. Sveriges bidrag ställs till WFP:s förfogande. Sverige lämnar även WFP ersättning för fraktkostnaderna.

Regeringen föreslår att 60 milj. kr. anslås för IEFR.

Merkostnad

Riksdagen beslutade 1985 att de kvantiteter spannmål som åtgår för att uppfylla Sveriges utfästelser i det internationella samarbetet mot världssvälten bör ingå i den prisreglerade volymen (prop. 1984/85:166, JoU:33 rskr. 393). Riksdagen beslutade vidare att kostnaderna för dessa åtaganden bör finansieras från biståndsanslaget (prop. 1984/85:211 JoU:36 rskr. 404). Detta beslut omfattade fem år. Upphandlingen av svenskt spannmål inom ramen för svenska multilaterala biståndsutfästelser hade dithills skett till världsmarknadspris. Merkostnaden under budgetåret 1986/87 belastar innevarande års budget.

Riksdagen har med rskr. 1985/86:164 ställt sig bakom utrikesutskottets uttalande att användning av biståndsmedel för finansiering av de merkostnader som uppstår genom att spannmål för svensk livsmedelshjälp köps upp till svenska regleringspriser bör ses som ett undantag från huvudregeln för användning av biståndsmedel. Denna uppfattning delas av regeringen.

En utvärdering av olika anpassningsåtgärder i syfte att minska kostnaderna för det delansvar som staten tagit för överskottsarealen av spannmål skall göras i enlighet med riksdagens beslut om riktlinjerna för en samlad livsmedelspolitik (prop. 1984/85:166). Med hänsyn till kostnadsutvecklingen bör enligt regeringen formerna för svenskt livsmedelsbistånd omprövas.

Regeringen räknar med ett oförändrat belopp avseende täckande av merkostnader under verksamhetsåret 1988/89: 65 milj. kr.

Internationella jordbruksutvecklingsfonden (IFAD)

Andra påfyllnaden av IFAD:s resurser tillförde IFAD 460 milj. kr. för verksamhetsperioden 1985–1987. Bördefördelningen mellan givarna är för närvarande 60 % för OECD-länderna och 40 % för OPEC-länderna. Sveriges andel av den andra påfyllnaden är 3,1 % vilket motsvarar 117,3 milj. kr. Hela beloppet har utbetalats.

Mot bakgrund av den svåra situationen i Afrika inrättades i januari 1986 ett särskilt program för de drabbade afrikanska länderna söder om Sahara. Målet var att uppnå 300 milj. dollar för perioden 1986–1988. I dithills har ca 200 milj. dollar utlovats av givare ur främst OECD-kretsen, men också av vissa u-länder. Sverige har utfäst 131,7 milj. kr. till det särskilda Afrikaprogram-

met, varav 104,7 milj. kr. hittills utbetalats.

UU 1987/88:20

Fonden har efter 10 års verksamhet börjat åtnjuta åtskillig respekt genom en verksamhet som framgångsrikt strävar att nå de fattigaste människorna på landsbygden. Diskussioner om IFAD:s framtida finansiering inleddes mellan medlemsländerna under 1987 i en särskild s.k. högnivåkommitté i vilken bl.a. Sverige deltar.

På grund av det osäkra förhandlingsläget både beträffande volym och tidpunkt för överenskommelse föreslår regeringen att 35 milj. kr. avsätts för svenskt bidrag till IFAD:s tredje påfyllnad. Skulle under budgetåret 1988/89 behov uppstå för större belopp, avser regeringen ta i anspråk reserverade medel under delposterna Livsmedelshjälpkonventionen och Internationella beredskapslagret av livsmedel för katastrofinsatser.

Flyktingbistånd genom FN

FN:s hjälporganisation för Palestinaflyktingar (UNRWA)

Sveriges bidrag till UNRWA under budgetåret 1987/88 (verksamhetsåret 1987) uppgick till 75 milj. kr. Dessutom gav Sverige totalt 11,5 milj. kr. som extra bidrag bl.a. till katastrofhjälp i Libanon och till skolbyggnader i Gaza-området.

Regeringen föreslår en ökning av bidraget till UNRWA med 7 milj. kr. till 82 milj. kr.

FN:s flyktingkommissarie (UNHCR)

Sverige skall fortsätta stödja det nödvändiga humanitära arbetet att hjälpa världens flyktingar. Behoven är långt ifrån täckta i de u-länder som tagit emot ett stort antal flyktingar. Det är också enligt regeringen angeläget att stödja UNHCR:s verksamhet för främjande och vidmakthållande av flyktingars rättsskydd.

Regeringen föreslår en höjning med 10 milj. kr. till 120 milj. kr.

Övriga organisationer

De av regeringen föreslagna bidragen till övriga organisationer framgår av tabellen.

Övriga organisationer

Budgetåret 1987/88	119 000 000
Budgetåret 1988/89	128 000 000
varav	
Internationella familjeplane- ringsfederationen (IPPF)	75 000 000
UNCTAD/GATT:s internationella handelscentrum (ITC)	18 000 000
FN:s narkotikafond (UNFDAC)	20 000 000
Internationella sjöfarts- universitetet	15 000 000

Budgetåret 1987/88 75 000 000.

Budgetåret 1988/89 75 000 000

Övriga multilaterala bidrag

Över denna anslagspost finansieras bidrag till ett stort antal organisationer, program och andra internationella aktiviteter. Extra insatser genom internationella organisationer kan också aktualiseras under pågående budgetår. Under andra anslagsposter redovisas beräknade anslag för vissa organisationer. Ibland kan det av förhandlingstekniska skäl vara svårt att förutse det svenska bidraget. I andra situationer råder osäkerhet om storlek och tidpunkt för kommande bidrag. Tilläggsanslag för dessa situationer tas från Övriga multilaterala bidrag.

Vissa bidrag utgår som ett återkommande stöd till verksamhet som regeringen bedömer som angelägen. Under budgetåret 1988/89 kommer anslag att lämnas till bl.a.

- Röda Korsets internationella kommitté ICRC
- FN:s boende och bebyggelsecenter HABITAT
- FN:s kvinnofond (UNIFEM)
- FN:s centrum för transnationella företag (UNCTC)
- Världsinstitutet för utvecklingsekonomisk forskning (WIDER)
- Internationella naturvårdsunionen (IUCN) samt
- bidrag till den svenska UNICEF-kommitténs verksamhet.

Regeringen anser det angeläget att tekniskt bistånd ges till u-länderna på bl.a. tjänste- och konkurrenslagstiftningsområdet i enlighet med UNCTAD VII – samt att u-länderna lämnas tekniskt bistånd i samband med de multilaterala handelsförhandlingarna den s.k. Uruguayrundan inom GATT. Även stöd till UNCTAD:s särskilda organ för handelsprocedurfrågor (FALPRO) kan komma att aktualiseras under budgetåret. Falpros verksamhet syftar till att rationalisera administrativa rutiner i samband med internationell handel.

Regeringen anser det vidare angeläget att Sverige har beredskap att stödja vissa produktinriktade organisationers arbete med frågor rörande u-ländernas råvaruproduktion och deras strävan till ökad avsättning på i-landsmarknaderna.

Avtalet om den gemensamma fonden för råvaror slöts i juli 1980. Sverige ratificerade avtalet påföljande år. Det är sannolikt att avtalet och den gemensamma fonden kommer att träda i kraft år 1988 sedan ett tillräckligt antal stater ratificerat avtalet. För att fullgöra Sveriges åtaganden kommer i sådant fall ca 12 milj.kr. att behöva betalas ut och får då belasta denna anslagspost.

Ett bidrag kommer under budgetåret sannolikt att lämnas till Afrikanska utvecklingsbanken för förinvesteringsstudier.

Under kommande budgetår kommer ytterligare miljöinsatser att aktualiseras. För att stödja olika insatser som kan vara del av uppföljningen av Brundtlandkommissionens rapport har medel reserverats under denna anslagspost liksom även under anslaget C 2 Utvecklingssamarbete genom

För innevarande budgetår har 50 milj.kr. reserverats för inrättande av en nordisk fond för förmånlig kreditgivning till u-länder, som övervägs mellan de nordiska länderna. De förslag som diskuterats under senare tid innebär att Sveriges bidrag kan komma att överstiga detta belopp och kostnaden får då belasta denna anslagspost.

Anslagsposten belastas också med extra bidrag till studier och utredningar som bedrivs i internationella organisationer och som av regeringen bedöms som angelägna.

Svenska institutet kommer att erhålla medel för personal och administrationskostnader i samband med mottagandet i Sverige av FN-stipendiater. Utbetalningarna för detta ändamål beräknas uppgå till 820 000 kr. och har överförts från det förra anslaget C 8.

Regeringen föreslår att 152 992 105 kr. anslås för övriga multilaterala bidrag.

Motioner

1987/88:U202 av Bengt Westerberg m.fl. (fp) vari yrkas

3. att riksdagen inte anslår några medel till merkostnad för internationellt livsmedelsbistånd,

4. att riksdagen beslutar avskaffa systemet med upphandling av livsmedel till svenska regleringspriser,

31. att riksdagen hos regeringen begär en parlamentariskt förankrad samlad översyn av det multilaterala biståndet,

33. att riksdagen till UNDP för budgetåret 1988/89 anslår 35 milj.kr. utöver regeringens förslag eller således 635 milj.kr.,

34. att riksdagen till FN:s befolkningsfond UNFPA för budgetåret 1988/89 anslår 10 milj.kr. utöver regeringens förslag eller således 95 milj.kr.,

35. att riksdagen till UNICEF för budgetåret 1988/89 anslår 33 milj.kr. utöver regeringens förslag eller således 293 milj.kr.,

36. att riksdagen till IDA för budgetåret 1988/89 anslår 40 milj.kr. utöver regeringens förslag eller således 850,6 milj.kr.,

1987/88:U210 av Olof Johansson m.fl. (c) vari yrkas

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att det multilaterala biståndets andel bör öka,

10. att riksdagen anslår 610 milj.kr. till UNDP, en ökning med 10 milj.kr.,

11. att riksdagen anslår 280 milj.kr. till UNICEF, en ökning med 20 milj.kr.,

12. att riksdagen anslår 125 milj.kr. till livsmedelsbistånd genom WFP, en ökning med 10 milj.kr.,

13. att riksdagen anslår 140 milj.kr. till UNHCR, en ökning med 20 milj.kr.,

16. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts om narkotikabekämpning,

18. att riksdagen anslår 92 milj.kr. till UNRWA, en ökning med 10 milj.kr.,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att Sverige bör säga upp sitt medlemskap i IFC,

3. att riksdagen hos regeringen begär initiativ till en demokratisering av Internationella Valutafonden och Världsbanksgruppen,

8. att riksdagen inte beviljar ytterligare biståndsmedel till den nordiska fonden för kreditgivning till u-länder,

1987/88:U224 av Ulla Tillander m.fl. (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om etableringen av ett FN-universitet för högre utbildning i medicinskt-tekniskt underhåll i Malmö.

Motiveringen återfinns i motion 1987/88:Ub815.

1987/88:U225 av Margaretha af Ugglas m.fl. (m) vari yrkas

25. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om "Multilateralt bistånd",

Utskottet

Det multilaterala biståndet, som förmedlas genom Världsbanken, de regionala bankerna och FN-systemet, svarar numera för mindre än en tredjedel av det totala svenska utvecklingssamarbetet.

Centerpartiet pekar på fördelarna med ett multilateralt bistånd genom FN och utvecklingsbankerna. Det ökar tilltron till FN, det går till alla länder samtidigt som det är frikopplat från enskilda givares egna intressen och det kan ta sig an de stora utvecklingsproblem som bara kan lösas genom samordnade insatser. Mot denna bakgrund förordas i motion U210 (c) en successiv ökning av det multilaterala biståndets andel; ett yrkande som följs av förslag om något höjda anslagsbelopp till UNDP, UNICEF, UNRWA, UNHCR och WFP på sammantaget 70 milj.kr.

Folkpartiet föreslår likaledes vissa höjningar av de i propositionen upptagna beloppen till vissa internationella organisationer, nämligen UNDP, UNFPA, UNICEF, IDA, UNHCR och UNRWA. I motionstexten förs ett resonemang om FN-biståndets betydelse och om vikten av att Sverige tillsammans med andra länder försöker få till stånd en ökning av Världsbanksgruppens och FN:s resurser för biståndssändamål i en period då hela det multilaterala systemet befinner sig i en finansiell kris. Motionärerna erinrar om att de internationella biståndsorganisationerna numera på ett särskilt sätt uppmärksammar de allra fattigaste länderna i Afrika. Ett avsnitt ägnas åt vad de multilaterala organen skulle kunna bidra med till främjande av en demokratisk samhällsutveckling och respekt för mänskliga rättigheter. Synpunkterna utmynnar i ett förslag att regeringen gör en parlamentariskt förankrad översyn av det multilaterala biståndet.

Moderata samlingspartiet och vänsterpartiet kommunisterna föreslår inga förändringar i de anslagsbelopp propositionen upptar i fråga om multilateralt bistånd. I den moderata motionen U225 ges ett allmänt stöd för det multilaterala biståndet och för FNs målsättningar. Världsbanken och UNICEF nämns särskilt som väl fungerande organ. FN:s ekonomiska kris

innebär att ökade krav på effektivitet måste ställas på FN-organen, heter det bl.a. i (m)-motionen.

Vänsterpartiet kommunisterna kräver i sin motion U211 en genomgripande förändring och demokratisering av Världsbanken och IMF enligt principen "ett land, en röst", samt att Sverige skall säga upp medlemskapet i IFC.

Utskottet vill beträffande multilateralt bistånd anförda följande:

De stora industriländernas bidrag till FN-systemets biståndsverksamhet, bl.a. genom UNDP och UNFPA, har under en följd av år stagnerat, vilket fått till följd att Sverige, som upprätthållit sina bidrag på en hög nivå, nu tillsammans med ett antal andra länder står för en oproportionerligt stor del av dessa organs finansiering. Denna ojämna fördelning av bidragsbördan är i vissa fall uttryck för bristande stöd för FN-systemet och därmed ett hot mot FN:s möjligheter att bedriva ett effektivt bistånd. Samtidigt har FN:s biståndsorgan som nämns i c-motionen en skyldighet att bistå alla dem av FN:s medlemsländer som är u-länder. Detta gör att FN:s biståndsorgan i vart och ett av dessa länder ofta har en administrativ kapacitet som är oproportionerligt stor för de små biståndsresurser som tilldelas FN.

FN:s kris gör sig emellertid märkbar även på andra områden. För närvarande pågår inom FN ett omfattande översynsarbete, bland annat inom ECOSOC och inom FNs program- och samordningskommitté CPC – i vilken Sverige nu har en plats – som förhoppningsvis skall leda fram till en effektivare struktur och en stabilare finansiering av de olika verksamheterna.

Enligt utskottets mening bör Sverige på allt sätt ge stöd åt ansträngningarna att stärka FN politiskt, organisatoriskt och finansiellt. Ett viktigt inslag här är självfallet bidragen till FN:s biståndsverksamhet. Genom vårt långvariga och stora engagemang i FN-biståndet har vi relativt god kännedom om de olika organisationernas arbete och effektiviteten i verksamheten.

Sveriges deltagande i vissa delar av FNs biståndsverksamhet (UNDP och WFP) har relativt nyligen setts över av utrikesdepartementet. Andra liknande utvärderingar av FN:s biståndsorgan övervägs inom departementet. Vidare planeras en brett upplagd genomgång av FN-systemets biståndsverksamhet i syfte att på lite längre sikt ge vår medverkan i det internationella utvecklingssamarbetet genom FN en så effektiv och för mottagarländerna givande inriktning som möjligt. Denna genomgång skall göras gemensamt mellan de nordiska länderna.

Syftet med projektet skall vara att förse de nordiska ländernas regeringar med ett bättre underlag för bedömning av FN-systemet, främst inom utvecklingssamarbetets område. Inriktningen av studierna skall vara mottagarorienterat; enligt planerna skall ett antal fallstudier av u-länders behov göras. Det är också avsikten att projektet skall försöka definiera vilken typ av biståndsåtgärder FN-systemet är speciellt ägnat åt. Brundtlandkommissionens slutsatser skall särskilt uppmärksammas.

Som framgår av propositionen är en arbetsgrupp inom UD sysselsatt med att se över den svenska politiken beträffande mänskliga rättigheter, främst i ett FN-perspektiv. Ett syfte är att undersöka möjligheterna att genom FN bistå utvecklingsländerna att främja respekten för mänskliga rättigheter.

Parallellt härmed deltar Sverige som nämnts i den genomgripande översyn av FN-systemets struktur och budgetprocess som nu pågår.

Utskottet är inte berett att nu tillstyrka fp-motionen U202.

Mot bakgrund av det pågående utredningsarbetet är utskottet inte nu berett att ta ställning till storleken av framtida bidrag till FN:s biståndsverksamhet. Yrkande 9 i motion U210 (c) avstyrks därför. Det är emellertid utskottets förhoppning att det pågående arbetet skall leda fram till ett kraftfullare stöd för FN från bidragsgivarnas sida.

Med det anförda får yrkande 25 i motion U225 (m) anses besvarat.

I fråga om demokratisering av Världsbanken vill utskottet i likhet med vad som skett tidigare, framhålla att Världsbanken till skillnad från exempelvis UNDP, är en långivande institution som för sin verksamhet är beroende av den internationella kapitalmarknaden. I konstruktionen av Världsbanken ligger att rösträtten är vägd i förhållande till storleken av medlemsländernas insatta kapital. Krav av typen "ett land, en röst" skulle med stor sannolikhet leda till att de större bidragsgivarna minskade sina andelar vilket inte skulle ligga i u-ländernas intresse. Yrkande 3 i motion U211 (vpk) avstyrks därför. Detta utesluter inte att det är önskvärt att u-ländernas synpunkter får ökande gehör i banken, vilket också skett. En tilltagande del av Världsbankens och IDA:s utlåning går numera till de fattigaste länderna.

Utskottet avstyrker också yrkandet i samma motion om utträde ur IFC, vilket är ett organ som utskottet anser vara ett nyttigt komplement till Världsbankens övriga verksamhet. IFC har till uppgift att främja huvudsakligen privatfinansierade investeringsprojekt i u-länderna.

Utskottet övergår nu till behandling av de olika anslagsposterna under anslaget för multilateralt utvecklingsarbete. Regeringen föreslår som framgår av propositionen inga väsentliga förändringar i förhållande till medelstilldelningen för innevarande år. Ramen för multilateralt bistånd är för det kommande budgetåret 145 milj. kr. större än innevarande år och denna ökning fördelas relativt jämnt på de olika organisationerna. Bidraget till WFP föreslås bli oförändrat. Åtagandena gentemot det internationella beredskapslagret av livsmedel för katastrofinsatser (IEFR) och Sveriges deltagande i livsmedelshjälpkonventionen (FAC) görs i ton vilket förklarar att beloppet varierar med världsmarknadspriserna på huvudsakligen vete.

Utskottet anser att den av regeringen föreslagna fördelningen av bidragen till de internationella organisationerna är rimlig och vill erinra om att regeringen har möjlighet att under löpande budgetår lämna extra bidrag exempelvis till det flyktingarbete som UNRWA och UNHCR bedriver.

Till följd av vad som ovan anförts avstyrks yrkandena 33, 34, 35 och 36 i motion U202 (fp) samt yrkandena 10, 11, 12, 13 och 18 i motion U210 (c).

Därmed tillstyrks även förslaget att nästkommande budgetår avsätta ett belopp för Sveriges deltagande i den nordiska fonden för förmånlig kreditgivning till u-länderna, vilket (vpk) motsatt sig. Medlen härför skall belasta anslagsposten Övriga multilaterala bidrag. Yrkande 8 i motion U211 avstyrks.

Utskottet tillstyrker att regeringen även det kommande budgetåret tillskjuter biståndsmedel för att täcka mellanskillnaden mellan världsmarknadspriset och det svenska regleringspriset (merkostnad) vid köp av svenskt

spannmål för livsmedelshjälp.

Utskottet erinrar vidare om riksdagens uttalande förra året, nämligen att det nu tillämpade förfarandet med köp av spannmål till svenska regleringspriser skall betraktas som ett undantag. Regeringen bör snarast föranstalta om en återgång till den tidigare gällande regeln att spannmål för biståndssändamål skall köpas till världsmarknadspriser.

Med hänvisning till det anförda avstyrks yrkande 3 i motion U202 (fp). Yrkande 4 i samma motion får anses besvarat.

I motion U210 (c), yrkande 16, uttalas stöd för UNFDAC:s arbete mot illegal odling och handel med narkotika.

Sverige är en av de större bidragsgivarna till denna viktiga verksamhet. De främsta arbetsområdena för FN:s fond för kontroll av beroendeframkallande medel (UNFDAC) är kontrollinsatser, bistånd till jordbrukare som frivilligt övergår till alternativa grödor, behandling av missbrukare, information om narkotikans skadliga verkningar, lagstiftningsfrågor, forskning m.m.

Det svenska bidraget föreslås uppgå till 20 milj. kr. nästa budgetår. Syftet med yrkandet torde vara tillgodosett genom Sveriges redan aktiva engagemang i fonden. Yrkandet får därmed anses besvarat.

I motion U224 (c) yrkas att regeringen skall verka för etablering av ett FN-universitet för högre utbildning i medicinskt-tekniskt underhåll i Malmö.

Yrkandet är ett led i ett antal av motionärerna framlagda förslag av regionalpolitisk karaktär som syftar till etablering av undervisnings- och forskningsinstitutioner i Malmöhus län.

Det finns flera skäl som talar mot att förlägga utbildningsinstitutioner för u-länderna i Sverige eller andra i-länder och att göra det med hjälp av biståndsmedel. Sådana skäl kan anföras även mot motionens förslag. FN har såvitt utskottet vet inte heller framfört något önskemål till svenska regeringen i denna riktning. Yrkandet avstyrks därför.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *betydelsen av multilateralt bistånd*
att riksdagen förklarar yrkande 25 i motion 1987/88:U225 besvarat med vad utskottet anförte,
2. beträffande *översyn av det multilaterala biståndet*
att riksdagen avslår yrkande 31 i motion 1987/88:U202,
3. beträffande *ökning av det multilaterala biståndets andel*
att riksdagen avslår yrkande 9 i motion 1987/88:U210,
4. beträffande *demokratisering av Världsbanken*
att riksdagen avslår yrkande 3 i motion 1987/88:U211,
5. beträffande *utträde ur IFC*
att riksdagen avslår yrkande 2 i motion 1987/88:U211,
6. beträffande *bidrag till UNDP*
att riksdagen med avslag på yrkande 33 i motion 1987/88:U202 och yrkande 10 i motion 1987/88:U210 godkänner budgetpropositionens medelsförslag,

7. beträffande *bidrag till UNFPA*
att riksdagen med avslag på yrkande 34 i motion 1987/88:U202 godkänner budgetpropositionens medelsförslag,

8. beträffande *bidrag till UNICEF*
att riksdagen med avslag på yrkande 35 i motion 1987/88:U202 och yrkande 11 i motion 1987/88:U210 godkänner budgetpropositionens medelsförslag,

9. beträffande *bidrag till IDA*
att riksdagen med avslag på yrkande 36 i motion 1987/88:U202 godkänner budgetpropositionens medelsförslag,

10. beträffande *bidrag till WFP*
att riksdagen med avslag på yrkande 12 i motion 1987/88:U210 godkänner budgetpropositionens medelsförslag,

11. beträffande *bidrag till UNHCR*
att riksdagen med avslag på yrkande 13 i motion 1987/88:U210 godkänner budgetpropositionens medelsförslag,

12. beträffande *bidrag till UNRWA*
att riksdagen med avslag på yrkande 18 i motion 1987/88:U210 godkänner budgetpropositionens medelsförslag,

13. beträffande *nordiska kreditfonden*
att riksdagen med avslag på yrkande 8 i motion 1987/88:U211 godkänner budgetpropositionens medelsförslag,

14. beträffande *medel för merkostnad vid spannmålsköp*
att riksdagen med avslag på yrkande 3 i motion 1987/88:U202 godkänner budgetpropositionens medelsförslag,

15. beträffande *upphandling av spannmål till världsmarknadspriser*
att riksdagen förklarar yrkande 4 i motion 1987/88:U202 besvarat med vad utskottet anfört,

16. beträffande *narkotikabekämpning*
att riksdagen förklarar yrkande 16 i motion 1987/88:U210 besvarat med vad utskottet anfört,

17. beträffande *medicinsk utbildning i Malmö*
att riksdagen avslår motion 1987/88:U224,

18. att riksdagen godkänner de riktlinjer för multilateralt utvecklingssamarbete som förordas i propositionen,

19. att riksdagen godkänner de gjorda utfästelser som angivits under avsnitt C 1 i propositionen,

20. att riksdagen bemyndigar regeringen att göra de utfästelser, åtaganden och utbetalningar som härutöver föreslås under avsnitt C1 i propositionen,

21. att riksdagen till *Bidrag till internationella biståndsprogram* för budgetåret 1988/89 anvisar ett reservationsanslag av 2 960 000 000 kr.

4.1 Samarbete med enskilda länder

Propositionen (s. 77–82)

I propositionen föreslås att medelsramarna för samarbetsländerna minskas med sammanlagt 60 milj.kr. till 3 145 milj. kr.

Regeringens förslag till fördelning av biståndet genom SIDA framgår av tabell 4.

Tabell 4. Bilateralt utvecklingssamarbete genom SIDA budgetåren 1987/88–1988/89

(milj. kr.)

	Medelsram 1987/88	Förslag till medelsram 1988/89		
		SIDA	Före- draganden	Föränd- ring
Utvecklingssamarbete med länder				
Angola	140	150	150	+ 10
Bangladesh	135	135	135	0
Botswana	95	95	95	0
Etiopien	145	145	145	0
Guinea-Bissau	75	75	75	0
Indien	380	380	380	0
Kap Verde	60	60	60	0
Kenya	140	140	140	0
Laos	70	70	70	0
Lesotho	35	35	35	0
Moçambique	325	355	355	+ 30
Nicaragua	160	190	190	+ 30
Sri Lanka	210	50	50	-160 (1)
Tanzania	510	520	520	+ 10
Vietnam	300	300	300	0
Zambia	230	240	240	+ 10
Zimbabwe	150	160	160	+ 10
Vissa landprogram- kostnader	45	45	45	0
Totalt landprogram- merat bistånd	3 205	3 145	3 145	- 60
Regionala insatser	205	260	265	+ 60
Humanitärt bistånd i Latinamerika	175	190	190	+ 15
Humanitärt bistånd i södra Afrika	250	300	320	+ 70
Katastrofer m. m.	595	555	555	- 40
Bistånd genom folkrörelser och andra enskilda organisationer	475	525	525	+ 50
Särskilda program m. m.	175,3	334	339,8	+164,5

(1) Minskningen av biståndet till Sri Lanka beror på att vattenkraftverket Kotmale, vars medelsram för 1987/88 var 190 milj.kr., har färdigställts. Övriga biståndsinsatser inom samarbetet med Sri Lanka, som 1987/88 hade en medelsram om 20 milj.kr., har för 1988/89 en medelsram om 50 milj.kr.

Med hänsyn till Angolas förvärrade ekonomiska situation och landets utsatta läge i södra Afrika finner regeringen det motiverat med en ökning av medelsramen med 10 milj.kr. till 150 milj.kr.

Bangladesh

Biståndet inriktas främst på att förbättra levnadsförhållandena för fattiga på landsbygden. Regeringen förordar oförändrad medelsram (135 milj. kr).

Botswana

Regeringen anser det angeläget öka insatserna för miljö och markvård. Oförändrad medelsram föreslås (95 milj.kr.).

Etiopien

Sverige har vid överläggningar med Etiopien uttryckt oro över den etiopiska jordbrukspolitikens negativa verkningar och det tvång som rapporteras i samband med folkomflyttningar och bybildning. Vid utformningen av utvecklingssamarbetet har hänsyn tagits till detta och till den mycket svåra försörjningssituationen i landet. Katastrofhjälp och insatser för att förebygga eller lindra framtida katastrofer kommer att prioriteras.

Regeringen föreslår oförändrad medelsram (145 milj. kr.).

Guinea-Bissau

Biståndet bör enligt regeringen även i fortsättningen omfatta betydande stöd för att förbättra de grundläggande förutsättningarna för utveckling genom t.ex. utbildningsinsatser och förbättrade kommunikationer. En oförändrad medelsram föreslås (75 milj.kr.).

Indien

Biståndet har alltmer förskjutits till insatser för de fattiga, särskilt på landsbygden. Varubiståndet har minskat till förmån för samarbete på energiområdet. Samarbetet på energiområdet har ej förbrukat medel i planerad omfattning. Detta har bidragit till en ökning av reservationen. Den nuvarande inriktningen av utvecklingssamarbetet bör enligt regeringen fullföljas. Med hänsyn till den stora reservationen föreslår regeringen oförändrad medelsram (380 milj.kr.).

Kap Verde

Biståndet bör även i fortsättningen inriktas på insatser för att avhjälpa den livsmedelsbrist som råder. Det system för varubistånd som utvecklats under ett flertal år har visat sig fungera väl och bör enligt regeringen fortsätta. En oförändrad medelsram föreslås (60 milj.kr.).

Kenya

Regeringen anser att biståndet även fortsättningsvis bör inriktas på landsbygdsutveckling med koncentration på jordbruk med markvård, vattenför-

sörjning och hälsovård med familjeplanering.

UU 1987/88:20

Det bundna varubiståndet ökas och inriktas på telekommunikationsområdet. En oförändrad medelsram förordas (140 milj.kr.).

Laos

Utvecklingssamarbetet omfattar främst utveckling av landets naturresurser och uppbyggnad av infrastrukturen. Varubiståndet spelar en viktig roll för landets utveckling.

Fortsatt stor vikt bör läggas vid överföring av kunskaper, bl.a. när det gäller offentlig förvaltning, företagsledning och underhåll. Möjligheten av ett ökat personutbyte mellan Sverige och Laos bör undersökas och insatser inom sociala sektorer bör undersökas. Regeringen föreslår en oförändrad medelsram (70 milj.kr.).

Lesotho

Biståndet syftar till att långsiktigt minska det stora beroendet av Sydafrika. Insatserna inriktas på markvård för att hejda jorderosionen och öka produktionen av livsmedel. Den stora reservationen bör användas för fortsatt utbyggnad av elnätet på landsbygden. Regeringen föreslår en oförändrad medelsram (35 milj.kr.).

Moçambique

Landet är i särskilt hög grad utsatt för Sydafrikas destabiliseringsåtgärder. Landet har dessutom drabbats av flera naturkatastrofer. Biståndet är en kombination av mer långsiktiga insatser med sikte på en senare utveckling i fred och insatser på att lindra den akuta krisen. Regeringen anser att inriktningen på biståndet bör bestå, samtidigt som den svåra situationen ställer krav på flexibilitet i biståndet. Beredskap för akuta behov bör finnas genom varubistånd och katastrofbistånd. Regeringen finner det motiverat med en ökning av medelsramen med 30 milj. till 355 milj.kr.

Nicaragua

Biståndet är koncentrerat till gruvindustrin, skogsbruket, energisektorn och till varubistånd för köp av insatsvaror för jordbruk och industri.

Landets svåra ekonomiska situation ställer krav på flexibilitet i biståndet. Beredskap bör enligt propositionen även finnas för akuta behov genom katastrofhjälp.

Regeringen anser det motiverat med en ökning av medelsramen med 30 milj.kr. till 190 milj.kr.

Sri Lanka

Uppförandet av vattenkraftverket Kotmale avslutas under budgetåret 1987/88. För budgetåret 1988/89 behöver inga medel avsättas för Kotmale. Planeringen inför fortsatta biståndsinsatser inom andra områden har försvårats som en följd av den pågående etniska konflikten i Sri Lanka. Biståndsinsatserna bör i fortsättningen främst inriktas på landsbygdsutveck-

ling och undervisning. Beredskap bör finnas för hjälp till dem som drabbas av den etniska konflikten. Regeringen anser att medelsramen bör vara 50 milj.kr.

Tanzania

Biståndet skall enligt regeringen främst utgöra ett stöd till den anpassning av ekonomin som nu genomförs i enlighet med det tanzaniska ekonomiska återhämtningsprogrammet.

Ett omfattande varubistånd som inriktas på transporter, jordbruk och industri är mot denna bakgrund väl motiverat enligt propositionen. Biståndsinsatser på det sociala området bör fortsätta.

Regeringen finner det motiverat att medelsramen höjs med 10 milj.kr. till 520 milj.kr.

Vietnam

Biståndet bör som hittills koncentreras till pappersproduktion, hälsovård, industrirehabilitering och varubistånd. Den nuvarande inriktningen på sektorerna bör behållas. Beträffande stödet till skogsdelen i Vinh Phu-projektet har en utvärdering av skogsarbetarnas villkor gjorts. Den visar att arbetsvillkoren förbättrats. Beslut om fortsatt långsiktigt utvecklingssamarbete med Vietnam efter 1990 förutsätter att Vietnam dragit tillbaka sina trupper från Kampuchea. SIDA har dock i uppdrag att planera för ett fortsatt samarbete utan bindande åtaganden.

Regeringen föreslår en oförändrad medelsram om 300 milj. kr.

Zambia

Biståndet bör enligt propositionen anpassas till behovet av reformering av den skuldtyngha och kopparberoende ekonomin. Inriktningen på stödet inom jordbruks-, hälso- och undervisningsområdet bör behållas. Därtill är behovet av bistånd för löpande import och skuldåtgärder stort.

Regeringen föreslår en ökning av medelsramen med 10 milj.kr. till 240 milj.kr.

Zimbabwe

Biståndet skall bidra till att minska de sociala och ekonomiska klyftorna i landet samt stödja strävandena till minskat beroende av Sydafrika. Stöd till landsbygdsutveckling bör utgöra ett centralt element i biståndet. Varubiståndet är av vikt.

Regeringen finner det motiverat att medelsramen höjs med 10 milj.kr. till 160 milj.kr.

Motioner

1987/88:U202 av Bengt Westerberg m.fl. (fp) vari yrkas

15. att riksdagen hos regeringen begär en plan för avveckling av biståndet till Vietnam på två år i biståndspolitiskt ordnade former,

16. att riksdagen hos regeringen begär en plan för avveckling av biståndet

till Laos i biståndspolitiskt ordnade former,

20. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om inriktningen av biståndet till Etiopien,

21. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om bistånd till offren för kriget i Eritrea,

37. att riksdagen för budgetåret 1988/89 bestämmer landramen för Laos till 5 milj.kr. mindre än regeringen föreslagit eller således 65 milj.kr.,

38. att riksdagen för budgetåret 1988/89 bestämmer landramen för Vietnam till 100 milj.kr. mindre än regeringen föreslagit eller således 200 milj.kr.,

1987/88:U210 av Olof Johansson m.fl. (c) vari yrkas

33. att riksdagen anslår 100 milj.kr. till Vietnam,

1987/88:U211 av Lars Werner m.fl. (vpk) vari yrkas

9. att riksdagen avslår föreslaget biståndsanslag till Kenya på 140 000 000 kr.,

10. att riksdagen hos regeringen begär förslag om att Kenya inte längre skall vara programland,

11. att riksdagen beslutar sänka landramen för Bangladesh med 114 000 000 kr. i förhållande till regeringens förslag, dvs. till 21 000 000 kr.,

12. att riksdagen beslutar sänka landramen för Indien med 180 000 000 kronor i förhållande till regeringens förslag, dvs till 200 000 000 kr.,

13. att riksdagen avslår föreslaget anslag till Sri Lanka på 50 000 kr.,

14. att riksdagen hos regeringen begär förslag om att Sri Lanka inte längre skall vara programland,

15. att riksdagen beslutar öka landramen för Laos med 10 000 000 kr., utöver regeringens förslag, dvs. till 80 000 000 kr.,

16. att riksdagen beslutar öka landramen för Vietnam med 50 000 000 kr. utöver regeringens förslag, dvs. till 350 000 000 kr.,

1987/88:U213 av Lars Werner m.fl. (vpk) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att biståndssamarbetet med Vietnam skall fortsätta efter 1990,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av att inleda ett program för att kartlägga och reparera skador till följd av USA:s miljökrig i Indokina.

1987/88:U214 av Ulla-Britt Åbark och Ingegerd Elm (s) vari yrkas att riksdagen inom ramen för det av regeringen föreslagna biståndsanslaget C 2 beslutar om ökat bistånd till Moçambique och Nicaragua.

1987/88:U219 av Alf Svensson (c) vari yrkas

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om biståndet till Etiopien och Vietnam,

1987/88:U220 av Birger Hagård m.fl. (m) vari yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att biståndsavtalen med regimen i Luanda skall avslutas snarast möjligt,

1987/88:U225 av Margaretha af Ugglas m.fl. (m) vari yrkas

23. att riksdagen beslutar att inga nya medel för budgetåret 1988/89 skall tillföras landramen för Vietnam,

24. att riksdagen begär att regeringen låter utarbета en vitbok om de svenska biståndsprojekten i Vietnam,

31. att riksdagen beslutar att landramen för Angola för budgetåret 1988/89 sätts till 100 milj.kr.,

32. att riksdagen beslutar att landramen för Bangladesh för budgetåret 1988/89 sätts till 135 milj.kr.,

33. att riksdagen beslutar att landramen för Botswana för budgetåret 1988/89 sätts till 95 milj.kr.,

34. att riksdagen beslutar att landramen för Etiopien för budgetåret 1988/89 sätts till 100 milj.kr.,

35. att riksdagen beslutar att landramen för Guinea-Bissau för budgetåret 1988/89 sätts till 75 milj.kr.,

36. att riksdagen beslutar att landramen för Indien för budgetåret 1988/89 sätts till 300 milj.kr.,

37. att riksdagen beslutar att landramen för Kap Verde för budgetåret 1988/89 sätts till 60 milj.kr.,

38. att riksdagen beslutar att landramen för Kenya för budgetåret 1988/89 sätts till 140 milj.kr.,

39. att riksdagen beslutar att landramen för Laos för budgetåret 1988/89 sätts till 50 milj.kr.,

40. att riksdagen beslutar att landramen för Lesotho för budgetåret 1988/89 sätts till 35 milj.kr.,

41. att riksdagen beslutar att landramen för Moçambique för budgetåret 1988/89 sätts till 325 milj.kr.,

42. att riksdagen beslutar att landramen för Nicaragua för budgetåret 1988/89 sätts till 100 milj.kr.,

43. att riksdagen beslutar att landramen för Sri Lanka för budgetåret 1988/89 sätts till 50 milj.kr.,

44. att riksdagen beslutar att landramen för Tanzania för budgetåret 1988/89 sätts till 400 milj.kr.,

45. att riksdagen beslutar att landramen för Zambia för budgetåret 1988/89 sätts till 230 milj.kr.,

46. att riksdagen beslutar att landramen för Zimbabwe för budgetåret 1988/89 sätts till 150 milj.kr.,

1987/88:U503 av Margaretha af Ugglas m.fl. (m) vari yrkas

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att svenskt bistånd till Zimbabwe omprövas till inriktning och omfattning, om utvecklingen mot en icke-demokratisk enpartistat fortsätter,

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att Sverige i sina kontakter med Nicaragua skall ha som främsta uppgift att stödja frihet och demokratisk utveckling,

Propositionens förslag till landramar för de 17 programländerna framgår av tabellen till detta avsnitt i betänkandet. Regeringen ansluter sig i samtliga fall till SIDA:s förslag vilket innebär att det landramsinriktade samarbetet minskar något i förhållande till innevarande år. I flertalet fall föreslås landramarna bli oförändrade i förhållande till innevarande år; höjningar föreslås beträffande Angola, Moçambique, Nicaragua, Tanzania, Zambia och Zimbabwe. En minskning föreslås beträffande Sri Lanka, motiverad av att det stora kraftverket Kotmale, som finansierats med svenska biståndsmedel, nu är i det närmaste färdigställt.

Centerpartiet ansluter sig till regeringens medelsförslag utom vad beträffar Vietnam, folkpartiet utom vad beträffar Vietnam och Laos och vänsterpartiet kommunisterna utom vad beträffar Bangladesh, Indien, Kenya och Sri Lanka samt Laos och Vietnam.

Moderata samlingspartiet föreslår nedskärningar av varierande storlek utom för Bangladesh, Botswana, Guinea Bissau, Kap Verde, Lesotho och Sri Lanka, beträffande vilka partiet ansluter sig till regeringens förslag. Motiveringen för minskningen av landramarna är dels att motionärerna anser att det landsbestämda biståndet bör minska i förhållande till andra inslag i utvecklingssamarbetet, dels att många mottagarländer inte har kapacitet att bedriva den verksamhet landramarna avser att täcka, vilket kommer till uttryck i de betydande outnyttjade belopp som finns inom biståndsanslagen.

Utskottet tillstyrker de medelsramar beträffande vilka inga motionsyrkanden väckts, dvs. Botswana, Guinea-Bissau, Kap Verde och Lesotho.

I fråga om de övriga programländerna vill utskottet anföra följande.

Angola, Moçambique och Zimbabwe är alla hårt drabbade av den sydafrikanska destabiliseringspolitiken. Utskottet har därför ingen invändning mot att det utrymme som finns för ökning av landramsbiståndet till en del läggs på dessa tre länder. De nedskärningar som föreslås i yrkandena 31, 41, 46 i motion U225 (m) och den höjning som föreslås i motion U214 i vad avser Moçambique avstyrks därför.

I motion U503 (m) föreslås att biståndet till Zimbabwe omprövas till inriktning och omfattning om utvecklingen mot en icke-demokratisk enpartistat fortsätter.

Det är beklagligt att flerpartisystemet i Zimbabwe inte blivit bestående. Utvecklingen i landet har därmed inte gått i den riktning många hoppats. Liksom i andra mottagarländer bör det svenska biståndet till Zimbabwe medverka till att främja mångfald och demokratiska institutioner. Utskottet kan emellertid inte dela uppfattningen att utvecklingssamarbetet med Zimbabwe bör få annan inriktning på de grunder som anges i motionen. Yrkande 8 i motionen avstyrks därför.

Zambia och Tanzania tillhör Afrikas fattigaste och mest skuldyngda länder. I Tanzania genomförs nu ett ekonomiskt anpassningsprogram som motiverar särskilt stöd. Utskottet delar regeringens bedömning att en viss höjning av dessa båda länders landramar är befogad och avstyrker därför yrkandena 44 och 45 i motion U225 (m).

I samma motion föreslås att Etiopiens landram minskas med 45 milj. kr. i

förhållande till regeringens förslag till 100 milj. kr. Etiopiens hjälpbehov är utomordentligt stort. Landet står nu inför en ny försörjningskris. Vårt land har en mycket lång biståndstradition i Etiopien som det enligt utskottets mening är angeläget att fullfölja. Enligt utskottets mening bör därför en oförändrad landram uppsättas för Etiopien. Utskottet avstyrker därför yrkande 34 i motion U225 (m).

Motion U202 (fp) har ingen invändning mot landramens storlek men riktar kritik mot bybildningsprogrammet och de med hårda metoder genomförda folkomflyttningarna. Av detta skäl förordar motionärerna att biståndet till Etiopien ges en utpräglat katastrofinriktad karaktär och så långt det är möjligt förmedlas via kanaler vid sidan av regimen. Särskild uppmärksamhet bör ägnas offren för kriget i Eritrea. Även i motion U219 (c) framförs kritiska synpunkter av detta slag.

Utskottet vill med anledning härav erinra om att svenska regeringen till etiopiska regeringen framfört invändningar mot den förda politiken. Etiopiens jordbrukspolitik har länge varit omdiskuterad och kritik har framförts av Sverige bl.a. mot tvångsinslagen i det s.k. bybildningsprogrammet, som är ett led i jordbrukspolitiken. Sverige har till följd härav givit utvecklingssamarbetet med Etiopien en delvis ny inriktning. Det mångåriga stödet till SEAD (f.d. CADU) kommer att upphöra med utgången av nästa budgetår. Det svenska biståndet har också givits en inriktning som mera tar sikte på dem som drabbats av försörjningskrisen. En mycket stor del av biståndet till Etiopien går vid sidan av landramen – budgetåret 1986/87 uppgick landramsutbetalningarna till ca 120 milj. kr. och övriga utbetalningar till 130 milj. kr. Ett långsiktigt och omfattande utvecklingssamarbete underlättas emellertid om det finns avtal mellan regeringarna.

Situationen i Eritrea uppmärksammas på olika sätt. Bistånd kanaliseras bl.a. genom Evangeliska fosterlandsstiftelsen till provinserna Eritrea och Tigre. På grund av krigshändelserna där är dock hjälptillförseln osäker. Sverige och andra givare försöker påverka parterna i konflikten att ge fri lejd åt sändningarna.

Med det anförda får yrkandena 20 och 21 i motion U202 (fp) och ifrågavarande del av yrkande 6 i motion U219 (c) anses besvarade.

Biståndet till Bangladesh har som framgår av propositionen under senare år ändrat inriktning mot en allt mer målmedveten betoning av de fattigastes behov. Utskottet finner det rimligt med en oförändrad medelsram och avstyrker därför yrkande 11 i motion U211 (vpk) om en sänkning av biståndet dit.

I fråga om Indien föreligger två yrkanden om en sänkning av landramen i förhållande till regeringens förslag, nämligen yrkande 12 i motion U211 (vpk) och yrkande 36 i motion U225 (m).

Innevarande års landram för Indien är till stor del outnyttjad på grund av förseningar i arbetet på att få fram projekt inom det beslutade energisamarbetet. Detta samarbete omfattar bl.a. projekt för överföring av högspänd likström och småskalig utbyggnad av vattenkraft.

Regeringen har icke desto mindre gjort bedömningen att landramen för Indien bör vara av oförändrad storlek. Utskottet har för sin del inte underlag för någon annan bedömning och avstyrker därför yrkande 12 i motion U211

I motion U225 (m) yrkande 42 föreslås att landramen för Nicaragua skall sättas till 100 milj. kr., vilket är en minskning med 90 milj. kr. i förhållande till regeringens förslag. I motion U503 från samma parti anförs att Sverige i sina kontakter med Nicaragua skall ha som främsta uppgift att stödja frihet och demokrati.

Nicaragua har ett stort biståndsbehov till följd av sin ekonomiska kris, som delvis beror på krigstillståndet och de ekonomiska sanktioner landet utsätts för. Utskottet anser det därför motiverat med en landram av den omfattning regeringen föreslår och avstyrker den stora nedskärning som föreslås i motion U225. Utskottet är emellertid inte berett att tillstyrka en ytterligare höjning av landramen för Nicaragua som föreslås i motion U214. Motion U214 avstyrks därför i vad avser Nicaragua.

Det svenska biståndet till Nicaragua är redan inriktat på olika former av folkligt deltagande i utvecklingsprocessen. Vi ger exempelvis stöd till bondekooperationen UNAG och har givit bidrag till valförberedelser och det konstitutionella arbetet. Importstödet går huvudsakligen till den privata industrin. Utskottet utgår från att regeringen är beredd att pröva även andra former av demokratiinriktat stöd till Nicaragua. Biståndet till Nicaragua måste liksom annat bistånd emellertid styras av alla de biståndspolitiska målen och inte huvudsakligen, som motionärerna tycks mena, av endast ett av dem. Det svenska biståndet till Nicaragua har till syfte att stödja befolkningens frihet och oberoende.

Enligt utskottets mening behöver yrkande 9 i motion U503 (m) inte föranleda någon särskild åtgärd från riksdagens sida, varför det avstyrks.

Det finns bland motionerna förslag om att programlandssamarbete skall avbrytas med vissa länder, nämligen från vänsterpartiet kommunisterna beträffande Kenya och Sri Lanka, från moderata samlingspartiet beträffande Vietnam, från folkpartiet beträffande Vietnam och Laos och i motion U220 beträffande Angola.

Som framgår av betänkandets inledande avsnitt om allmänna riktlinjer för utvecklingssamarbetet bör varje förändring av programlandskretsen ske med stor försiktighet och först efter noggrann prövning. Det gäller såväl i fråga om en utökning av antalet programländer som i fråga om att avbryta samarbetet med något programland.

Utskottet anser inte att det föreligger några skäl som gör att biståndssamarbetet med Angola, Kenya, Laos eller Sri Lanka bör avbrytas. Det sagda hindrar inte att regeringen noga bör följa utvecklingen i dessa och övriga programländer bl.a. med avseende på respekten för mänskliga rättigheter i dem, med syfte att ge vårt utvecklingssamarbete den inriktning som bäst kan förväntas uppfylla våra biståndspolitiska mål.

Yrkande 16 i motion U202 (fp), yrkandena 10 och 14 i motion U211 (vpk) samt yrkande 2 i motion U220 (m) avstyrks därför.

Till följd av detta ställningstagande anser utskottet också att landramar för dessa länder bör uppställas och att de bör upptas med de belopp som anges i propositionen. Yrkandena 9 och 13 i motion U211 (vpk), yrkande 37 i motion U202 (fp) samt yrkande 39 i motion U225 avstyrks därmed.

Likaså avstyrks yrkande 15 i motion U211 vari föreslås en ytterligare

Ett flertal yrkanden avser biståndet till Vietnam. I motion U225 (m) föreslås att biståndssamarbetet med Vietnam skall avbrytas och inga medel skall tillföras landramen för nästa budgetår. Outnyttjade medel från innevarande års landram bör användas för avveckling av de återstående svenska åtagandena. Ställningstagandet motiveras med att Vietnam genom sin ockupation av grannlandet Kampuchea brutit mot ett fundament i svensk biståndspolitik.

Även i motion U202 (fp) föreslås att biståndet till Vietnam skall avbrytas. Avvecklingen bör ske under en tvåårsperiod. Bland biståndspolitiska skäl för detta ställningstagande nämner motionärerna omöjligheten för Sverige att påverka landets ekonomiska och politiska beroende, avsaknaden av demokratisk utveckling och rapporterna om brott mot mänskliga rättigheter. Som skäl anges dessutom Vietnams ockupation av Kampuchea men det betonas att det är långvarigheten i denna ockupation som spelat roll för motionärernas ställningstagande. Landramen för nästkommande år bör sänkas med 100 milj. kr. i förhållande till regeringens förslag. Liknande synpunkter anförs i motion U210 (c). En avvecklingsplan bör upprättas och biståndet helt upphöra år 1990 om inte förhållandena radikalt förändrats, heter det i motionen som emellertid inte har något yrkande i denna fråga. Landramen föreslås bli minskad till 100 milj. kr. nästkommande budgetår. I motion U213 (vpk) föreslås att riksdagen skall uttala att biståndet till Vietnam skall fortsätta efter år 1990 och i motion U211 (vpk) att landramen för nästa budgetår sätts till 350 milj. kr.

Utskottet vill med anledning av dessa yrkanden anföra följande.

Vietnams ockupation av Kampuchea har nu pågått i tio år. Riksdagen har i samband med behandlingen av biståndsbudgeten vid flera tillfällen uttalat att den långvariga ockupationen inte kan undgå att påverka även biståndssamarbetet med landet. Till följd härav fastslår regeringen i den föreliggande propositionen att fortsatt långsiktigt biståndssamarbete med Vietnam efter år 1990 förutsätter att Vietnam drar tillbaka sina trupper från Kampuchea, något som landets regering utfäst sig att göra senast detta år.

Detta betyder att Sverige uppställt ett villkor för fortsatt långsiktigt biståndssamarbete med Vietnam. Enligt utskottets uppfattning bör inte utvecklingssamarbetet med Vietnam avbrytas redan innan det kunnat prövas om detta villkor uppfyllts. Yrkande 23 i motion U225 (m) avstyrks således.

Innehörden av förslaget i motion U213 (vpk) är å andra sidan att den förutsättning som formulerats för fortsatt programlandssamarbete med Vietnam skall upphöra att gälla. Utskottet avstyrker yrkande 1 i motionen.

Sverige har inte gjort några åtaganden om bistånd till Vietnam efter år 1990. Utskottet anser därför inte att en avvecklingsplan är nödvändig. Yrkande 15 i motion U202 (fp) avstyrks därför.

Till följd av dessa ställningstaganden anser utskottet det motiverat med en landram för Vietnam av föreslagen storlek även budgetåret 1988/89. Förslagen om en sänkning som framförs i yrkande 38 i motion U202 (fp) och i yrkande 33 i motion U210 (c) avstyrks således, liksom yrkande 16 i motion U211 (vpk) om en höjning av landramen.

I motion U225 (m) föreslås att regeringen skall utarbeta en vitbok om de

svenska biståndsprogrammen i Vietnam. I denna skall redovisas bakgrundsmaterial för beslut, beslutsprocesser, genomförande och utvärdering av insatsernas utvecklingseffekt i förhållande till de biståndspolitiska målen.

Som utskottet framhöll i fjolårets biståndsbetänkande när ett motsvarande yrkande behandlades, är det få programländer som genom åren diskuterats och utretts så ingående som Vietnam. Utskottet intar även i år ståndpunkten att en vitbok av det slag motionärerna föreslår inte är nödvändig. Yrkande 24 i motion U225 (m) avstyrks således. Utskottet erinrar dock om sitt uttalande i UU 1986/87:10 att det kan finnas behov av en samlad och lättillgänglig information om det svenska biståndet till Vietnam. Detta önskemål kvarstår.

I motion U213 (vpk) yrkande 2 föreslås ett särskilt biståndsprogram i Indokina för att kartlägga och reparera skador till följd av USA:s miljökrig i området. Detta program skulle finansieras med medel från anslagsposten Särskilda program som bl.a. därför föreslås bli höjd med 60 milj.kr.

Sverige har under lång tid lämnat ett omfattande bistånd särskilt till Vietnam men också till Laos. Vi har också lämnat ett stort katastrofbistånd till Kampuchea. Med hänsyn härtill och till behoven i andra delar av u-världen anser utskottet sig inte kunna föreslå ytterligare omfattande insatser i Indokina. Därtill kommer att initiativet till nya insatser i enlighet med landprogrammeringsmetoden bör komma från mottagarlandet. Yrkandet avstyrks därför.

Följande yrkanden i motion U225 (m) föreslår samma landram som regeringen: yrkandena 32, 33, 35, 37, 38, 40 och 43. Dessa yrkanden får anses besvarade.

4.2 Regionala insatser och humanitärt samarbete i Latinamerika och södra Afrika

Propositionen (s. 82–85)

Regionala insatser

Anslagsposten används huvudsakligen för stöd till regionalt samarbete i *södra Afrika* inom ramen för samarbetsorganisationen Southern African Development Coordination Conference (SADCC). Stödet syftar till ökad tillväxt och till att främja ländernas självständighet i förhållande till Sydafrika. Biståndet bör enligt propositionen även i fortsättningen koncentreras till transporter, kommunikationer och energiförsörjning. Det vidgade ekonomiska och kulturella samarbetet mellan de nordiska länderna och SADCC-länderna bör utvecklas vidare enligt den överenskommelse som parterna träffat år 1986. Samarbetet bör koncentreras till investeringar, handel och kultur.

Den ingående reservationen uppgår under innevarande budgetår till 286,3 milj.kr. Samtidigt har utfästelser gjorts motsvarande i stort sett hela planeringsutrymmet, som är tre gånger medelsramen plus ingående reservation. De låga utbetalningarna beror på att vägen från idé till genomförande av SADCC-projekt ofta är lång. Ett antal stora projekt har nyligen påbörjats

och kommer att medföra att utbetalningarna blir mycket stora under innevarande och nästa budgetår. Med tanke på den långa planeringscykeln för denna typ av investeringsprojekt är det angeläget att planeringsutrymmet är stort, annars fördröjs projekten ytterligare. Regeringen finner därför SIDA:s förslag om en femårig planeringsram för SADCC-bistånd väl motiverad och föreslår ett bemyndigande därom med början fr.o.m budgetåret 1988/89.

Regeringen föreslår en ökning av stödet till regionala insatser inom SADCC med 40 milj.kr. till 210 milj.kr. varav 30 milj. kr. beräknas för det bredare ekonomiska samarbetet mellan Norden och SADCC-länderna.

Anslagsposten utnyttjas även för stöd till *regionala insatser i Centralamerika* och avser främja fredssträvandena i regionen och ansträngningarna att öka samarbetet mellan länderna.

I valet av insatser bör särskilt beaktas möjligheterna att främja och befästa en demokratisk utveckling och att bidra till ökad respekt för mänskliga rättigheter. Regeringen föreslår en ökning från 15 milj.kr. till 25 milj.kr.

Anslagsposten utnyttjas vidare för stöd till den Östafrikanska utvecklingsbanken (EADB), till Mekongkommittén och till ett regionalt program för fiske i Bengaliska viken. Regeringen föreslår en ökning från 20 milj.kr. till 30 milj.kr.

Den nybildade regionala organisationen för länderna på Afrikas horn; Intergovernmental Authority on Drought and Development (IGADD) har hittills erhållit stöd från anslaget C 1. Bidrag till internationella biståndsprogram. För budgetåren 1988/89 och 1989/90 föreslår regeringen att stödet i stället skall belasta anslagsposten regionala insatser med 4,5 milj. kr. för vart och ett av budgetåren.

Regeringen föreslår att anslagsposten Regionala insatser ökas med 60 milj.kr. till 265 milj.kr.

Humanitärt bistånd

Det humanitära biståndet till Latinamerika och södra Afrika fyller en viktig funktion. Enligt propositionen bör därför betydande medel även i fortsättningen utgå till de ändamål som finansieras genom anslagsposterna för humanitärt bistånd till dessa regioner.

Det humanitära stödet är starkt inriktat på att främja en demokratisk samhällsutveckling. Ett centralt inslag är det stöd som lämnas till verksamhet, vars syfte är att stärka respekten för de mänskliga rättigheterna.

Det humanitära biståndet i *Latinamerika* utgörs till stor del av stöd till insatser för att hävda mänskliga rättigheter och bistå politiskt förföljda. Särskilt utvecklingen i Centralamerika har ställt krav på omfattande nödhjälpsinsatser för ett ökande antal flyktingar och hemlösa. Ökat behov av stöd till förtryckets offer i de återstående militärdiktaturerna, särskilt i Chile, är att förutse. I Argentina, Bolivia och Uruguay finns fortsatta behov av att genom olika rehabiliteringsprogram underlätta återanpassning av politiska fångar och flyktingar som återvänt.

Samtidigt finns behov av nya stödformer för att främja demokratisträvanden och bistå socialt och ekonomiskt eftersatta grupper som ofta saknar

förutsättningar för att delta i den politiska processen, bl.a. kvinnor och barn. Stöd bör också kunna lämnas för återuppbyggnad och förstärkning av demokratiska institutioner.

Biståndet utgår huvudsakligen som bidrag till enskilda svenska och internationella organisationer. Även om den politiska situationen i flera av länderna ofta försvårar det humanitära biståndet, har under de senaste åren möjligheterna att lämna effektivt bistånd förbättrats hos mottagande och förmedlande organisationer.

Regeringen finner att situationen i Latinamerika motiverar fortsatta och betydande humanitära biståndsinsatser. Anslagsposten bör enligt regeringen höjas med 15 milj.kr. till 190 milj.kr.

Genom humanitärt bistånd i *södra Afrika* får rörelser och människor som är motståndare till eller offer för apartheidsystemet ekonomiskt, moraliskt och politiskt stöd från Sverige. Utformningen av det humanitära biståndet syftar vidare till att stödja uppbyggnaden av demokratiska och icke-rasistiska samhällen i Sydafrika och Namibia. Biståndet omfattar stöd till försörjning av flyktingar, rättshjälp, uppbyggnad av demokratiska organisationer, studiestöd, facklig utbildning, bidrag till försörjning av politiska fångar och deras familjer samt information och forskning om apartheidsystemet och dess följder.

Huvuddelen av detta bistånd skall enligt propositionen, även i fortsättningen anslås till humanitär verksamhet inom befrielseströrelserna African National Congress (ANC) och South West Africa Peoples Organization (SWAPO).

Regeringen finner att situationen i Sydafrika och Namibia ger anledning till en betydande ökning av medelsramen för det humanitära biståndet. Denna bör ökas med 70 milj.kr. till 320 milj.kr.

Motioner

1987/88:U202 av Bengt Westerberg m.fl. (fp) vari yrkas

39. att riksdagen till regionala insatser för budgetåret 1988/89 anslår 20 milj.kr. utöver regeringens förslag eller således 285 milj.kr.,

40. att riksdagen till humanitärt bistånd i Latinamerika för budgetåret 1988/89 anslår 20 milj.kr. utöver regeringens förslag eller således 210 milj.kr.,

41. att riksdagen till humanitärt bistånd i södra Afrika för budgetåret 1988/89 anslår 40 milj.kr. utöver regeringens förslag eller således 360 milj.kr.,

42. att riksdagen beslutar inrätta en anslagspost för Humanitärt bistånd i Asien budgetåret 1988/89 och för detta ändamål anslå 20 milj.kr.,

1987/88:U210 av Olof Johansson m.fl. (c) vari yrkas

31. att riksdagen anslår 275 milj.kr. till SADCC, en ökning med 10 milj.kr.,

1987/88:U225 av Margaretha af Ugglas m.fl. (m) vari yrkas

22. att riksdagen godkänner de riktlinjer för biståndet som anges i avsnittet "Södra Afrika",

47. att riksdagen beslutar att till Regionala insatser för budgetåret 1988/89 anvisa ett anslag av 265 milj.kr.,

UU 1987/88:20

48. att riksdagen beslutar att till Humanitärt bistånd i Latinamerika för budgetåret 1988/89 anvisa ett anslag av 190 milj.kr.,

49. att riksdagen beslutar att anslå 320 milj.kr. till Humanitärt bistånd i Södra Afrika,

1987/88:U503 av Margaretha af Ugglas m.fl. (m) vari yrkas

11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att det svenska biståndet skall avse hela Centralamerika i syfte att i de enskilda länderna stödja en utveckling i demokratisk riktning,

12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att det svenska biståndet till Centralamerika skall kopplas till hur de olika länderna fullföljer fredsplanen (Esquipulas II),

1987/88:U530 av Alf Svensson (c) vari yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om stöd till det planerade centralamerikanska parlamentet,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om svenskt stöd för flyktingarbetet i Centralamerika.

Utskottet

Sverige inledde sitt samarbete med SADCC 1981/82. Regeringen föreslår att stödet till regionala insatser inom SADCC höjs med 40 milj. kr. till 210 milj. kr. Härav skall 30 milj. kr. användas för det bredare ekonomiska samarbetet mellan Norden och SADCC-länderna .

I motion U 202(fp) föreslås att anslaget till regionala insatser ökas med ytterligare 20 milj. kr. eftersom behoven av och motiven för högre bistånd till frontstaterna kommer att öka genom att situationen i Sydafrika successivt skärps. De ekonomiska repressalierna och de militära överfallen på frontstaterna har ökat i styrka.

Även i motion U 210 (c) förordas en ytterligare ökning av det regionala bidraget till SADCC på 10 milj. kr. med anledning av den allvarliga situationen i området. Samma motion tar upp frågan om svårigheterna att genomföra biståndsinsatser i södra Afrika på grund av gerillaverksamhet och attacker från Sydafrika och att i detta sammanhang en viss form av militär hjälp har diskuterats. Centerpartiet understryker i motionen att biståndsmedel ska användas i enlighet med de svenska biståndsmålen.

Motion U 225(m) ansluter sig till regeringens förslag om ett anslag till regionala insatser på 265 milj kr.

Utskottet anser stödet till SADCC ytterst angeläget. Höjningen av anslaget med 40 milj. kr. anser utskottet motiverat. Det svenska biståndet till regionen uppgår totalt till nära 3 miljarder kr. Häri ingår förutom det regionala stödet via SADCC, bilateralt bistånd till programländerna Angola, Mocambique, Tanzania, Zambia och Zimbabwe, katastrofbistånd, humanitärt bistånd och skuldlättnadsåtgärder. Sverige bistår även med biståndskrediter och med tekniskt samarbete. Höjningen totalt av anslaget med 60 milj. kr. till 265 milj. kr. finner utskottet väl avvägt och motiverat.

Yrkande 39 i motion U202 samt yrkande 31 i motion U210 avstyrks därmed.

Yrkande 47 i motion U225 besvaras med det ovan anförda, eftersom det begärda beloppet sammanfaller med vad som föreslagits i propositionen.

Utskottet stöder regeringens uppfattning att det *humanitära biståndet* till Latinamerika och södra Afrika fyller en viktig funktion. Det humanitära biståndet är starkt inriktat på att främja en demokratisk samhällsutveckling och att stärka respekten för de mänskliga rättigheterna. I södra Afrika är biståndet ett stöd till offer för apartheidsystemet och motståndare till systemet. Syftet med biståndet är att försöka uppnå ett icke rasistiskt och demokratiskt Sydafrika. I Latinamerika utgörs biståndet till stor del av insatser för att hävda mänskliga rättigheter och bistå politiskt förföljda. Biståndet är också av stor betydelse för att stödja en demokratisk samhällsutveckling i Latinamerika.

I motion U225 (m) anses det angeläget att Sverige utöver det rent humanitära biståndet till södra Afrika ägnar större utrymme åt att stödja en demokratisk utveckling i hela regionen. Enligt motionärerna skulle därvidlag ett särskilt anslag "Stöd till en demokratisk utveckling" kunna användas, vilket skulle kunna gå till medborgarrätsorganisationer, kooperativa och fackliga organisationer och kyrkors verksamhet m.m. Bidrag bör enligt motionen gå till flera politiska organisationer och motionärerna vill även öka stödet till grupper inne i Sydafrika.

Frågan om ett särskilt anslag för stöd till en demokratisk utveckling, vilket har föreslagits av moderata samlingspartiet och centern behandlas på annat ställe i betänkandet.

Vad generellt gäller det svenska humanitära biståndet till södra Afrika anser utskottet att det inte föreligger någon skillnad i åsikt om vilka kanaler som skall användas för biståndet. Riktlinjerna för användningen av medlen för humanitära insatser är utformade av SIDA och antagna av Beredningen för humanitärt bistånd. Stödet förmedlas via enskilda fackliga och kyrkliga organisationer m.fl. Under det sista året har större bidrag gått till rättshjälp vilket är en effekt av det växande antalet politiska fångar. Stöd ges även till information och media, kultur och besök m.m.

Härmed avstyrks yrkande 22 i motion U225.

Vad gäller det humanitära biståndet till södra Afrika yrkas i motion U202 (fp) på en höjning utöver regeringens förslag med 40 milj. kr.

Såsom utskottet framhållit i detta och i tidigare års betänkanden finns det ett stort och växande behov av humanitärt bistånd i södra Afrika. Den ökning som regeringen föreslår i årets proposition är därför större än tidigare års ökningar. Som utskottet även tidigare konstaterat, sätter dock mottagningskapaciteten gränser för ökningstakt och biståndets storlek. Arbetet fortsätter dock på att finna nya förmedlande och mottagande organisationer samt att behålla och öka kapaciteten hos dem som nu erhåller humanitärt bistånd. Yrkande 41 i motion U202 avstyrks härmed. Yrkande 49 i motion U225 besvaras eftersom anslagsbeloppet sammanfaller med det i propositionen föreslagna.

Vad gäller det humanitära biståndet till *Latinamerika* yrkas i motion U202(fp) en höjning utöver regeringens förslag med 20 milj. kr.

I motion U 503 (m) krävs att det svenska biståndet skall avse hela Centralamerika i syfte att i de enskilda länderna stödja en utveckling i demokratisk anda. Vidare föreslås i motion U 503 att det svenska biståndet till Centralamerika ska kopplas till hur de olika länderna fullföljer fredsplanen (Esquipulas II).

I motion U 530(c) föreslås att Sverige praktiskt och ekonomiskt stöder det centralamerikanska parlament som planeras på initiativ av Guatemalas president. I samma motion framhålls behovet av att Sverige engagerar sig i flyktingsituationen i Nicaragua, El Salvador och Guatemala. Utskottet anser att situationen i Latinamerika och Centralamerika fortsätter att vara så allvarlig att den motiverar betydande humanitära insatser. Antalet flyktingar, hemlösa och politiskt förföljda, framför allt i Centralamerika, ställer krav på omfattande nödhjälpsinsatser.

Utskottet anser regeringens förslag till höjning av anslaget med 15 milj. kr. väl motiverat. Yrkande 40 i motion U202 avstyrks därför, medan yrkande 48 i motion U225 besvaras med det ovan anförda, eftersom motionens förslag till anslag för humanitärt bistånd i Latinamerika sammanfaller med propositionens.

I vad avser yrkandet i motion U503 (m) om att det svenska biståndet skall avse hela Centralamerika i syfte att stödja en demokratisk utveckling, får utskottet anföra följande: Svenskt bistånd utgår i dag i en eller annan form till samtliga länder i Centralamerika med undantag av Belize. Freden är en förutsättning för utveckling i området. Det humanitära biståndet utgörs av insatser för att främja demokrati och för att bistå socialt och ekonomiskt eftersatta grupper, enligt vad som framgår av propositionen. Det regionala stödet till Centralamerika avser att stärka freds- och demokratiseringsprocessen. Det ökande projektbiståndet till Costa Rica t.ex. skall ses i det sammanhanget. Utskottet kan därför inte dela den uppfattning som framförs i motion U503 om att Sveriges regering i sin politik gentemot Centralamerika praktiskt taget helt och hållet koncentrerat sitt intresse till ett land, dvs. Nicaragua.

Utskottet kan inte heller dela vad som framstår som slutsatsen i motion U503 i vad avser det svenska biståndet till Centralamerika; nämligen att den svenska regeringen inte skulle stödja de demokratiska krafterna och att de svenska biståndsinsatserna inte skulle granskas ur demokratisynpunkt. Det har, som utskottet konstaterat tidigare, alltid funnits ett uttryckligt svenskt stöd till fredssträvandena i Centralamerika. Detta har bl.a. uttryckts i stöd för Contadoragruppens arbete, och detta stöd finns på samma sätt för Esquipulasplanen.

Härmed avstyrks yrkande 11 i motion U503.

Det är utskottets uppfattning att det bästa sättet att komma fram till en utveckling i regionen som kommer hela befolkningen till godo under demokratiska förhållanden är genom att först få fred. En fredsöverenskommelse kräver samarbete med och mellan samtliga inblandade. Den biståndsplan som nu är under utarbetande i FN är enligt utskottet ett gott initiativ för att få länderna att gemensamt skapa förutsättningar för såväl fred som utveckling. Utskottet förutsätter att planerade svenska biståndsinsatser kommer att kunna samordnas med den biståndsplan som blir resultatet av FN:s arbete.

Däremot avvisar utskottet förslaget som framförs i motion U503 om att koppla det svenska biståndet till hur de olika länderna fullföljer fredsplanen (Esquipulas II). En dylik koppling är enligt utskottets uppfattning varken framkomlig eller förenlig med principerna för hur svenskt humanitärt bistånd fördelas.

Härmed avstyrks yrkande 12 i motion U503.

I den FN-plan för bistånd till regionen som ovan nämnts ingår stöd till och stärkande av regionala institutioner. I detta sammanhang kan utskottet med tillfredsställelse konstatera att arbetet på att skapa ett centralamerikanskt parlament framskrider. En traktat med stadgar för parlamentet har undertecknats av samtliga fem regeringar. Ännu är traktaten ej ratificerad av ländernas folkförsamlingar. Val till parlamentet kan äga rum sex månader efter att samtliga länder ratificerat traktaten. Utskottet välkomnar att regeringen har ställt i utsikt bidrag till det planerade centralamerikanska parlamentet i Esquipulas.

Härmed får yrkande 2 i motion U530 anses besvarat.

Vad gäller stöd till flyktingar i Centralamerika delar utskottet den uppfattning som kommer fram i motion U530 (c) om behovet av aktiva insatser för att bistå flyktingarna i området. Från svensk sida medverkar vi via UNHCR och enskilda organisationer till repatriering och bosättningsprogram för flyktingar och hemlösa.

Härmed avstyrks yrkande 3 i motion U530.

I motion U202 (fp) föreslås att en ny anslagspost inrättas för humanitärt bistånd till Asien och att 20 milj. kr. anslås för detta ändamål. Anslaget bör enligt motionärerna kunna användas bl.a. för insatser för människor som bor i de av Israel ockuperade områdena.

Utskottet stöder den tanke som ligger bakom motionärernas krav, dvs. behovet av humanitärt bistånd till de människor som drabbats av förföljelse, bl.a. i Mellanöstern och Afghanistan. Det finns dock redan kanaler för bistånd till de drabbade grupperna, bl.a. genom katastrofbiståndet samt genom biståndet till enskilda organisationer.

Även inom anslagsposten Särskilda program finns möjligheter att inom ramen för delposten Demokrati och mänskliga rättigheter kanalisera bistånd framför allt till Västbanken och Gaza. Utskottet finner dock att det för närvarande inte finns behov av ett särskilt anslag för humanitärt bistånd till Asien.

Härmed avstyrks yrkande 42 i motion U202.

4.3 Katastrofbistånd och bistånd genom enskilda organisationer

Propositionen (s. 85–86)

Katastrofbistånd lämnas i första hand som hjälp åt människor i u-länder som har drabbats av naturkatastrofer eller väpnade och politiska konflikter. Katastrofmedel kan även användas som extra bistånd till länder, som erhåller svenskt utvecklingsbistånd och vilkas försörjning och utveckling hotas av oförutsedda händelser. Ett tredje användningsområde är åtgärder för att

Försörjningssituationen har ytterligare försämrats i flera av länderna i Afrika söder om Sahara. Under de gångna åren har en ökande andel av anslagsposten Katastrofer m.m. tagits i anspråk för insatser i Afrika. Regeringen bedömer att den politiska och ekonomiska utvecklingen i frontstaterna kommer att leda till stora behov av nödhjälpsinsatser också under kommande år. Den svåra livsmedelsbristen i Etiopien och situationen i Uganda påkallar också fortsatt stöd från givarsamfälligheten. Katastrofbiståndet inriktas också på insatser som syftar till att förebygga eller lindra effekterna av i första hand torkkatastrofer. I programländerna kan katastrofmedel användas för att initiera nya insatser och komplettera pågående program som syftar till självförsörjning. På sikt bör dock sådana program integreras i det långsiktiga utvecklingssamarbetet. Situationen för flyktingar och andra krigsdrabbade människor fortsätter att inge oro. Hjälpbehovet är omfattande. Enbart i Pakistan finns ca 3 miljoner flyktingar från Afghanistan. Regeringen förutser fortsatt stora och ökande behov av insatser till förmån för det svårt krigsdrabbade afghanska folket.

Immunbristsjukdomen AIDS är utbredd i flera av mottagarländerna för svenskt bistånd. Regeringen anser att betydande belopp bör avsättas inom biståndsbudgeten för att bekämpa sjukdomen. På längre sikt bör åtgärder mot sjukdomen kunna utgöra en del av det bilaterala stödet till hälsosektorn i berörda länder. Regeringen finner det också befogat att avsätta medel för internationella program huvudsakligen genom Världshälsoorganisationen. För budgetåret 1987/88 har ca 100 milj.kr. avsatts för AIDS-bekämpning från katastrofanslaget. För budgetåret 1988/89 anser regeringen att motsvarande insatser huvudsakligen bör finansieras under anslagsposten Särskilda program. Därmed minskar behovet av katastrofmedel för ändamålet.

Folkrörelser och andra enskilda organisationer spelar en viktig roll inom biståndsverksamheten. Regeringen föreslår att anslagsposten Bistånd genom folkrörelser och andra enskilda organisationer höjs med 50 milj.kr. till 525 milj.kr., varav 25 milj.kr. direkt för bidrag till enskilda organisationer som medverkar i projekt som ingår i samarbete med programländer.

Motioner

1987/88:U202 av Bengt Westerberg m.fl. (fp) vari yrkas

12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att det bistånd som förmedlas via enskilda organisationer skall öka till en miljard kronor inom fem år.

13. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om egeninsatsen på 20% vid bistånd via enskilda organisationer.

43. att riksdagen till katastrofer för budgetåret 1988/89 anslår 40 milj.kr. utöver regeringens förslag eller således 595 milj.kr.,

44. att riksdagen till bistånd genom folkrörelser och andra enskilda organisationer för budgetåret 1988/89 anslår 100 milj.kr. utöver regeringens förslag eller således 625 milj.kr.,

1987/88:U209 av Margareta Fogelberg och Lars Ernestam (fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ramavtal mellan SIDA och Svenska naturskyddsföreningen,

1987/88:U210 av Olof Johansson m.fl. (c) vari yrkas

17. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om biståndsprojekt på Gaza och Västbanken,

25. att riksdagen anslår 625 milj.kr. till folkrörelser och enskilda organisationer, en ökning med 100 milj.kr.,

26. att riksdagen anslår 595 milj.kr. till katastrofbistånd, en ökning med 40 milj.kr.,

32. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utbildningsinsatser och stipendier för Afghanistans folk,

34. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om katastrofbistånd till Afghanistan,

1987/88:U211 av Lars Werner m.fl. (vpk) vari yrkas

19. att riksdagen till katastrofbistånd anslår 802 621 000 kr. utöver regeringens förslag, dvs. en medelsram på 1 357 621 000 kr.,

26. att riksdagen hos regeringen begär förslag till bistånd till Palau,

1987/88:U216 av Carl-Johan Wilson och Ingrid Ronne-Björkqvist (fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att viss del av det statliga biståndet anknyts till allmänhetens gåvor till ideella hjälporganisationer och trossamfund så att SIDA bidrar med medel som till storleken motsvarar de ideella gåvorna.

1987/88:U217 av Kerstin Keen (fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att möjligheten att arbeta som volontär i SIDA:s tjänst ej skall vara avhängigt ett svenskt medborgarskap.

1987/88:U219 av Alf Svensson (c) vari yrkas

4. att anslaget för katastrofbistånd höjs till 1 000 milj.kr. för budgetåret 1988/89,

1987/88:U220 av Birger Hagård m.fl. (m) vari yrkas

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att humanitärt bistånd skall komma hela Angola till del, alltså även de av UNITA befriade områdena, genom förmedling av opolitiska organisationer som Röda korset.

1987/88:U222 av Anna Wohlin-Andersson (c) vari yrkas att riksdagen beslutar att ställa 2 milj.kr. till hjälpprojektet Bushmen-Aid's förfogande att användas till inköp av det i motionen omtalade området i Kalahariöknen och med Kalahari Bushmen Survival Project som ansvarig för projektet i Sydafrika.

1987/88:U225 av Margaretha af Ugglas m.fl. (m) vari yrkas

17. att riksdagen till enskilda organisationer för budgetåret 1988/89 anvisar ett i förhållande till regeringens förslag med 50 milj.kr. förhöjt anslag av 575 milj.kr.,

19. att riksdagen godkänner de riktlinjer för utvecklingssamarbetet som anges under avsnittet Katastrofbistånd,

50. att riksdagen beslutar att till Katastrofer m.m. för budgetåret 1988/89 anvisa ett anslag av 555 milj.kr.,

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om hjälp till det afghanska folket, framför allt genom Svenska Afghanistankommittén och andra frivilligorganisationer,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om yrkesutbildning av flyktingarna,

1987/88:U511 av Lars Werner m.fl. (vpk) vari yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att den skall lämna IGGI.

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om stöd till FRETILIN.

1987/88:U519 av Lars Werner m.fl. (vpk) vari yrkas

5. att riksdagen hos regeringen begär en ökad humanitär hjälp till de palestinska flyktinglägren i Libanon,

6. att riksdagen hos regeringen begär åtgärder för att utreda möjligheterna till direkt bistånd till palestinska folkrörelser på Västbanken och i Gaza,

7. att riksdagen hos regeringen begär åtgärder för ett större utbyte av mellanfolkliga kontakter mellan de palestinska och svenska folken, genom bl.a. stöd till de organisationer och folkrörelser som verkar i Sverige för att informera om det palestinska folkets situation.

1987/88:U531 av Margareta Winberg m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om FN-observatör, FN-medling, undersökning angående krigsmateriel samt behovet av katastrofbistånd till Östtimor.

1987/88:U532 av Alf Wennerfors (m) vari yrkas

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om förutsättningar för humanitärt bistånd,

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att 60 milj.kr. ur anslaget Utvecklingssamarbete genom SIDA för budgetåret 1988/89 skall ges till humanitär hjälp till afghanska flyktingar.

1987/88:U533 av Gunnel Jonäng m.fl. (c,fp,vpk) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar om ett anslag på 20 milj.kr. att utbetalas direkt till Polisario,

1987/88:U534 av Maria Leissner m.fl. (fp) vari yrkas

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att minst 20 milj.kr. bör anslås i bistånd till västsahariernas flyktingläger,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att anslaget för humanitärt bistånd i Södra Afrika bör utvidgas till att även kunna utgå till Polisario och offren för kriget i Västra Sahara,

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att en del av det bistånd som utgår till flyktinglägren bör ges direkt till Polisario.

Under detta avsnitt behandlar utskottet dels katastrofpostens storlek och användning samt de motioner som väckts därom, dels också motioner om vissa krigs- och krisdrabbade områden dit svenskt humanitärt bistånd går.

Katastrofpostens storlek och användning

Eftersom situationen ständigt förvärras i många av de länder i Afrika som ligger söder om Sahara kommer behovet av katastrofbistånd att kvarstå på en hög nivå. Detsamma gäller flyktingar och andra krigsdrabbade framför allt det afghanska folket. Behoven av insatser som kan förebygga olika naturkatastrofer som t.ex. torka fortsätter att vara omfattande. Det är att märka att det anslag om 100 milj. kr. som förra året avsattes för AIDS-bekämpning då togs från katastrofanslaget. I år har regeringen föreslagit att motsvarande insatser huvudsakligen skall belasta anslagsposten Särskilda program. Inom katastrofanslaget har därför frigjorts 100 milj. kr. för att hjälpa de människor som drabbats av naturkatastrofer eller väpnade och politiska konflikter. Utskottet anser att regeringens förslag om ett katastrofanslag på 555 milj. kr. är befogat.

Härmed avstyrker utskottet de motionsyrkanden som föreslagit en höjning av katastrofposten, nämligen yrkande 43 i motion U202 (fp), yrkande 26 i motion U210 (c), yrkande 19 i motion U211 (vpk) och yrkande 4 i motion U219 (c). Utskottet anser yrkande 50 i motion U225(m) besvarat eftersom beloppsyrkandet sammanfaller med det som föreslagits i propositionen.

Vad allmänt gäller inriktningen av det svenska katastrofbiståndet anser (m) i motion U225 att anslaget inte skall användas för att ge katastrofbistånd i form av tilläggsanslag till programländerna, särskilt som det ofta finns outnyttjade medel inom landramarna. Härtill skall i stället medel inom landramen användas anser (m). I motion U225 framförs även åsikten att katastrofmedel endast undantagsvis bör bindas upp genom långvariga insatser. De problem av bl.a. miljömässig karaktär som ligger bakom livsmedelskrisen bör enligt (m) motverkas genom särskilda projekt t. ex. det av (m) föreslagna nya anslaget för miljö-, markvård och energi eller inom landramen.

Det är utskottets uppfattning att katastrofbistånd även måste ses i ett långsiktigt perspektiv. Katastrofrisker och det därmed sammanhängande förebyggande och förhindrande arbetet bör därför tas med som en del i det långsiktiga utvecklingssamarbetet så långt detta låter sig göras.

I katastrofens natur ligger dock det oförutsägbara, vilket gör att det är svårt att planera för katastrofer, dessas omfattning och de hjälpbehov som uppkommer. Utskottet anser därför att det även i fortsättningen bör finnas möjligheter att ge katastrofbistånd i programländer som ett komplement till pågående program eller för att igångsätta nya program, vilka föranletts av oförutsedda händelser. Många av de svenska programländerna tillhör den grupp av länder vilkas försörjning och utveckling hotas av oförutsedda händelser. Det är också rimligt att katastrofposten bör kunna användas för förebyggande insatser.

Vad gäller miljökatastrofer inriktas redan svenskt bistånd i hög grad på att

förhindra och lindra verkningarna av dessa. Bistånd går här bl.a. genom landprogrammen och genom ett flertal andra anslagsposter.

UU 1987/88:20

Yrkande 19 i motion U225 avstyrks därmed.

Katastrofbistånd till vissa ändamål

Afghanska folket

I flera motioner förespråkas fortsatt humanitär hjälp till det afghanska folket. I motion U532 (m) föreslås att ytterligare 60 milj. kr. skall ges till humanitär hjälp till de afghanska flyktingarna. I samma motion yrkas att Sverige skall verka för att internationella hjälporganisationer ges möjlighet att självständigt verka inom Afghanistan. I motion U 210 (c) tas bl.a. behovet av utbildning av flyktingarna inför en återuppbyggnad av Afghanistan upp. Sverige bör enligt motionärerna bidra med katastrofbistånd såväl för de nu akuta hjälpbehoven som för utbildningsinsatser och stipendier. Även motion U510 (m) tar upp behovet av yrkesutbildning av de afghanska flyktingarna så att dessa kan restaurera mark och markanläggningar och bedriva jordbruk när möjlighet att återvända föreligger. I samma motion föreslås att Sverige fortsätter att genom konkreta hjälpinsatser visa solidaritet med det afghanska folket.

Alltsedan Sovjetunionens invasion i Afghanistan har Sverige lämnat humanitärt stöd till de afghanska flyktingarna i Pakistan och till nödlidande afghaner inne i det egna landet. Hittills har humanitärt stöd uppgående till ca 170 milj. kr. lämnats. Härav har ca 80 milj. kr. lämnats för att bistå flyktingarna i Pakistan.

I likhet med motionärerna i motionerna U210, U510 och U532 finner utskottet det angeläget att även den krigsdrabbade afghanska befolkningen inne i landet får humanitär hjälp. Via de enskilda organisationerna Svenska Afghanistankommittén och Lutherhjälpen försöker regeringen nå dessa människor med medicinsk hjälp, livsmedel, utsäde och kläder m.m. Utskottet delar även den oro som framförs i motionerna rörande utbildningsläget för såväl flyktingarna som för befolkningen inne i Afghanistan. Svenska Afghanistankommittén stöder sedan 1984 primärskoleundervisning inne i Afghanistan. Stöd utgår även till en primärskola och en mellan- och högstadieskola i Pakistan. Regeringen har beviljat bidrag för denna verksamhet under 1988 med 2 milj. kr. UNHCR har såväl grundutbildning som yrkesutbildning för flyktingarna i Pakistan. Ett litet antal stipendier utdelas även. Sammanlagt uppgår UNHCR:s utbildningsinsatser under innevarande år till 6,3 miljoner dollar.

Även om det är svårt att förmedla bistånd inne i Afghanistan utförs enligt vad utskottet förstår ett bra arbete av de enskilda organisationer som är verksamma där. Utskottet utgår ifrån att regeringen som hittills genom bl.a. Svenska Afghanistankommittén bidrar med de hjälpinsatser som bedöms möjliga att genomföra. Utskottet delar dock den uppfattning som kommit fram i motionerna att behovet av utbildningsinsatser, såväl primärskole- som yrkesutbildning, är stort och att de goda insatser som redan görs av bl.a. Svenska Afghanistankommittén bör kunna utökas.

Med det ovan anförda får yrkandena 32 och 34 i motion U210, yrkandena 1

och 2 i motion U510 och yrkande 6 i motion U532 anses besvarade. Yrkande 8 i motion U532 avstyrks däremot, eftersom utskottet inte är berett att förorda ett i förväg bestämt belopp.

Palau

I motion U211 begärs att Sverige skall ge bistånd till Palau för att enligt motionen bryta dess beroende av USA och understödja befolkningens vilja att förbli kärnvapenfritt.

Utskottet har tidigare behandlat frågan om Palau och kravet att vi från svensk sida skall stödja Palaus ansträngningar att skydda ön från ABC-vapen och atomanläggningar (UU 1984/85:1).

Ögruppen Palau är enda kvarvarande området i det amerikanska förvalterskapsområdet Trust Territories of the Pacific Islands i Mikronesien. Palau är belägen sydost om Filippinerna. Av de övriga områden som ingått i förvalterskapsområdet – Federated states of Micronesia, Marshallöarna och Northern Mariana Islands – har de två förstnämnda ingått associationsavtal med USA (Compact of free association). Enligt dessa avtal är områdena självständiga med undantag av försvarspolitik som sköts av USA.

Det fjärde området som ingått i förvalterskapsområdet, Marianerna, har valt en s.k. Commonwealth status vilket innebär att USA:s suveränitet utsträcks till området och att marianerna har blivit amerikanska medborgare. Samtliga dessa överenskommelser har godkänts i folkomröstningar i området.

Vad beträffar Palau har associationsavtalet hittills inte trätt i kraft, eftersom erforderlig kvalificerad majoritet (75%) inte nåtts. Palaus konstitution innehåller ett stadgande om icke-införande av kärnvapen eller konstruktion av kärnkraftsanläggningar på öarna. Detta stadgande står i strid med associationsfördraget. Ändring av konstitutionen kräver 75% majoritet. Hittills har befolkningen (ca 11 000 röstberättigade) vid sex olika tillfällen sedan 1979 röstat om associationsfördraget. Under samma period har befolkningen fått rösta fyra gånger rörande författningsändring. Vid den sista omröstningen, den 4 augusti 1987, avgavs 71% av rösterna till förmån för en författningsändring. Den har bedömts som grundlagsvidrig och överklagats. Likaså finns misstankar om hot och våld mot befolkningen för att driva igenom ett godkännande av associationsavtalet.

Utskottet har uppfattat motionen så att ett reguljärt bistånd till Palau föreslås. Som redan tidigare sagts i detta betänkande finns det inga förutsättningar för bistånd till nya programländer. Det finns dock inget som hindrar att någon enskild organisation med verksamhet på Palau söker bidrag genom SIDA. Likaså finns det inget som hindrar att bistånd från katastrofanslaget vid behov skulle kunna utgå. Ansökningar får dock prövas på sedvanligt sätt.

Yrkande 26 i motion U211 avstyrks härmed.

Angola

I motion U220 (m) framförs att bistånd till Angola skall komma hela landet till del, alltså även de av UNITA befriade områdena, genom förmedling av opolitiska organisationer som Röda korset. Utskottet har under de tre

senaste åren behandlat motsvarande yrkanden och därvid framhållit att det inte finns något principiellt hinder för att lämna humanitär hjälp i någon del av Angola, således inte heller i de delar som behärskas av UNITA. Detta sker dessutom redan genom att ICRC (Internationella Röda kors-kommittén) ombesörjer vissa hjälpsändningar med bidrag från Sverige.

Härmed avstyrks yrkande 3 i motion U220.

Sydafrika

I motion U222(c) yrkas att Sverige skall skänka 2 milj. kr. till hjälpprojektet Bushmen-Aid för köp av ett markområde i Kalahariöknen till förmån för de utrotningshotade Kalahari-bushmännen. Utskottet inser det behjärtansvärda i hjälpprojektet till förmån för de utrotningshotade sydafrikanska bushmännen men får konstatera att det varit och är SIDA:s praxis att inte ge bidrag till enskilda organisationer för inköp av markområden.

Med det sålunda anförda avstyrks motion U222.

Östra Timor

I motion U511 yrkas att ekonomiskt och politiskt stöd skall ges till befrielse rörelsen FRETILIN samt att Sverige skall lämna Intergovernmental group on Indonesia (IGGI). I motion U531 (s) begärs utökat katastrofbistånd till befolkningen i Östtimor via Internationella Röda korset.

Liksom tidigare år då denna fråga behandlats finner utskottet inga skäl att uttala sig till förmån för ett direkt stöd till FRETILIN. Direkta bidrag till befrielse rörelser bör enligt svensk etablerad praxis endast utgå om FN:s generalförsamling i en resolution med svensk anslutning uttalat sig till förmån för ett sådant stöd. Detta är inte fallet med FRETILIN. Vad gäller det svenska observatörskapet i IGGI behandlades denna fråga av utskottet senast i betänkande UU1987/88:14. Häri anfördes att Sverige sedan 1980 deltar som observatör vid IGGI:s årliga möten, i likhet med flertalet andra OECD-länder, bl.a. Danmark, Finland och Norge. Syftet med observatörskapet är att erhålla allmän ekonomisk, handelspolitisk och kommersiell information om Indonesien. Så länge regeringen och det svenska näringslivet bedömer att ett svenskt observatörskap vid dessa möten har ett informationsvärde, ser utskottet ingen anledning att förorda att observatörskapet upphör.

Härmed avstyrks yrkandena 2 och 5 i motion U511.

Vad avser yrkandet i motion U531 om utökat katastrofbistånd till befolkningen i Östtimor via ICRC utgår utskottet från att svenskt stöd även fortsättningsvis vid behov kommer att lämnas till ICRC. För närvarande föreligger dock ingen ansökan från ICRC.

Härmed får den del i yrkandet i motion U531 som behandlar katastrofbistånd till Östtimor anses besvarat.

Palestinska folket

I motion U210(c) yrkas att Sverige skall ge utvecklingsbistånd till palestinierna i Gaza och på Västbanken. Som lämpliga utvecklingsprojekt nämns förbättrade jordbruksmetoder för frukt och grönsaksodling för såväl in-

hemsk marknad som export. Insatser bör enligt motionärerna även göras för att vidareutveckla hantverk och för områdena lämplig småindustri. Ett gemensamt syfte skall vara att skapa arbetsintensiv produktion.

Motion U519 (vpk) begär ökad humanitär hjälp till de palestinska flyktinglägren i Libanon. I samma motion begärs åtgärder för att utreda möjligheterna till direkt bistånd till palestinska folkrörelser på Västbanken och i Gaza samt åtgärder för att underlätta för ett större utbyte av mellanfolkliga kontakter mellan de palestinska och svenska folken. Detta kunde enligt motionärerna bl.a. ske genom stöd till de organisationer och folkrörelser som verkar i Sverige för att informera om det palestinska folkets situation.

Utskottet delar det engagemang för det palestinska folkets situation vilket ligger till grund för de yrkanden om bistånd som framförs i motionerna U210 och U519. Vad avser motion U210 kan utskottet instämma i att avsaknaden av lönsamma arbeten är ett stort problem såväl i Gaza som på Västbanken. En stor del av den palestinska befolkningen framför allt i Gaza lever i svåra ekonomiska omständigheter. Dessa svårigheter beror dock inte enbart på underutveckling utan på att de lever i ett ockuperat land sedan över 20 år tillbaka och att Israel som ockupationsmakt har haft som politik att försvåra utvecklingen av en lokal och självständig ekonomi. Israel tillåter t.ex. inte någon export av produkter från Västbanken till länder som har avtal med Israel. Dessutom avsätts subventionerade produkter från det israeliska jordbruket och lågprisimport från andra länder på Västbanken, vilket slår ut de lokala producenterna. Därtill kommer att den israeliska bosättnings- och landkonfiskeringspolitiken försvårat möjligheterna till ett effektivt jordbruk på Västbanken. Den israeliska exportpolitiken är likaså huvudhindret för uppkomsten av effektiv småindustri på Västbanken, inte avsaknaden av medel i sig.

Eftersom ockupationspolitiken får som effekt utslagning, arbetslöshet och ekonomisk underutveckling bland stora grupper såväl på Västbanken som i Gaza, framför allt bland de palestinier som lever i flyktingläger, är det dock enligt utskottets mening ytterst angeläget att Sverige fortsätter att ge bidrag till olika insatser i området. De senaste veckornas oroligheter har även ökat behovet av sjukvårds- och medicinsk utrustning, specialister samt ambulanser.

Sverige är en av de största bidragsgivarna till FN:s hjälpprogram för Palestinaflyktingar, UNRWA. Därtill anslås katastrofmedel och medel genom enskilda organisationer till särskilda insatser i regionen. Under de senaste åren har biståndet till Gaza uppgått till ca 10 milj. kr., till Västbanken till ca 9 milj. kr. och till Libanon till ca 10 milj. kr. Insatserna har hittills huvudsakligen gått till hälso och utbildningssektorn.

Med det ovan anförda avstyrks yrkande 17 i motion U210.

Vad avser yrkande i motion U519 om ökad humanitär hjälp till de palestinska flyktinglägren i Libanon utgår utskottet från att regeringen även i fortsättningen är beredd att vid behov lämna katastrofhjälp till Libanon.

Härmed avstyrks yrkande 5 i motion U519.

Vad gäller bistånd direkt till palestinska folkrörelser på Västbanken och i Gaza, vilket tas upp i motion U519, får utskottet anföra följande. Enligt en

sedan länge tillämpad regel skall bistånd till organisationer i u-länder endast förmedlas via svenska enskilda organisationer. De få undantag från den regeln som gjorts har varit bistånd till kvinnoorganisationer och några få fall av landramsanknutet bistånd till enskilda organisationer i Indien och Bangladesh. Det finns dessutom redan svenska organisationer som är verksamma på Västbanken och i Gaza och som utför ett gott arbete; genom Diakonia har t.ex. medel kanaliserats till en förskola, fabrik för tillverkning av skolkläder samt en hälsoklinik. Samtliga dessa insatser görs i Gaza. Även KFUM/KFUK har förskoleverksamhet i Gaza.

På Västbanken är Diakonia aktivt i olika projekt för spridande av jobboväxten, förskoleverksamhet och fortbildning av anställda vid handikappinstitut. Rädda barnen driver ett byutvecklingsprojekt. Genom Svenska missionsrådet-Svenska Jerusalemföreningen har stöd gått till sjukhus likaså på Västbanken.

Utöver det reguljära bidraget till UNRWA har katastrofbistånd lämnats för upprustning och utbyggnad av UNRWA-skolor i Gazaområdet. Ytterligare humanitära insatser via UNRWA kan bli aktuella i GAZA och på Västbanken. Utskottet anser att de kanaler som redan existerar för bistånd till området är tillräckliga.

Med det ovan anförda avstyrker utskottet yrkande 6 i motion U519.

Vad gäller stöd till de folkrörelser och organisationer som verkar i Sverige för att informera om det palestinska folkets situation får utskottet anförda följande: Stöd från informationsanslaget har tidigare givits till Palestinagrupperna för informationsändamål. De organisationer som är intresserade kan alltså söka projektbidrag i vederbörlig ordning från det särskilda anslag för information, studier och forskning om freds- och nedrustningssträvanden m.m. (F3) som hör under utrikesdepartementets budget. Likaså kan bidrag sökas från SIDA:s anslag för information.

Härmed avstyrks yrkande 7 i motion U 519.

Västra Sahara

I motion U533 (c,vpk och fp) yrkas att bistånd om 20 milj. kr. skall ges direkt till befrielserörelsen Polisario för att användas i de västsahariska flyktinglägren. Motion U534 (fp) anser även att ett bistånd om 20 milj. kr. bör ges till de västsahariska flyktinglägren. Av detta belopp anser motionären att en del bör gå direkt till Polisario. Enligt motionärerna i U533 och U534 har Polisario på ett föredömligt sätt byggt upp fungerande samhällen med skolor, hälso- och sjukvård etc. Deras kapacitet att ta emot och förvalta bistånd är omvittnat god, framhålls det i motion U534. Därtill behöver flyktinglägren enligt motionären i U534 ett något mer långsiktigt stöd, varför det föreslås att anslaget för humanitärt bistånd i Södra Afrika bör utvidgas till att även kunna utgå till Polisario och offren för kriget i Västra Sahara.

Frågan om att svenskt bistånd skulle kunna gå direkt till Polisario har utskottet behandlat tidigare. Sverige har länge via bidrag till Röda korset och Rädda barnen bistått de västsahariska flyktingarna. Biståndet används på ett effektivt sätt. Liksom tidigare ser utskottet nu inga skäl att kanalisera biståndet via Polisario.

Under innevarande budgetår bidrar Sverige med katastrofhjälp uppgående till 11 milj. kr. till de västsahariska flyktingarna. Det finns beredskap för fortsatta bidrag för att täcka eventuella uppkommande behov. Utskottet vill dock inte uttala sig för något bestämt belopp. Utskottet avvisar även förslaget om mer långsiktig stöd, t.ex. via anslaget för humanitärt bistånd till Södra Afrika, eftersom detta anslag är speciellt inriktat på att hjälpa offren för apartheidssystemet i Sydafrika. De övriga spörsmål som tas upp i motionerna, t.ex. frågans behandling i FN, kommer utskottet att behandla senare i annat sammanhang.

Med hänvisning till det ovan anförda avstyrker utskottet yrkande 1 i motion U533 samt yrkandena 5, 6 och 7 i motion U534.

Anslagsposten för enskilda organisationer

I avsnittet om allmänna riktlinjer för utvecklingssamarbetet har utskottet behandlat biståndet genom enskilda organisationer ur allmän synvinkel. I det följande skall de yrkanden som avser anslagspostens storlek behandlas. Som nämnts tidigare har denna ökat mycket snabbt under senare år. Vid något tillfälle har riksdagen beslutat om höjningar som ligger utöver den regeringens föreslagit. I årets budgetförslag upptas ett belopp om 525 milj. kr., på denna post. Detta är en ökning med 50 milj. kr. vilket innebär att bidragen till enskilda organisationer får ett påslag som i relativa tal är ungefär dubbelt så stort som den genomsnittliga ökningen av övriga biståndsanslag.

Mot denna bakgrund och med hänvisning till tidigare års betydande höjningar av anslagsposten för enskilda organisationer gör utskottet bedömningen att en ytterligare höjning inte är påkallad. Storleken av anslagsposten synes också väl anpassad till organisationernas kapacitet att på kort sikt kunna ta emot ökande bidrag från statsbudgeten.

Utskottet avstyrker med hänvisning härtill yrkande 44 i motion U202 (fp), yrkande 17 i motion U225 (m) och yrkande 25 i motion U210 (c), vilka alla föreslår större belopp än propositionen.

I motion U202 (fp) föreslås att det belopp som förmedlas via enskilda organisationer skall öka till en miljard kronor inom fem år. Liksom tidigare år är utskottet inte berett att uppställa något nytt mål för anslagspostens storlek. Yrkande 12 i motion U202 (fp) avstyrks därför.

I samma motion föreslås att organisationerna skall kunna befrias från kravet på en 20-procentig egeninsats i de fall då initiativet till insatsen tas av SIDA. Enligt vad utskottet inhämtat är det redan möjligt för SIDA att bevilja undantag från huvudregeln, bl.a. just i de fall då SIDA tar initiativ till att en enskild organisation skall genomföra en viss biståndsinsats. Därmed får yrkande 12 i motion U202 anses besvarat.

I motion U216 föreslås att SIDA, utöver de bidrag som lämnas till enskilda organisationers projektverksamhet, dessutom skall bidra med ett särskilt belopp som är lika stort som de av organisationerna insamlade medlen.

Redan nu står den statliga biståndsbudgeten för en andel av de enskilda organisationernas biståndsverksamhet som är upp till fyra gånger så stor som de insamlade medlen. Innebörden av motionärernas förslag är, såsom utskottet har uppfattat det, att egeninsatsen i praktiken skulle sänkas

ytterligare. Förslaget innebär därtill att uppmärksamheten inriktas på insamlingsresultatet snarare än på biståndsprojekten.

Utskottet kan inte finna någon övertygande motivering för detta förslag och avstyrker därför motionen.

Utskottet behandlar i detta sammanhang också motion U217 i vilken förslås att möjligheten att arbeta som volontär i SIDA:s tjänst inte skall vara avhängigt av svenskt medborgarskap.

Enligt SIDA:s nu gällande riktlinjer för stöd till enskilda organisationers u-landsverksamhet ges bidrag som regel endast till svensk personal. I undantagsfall beviljas bidrag för medborgare i tredje land och aldrig för medborgare i projektlandet.

Skälet till denna ordning är huvudsakligen att det har ansetts naturligt att de volontärer som erhåller bidrag skall ha anknytning till en svensk organisation och efter tjänstgöringen i normalfallet återvända till Sverige. Något absolut krav på svenskt medborgarskap uppställer inte SIDA. Däremot kan de utsändande organisationerna ha interna regler som går ut på att företrädesvis svenska eller nordiska medborgare anställs som volontärer.

Motionen får anses besvarad med det anförda.

I motion U209 föreslås att Svenska naturskyddsföreningen skall få ett ramavtal med SIDA för att ge denna organisation bättre möjligheter till insatser på biståndsområdet.

Systemet med ramavtal är i första hand tänkt för de enskilda organisationer som under en längre tid bedrivit biståndsverksamhet i samarbete med SIDA. Enligt vad utskottet inhämtat kommer SIDA emellertid, mot bakgrund av miljöbiståndets ökande betydelse, att med Svenska naturskyddsföreningen diskutera möjligheten av ett ramavtal. Utskottet vill inte föregripa utgången av dessa diskussioner och avstyrker därför motion U209.

4.4 Särskilda program

Propositionen (s. 86–88)

Anslagsposten Särskilda program är avsedd att vara komplement till i första hand det övriga biståndet genom SIDA. Syftet är dels att främja metodutvecklingen för biståndsverksamheten, dels att skapa förutsättningar för att särskilt uppmärksamma ämnesområden där initiativ och utökade insatser är angelägna.

Anslagsposten Särskilda program m.m. är uppdelad i följande delposter: försöksverksamhet och metodutveckling, miljö- och markvård, befolknings- och hälsofrågor, energi, kvinnofrågor, kultur och massmedia samt insatsföberedelser och resultatvärdering.

Det föreligger behov av att utvidga markvårdsprogrammen i Sahelländerna till att också omfatta insatser för att höja produktiviteten inom småjordbruken. Det är således enligt propositionen növärdigt att avsevärt öka insatserna på miljö- och markvårdsområdet, bl.a i Sahelländerna, liksom för naturvård.

Då AIDS-insatser kommer att utgöra ett prioriterat verksamhetsområde under överskådlig tid finner regeringen det befogat att inrätta en ny delpost härför.

Regeringen välkomnar SIDA:s förslag om inrättandet av en ny delpost för demokrati och mänskliga rättigheter.

Regeringen anser att kvinnofrågorna bör ges ökad prioritet.

I budgetpropositionen för budgetåret 1987/88 anmälades att regeringen avsåg att ge försöksprogrammet för kulturutbyte med u-länder en permanent karaktär. 1987 tillsatte regeringen en särskild utredare. Utredningen lade fram sitt betänkande Kultursamarbete med u-länder (Ds UD 1987:2) i september 1987. Mot bakgrund av de slutsatser och förslag som gjorts av utredningen och de olika synpunkter som lämnats av olika remiss- instanser förordar regeringen ett utvidgat samarbete med u-länderna på kulturområdet.

Regeringen föreslår att 339 787 000 kr. avsätts för anslagsposten Särskilda program. Den kommer senare att besluta om fördelning av medlen mellan posterna.

Motioner

1987/88:U202 av Bengt Westerberg m.fl. (fp) vari yrkas

27. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att minst en miljard kronor bör avdelas för aidsbistånd under den närmaste femårsperioden,

45. att riksdagen till Särskilda program för budgetåret 1988/89 anslår 25 milj.kr. utöver regeringens förslag att användas för kvinnobistånd och för stöd till demokrati och mänskliga rättigheter,

46. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att ytterligare 50 milj.kr. inom anslaget för Särskilda program skall reserveras för aidsinsatser.

1987/88:U208 av Ivar Virgin och Anita Bråkenhielm (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om stöd till aktionsplanen för att återställa de tropiska skogarna.

1987/88:U210 av Olof Johansson m.fl. (c) vari yrkas

14. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om forskning och uppbyggande av hälso- och sjukvård,

15. att riksdagen anslår 110 milj.kr. till aidsbekämpning, en ökning med 10 milj.kr.,

36. att riksdagen anslår 134,8 milj.kr. till Särskilda program, en minskning med 205 milj.kr.,

1987/88:U211 av Lars Werner m.fl. (vpk) vari yrkas

20. att riksdagen till Särskilda program m.m. anslår 60 213 000 kr.utöver regeringens förslag, dvs. en medelsram på 400 000 000 kr.,

1987/88:U215 av Anita Bråkenhielm (m) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär att, vid fördelningen av medel under anslagsposten Särskilda program, 20 milj.kr. reserveras för särskilda insatser i de av Israel ockuperade områdena på sätt som i motionen anförts.

1987/88:U219 av Alf Svensson (c) vari yrkas

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen

anförts om bistånd för bekämpning av HIV-smitta och aids.

UU 1987/88:20

12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att upplysning om alkoholens och övriga drogers skadeverkningar skall ha en framträdande plats i SIDA:s hälsovårdsprogram.

1987/88:U225 av Margaretha af Ugglas m.fl. (m) vari yrkas

20. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om Immunbristsjukdomen AIDS.

51. att riksdagen för Särskilda program m.m. för budgetåret 1988/89 anvisar ett anslag av 144,8 milj.kr.,

1987/88:So4 av Carl Bildt m.fl. (m) vari yrkas

22. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om nödvändigheten av att inom ramen för det svenska biståndet i ökad omfattning uppmärksamma behovet av stöd till AIDS-bekämpning i u-länderna.

Utskottet

Anslagsposten Särskilda program rymmer delposter för försöksverksamhet och metodutveckling, för ämnesinriktad verksamhet och för insatsföberedelser och resultatvärdering. Programmet används för bistånd huvudsakligen i programländerna inom bestämda områden, nämligen miljö- och markvård, energi, befolkningsfrågor, hälsovård inkl. AIDS, kvinnofrågor, kultur och massmedia, lantbruk och livsmedelsförsörjning, industriteknik, infrastruktur, undervisning, demokrati och mänskliga rättigheter, sparfrämjande och förvaltning. Delposten för försöksverksamhet skall inriktas på experimentella och nyskapande insatser.

Regeringen föreslår en betydande uppräknig av anslagsposten Särskilda program, från 175 milj. kr. till 340 milj. kr. Ökningen kommer enligt SIDA:s anslagsframställning att användas främst för AIDS-arbetet men också för en förstärkning av posten miljö och markvård, som föreslås uppgå till drygt 50 milj. kr. och för en nyinrättad delpost för demokrati och mänskliga rättigheter, som enligt SIDA:s förslag bör uppgå till ca 10 milj. kr. Den största posten inom programmet är insatserna mot AIDS som föreslås ta i anspråk 100 milj. kr. Större delen av beloppet går till WHO:s AIDS-arbete. För kvinnofrågor upptas 7,3 milj. kr. i SIDA:s förslag, vilket är samma belopp som innevarande år.

Moderata samlingspartiet föreslår i motion U225 och centerpartiet i motion U210 att anslagsposten Särskilda program sänks med 195 milj. kr. resp. 205 milj. kr. Det frigjorda beloppet skall i stället enligt motionärerna bl.a. användas för att inrätta ett fristående anslag för miljö och markvård och för demokrati och mänskliga rättigheter. Dessa yrkanden har utskottet behandlat och avstyrkt tidigare i detta betänkande.

Folkpartiet (U202, yrkande 45) föreslår ett påslag på 25 milj.kr. på posten Särskilda program att användas för kvinnobistånd och för demokrati och mänskliga rättigheter och vänsterpartiet kommunisterna (U211, yrkande 20) ett motsvarande påslag på 60 milj.kr. för kvinnobistånd, insatser i Indokina och för AIDS.

Även centerpartiet anser att AIDS-arbetet bör ges större utrymme och föreslår i yrkande 15 i U210 ytterligare 10 milj. kr. för detta ändamål. Detta innebär att yrkande 36 i motion U210 (c) skall avse ett belopp på 144,8 milj. kr. till Särskilda program.

Utskottet behandlar först frågan om anslagspostens storlek. I fråga om storleken av delposten för kvinnobistånd vill utskottet erinra om att regeringen i propositionen framhåller att kvinnofrågorna bör ges ökad prioritet. Den fördelning av anslagsposten Särskilda program mellan olika ändamål som anges i SIDA:s anslagsframställning är inte den slutgiltiga. Möjlighet finns för regeringen att tilldela kvinnobiståndet ytterligare utrymme på bekostnad av någon annan delpost. Som framgår av propositionen föreslås en mycket kraftig höjning av totalbeloppet för anslagsposten Särskilda program och inom den en speciell tonvikt på ämnesområdet AIDS och miljö och markvård. Utskottet anser att posten har fått en storlek som är väl avpassad med hänsyn till planerade och förväntade insatser.

Yrkande 45 i motion U202 (fp), yrkandena 15 och 36 i motion U210 (c), yrkande 51 i motion U225 (m) och yrkande 20 i motion U211 (vpk) avstyrks följaktligen. Det sistnämnda yrkandet har i vad avser särskilda biståndsinsatser i Indokina behandlats tidigare i detta betänkande.

I ytterligare motionsyrkanden berörs frågan om ökade biståndsinsatser mot AIDS, dock utan att det föreslås någon höjning av själva anslagsposten Särskilda program. I motion U202 (fp) föreslås en omfördelning mellan delposterna så att utrymmet för AIDS-insatser höjs från 100 till 150 milj. kr. Inom den närmaste femårsperioden bör en miljard kronor användas för AIDS-insatser. Olika kanaler och anslag bör utnyttjas.

Motionärerna i U225 (m) förordar likaledes kraftfulla insatser mot AIDS också i länder som inte är programländer.

Även i motion U210 (c) tas AIDS-frågorna upp. Förutsättningarna för att kunna bekämpa AIDS är att det finns forskning och en fungerande hälso- och sjukvård, heter det i motionen. Liknande synpunkter anförs i motion U219 och i motion So4, yrkande 22.

Utskottet vill med anledning av dessa motioner anföra följande. Sverige har i sitt bistånd agerat snabbt på AIDS-epidemin. Innevarande år har anslagits 100 milj. kr. från katastrofanslaget, och för nästa budgetår föreslås ett lika stort belopp. Därtill kommer att SAREC har ett visst bilateralt stöd till bl.a. Tanzania och att enskilda organisationer erhåller bidrag för ändamålet.

Utskottet instämmer i motionärernas bedömning att åtgärderna mot sjukdomen AIDS måste bli ett av utvecklingssamarbetets viktigaste nya arbetsfält. Det bör inte vara brist på medel som sätter gränsen för svenska biståndsinsatser. Utskottet utgår därför från att regeringen vid behov är beredd att tillskjuta ytterligare medel för AIDS-insatser. Utskottet gör bedömningen att insatserna mot vidare spridning av HIV-smitta och AIDS kommer att behöva öka successivt under de kommande åren, även om utskottet inte är berett att uppställa något mål för ökningstakten.

Därmed får yrkandena 27 och 46 i motion U202 (fp), 14 i motion U210 (c), 9 i motion U219, 20 i motion U225 (m) och 22 i motion So4 anses besvarade.

I motion U215 föreslås att 20 milj. kr. ur anslagsposten Särskilda program skall reserveras för särskilda insatser i de av Israel ockuperade områdena. I

motionstexten anføres bl.a. att den nu tillspetsade situationen kan påkalla särskilda insatser inte minst i det fattiga och överbefolkade Gazaområdet. Som kanaler för detta bistånd anges, utöver UNRWA, IM (Inomeuropeisk Mission/Individuell människohjälp), medlemsorganisationerna i Missionsrådet eller Rädda barnen.

Utskottet delar motionärens uppfattning att särskilda biståndsinsatser kan komma att bli nödvändiga i de ockuperade områdena. Regeringen bör därför enligt utskottets mening vara beredd till ytterligare insatser. Frågan om bistånd till bl.a. de ockuperade områdena i Mellanöstern behandlas i övrigt under avsnittet om katastrofbistånd. Motion U215 får därmed anses besvarad.

I motion U219, yrkande 12, förordas att upplysning om alkoholens och andra drogers skadeverkningar skall ha en framträdande plats i SIDA:s hälsovårdsprogram.

Enligt vad utskottet inhämtat inryms denna fråga i hälsovårdsbiståndet. Bidrag har också utgått till enskilda organisationer för arbete på detta område. Motionsyrkandet får därmed anses besvarat.

Under denna rubrik behandlar utskottet också motion U208 i vilken föreslås att aktionsplanen för de tropiska skogarna skall ges stöd.

Motionärerna syftar på en plan, Tropical Forestry Action Plan (TFAP), som år 1985 antogs efter ett arbete som utförts inom Världsbanken, UNDP, och den fristående organisationen World Resources Institute. Planen innehåller ett antal rekommendationer som syftar till att bevara och utveckla skogstillgångarna i det tropiska klimatområdet. Den riktar sig till regeringarna i ifrågavarande länder. De regeringar som begär det kan med denna aktionsplan som grund gå in i ett samarbete med givarländer om åtgärder i enlighet med planens rekommendationer. I varje land som medverkar i planen utses en av de i landet verksamma internationella organisationerna som ledarorganisation (lead agency).

För Sveriges vidkommande har ett sådant samarbete inletts i Laos, där Asiatiska utvecklingsbanken utnämnts till lead agency. Ett motsvarande arbete övervägs för svensk del i Tanzania och i Nicaragua.

Medel för skogsprojekten i fråga utgår inom ramen för det ordinarie landsamarbetet. Aktionsplanen (RTFAP) har ett sekretariat vid FAO i Rom men ingen egen operativ budget.

Av det anförda framgår att Sverige således redan ger ett stöd till denna aktionsplan på det sätt som är förutsett i planen. Motion U208 får därmed anses besvarad.

4.5 Samlade hemställanden under punkt 4 (Anslaget C 2)

Utskottet hemställer

1. beträffande *medelsramen för Angola, Moçambique och Zimbabwe*

att riksdagen med avslag på yrkandena 31, 41 och 46 i motion 1987/88:U225 och motion 1987/88:U214 i vad avser Moçambique godkänner budgetpropositionens förslag,

2. beträffande *omprövning av biståndet till Zimbabwe*

att riksdagen avslår yrkande 8 i motion 1987/88:U503,

UU 1987/88:20

3. beträffande *medelsramen för Etiopien, Tanzania och Zambia*

att riksdagen med avslag på yrkandena 34, 44 och 45 i motion 1987/88:U225 godkänner budgetpropositionens förslag,

4. beträffande *inriktningen av biståndet till Etiopien*

att riksdagen förklarar yrkandena 20 och 21 i motion 1987/88:U202 och yrkande 6 i motion 1987/88:U219 besvarade med vad utskottet anfört,

5. beträffande *medelsram för Bangladesh*

att riksdagen med avslag på yrkande 11 i motion 1987/88:U211 godkänner budgetpropositionens förslag,

6. beträffande *medelsram för Indien*

att riksdagen med avslag på yrkande 12 i motion 1987/88:U211 och yrkande 36 i motion 1987/88:U225 godkänner budgetpropositionens förslag,

7. beträffande *medelsram för Nicaragua*

att riksdagen med avslag på yrkande 42 i motion 1987/88:U225 och återstående del av motion 1987/88:U214 godkänner budgetpropositionens förslag,

8. beträffande *inriktningen av biståndet till Nicaragua*

att riksdagen avslår yrkande 9 i motion 1987/88:U503,

9. beträffande *avbrytande av biståndet till Angola*

att riksdagen avslår yrkande 2 i motion 1987/88:U220,

10. beträffande *avbrytande av biståndet till Kenya*

att riksdagen avslår yrkande 10 i motion 1987/88:U211,

11. beträffande *medelsram för Kenya*

att riksdagen med avslag på yrkande 9 i motion 1987/88:U211 godkänner budgetpropositionens förslag,

12. beträffande *avvecklingsplan för biståndet till Laos*

att riksdagen avslår yrkande 16 i motion 1987/88:U202,

13. beträffande *avbrytande av bistånd till Sri Lanka*

att riksdagen avslår yrkande 14 i motion 1987/88:U211,

14. beträffande *medelsram för Sri Lanka*

att riksdagen med avslag på yrkande 13 i motion 1987/88:U211 godkänner budgetpropositionens förslag,

15. beträffande *medelsram för Laos*

att riksdagen med avslag på yrkande 37 i motion 1987/88:U202, yrkande 15 i motion 1987/88:U211 och yrkande 39 i motion 1987/88:U225 godkänner budgetpropositionens förslag,

16. beträffande *avbrytande av biståndssamarbetet med Vietnam*

att riksdagen avslår yrkande 23 i motion 1987/88:U225,

17. beträffande *uttalande om fortsatt bistånd till Vietnam*

att riksdagen avslår yrkande 1 i motion 1987/88:U213,

18. beträffande *avvecklingsplan för bistånd till Vietnam*

att riksdagen avslår yrkande 15 i motion 1987/88:U202,

19. beträffande *medelsram för Vietnam*

att riksdagen med avslag på yrkande 38 i motion 1987/88:U202, yrkande 33 i motion 1987/88:U210 och yrkande 16 i motion 1987/

20. beträffande *vitbok om biståndet till Vietnam*

att riksdagen avslår yrkande 24 i motion 1987/88:U225,

21. beträffande *biståndsprogram i Indokina*

att riksdagen avslår yrkande 2 i motion 1987/88:U213,

22. beträffande *yrkanden om medelsramar som sammanfaller med budgetpropositionens*

att riksdagen förklarar yrkandena 32, 33, 35, 37, 38, 40 och 43 i motion 1987/88:225 besvarade med vad utskottet anfört,

23. beträffande *medelsram för regionala insatser*

att riksdagen med avslag på yrkande 39 i motion 1987/88:U202, yrkande 31 i motion 1987/88:U210 samt med besvarande av yrkande 47 i motion 1987/88:U225 bifaller budgetpropositionens förslag och som medelsram för regionala insatser för budgetåret 1988/89 godkänner ett belopp av 265 000 000 kr.,

24. beträffande *medelsram för humanitärt bistånd till södra Afrika*

att riksdagen med avslag på yrkande 41 i motion 1987/88:U202 och med besvarande av yrkande 49 i motion 1987/88:U225 bifaller budgetpropositionens förslag och som medelsram för humanitärt bistånd till södra Afrika för budgetåret 1988/89 godkänner ett belopp av 320 000 000 kr.,

25. beträffande *inriktningen av det humanitära biståndet till södra Afrika*

att riksdagen avslår yrkande 22 i motion 1987/88:U225,

26. beträffande *medelsram för humanitärt bistånd i Latinamerika*

att riksdagen med avslag på yrkande 40 i motion 1987/88:U202 och med besvarande av yrkande 48 i motion 1987/88:U225 bifaller budgetpropositionens förslag och som medelsram för humanitärt bistånd till Latinamerika för budgetåret 1988/89 godkänner ett belopp av 190 milj.kr.,

27. beträffande *koppling av bistånd till fredsplanen för Centralamerika*

att riksdagen avslår yrkande 12 i motion 1987/88:U503,

28. beträffande *inriktningen av biståndet till Centralamerika*

att riksdagen avslår yrkande 11 i motion 1987/88:U503 och yrkande 3 i motion 1987/88:U530 samt förklarar yrkande 2 i motion 1987/88:U530 besvarat med vad utskottet anfört,

29. beträffande *inrättande av anslagspost för humanitärt bistånd till Asien*

att riksdagen avslår yrkande 42 i motion 1987/88:U202,

30. beträffande *medelsram för katastrofer m.m.*

att riksdagen med avslag på yrkande 43 i motion 1987/88:U202, yrkande 26 i motion 1987/88:U210, yrkande 19 i motion 1987/88:U211 och yrkande 4 i motion 1987/88:U219 samt med besvarande av yrkande 50 i motion 1987/88:U225 bifaller budgetpropositionens förslag och som medelsram för katastrofer m.m. för budgetåret 1988/89 godkänner ett belopp av 555 milj.kr.,

31. beträffande *inriktningen av katastrofbiståndet*
att riksdagen avslår yrkande 19 i motion 1987/88:U225,
32. beträffande *humanitärt bistånd till Afghanistan*
att riksdagen förklarar yrkandena 32 och 34 i motion 1987/88:U210,
yrkandena 1 och 2 i motion 1987/88:U510 och yrkande 6 i motion
1987/88:U532 besvarade med vad utskottet anför,
33. beträffande *belopp för humanitärt bistånd till Afghanistan*
att riksdagen avslår yrkande 8 i motion 1987/88:U532,
34. beträffande *bistånd till Palau*
att riksdagen avslår yrkande 26 i motion 1987/88:U211,
35. beträffande *UNITA*
att riksdagen avslår yrkande 3 i motion 1987/88:U220,
36. beträffande *hjälpprojektet Bushmen-Aid*
att riksdagen avslår motion 1987/88:U222,
37. beträffande *humanitärt bistånd till FRETILIN*
att riksdagen avslår yrkande 5 i motion 1987/88:U511,
38. beträffande *IGGI*
att riksdagen avslår yrkande 2 i motion 1987/88:U511,
39. beträffande *humanitärt bistånd till Östra Timor*
att riksdagen förklarar ifrågavarande del av motion 1987/88:U531
besvarad med vad utskottet anför,
40. beträffande *direktbistånd till palestinska folket*
att riksdagen avslår yrkandena 6 och 7 i motion 1987/88:U519,
41. beträffande *bistånd till palestinska folket*
att riksdagen avslår yrkande 17 i motion 1987/88:U210 och förklarar
yrkande 5 i motion 1987/88:U519 besvarat med vad utskottet anför,
42. beträffande *humanitärt bistånd till Polisario*
att riksdagen avslår yrkande 1 i motion 1987/88:U533,
43. beträffande *humanitärt bistånd till Västra Sahara*
att riksdagen avslår yrkandena 5, 6 och 7 i motion 1987/88:U534,
44. beträffande *medelsram för bistånd genom enskilda organisationer*
att riksdagen med avslag på yrkande 44 i motion 1987/88:U202,
yrkande 25 i motion 1987/88:U210 och yrkande 17 i motion 1987/
88:U225 godkänner budgetpropositionens förslag,
45. beträffande *framtida storlek av anslagsposten för enskilda organisationer*
att riksdagen avslår yrkande 12 i motion 1987/88:U202,
46. beträffande *befrielse från egeninsats*
att riksdagen förklarar yrkande 13 i motion 1987/88:U202 besvarat
med vad utskottet anför,
47. beträffande *extrabidrag till enskilda organisationer*
att riksdagen avslår motion 1987/88:U216,
48. beträffande *volontärers medborgarskap*
att riksdagen förklarar motion 1987/88:U217 besvarad med vad
utskottet anför,
49. beträffande *ramavtal med Svenska naturskyddsföreningen*
att riksdagen avslår motion 1987/88:U209,

50. beträffande *medelsram för särskilda program*

att riksdagen med avslag på yrkande 45 i motion 1987/88:U202, yrkandena 15 och 36 i motion 1987/88:U210, yrkande 51 i motion 1987/88:U225 och yrkande 20 i motion 1987/88:U211 godkänner budgetpropositionens förslag.

51. beträffande *bistånd mot AIDS*

att riksdagen förklarar yrkandena 27 och 46 i motion 1987/88:U202, yrkande 14 i motion 1987/88:U210, yrkande 9 i motion 1987/88:U219, yrkande 20 i motion 1987/88:U225 och yrkande 22 i motion 1987/88:So4 besvarade med vad utskottet anfört.

52. beträffande *bistånd till de av Israel ockuperade områdena*

att riksdagen förklarar motion 1987/88:U215 besvarad med vad utskottet anfört.

53. beträffande *upplysning om alkohol m.m.*

att riksdagen förklarar yrkande 12 i motion 1987/88:U219 besvarat med vad utskottet anfört.

54. beträffande *aktionsplan för skydd av tropiska skogar*

att riksdagen förklarar motion 1987/88:U208 besvarad med vad utskottet anfört.

55. att riksdagen i övrigt godkänner de riktlinjer och bidrag för utvecklingssamarbete genom SIDA som förordats i budgetpropositionen.

56. att riksdagen bemyndigar regeringen att göra de utfästelser och åtaganden som förordats i budgetpropositionen.

57. att riksdagen till *Utvecklingssamarbete genom SIDA* för budgetåret 1988/89 anvisar ett reservationsanslag av 5 413 787 000 kr.

5 Övriga biståndsprogram (C 3)

Propositionen (s. 89–99)

Genom BITS, SWEDFUND och IMPOD lämnas stöd till insatser som syftar till att främja ekonomisk och social utveckling i u-länder även utanför programlandskretsen. Genom svenska institutet lämnas bidrag för bl.a. expert- och personutbyte samt stipendier. SAREC lämnar stöd till forskning som kan underlätta för u-länder såväl inom som utom programlandskretsen att utvecklas mot ökat självbestämmande och mot ekonomisk och social rättvisa. Regeringen anser att denna verksamhet givit stimulerande erfarenheter och bör vidareutvecklas. Samtidigt finns ett behov av en bättre överblick och bedömning av det samlade resultatet av olika insatser. Regeringen har initierat en översyn av biståndet till länder utanför programlandskretsen i syfte att föreslå klarare riktlinjer för detta bistånd.

Tekniskt samarbete och u-krediter

I kretsen av ett 20-tal samarbetsländer ingår främst länder med vilka Sverige ingått samarbetsavtal och några förutvarande programländer.

Ett växande antal insatser har kommit att inriktas på effektivare använd-

ning, underhåll och rehabilitering av befintliga anläggningar inom såväl infrastruktur som viktiga basindustrier. Regeringen anser att det är välmotiverat att öka stödet till sådana insatser liksom till miljöförbättrande och energisparande åtgärder.

Genom de internationella kurserna överförs kunnande till ett stort antal u-länder på viktiga områden som energi, transporter och kommunikationer samt industri, som också dominerar inriktningen av BITS verksamhet i övrigt.

Insatserna inom det tekniska samarbetet har under senare tid utvecklats i riktning mot litet större och mer komplexa projekt, som kräver längre planerings- och genomförandetid. Ett större utrymme för åtaganden är därmed enligt propositionen motiverat genom att BITS ges bemyndigande att lämna utfästelser upp till två gånger medelsramen för tekniskt samarbete. Med hänsyn till detta liksom till utvecklingen av utbetalningarna förordar regeringen en medelsram om 170 milj.kr. Inom denna ram bör BITS reservera medel för fortsatt stöd till vissa insatser i SWEDFUND-projekt.

BITS bör vidare enligt regeringen få ta i anspråk erforderliga medel för konsulter, bl.a. för granskning av projektförslag och utvärderingar samt utveckling av administrativa system, men även för information om myndighetens verksamhet.

Inom ramen för tekniskt samarbete har BITS vidare räknat in medel för expert- och kulturutbyte genom svenska institutet. För expertutbytesprogrammet förutses ett i stort sett oförändrat belopp om ca 3,5 milj.kr.

För svenska institutets gäststipendieprogram inkl. långtidsstipendier förordar regeringen en uppräknig med 700 000 kr. till 3,7 milj. kr.

Genom *u-krediter* överförs finansiella resurser på förmånliga villkor för att finansiera svenska varor och tjänster i prioriterade projekt som främjar u-ländernas utveckling. Utbetalningarna som stigit snabbt under en följd av år sjönk något under budgetåret 1986/87. Det kan sammanhånga med att investeringsverksamheten i många u-länder för närvarande är något lägre. Samtidigt är det naturligt att enstaka, större projekt medför svängningar i anslagsbelastningen. Reservationen, som ökade under budgetåret 1986/87, var vid utgången av budgetåret till närmare 60% in-tecknad för utestående utfästelser.

Mot denna bakgrund föreslår regeringen ett oförändrat belopp om 530 milj. kr. för gåvoelement i u-krediter.

Industriellt samarbete

SWEDFUND har till uppgift att främja industriell utveckling i u-länder genom engagemang i samägda företag, s.k. joint ventures, tillsammans med lokala parter och svenska företag. Sedan fondens tillkomst har det ekonomiska läget försämrats i många u-länder. Det har haft ogynnsam inverkan på förutsättningarna för fondens verksamhet i fattigare samarbetsländer.

Det har också medfört att arbetsinsatser och behov av särskilda stödåtgärder i såväl pågående som nya projekt blivit större än vad som kunde förutses från början. De svårigheter SWEDFUND mött i verksamheten har lett till betydande kapital- och driftsförluster. Fonden har nödgats göra avsevärda

av- och nedskrivningar av gjorda investeringar i aktier och lån samt medverka i rekonstruktioner av ett flertal projektförslag.

SWEDFUND:s besvärliga finansiella situation gör det motiverat med ett extra resurstillskott som fonden begärt. Regeringen begränsar beloppet till hittills gjorda nedskrivningar, som uppgår till 52 milj.kr. Regeringen föreslår vidare att fonden tillförs ytterligare 20 milj. kr. inom ramen för den av riksdagen år 1985 beslutade höjningen av fondens grundkapital med 150 milj.kr. till 250 milj.kr. som skulle ske stegvis.

Regeringen föreslår att det sammanlagda tillskottet om 72 milj. kr. till SWEDFUND finansieras genom disposition av reservationsmedel för gåvoelement i u-krediter.

U-landsforskning

Forskning och uppbyggnad av forskningskapacitet är av stor betydelse för u-ländernas möjlighet att lösa grundläggande utvecklingsproblem. En central uppgift för SAREC är att bidra till att bygga upp och stärka forskningskapaciteten i enskilda u-länder, vilket bl.a. sker genom samarbete mellan forskningsinstitutioner i Sverige och i resp. u-land. Anslagen för u-landsforskning har ökat starkt under en följd av år, och anslagsutnyttjandet är högt.

Regeringen föreslår en höjning av anslaget med närmare 25 milj.kr. till 280 milj.kr.

IMPOD

Regeringen föreslår att ett belopp på 16,5 milj.kr. anvisas.

Projektbistånd till vissa länder

Kretsen av mottagarländer för bilateralt bistånd har vidgats efter hand som nya instrument tillkommit i syfte att utveckla och bredda samarbetet med u-länderna (bl.a. BITS, SAREC och SWEDFUND). SIDA har också en växande verksamhet utanför programländerna. Det kan därutöver, enligt propositionen, finnas behov av att från svensk sida gå in med särskilda insatser i vissa u-länder för att där markera vårt stöd till ett land i ett kritiskt skede, där utgången kan bli avgörande för framtida utvecklingsmöjligheter. Svenska insatser kan t.ex. verksamt bidra till att främja en utveckling i demokratisk riktning. Aktuella exempel på sådana situationer är de uppmuntrande men svåra förändringar som inletts i Filippinerna och i Centralamerika.

Regeringen föreslår att 50 milj. kr. avsätts för detta ändamål. Medlen bör disponeras av regeringen som därmed kan ta initiativ till insatser i u-länder som det för svenskt vidkommande är särskilt motiverat att stödja. Stödet bör enligt regeringen vara projektorienterat och avse väl definierade insatser.

Särskilda insatser i skuldtyngha u-länder

Växande skuldbördor har lett till att många u-länder i dag befinner sig i en akut betalningskris. Mest utsatta är de fattigaste, skuldtyngha länderna i

Afrika söder om Sahara. Åtgärder för att lindra u-ländernas skuldbörda är centrala under den närmaste tiden.

Det råder numera bred samstämmighet bland industriländer och internationella biståndsorgan om behovet av särskilda åtgärder för skuldlättnad och ekonomisk anpassning för de fattigaste och mest skuldtyngda länderna. Under det senaste året har olika förslag till samordnade aktioner förts fram, bl.a. från svensk sida. Genom att medel avsatts i biståndsbudgeten för sådana ändamål, har Sverige haft en beredskap att bidra till att bl.a. initiativ från Internationella valutafonden och Världsbanken kommer till stånd.

För innevarande budgetår har 460 milj.kr. anvisats för åtgärder på skuldområdet.

Under år 1987 föreslog Världsbanken och Internationella valutafonden inom ramen för ett samordnat program olika former av ökat stöd till ekonomiska reformer och strukturanpassning i de fattigaste och mest skuldtyngda länderna, särskilt i Afrika söder om Sahara. Valutafonden har föreslagit en tredubbling från 3 till 9 miljarder särskilda dragningsrätter (SDR) av fondens strukturanpassningsfacilitet, som används för att med lån på mjuka villkor stödja anpassningsprogram i fattiga u-länder, s.k. IDA-länder.

Regeringen har, under förutsättning av riksdagens godkännande, till Valutafonden utfäst bidrag i storleksordningen 150 milj.kr. per år under åren 1988–1991 för räntesubventionering av krediter som lämnas till särskilt skuldtyngda u-länder. En förutsättning är ett brett deltagande från andra i-länder i finansieringen och en rimlig fördelning av kostnaderna.

Regeringen har vidare gjort en utfästelse om en ram om ca 150 milj.kr. under 1988 för ett av Världsbanken initierat program för att i samverkan med intresserade givarländer lämna stöd till strukturanpassningsåtgärder i 18 skuldtyngda låginkomstländer i Afrika söder om Sahara. Ytterligare bidrag kan bli aktuella under de närmaste åren.

Sammantaget innebär dessa bidrag och utfästelser att merparten av de medel regeringen disponerar för stöd till länder med akuta betalningsbalansproblem förbrukats. Ett flerårigt stöd till Världsbanken och Valutafondens särskilda program förutsätter ytterligare anslagsmedel.

Regeringen anser det vara angeläget att Sverige kan fortsätta att bidra till särskilda insatser på skuldområdet för de fattigaste och mest skuldtyngda u-länderna. Stöd bör i första hand kunna lämnas inom ramen för med andra givare samordnade insatser, som syftar till att åstadkomma långsiktiga lösningar på de fattigaste ländernas skuldproblem. Sverige bör vidare, enligt regeringen, fortsätta att verka för räntelättnader i samband med omförhandling av de fattigaste ländernas skulder för att åstadkomma lindrigare villkor som är anpassade till deras betalningsförmåga.

I andra hand bör även särskilda bilaterala insatser, i programländer eller andra länder med vilka Sverige bedriver biståndssamarbete, kunna övervägas.

Mot denna bakgrund föreslår regeringen att 470 milj. kr. anvisas. Vidare föreslås att regeringen ges bemyndigande att till Internationella valutafonden utfästa ett bidrag om 150 milj.kr. per år under fyra budgetår.

1987/88:U202 av Bengt Westerberg m.fl. (fp) vari yrkas

05. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om systemet med u-krediter.

06. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ändrad instruktion för BITS.

22. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om den nya anslagsposten Projektbistånd i vissa u-länder.

51. att riksdagen till BITS tekniska bistånd för budgetåret 1988/89 anslår 20 milj.kr. utöver regeringens förslag eller således 190 milj.kr.,

52. att riksdagen till u-krediter för budgetåret 1988/89 anslår 130 milj.kr. mindre än regeringen föreslagit eller således 400 milj.kr.,

53. att riksdagen avslår regeringens förslag om 470 milj.kr. i anslag för särskilda insatser i skuldtyngda u-länder,

54. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om bemyndigande för regeringen att göra en utfästelse om betalningsbalansstöd inom en ram på 300 milj.kr.,

55. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av utvärdering och tydligare riktlinjer för betalningsbalansstödet.

56. att riksdagen för IMF:s strukturanpassningsfacilitet för budgetåret 1988/89 anslår 150 milj.kr.,

1987/88:U206 av Margaretha af Ugglas m.fl. (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att biståndet till Cuba bör trappas ned och begränsas till stöd åt sådana verksamheter och institutioner som bidrar till en demokratisk utveckling.

1987/88:U210 av Olof Johansson m.fl. (c) vari yrkas

27. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en parlamentariskt sammansatt styrelse för BITS.

28. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om beslutsramar för BITS.

29. att riksdagen anslår 325 milj.kr. till u-krediter, en minskning med 205 milj.kr.,

35. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om projektstöd till Eritrea, Somalia, Sudan, Västsahara, Uganda och Filippinerna,

1987/88:U211 av Lars Werner m.fl. (vpk) vari yrkas

07. att riksdagen hos regeringen begär åtgärder för att inrätta ett institut för internationell utvecklingsforskning,

21. att riksdagen avslår föreslaget anslag på 530 000 000 kr. till BITS för u-krediter,

22. att riksdagen beslutar att BITS skall överlämna alla beslut om u-krediter överstigande 5 milj.kr. till regeringen för avgörande.

23. att riksdagen till SAREC:s verksamhet anslår 30 000 000 kr. utöver regeringens förslag, dvs. en medelsram på 310 000 000 kr.,

25. att riksdagen till IMPOD anslår 3 000 000 kr. utöver regeringens

förslag, dvs. en medelsram på 19 500 000 kr..

UU 1987/88:20

27. att riksdagen hos regeringen begär en redovisning av hur de särskilda insatserna i skuldtungda länder skall genomföras.

28. att riksdagen avslår föreslaget anslag med 470 000 000 kr. för särskilda insatser i skuldtungda länder om yrkandet under punkt 27 inte bifalles och i stället anslår samma summa till fördelning för skuldlindring hos de krigsdrabbade länderna i Södra Afrika, Nicaragua och Vietnam.

29. att riksdagen inte beviljar regeringen bemyndigande att till Internationella valutafonden utfästa ett bidrag om 150 000 000 kr. under fyra år för strukturanpassningsåtgärder i 18 skuldtungda länder i Afrika söder om Sahara.

1987/88:U218 av Erik Hovhammar m.fl. (m) vari yrkas att riksdagen bemyndigar regeringen att använda medel från reservationsanslagen C2, Utvecklingssamarbete genom SIDA och C8, Övriga u-landspolitiska insatser m.m. under tredje huvudtiteln i enlighet med vad som anförts i motionen.

1987/88:U221 av Karin Ahrlund och Margitta Edgren (fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om u-landsstipendier för studier vid universitetet i Lund.

1987/88:U225 av Margaretha af Ugglas m.fl. (m) vari yrkas

26. att riksdagen för särskilda insatser för skuldtungda länder anvisar ett i förhållande till regeringens förslag 220 milj.kr. lägre anslag.

29. att riksdagen beslutar att öka anslaget till BITS med 30 milj.kr. i förhållande till regeringens förslag och att dessa medel tas från anslaget för projektbistånd.

30. att riksdagen avslår att 50 milj.kr. anvisas för projektbistånd till vissa u-länder.

52. att riksdagen beslutar att till u-krediter för budgetåret 1988/89 anvisa ett anslag som understiger det av regeringen föreslagna med 150 milj.kr.

Utskottet

Tekniskt samarbete och u-krediter

Beredningen för internationellt tekniskt-ekonomiskt samarbete (BITS) har två huvuduppgifter. Den första är att administrera ett tekniskt och ekonomiskt biståndssamarbete som Sverige har med ett tjugotal u-länder utanför programlandskretsen. Det rör sig om utbildnings- och konsultinsatser, visst finansiellt stöd, bidrag till försöksutrustning och institutionssamarbete. Verksamheten bedrivs ofta i samarbete med SWEDFUND. BITS-programmen är oftast begränsade till sin storlek, i genomsnitt omkring 10 milj. kr. per land och år. Ett viktigt inslag i detta samarbete är det stora antalet kurser som BITS ordnar i Sverige med deltagande från u-länder.

Den andra huvuduppgiften är u-kreditgivningen. U-krediter har lämnats till sammanlagt ca 25 länder inom och utom programlandskretsen.

I några motioner krävs förändringar i BITS ställning. Centerpartiet föreslår i motion U210 yrkande 27 att BITS skall få en parlamentariskt

sammansatt styrelse. Det är angeläget, heter det i motionen, att insynen i u-kreditgivningen ökar, särskilt som gåvoandelen skall höjas till 30 %. I samma motion, liksom i motion U211 (vpk), föreslås också att BITS i likhet med SIDA måste underställa regeringen beslut som omfattar belopp på mer än 5 milj. kr. I sammanhanget nämner motionärerna att BITS självt beslutat bevilja Indonesien en biståndskredit, trots att riksdagen tidigare uttalat att Sverige inte skall ge bistånd till Indonesien. Även folkpartiet föreslår i motion U202 att instruktionen för BITS ändras så att beslut av det slag som fattades i Indonesienfallet inte kan fattas utan medverkan av regering och riksdag.

Utskottet vill med anledning av dessa motionsyrkanden anföra följande.

BITS verksamhet har ökat betydligt under senare år. Myndigheten föreslås nästa budgetår få disponera ca 700 milj. kr., vilket är upp mot hälften av anslaget C 3. Den leds av en styrelse som huvudsakligen består av tjänstemän från kanslihuset.

Bl.a. genom BITS och SWEDFUND har svenskt bistånd kommit att omfatta betydligt fler länder än programländerna. Utskottet har på annan plats i detta betänkande behandlat frågan om riksdagens inflytande över användningen av biståndsanslagen. Den i propositionen aviserade översynen av biståndet utanför programlandskretsen bör enligt utskottets åsikt granska även denna fråga. Regeringen har därutöver initierat en intern översyn av biståndsmyndigheternas arbetssätt och kapacitet. Regeringen har dessutom riksdagens uppdrag att se över verksamhetsfunktionen i hela den statliga förvaltningen (KU 1986/87:29). Inom ramen för den senare översynen, som skall vara avslutad innevarande år, kommer regeringen bl.a. att behöva ta ställning till en eventuell förändring av BITS styrelse.

Detta innebär att regeringen, i det översynsarbete som således pågår, kommer att överväga BITS befogenheter och ställning bland biståndsmyndigheterna. Enligt utskottets mening bör då ingå en prövning av det som framförts i motionerna om beslutsordningen för BITS.

Med det anförda får yrkande 6 i motion U202 (fp), yrkandena 27 och 28 i motion U210 (c) och yrkande 22 i motion U211 (vpk) anses besvarade.

Regeringen förordar att 170 milj. kr. skall anvisas för tekniskt-ekonomiskt samarbete genom BITS. Vidare föreslås att BITS får bemyndigande att göra utfästelser upp till två gånger medelsramen för tekniskt samarbete. I motion U202 (fp) föreslås ett ytterligare påslag med 20 milj. kr. och i motion U225 (m) ett påslag med 30 milj. kr. I det senare fallet bör en motsvarande sänkning av den föreslagna anslagsposten för projektbistånd äga rum.

Utskottet anser att BITS bör ges det begärda bemyndigandet att göra flerårsutfästelser. Med hänsyn härtill och med hänsyn till den hittillsvarande utbetalningstakten för denna anslagspost anser utskottet 170 milj. kr. vara en tillräckligt stor medelsram för nästa budgetår. Yrkande 51 i motion U202 (fp) och yrkande 29 i motion U225 (m) avstyrks därför.

I motion U206 (m) föreslås vidare att biståndet till Cuba trappas ned och begränsas till stöd åt sådana verksamheter och institutioner som bidrar till en demokratisk samhällsutveckling.

Utskottet vill med anledning av motionen anföra att Cuba för länge sedan upphört att vara programland och att biståndet numera är begränsat till

mindre insatser genom BITS och SAREC. Detta bistånd är liksom annat svenskt bistånd underordnat de biståndspolitiska målen. Det är som utskottet tidigare framhållit emellertid inte rimligt att kräva att varje enskild insats skall uppfylla vart och ett av dessa mål.

BITS samarbete med Cuba är i huvudsak inriktat på projekt inom sockerindustrin. Ett forskningssamarbete bedrivs genom SAREC. Sammantaget uppgick utbetalningarna genom BITS och SAREC till 18 milj. kr. budgetåret 1986/87. Innevarande budgetår beräknas utbetalningarna till Cuba uppgå till ett ungefär lika stort belopp.

Motion U206 avstyrks med hänvisning till det anförda.

I motion U221 föreslås att ett stipendieprogram inrättas för studenter från u-länder som önskar studera vid universitetet i Lund. Det framgår av motionstexten att det är fråga om ett återupptagande av det tidigare använda systemet med SIDA-stipendier.

Utskottet redogjorde i fjolårets biståndsbetänkande UU 1986/87:10 utförligt för de olika stipendiemöjligheter, till stor del finansierade genom BITS, som erbjuds studerande från u-länder i Sverige. Utskottet hänvisar till dessa befintliga stipendiemöjligheter och är inte villigt att förorda ett återinförande av det tidigare praktiserade allmänna stipendieprogrammet. Motion U221 avstyrks därför.

I motion U202 (fp) framförs invändningar mot u-kreditsystemet. De stora reservationerna visar att systemet inte kunnat utnyttjas på ett effektivt sätt. Motionärerna åberopar också den kritik mot biståndskrediter som går ut på att gävoelementet snarare tenderar att driva upp priserna än komma det mottagande landet till nytta. Biståndspolitiska skäl talar i stället för att en given summa pengar skall användas för obundet gävobistånd snarare än för bundna subventionerade exportkrediter.

Vänsterpartiet kommunisterna motsätter sig helt att biståndsmedel används för u-krediter och yrkar avslag på det belopp regeringen föreslår.

Utskottet kan inte dela den inställning som kommer till uttryck i motionerna. U-kreditsystemet har visat sig vara ett av u-länderna efterfrågat biståndsinstrument, som numera används av flertalet i-länder. Det är sannolikt att de biståndsmedel som givarländerna ställer till förfogande för u-krediter inte i samma utsträckning hade kunnat göras tillgängliga för rent gävobistånd.

Förekomsten av reservationer är enligt utskottets mening inget argument mot u-kreditsystemet som sådant. Det är oundvikligt att det tidvis samlas outnyttjade belopp under ett anslag som detta, eftersom varje kreditaffär fordrar en noggrann prövning.

Med hänvisning härtill avstyrks yrkande 5 i motion U202 (fp) och yrkande 21 i motion U211.

Regeringen föreslår att för u-krediter budgetåret 1988/89 anvisas ett belopp på 530 milj. kr. för gävoelementet. Det är samma belopp som innevarande år, vilket bedöms vara tillräckligt med hänsyn till befintliga reservationer.

Utskottet har ingen invändning mot detta anslagsförslag och avstyrker med hänvisning därtill förslag om lägre belopp som finns i yrkande 52 i motion U202 (fp), yrkande 29 i motion U210 (c) och yrkande 52 i motion U225 (m).

I motion U212 föreslås att kostnaderna för förmånlig kreditgivning till u-länder skall belasta biståndsramen och inte som nu är fallet industridepartementets huvudtitel.

År 1984 ändrades u-kreditsystemet och gavs en mer markerad biståndspolitisk inriktning. Därmed ansågs det också motiverat att eventuella underskott i verksamheten i sin helhet skulle belasta biståndsanslagen vilket numera är fallet. Utskottet ser emellertid ingen anledning att även överföra betalningsansvaret för de kvarvarande kreditåtaganden som gjorts enligt det tidigare systemet till biståndsanslagen. Motion U218 avstyrks därför.

U-landsforskning

U-landsforskningen kommer fr.o.m. nästa budgetår att finansieras över anslaget C3, medan SAREC:s förvaltning på samma sätt som SIDA:s får eget anslag (C4 och C6).

SAREC:s verksamhet är inriktad på de fattigaste u-länderna, samtidigt som visst forskningssamarbete även bedrivs med u-länder som har en egen bas för forskning. Miljöforskningen är ett viktigt inslag. Utskottet noterar särskilt att regeringen eftersträvar en ökad samverkan mellan forskningssamarbetet och andra delar av det svenska utvecklingssamarbetet.

Stödet till svensk u-landsforskning fortsätter efter de riktlinjer som tidigare fastlagts, vilket innebär att det blivit mer inriktat på samarbete med och stöd åt institutioner som bedriver ett ur u-landspolitisk synvinkel intressant arbete, än på bidrag åt enskilda forskare.

I motion U211 (vpk) föreslås en ytterligare utbyggnad av det svenska forskningsstödet på så sätt att ett institut för internationell utvecklingsforskning bör inrättas i Sverige. SIPRI nämns som en förebild.

Utskottet ställer sig tveksamt till denna tanke framför allt av budgetmässiga men också av principiella skäl. U-landsforskning är som utskottet ser det inte en avgränsad disciplin utan snarare en aspekt av annan forskning inom skilda läroområden. Det synes utskottet därför vara mer ändamålsenligt att i första hand använda tillgängliga resurser för stöd till befintliga forskningsmiljöer än att bygga upp ett fristående institut.

Yrkande 7 i motion U211 (vpk) avstyrks därför.

Regeringen föreslår att 280 milj. kr. anvisas till SAREC, varav 20 milj. kr. är avsett för skogsprogrammet. Utskottet anser detta belopp rimligt och avstyrker den ytterligare höjning som föreslås i motion U211 (vpk) yrkande 23.

IMPOD

Importkontoret för u-landsprodukter är en av de mindre biståndsorganisationerna, vars verksamhet är inriktad på stöd åt u-landsexport. IMPOD föreslås få 16,5 milj. kr. vartill kommer ett tillskott från anslaget C2 för särskilda satsningar i södra Afrika.

Utskottet finner inte någon anledning att frånga regeringens förslag och avstyrker därför yrkande 25 i motion U211 (vpk) om en ytterligare höjning med 3 milj. kr.

Projektbistånd är en ny anslagspost som av regeringen motiveras med behovet av att kunna göra särskilda biståndsinsatser i u-länder som befinner sig i ett kritiskt skede av sin utveckling och i vilka ett stöd exempelvis åt en demokratisk process kan bli av avgörande betydelse. Som exempel nämns Filippinerna och Centralamerika. Avsikten är enligt propositionen inte att med dessa medel inleda samarbete av programlandskaraktär.

I motion U202 (fp) anmäls viss tveksamhet till denna nya post, samtidigt som motionärerna inte vill utesluta att den kan visa sig användbar i situationer där snabba insatser är nödvändiga. I motionen anförs att SIDA bör ges tillfälle att yttra sig innan inbetalningar sker och att riksdagen efter någon tid bör pröva om en permanentning av anslagsposten är motiverad.

I motion U225 (m) avslås medelsförslaget och förordas att medlen i stället delvis används för tekniskt samarbete genom BITS.

I motion U210 (c) välkomnas å andra sidan förslaget om en särskild post för projektbistånd och föreslås att projektstöd skall utgå till Eritrea, Somalia, Sudan, Västsahara, Uganda och Filippinerna.

Utskottet vill med anledning av dessa motioner anföra följande.

Det kan enligt utskottets mening vara motiverat att regeringen förfogar över medel för särskilda insatser i vissa situationer. Avsikten är att biståndsmyndigheterna skall genomföra projekten, vilket i förekommande fall torde ge SIDA det inflytande som efterlyses i motion U202 (fp). Utskottet tillstyrker därför det föreslagna beloppet men anser samtidigt att det tills vidare bör röra sig om en försöksverksamhet. Den översyn av samarbetet utanför programlandskretsen som regeringen initierat bör leda fram till en bedömning huruvida det finns behov av en särskild anslagspost som vid sidan av katastrofposten skall användas för tillfälliga insatser av detta slag.

Med det anförda torde yrkande 22 i motion U202 (fp) få anses besvarat. Yrkande 30 i motion U225 om att inga medel skall anslås för detta ändamål avstyrks.

I motion U210 (c) föreslås att vissa i motionen uppräknade länder skall komma i fråga för projektbistånd. Utskottet anser inte att riksdagen redan nu bör föreskriva hur denna nya anslagspost bör användas och avstyrker därför yrkande 35 i motionen.

Insatser i skuldyngda länder

U-ländernas stora skuldbörda är ett av världsekonomin största problem. Olika vägar får sökas mot en lindring av skuldbördan. De flesta bedömare tycks dock vara överens om att särskilda åtgärder måste till för de allra fattigaste u-länderna, de som inte genom egen ekonomisk expansion under överskådlig tid kommer att kunna avveckla sina skulder. Det är gentemot dessa länder som Sveriges och andra staters biståndsåtgärder på skuldområdet i första hand måste rikta sig.

Riksdagen har hittills, under tre budgetår, anslagit 1 260 milj. kr. för skuldlättnadsåtgärder. Därav har ca 750 milj. kr. tagits i anspråk för skuldlättnadsåtgärder eller stöd för ekonomiska reformprogram i enskilda

länder. Flera av dessa insatser har skett i samarbete med andra givarländer. Ytterligare en del har använts för Sveriges medverkan i Världsbankens särskilda program för strukturanpassningsåtgärder i särskilt skuldtyngha länder i Afrika (150 milj. kr.) och för ett svenskt bidrag till Valutafondens program för räntesubventionering av krediter till särskilt skuldtyngha länder (150 milj. kr.). Det sistnämnda bidraget förutsätts utgå under fyra budgetår med 150 milj. kr. för vart och ett av budgetåren.

För närvarande är 200 milj. kr. outnyttjade av anslagna medel. Regeringen föreslår att ytterligare 470 milj. kr. anvisas för ändamålet nästa budgetår. Påfyllnaden skall bl.a. användas för fortsatt medverkan i IMF:s program för särskilt skuldtyngha länder och sannolikt för fortsatta insatser genom Världsbanken. Därtill kommer även fortsättningsvis insatser att göras i samarbete med andra givare för att underlätta reformprogram i u-länder eller för att förbättra lånevillkoren för de fattigaste u-länderna i samband med omförhandling av skulder inom ramen för Parisklubben. Inga nya medel kommer att användas för att lyfta av svenska EKN-garanterade skulder. Däremot kan det bli aktuellt med medverkan i finansiering av räntelättnader i samband med konsolidering i Parisklubben av fattigare länders skulder till bl.a. Sverige.

I flera motioner reses invändningar mot denna biståndsform. Vänsterpartiet kommunisterna avstyrker anslagsposten med mindre en utförlig redovisning lämnas av regeringen om hur anslagsposten skall användas. Motionärerna motsätter sig också det särskilda bidraget till IMF.

Moderata samlingspartiet är inte avvisande till tanken på bistånd till skuldlättnader men anser att den nya stödformen inte föregåtts av tillräcklig utredning. I motionen anförts att stödet i praktiken inneburit ett påslag på landramarna och föreslås att medelsanvisningen nästa budgetår bör begränsas till 250 milj. kr., vilket är tillräckligt för bidraget till IMF och skuldkonso-lideringsåtgärder upp till 100 milj. kr. Om ytterligare behov uppstår kan reservationerna under anslagslagposten för u-krediter utnyttjas, heter det i motion U225 (m).

Inte heller folkpartiet motsätter sig skuldlättnadsåtgärder som sådana men anser att en utvärdering av de hittillsvarande erfarenheterna bör göras och klarare riktlinjer för framtiden utformas. I väntan härpå bör inget nytt belopp anvisas, utan regeringen bemyndigas göra utfästelser inom en ram av 300 milj. kr. Eventuella utbetalningar bör avräknas mot nästföljande budgetårs biståndsram. Medel bör dock nu anslås för IMF-bidraget.

Utskottet får med anledning av dessa yrkanden anföra följande.

Trots att u-ländernas skuldkris inte är ny, är det först under senare tid i-länderna börjat komma till insikt om att särskilda, samordnade åtgärder krävs till förmån för de allra fattigaste u-länderna. Sverige har varit ett av de första länder som ställt medel till förfogande för sådana åtgärder. Vår inriktning har från början varit att insatserna skulle ske gemensamt med andra länder för att därigenom mobilisera så mycket kapital som möjligt. Det är enligt utskottets mening naturligt att denna process har måst ta en viss tid. Det är också naturligt att det inte är möjligt att utfärda preciserade riktlinjer för en verksamhet som skall ske i samarbete med andra länder och där resultatet är följden av en förhandling.

Enligt utskottets mening är det också för tidigt att nu kräva en utvärdering av ett system som varit i kraft endast under begränsad tid och som endast omfattat ett fåtal, om än stora, utbetalningar.

Ikke desto mindre anser utskottet att regeringen i nästa års budgetproposition bör lämna en utförligare redogörelse för genomförda insatser och för planerna inför framtiden. Det bör bl.a. klart framgå vilka åtgärder och vilka belopp som direkt inneburit en lindring av skulder och vilka insatser som mer varit av kompletterande natur. Riksdagen bör med andra ord ges tillfälle att bedöma vari det specifika för denna anslagspost ligger och vilka utbetalningar från den som till sin karaktär är jämförbara med utbetalningar från anslagen C1 och C2.

Utskottet tillstyrker med detta uttalande den föreslagna medelsramen för skuldlättnader och bemyndigar regeringen att till IMF göra en utbetalning om 150 milj. kr. budgetåret 1988/89 samt de begärda utfästelserna för ytterligare tre budgetår. Därmed avstyrks yrkande 29 i motion U211 (vpk).

Med det anförda avstyrker utskottet yrkande 55 i motion U202 (fp), vari begärs en utvärdering av och tydligare riktlinjer för betalningsbalansstödet, samt yrkande 27 i motion U211 (vpk), vari begärs en redovisning av hur insatserna i skuldyngda länder skall genomföras.

Vidare avstyrks yrkande 26 i motion U225 (m), vari föreslås att anslagsposten begränsas till 250 milj. kr. varav 150 milj.kr. för IMF-insatsen. Likaså avstyrks yrkande 28 i motion U211 (vpk), vari föreslås att inga medel skall utgå för detta ändamål utan att beloppet i stället skall fördelas mellan Nicaragua, Vietnam och de krigsdrabbade länderna i Södra Afrika.

I motion U202 (fp) yrkande 54 föreslås som nämnts ett annat sätt att finansiera åtaganden om skuldlättnader. Utskottet avstyrker detta förslag som måste betraktas som svårhanterligt ur budgetteknisk synpunkt. Yrkande 53 i samma motion avstyrks i konsekvens härmed. Yrkande 56 om bidrag till IMF får anses besvarat med det anförda.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *riktlinjer m.m. för BITS*
att riksdagen förklarar yrkande 6 i motion 1987/88:U202, yrkandena 27 och 28 i motion 1987/88:U210 och yrkande 22 i motion 1987/88:U211 besvarade med vad utskottet anför,
2. beträffande *medelsram för tekniskt-ekonomiskt samarbete*
att riksdagen med avslag på yrkande 51 i motion 1987/88:U202 och yrkande 29 i motion 1987/88:U225 godkänner budgetpropositionens medelsförslag,
3. beträffande *bistånd till Cuba*
att riksdagen avslår motion 1987/88:U206,
4. beträffande *stipendieprogram vid universitetet i Lund*
att riksdagen avslår motion 1987/88:U221,
5. beträffande *u-kreditsystemet*
att riksdagen avslår yrkande 5 i motion 1987/88:U202,
6. beträffande *medelsram för u-krediter*

att riksdagen med avslag på yrkande 52 i motion 1987/88:U202, UU 1987/88:20
yrkande 29 i motion 1987/88:U210, yrkande 21 i motion 1987/88:U211
och yrkande 52 i motion 1987/88:U225 godkänner budgetpropositionens
medelsförslag.

7. beträffande *överföring av äldre u-krediter från annan huvudtitel*
att riksdagen avslår motion 1987/88:U218.

8. beträffande *institut för internationell u-landsforskning*
att riksdagen avslår yrkande 7 i motion 1987/88:U211.

9. beträffande *medelsram för u-landsforskning*
att riksdagen med avslag på yrkande 23 i motion 1987/88:U211
godkänner budgetpropositionens medelsförslag.

10. beträffande *IMPOD*
att riksdagen med avslag på yrkande 25 i motion 1987/88:U211
godkänner budgetpropositionens medelsförslag.

11. beträffande *riktlinjer för projektbistånd*
att riksdagen förklarar yrkande 22 i motion 1987/88:U202 besvarat
med vad utskottet anfört.

12. beträffande *medelsram för projektbistånd*
att riksdagen med avslag på yrkande 30 i motion 1987/88:U225
godkänner budgetpropositionens medelsförslag.

13. beträffande *val av länder för projektbistånd*
att riksdagen avslår yrkande 35 i motion 1987/88:U210.

14. beträffande *utvärdering av biståndet för skuldtvingda länder*
att riksdagen avslår yrkande 55 i motion 1987/88:U202.

15. beträffande *redovisning av biståndet till skuldtvingda länder*
att riksdagen avslår yrkande 27 i motion 1987/88:U211.

16. beträffande *medelsram för insatser i skuldtvingda u-länder*
att riksdagen med avslag på yrkande 53 i motion 1987/88:U202,
yrkande 26 i motion 1987/88:U225 och yrkande 28 i motion 1987/
88:U211 godkänner budgetpropositionens medelsförslag.

17. beträffande *utfästelser om medel för skuldtvingda u-länder*
att riksdagen avslår yrkande 54 i motion 1987/88:U202.

18. beträffande *bidrag till IMF budgetåret 1988/89*
att riksdagen med avslag på ifrågavarande del av yrkande 29 i motion
1987/88:U211 och med besvarande av yrkande 56 i motion 1987/
88:U202 godkänner budgetpropositionens förslag.

19. beträffande *utfästelser om fortsatta bidrag till IMF*
att riksdagen med avslag på återstående del av yrkande 29 i motion
1987/88:U211 godkänner budgetpropositionens förslag.

20. att riksdagen godkänner de riktlinjer och bidrag som i övrigt
förordats i budgetpropositionen under rubriken *Andra biståndspro-*
gram.

21. att riksdagen bemyndigar regeringen att göra de utfästelser och
åtaganden som föreslagits under rubriken *Andra biståndsprogram.*

22. att riksdagen till *Andra biståndsprogram* för budgetåret 1988/89
anvisar ett reservationsanslag av 1 524 199 000 kr.

Propositionen (s. 89–91)

SIDA har, som övriga myndigheter, fått ett huvudförslag tillämpat vid medelstillelningen. SIDA har till stor del lyckats möta detta genom rationaliseringar. Möjligheterna för SIDA att handha en reellt ökad biståndsvolym utan att sänka kvalitetskraven är dock begränsade.

Regeringen uppdrog 1987 åt SIDA att i samarbete och samråd med statskontoret göra en översyn av i vilken utsträckning SIDA:s totala upphandling av konsulttjänster avser uppgifter som i princip borde kunna utföras av egen personal. Översynen visar att SIDA av kapacitetsskäl sett sig tvingat att anlita konsulter för väsentliga arbetsuppgifter av myndighetskaraktär. Utredningen har därför föreslagit att styrelsen tillförs tio handläggartjänster och tre assistenttjänster för att ersätta denna konsultupphandling. Regeringen ansluter sig till detta förslag. SIDA bör efter detta resurstillskott i framtiden ej upphandla konsulter för utförande av arbetsuppgifter av myndighetskaraktär.

Motion

1987/88:U202 av Bengt Westerberg m.fl. (fp) vari yrkas

56. att riksdagen till SIDA:s administration för budgetåret 1988/89 anslår 5 milj.kr. utöver vad regeringen föreslagit eller således 215 868 000 kr.

Utskottet

I motion U202 (fp) hävdas att de krav i form av breddning och kvalitetshöjning bl.a. på miljöområdet som enligt folkpartiets uppfattning bör ställas på SIDA förutsätter ett ännu kraftigare påslag till budgeten än vad regeringen föreslår. Folkpartiet vill avsätta ytterligare 5 milj.kr. för att förstärka SIDA:s administrativa kapacitet.

I motion U 212 (fp), som utskottet redan tidigare behandlat under avsnittet Allmänna riktlinjer, förordas kapacitetsförstärkning för SIDA på miljö- och vårdområdet.

Utskottet anser att de av regeringen föreslagna medlen bör uppfylla de ökade krav som i dagsläget ställs på SIDA vad avser kulturbistånd och SADCC-samarbetet samt att SIDA efter de ökade anslagen bör kunna klara samma uppgifter med egen personal och i framtiden inte behöva anlita konsulter för uppgifter av myndighetskaraktär. Vad gäller miljö- och markvård välkomnar utskottet den förstärkning som årets anslag förutsätter. Den handlingsplan som SIDA avser presentera för insatser på miljö- och markvårdsmålen förutses innebära att SIDA väsentligt ökar sin ambition att lämna bistånd på miljö- och markvårdsmålen. Utskottet är dock för närvarande inte berett att tillstyrka en ytterligare höjning av anslaget för detta ändamål.

Yrkande 56 i motion U202 avstyrks därför.

Utskottet hemställer

beträffande *SIDA:s administration*

att riksdagen med avslag på yrkande 56 i motion 1987/88:U202 till *Styrelsen för internationell utveckling (SIDA)* för budgetåret 1988/89 anvisar ett förslagsanslag av 211 868 000 kr.

7 Styrelsen för u-landsutbildning i Sandö (Sandö U-centrum C 5)

Propositionen (s. 102 – 104)

Utskottet tillstyrker regeringens förslag under avsnitt C5 i propositionen och hemställer

att riksdagen till *Styrelsen för u-landsutbildning i Sandö (Sandö U-centrum)* för budgetåret 1988/89 anvisar ett förslagsanslag om 21 214 000 kr.

8 Styrelsen för u-landsforskning (SAREC) C 6

Propositionen (s. 104 – 105)

Regeringen konstaterar att SAREC genom omorganisationen och flyttningen till nya lokaler har kunnat förstärka och effektivisera sin administration. Det är naturligt att SAREC nu går in i en fas av konsolidering, anser regeringen, och är därför inte beredd att tillstyrka de ytterligare tjänster som SAREC föreslagit.

Motion

I motion 1987/88:U211 av Lars Werner m.fl. (vpk) hemställs

24. att riksdagen till SAREC:s administration anslår 166 000 kr. utöver regeringens förslag, dvs. en medelsram på 10 500 000 kr.

Utskottet

I motion U211 (vpk) föreslås att SAREC får det anslag för sin administration som styrelsen begärt, dvs. ytterligare 166 000 kr. utöver regeringens förslag. Skälet härtill är den betydelse som vpk lägger vid u-landsforskningen både för att öka u-ländernas självständighet och för att förstärka kunskapsbasen i Sverige.

Utskottet anser i likhet med propositionen att SAREC just nu befinner sig i en konsolideringsfas och att därför nya tjänster inte är behövliga. Utskottet ansluter sig därför till regeringens förslag om en medelsram uppgående till 10 334 000 kr. Härmed avstyrks yrkande 24 i motion U211.

Utskottet hemställer

att riksdagen med avslag på yrkande 24 i motion 1987/88:U211 till *Styrelsen för u-landsforskning (SAREC)* för budgetåret 1988/89 anvisar ett förslagsanslag om 10 334 000 kr.

9 Nordiska Afrikainstitutet C 7

Utskottet tillstyrker regeringens förslag under avsnitt C 7 i propositionen och hemställer

att riksdagen till *Nordiska Afrikainstitutet* för budgetåret 1988/89 anvisar ett förslagsanslag om 3 818 000 kr.

10 Beredningen för internationellt tekniskt-ekonomiskt samarbete (BITS C 8)

Utskottet tillstyrker regeringens förslag under avsnitt C 8 i propositionen och hemställer

att riksdagen till *Beredningen för internationellt tekniskt-ekonomiskt samarbete (BITS)* för budgetåret 1988/89 anvisar ett förslagsanslag om 5 607 000 kr.

11 Information C 9

Från anslaget bestrids kostnader för att sprida upplysning i Sverige om situationen i u-länderna samt Sveriges insatser för att bidra till utvecklingen i dessa länder.

Vid riksdagsbehandlingen av biståndsbudgeten för budgetåret 1987/88 gav riksdagen regeringen i uppdrag att göra en översyn av systemet med generella informationsbidrag. Regeringen har tillkallat en särskild utredare med uppdrag att göra denna översyn. Utredningsmannen har fått ett något vidare mandat än vad riksdagens uppdrag innebar, och översynen kommer därför att gälla informationsanslagets verksamhet i sin helhet. Efter remissbehandling räknar regeringen med att presentera förslag till eventuella förändringar i nästa års budgetproposition.

I avvaktan på översynen har regeringen i denna budget ej gjort några större anslagsmässiga förändringar. Anslaget har dock räknats upp med totalt 1 366 000 kr., varav 722 000 kr. avser folkrörelsernas informationsverksamhet och 644 000 kr. SIDA:s egen informationsverksamhet.

Totalt föreslår regeringen ett reservationsanslag på 28 606 000 kr.

Motioner

1987/88:U202 av Bengt Westerberg m.fl. (fp) vari yrkas

57. att riksdagen till Information för budgetåret 1988/89 anslår 2 milj. kr. utöver vad regeringen föreslagit. 30 606 000 kr.

1987/88:U211 av Lars Werner m.fl. (vpk) vari yrkas

30. att riksdagen till SIDA för information genom organisationer anslår 8 000 000 kr. utöver regeringens förslag, dvs. en medelsram på 36 606 000 kr.

8 *Riksdagen 1987/88. 9 saml. Nr 20*

Vid förra årets behandling av biståndsbudgeten gav riksdagen regeringen i uppdrag att göra en översyn av systemet med generella informationsbidrag. Denna utredning pågår just nu.

I avvaktan på utredningens förslag är utskottet inte berett att tillskjuta ytterligare medel på informationsområdet. Yrkande 57 i motion U202 och yrkande 30 i motion U211 avstyrks därför.

Hemställan

Utskottet hemställer

att riksdagen med avslag på yrkande 57 i motion 1987/88:U202 och yrkande 30 i motion 1987/88:U211 till *Information* för budgetåret 1988/89 anvisar ett reservationsanslag av 28 606 000. kr.

12 Biståndsramen

Utskottets ställningstagande i det föregående leder till en biståndsram på 10 350,9 milj.kr. I konsekvens härmed avstyrks yrkande 32 i motion U202 (fp), vari föreslås en biståndsram på 10 450,9 milj.kr. Därmed tillstyrker utskottet vad som förordas i propositionen under rubriken Biståndsanslagen.

Hemställan

Utskottet hemställer

att riksdagen med avslag på yrkande 32 i motion 1987/88:U202 godkänner vad som förordas i propositionen under rubriken *Biståndsanslagen m.m.*

Stockholm den 7 april 1988

Stig Alemyr

Närvarande: Stig Alemyr (s), Gunnel Jonäng (c), Sture Ericson (s), Margaretha af Ugglas (m), Axel Andersson (s), Ingemar Eliasson (fp), Maj-Lis Löow (s), Bengt Silfverstrand (s), Karl-Erik Svartberg (s), Gunnar Hökmark (m), Nils T Svensson (s), Maria Leissner (fp), Oswald Söderqvist (vpk), Birgitta Hambræus (c) och Inger Koch (m).

Reservationer

1. Biståndets framtida storlek

Ingemar Eliasson och Maria Leissner (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 7 börjar med "Läget är" och på s. 8 slutar med "avstyrks därför." bort ha följande lydelse:

Behoven i u-länderna har emellertid ingalunda minskat. Flera av Afrikas

länder befinner sig i en djup kris och kommer för mycket lång tid framöver att vara beroende av ett betydande bistånd för sin överlevnad. På många håll i världen har miljöförstöring, torka och krig lett till en i det närmaste permanent katastrofsituation. Det är enligt utskottets mening nu dags att formulera en ny långsiktig ambition för utvecklingssamarbetet. Målet bör vara att 2 % av BNI skall avsättas för biståndssändamål. För att uppnå detta mål bör biståndsramens andel av BNI successivt öka. Utskottet föreslår i det följande påslag på olika anslagsposter, vilket sammantaget leder till att biståndsramen för budgetåret 1988/89 höjs med 100 milj. kr. i jämförelse med regeringens förslag. Därmed bifaller utskottet yrkande 1 i motion U202 (fp).

Yrkande 2 i motion U219 avstyrks med hänsyn till den orealistiskt snabba ökningstakt som föreslås och yrkande 3 i samma motion med hänsyn till den däri föreslagna fördelningen av påslaget för nästkommande budgetår.

dels att utskottets hemställan i punkt 1 moment 1 bort ha följande lydelse:

1. beträffande *nytt volymmål för biståndet*

att riksdagen med bifall till yrkande 1 i motion 1987/88:U202 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

2. Biståndets inriktning och storlek

Margaretha af Ugglas, Gunnar Hökmark och Inger Koch (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 7 börjar med "Den uppgift" och på s. 8 slutar med "de olika anslagen" bort ha följande lydelse:

Den uppgift som nu måste stå i förgrunden är att ge biståndet en sådan inriktning och utformning att det uppnår sitt syfte. Effektiviteten i de enskilda biståndsansatserna måste på ett helt annat sätt än tidigare få styra biståndets utformning och storlek. Det nuvarande enprocentsmålet bör enligt utskottets uppfattning inte ha den överordnade betydelse som det i dag ofta ges. Ett utbetalningsmål kan i själva verket ge upphov till ineffektivitet på det sättet att innehålllet i biståndet hamnar i bakgrunden. De stora reservationerna är delvis ett tecken på att biståndsanslagen inte kan utnyttjas väl.

En starkt bidragande orsak till svårigheten att åstadkomma ett effektivt bistånd är låsningen till en bestämd krets av mottagarländer och den därmed sammanhängande landprogrammeringsmetoden. Under de olika rubrikerna i detta betänkande föreslår utskottet en delvis annorlunda och mer flexibel inriktning av det svenska biståndet. Dessa förslag leder fram till ett sammanlagt medelsbehov på ca 9,2 miljarder kronor, vilket motsvarar en biståndsram som ligger något högre än de årliga genomsnittliga utbetalningarna Sverige under senare år förmått nå. Den av utskottet således föreslagna biståndsramen är enligt utskottets mening bättre anpassad till förutsättningarna att bedriva ett effektivt utvecklingssamarbete än regeringens förslag innebär. Därmed tillstyrker utskottet vad som anförs i motion U225 (m) under avsnittet Biståndsanslagen.

dels att utskottets hemställan i punkt 1 moment 4 bort ha följande lydelse:

4. beträffande *sänkning av biståndsramen 1988/89*

att riksdagen med bifall till yrkande 28 i motion 1987/88:U225 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

Margaretha af Ugglas, Gunnar Hökmark och Inger Koch (alla (m)anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 8 som börjar med "Detta är en fråga" och på s. 9 slutar med "i budgetpropositionen." bort ha följande lydelse:

Utskottet delar motionärernas uppfattning att det är viktigt att riksdagens möjligheter att påverka biståndsmedlens användning inte urholkas. Därmed inte sagt att det är riksdagens uppgift att styra detaljer i biståndsmedlens utnyttjande eller biståndsarbetets bedrivande. Riksdagen drar upp de allmänna riktlinjerna och bestämmer i sin anslagsgivning syftet och ändamålet med de olika anslagen liksom deras omfattning.

Viktigt är att anslagen av regeringen används i enlighet med riksdagens intentioner. Här har det, såsom påpekas i motionen, brustit både vad gäller Katastrofanslaget och anslaget till betalningsbalansstöd. Båda dessa anslag har av regeringen i vissa fall kommit att användas mera som tillägg till de av riksdagen fastställda landramarna än till de ändamål som riksdagen avsett.

Anmärkningsvärt i årets proposition är att regeringen inte föreslår någon fördelning inom ramen för anslagsposten Särskilda program.

Regeringen döljer genom att under rubriken Särskilda program sammanföra frågor som demokrati, miljö, hälsofrågor, kultur- och massmediafrågor, energi, kvinnofrågor och resultatvärdering, vilken ambition man har. Regeringen avser senare besluta om fördelning av medel till olika delposter. Därigenom sker fördelningen i former som lämnar riksdagen utan ett reellt inflytande över denna del av biståndsgivningen. Utskottet anser att en sådan hantering av dessa viktiga frågor är oacceptabel. Riksdagens inflytande över biståndets inriktning får inte gå förlorad.

Utskottet anser att vid sidan av landprogrammen bör riksdagens beslutanderätt komma till uttryck i en ändamålsbestämning av biståndet.

Särskilda anslag bör inrättas för miljö och markvård och demokratiutveckling. En ökad ändamålsbestämning av biståndet stämmer väl med önskan att biståndssamarbete skall kunna inledas med fler länder utan att detta leder fram till den låsning som en landprogrammering skulle innebära.

dels att utskottets hemställan i punkt 1 moment 5 bort ha följande lydelse:

5.beträffande *översyn av beslutsordning m.m. för bistånd*
att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

4. En helhetssyn på biståndet

Margaretha af Ugglas, Gunnar Hökmark och Inger Koch (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 20 som börjar med "Utskottet vill" och slutar med "helhetssyn på biståndet." bort ha följande lydelse:

Detta bör få konsekvenser också för den svenska u-landspolitiken. En fri handel som gynnar u-ländernas export, och en uppmuntran till samarbete mellan företag i Sverige och i u-länderna är viktiga inslag i en sådan politik.

Det svenska bilaterala utvecklingssamarbetet bör inriktas på att främja

tillväxt och produktion i mottagarländerna. Endast på denna väg kan u-länderna inlemmas i världsekonomin och efter hand minska sitt beroende av biståndsmedel. Det är i längden genom egen tillväxt och en utvecklad handel som u-länderna kan ta sig ur skuldkrisen.

Med det anförda föreslås att det som anförs under rubriken En helhetssyn på biståndet i motion U225 (m) ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan i punkt 2 moment 1 bort ha följande lydelse:

1. beträffande *helhetssyn på biståndet*

att riksdagen med bifall till yrkande 2 i motion 1987/88:U225 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

5. Återinförande av anslagsposten för miljö, markvård och energi

Gunnel Jonäng (c), Margaretha af Ugglas (m), Ingemar Eliasson (fp), Gunnar Hökmark (m), Maria Leissner (fp), Birgitta Hambræus (c) och Inger Koch (m) anser att den del av utskottets yttrande på s. 22 som börjar med "Liksom under tidigare" och slutar med "motion U225 (m)" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att det nya biståndsmålet bör få som logisk följd att den särskilda anslagsposten för miljö, markvård och energi återinförs. Det vore enligt utskottets uppfattning ett effektivt sätt att understryka för de svenska mottagarländerna allvaret bakom denna nya prioritering i det svenska biståndet. Återinförandet av det särskilda miljövårdsanslaget skulle även enligt utskottets uppfattning kunna förnya och vitalisera det svenska miljöbiståndet, göra det mer flexibelt samt skulle göra det möjligt att göra insatser även utanför programlandskretsen. Utskottet föreslår därför att en särskild anslagspost för miljö, markvård och energi åter inrättas såsom föreslås i yrkande 9 i motion U225, yrkande 2 i motion U212, yrkande 47 i motion U202 och yrkandena 3 och 4 i motion U210.

6. Storleken av anslagsposten för miljö, markvård och energi

Under förutsättning av bifall till reservation 5

Margaretha af Ugglas, Gunnar Hökmark och Inger Koch (alla m) anser att utskottets hemställan i punkt 2 moment 2 bort ha följande lydelse:

2. beträffande *återinförande m.m. av anslagsposten för miljö, markvård och energi*

att riksdagen med avslag på yrkande 47 i motion 1987/88:U202 vad avser beloppet och yrkande 4 i motion 1987/88:U210 samt med ändring av budgetpropositionens förslag bifaller yrkande 3 i motion 1987/88:U210 samt yrkande 10 i motion 1987/88:U225 och som sin mening ger regeringen till känna att anslagsposten Miljö, markvård och energi bör inrättas och att till denna anslås 100 milj. kr.

7. Storleken av anslagsposten för Miljö, markvård och energi UU 1987/88:20

Under förutsättning av bifall till reservation 5

Ingemar Eliasson och Maria Leissner (båda fp) anser att utskottets hemställan i punkt 2 moment 2 bort ha följande lydelse:

2. beträffande återinförande m.m. av anslagsposten för miljö, markvård och energi

att riksdagen med avslag på yrkande 10 i motion 1987/88:U225 samt yrkande 4 i motion 1987/88:U210 samt med ändring av budgetpropositionens förslag bifaller yrkande 3 i motion 1987/88:U210 samt yrkande 47 i motion 1987/88:U202 och som sin mening ger regeringen till känna att anslagsposten Miljö, markvård och energi bör inrättas och att till denna anslås 150 milj. kr.

8. Storleken av anslagsposten för Miljö, markvård och energi

Under förutsättning av bifall till reservation 5

Gunnel Jonäng och Birgitta Hambræus (båda c) anser att utskottets hemställan i punkt 2 moment 2 bort ha följande lydelse:

2. beträffande återinförande m.m. av anslagsposten för miljö, markvård och energi

att riksdagen med avslag på yrkande 10 i motion 1987/88:U225 samt yrkande 47 i motion 1987/88:U202 vad avser beloppet och med ändring av budgetpropositionens förslag bifaller förslagen i yrkandena 3 och 4 i motion 1987/88:U210 och som sin mening ger regeringen till känna att anslagsposten Miljö, markvård och energi bör inrättas och att till denna anslås 200 milj. kr.

9. Global energistrategi

Gunnel Jonäng (c), Oswald Söderqvist (vpk) och Birgitta Hambræus (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 24 som börjar med "Enligt utskottets uppfattning" och slutar med "i motion U210" bort ha följande lydelse:

Energifrågorna är en del av andra stora globala problem såsom utvecklingsfrågorna, miljöförstörelsen och riskerna för kärnvapenspridning. Hanteringen av energifrågorna kommer därför att påverka om och hur dessa andra problem kan lösas. Utskottet anser därför att det är angeläget att beslutsamma och klarsynta energipolitiska åtgärder vidtas såväl internationellt som nationellt. Det arbete som pågår inom FN på att utveckla förnybar energi måste fortsätta och intensifieras. Sverige bör verka i FN för att IAEA:s direktiv ändras så att uppgiften att sprida kärnkraftsteknologi upphör.

En fråga som är ytterst viktig i det internationella arbetet är hur energi kan användas mer effektivt för att tillgodose människors behov.

Utskottet stöder därför tanken som framförs i motion U210 om en långsiktig global energistrategi. Regeringen bör, enligt utskottets uppfattning, verka för att en global energistrategi utformas.

Det är med beklagande som utskottet får konstatera att det program som antogs vid konferensen i Nairobi om nya och förnybara energikällor ännu, sex år efteråt, inte har implementerats i den utsträckning som är önskvärt.

Den svenska regeringen har förklarat sig villig att anordna en andra miljökonferens år 1992. Med tanke på det nära samband som föreligger mellan miljö- och energifrågor anser utskottet att det är viktigt att energifrågorna i Brundtlandrapportens anda får stort utrymme vid denna konferens.

Detta bör med anledning av motion U210 yrkande 6 ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan i punkt 2 momenten 7 och 8 bort ha följande lydelse:

7. beträffande *en global energistrategi*

att riksdagen med bifall till yrkande 5 i motion 1987/88:U210 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

8. beträffande *energikonferens i FN:s regi*

att riksdagen med anledning av yrkande 6 i motion 1987/88:U210 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

10. Strategi för demokratiutveckling, demokratikommission m.m.

Margaretha af Ugglas, Gunnar Hökmark och Inger Koch (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 25 börjar med "Det föreligger" och på s. 27 slutar med "motion 503 (m)" bort ha följande lydelse:

Utvecklingen i tredje världen präglas i växande utsträckning av demokratiska värderingar. I Latinamerika har tidigare diktaturer avlösts av unga demokratier, som med fria val sökt antråda en ny väg. I dag är det enbart Chile och Nicaragua samt Paraguay och Cuba som entydigt kan beskrivas som diktaturer.

I Asien märks samma tendens. Utvecklingen i Sydkorea är löftesgivande. På Filippinerna är det angeläget att stödja och värna det som uppnåtts genom uppbrottet från Marcosregimen.

Det är, enligt utskottets mening, en glädjande tendens som ger löften om en fredlig och demokratisk utveckling i allt fler länder. Den internationella ekonomin sätter en allt hårdare press på kvarvarande diktaturregimer, eftersom den kräver ett visst mått av öppenhet och försvårar maktkoncentration och isolationism.

Precis på samma sätt som Väst Europas kvarvarande diktaturer föll under 1970-talet till följd av ökad integration och ett växande informationsflöde över gränserna, ser vi nu hur de kvarvarande diktaturerna utsätts för en allt större press.

I Europa är det i dag bara Östeuropas slutna kommunistdiktaturer som förnekar friheten och demokratin. På samma sätt är det i Asiens, Afrikas och Latinamerikas socialistiska regimer som demokratin synes vara mest avlägsen. Det är en tragedi, eftersom sambandet mellan demokratisk och fredlig

ekonomisk utveckling i dag framstår som betydligt klarare än för bara tio år sedan. Då upplevdes demokratin och respekten för mänskliga rättigheter som en lyx, som kunde bli aktuell först när ett land uppnått ett visst mått av välfärd.

I dag ser allt fler att mångfalden, respekten för medborgarnas mänskliga rättigheter, utrymmet för olika åsikter, ekonomins decentralisering och en fri samhällsdebatt är förutsättningar som måste växa fram parallellt med välfärden för att den över huvud taget skall bli möjlig. Ekonomiskt framåtskridande bärs upp av enskilda människors insatser. Det är lika sant i industriländer som i de jordbruksekonomier till vilka de flesta av de fattiga länderna hör.

Förtrycket, våldet och fattigdomen följer varandra i spåren lika väl som demokratin och välfärden hör samman. Därför går det inte att se svenska biståndsinsatser för ekonomisk utveckling skilda från insatser för att stödja den demokratiska utvecklingen. De måste, som framhålls i motion U225, ses i en sammantagen helhet, som ställer krav på en strategi för en demokratisk utveckling i mottagarländerna.

Trots att det sedan lång tid funnits en enighet om att demokratisk utveckling skall vara ett av målen för den svenska biståndspolitiken, är det enligt utskottets uppfattning anmärkningsvärt hur litet detta mål har kommit att präglade de faktiska biståndsinsatserna.

De länder som varit de största mottagarna av svenskt bistånd har i mycket ringa utsträckning utvecklats i demokratisk riktning. Trots en glädjande utveckling mot demokrati i den tredje världen, står flertalet svenska biståndsländer vid sidan om denna utveckling. Långvariga biståndsinsatser i flertalet av de länder som i dag mottar svenskt bistånd har i mycket ringa utsträckning lett till en utveckling av demokratin i mottagarländerna. Detta är en konsekvens av att de blivit mottagarländer mer på grund av den socialistiska politik de fört än på grund av de möjligheter de skapat för en utveckling som syftar till mångfald och pluralism.

I skydd av ett betydande politiskt och ekonomiskt stöd har flera av de länder som mottar svenskt bistånd kunnat nonchalera demokratiska fri- och rättigheter, samtidigt som de för en ekonomisk politik som lett till stagnation och ökad fattigdom. Förkomsten av enhetspartier med utländskt stöd och frånvaron av fria val har gett folken i dessa länder små medel att reagera mot denna politik annat än med våld. Det är ingen tillfällighet att ett stort antal av de svenska biståndsländerna i dag pinas av inbördeskrig, som sliter nationen sönder och samman och som omöjliggör all utveckling.

Trots det biståndspolitiska målet om demokratisk utveckling är det enligt utskottets mening svårt att finna element i det svenska biståndet till dessa länder, vilka på ett märkbart sätt varit ägnade att stimulera den demokratiska utvecklingen. Bistånd har gått till regimer på ett sådant sätt att det kunnat uppfattas som ett stöd för regimer gentemot inhemsk opposition.

Det är enligt utskottets mening besvärande att konstatera att man i dag inte kan finna några egentliga insatser för pluralism, demokrati och respekt för mänskliga rättigheter i de länder som är mottagare av svenskt bistånd. Den demokratiska utveckling som i dag präglar många länder, framför allt i Asien och Latinamerika, synes gå de svenska biståndsländerna spårlost förbi.

Dessa förhållanden förstärker enligt utskottets mening kravet på att en strategi för demokratisk utveckling bör läggas till grund för det svenska u-landsbiståndet.

Det är av utomordentligt stor vikt att de svenska biståndsinsatserna blir ett tydligt stöd för en demokratisk utveckling och inte bara blir ett stöd till formella deklarationer från regimer i mottagarländer, där man endast formellt framhåller vikten av folklig förankring eller konstitutionella reformer utan att de följs av handlingar som syftar till en faktisk demokratiseringsprocess.

Utskottet anser att de förslag som framförs i motion U225 är väl ägnade att påskynda utvecklingen mot demokrati i mottagarländerna. Således bör enligt utskottets mening såväl en medveten strategi för demokratisk utveckling som förslaget att inrätta en demokratikommission vara betydelsefulla medel för att ge ett reellt innehåll åt det svenska målet att verka för en ökad demokratisering i de länder som är mottagare av svenskt bistånd.

Likasa anser utskottet att utarbetandet av årliga rapporter kan vara en lämplig väg att såväl i mottagarländer som i Sverige följa utvecklingen i respektive land och hur de biståndspolitiska målen nås.

Med det anförda tillstyrker utskottet yrkandena 1, 2 och 3 i motion U503 samt ifrågavarande del av yrkande 4, yrkandena 5 och 6 i motion U225 samt yrkande 11 i motion U202.

dels att utskottets hemställan i punkt 2 momenten 10, 11 och 12 bort ha följande lydelse:

10. *beträffande strategi för demokratiutveckling*

att riksdagen med bifall till ifrågavarande del av yrkande 4 i motion 1987/88:U225 och yrkande 1 i motion 1987/88:U503 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

11. *beträffande demokratikommissioner*

att riksdagen med bifall till yrkande 7 i motion 1987/88:U225 och yrkande 2 i motion 1987/88:U503 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

12. *beträffande oberoende rapporter över utvecklingen av demokrati och mänskliga rättigheter i mottagarländerna*

att riksdagen med bifall till yrkande 11 i motion 1987/88:U202, yrkande 5 i motion 1987/88:U225 och yrkande 3 i motion 1987/88:U503 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

11. Oberoende rapporter över utvecklingen av demokrati och mänskliga rättigheter i mottagarländerna

Ingemar Eliasson och Maria Leissner (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 26 börjar med "Frågan om årliga" och på s. 27 slutar med "motion U503 (m)" bort ha följande lydelse:

Vad däremot gäller årliga redovisningar om de demokratiska förhållandena och förhållandena beträffande mänskliga rättigheter i mottagarländer anser utskottet att det föreligger ett behov av dylika redovisningar. Dessa

kan utformas på olika sätt och komma såväl från statliga biståndsorgan som från fristående institut.

UU 1987/88:20

Frågan om demokrati och mänskliga rättigheter har hittills behandlats relativt summariskt i biståndspolitiska beslutsunderlag, både från SIDA och från regeringen. I budgeten behandlas visserligen dessa frågor under en särskild rubrik, men situationen i de enskilda mottagarländerna redovisas mycket sparsamt.

Enligt utskottets uppfattning bör demokratimålet ges ökat utrymme både när SIDA utarbetar underlag för nya samarbetsavtal och i den redovisning för biståndssamarbetet med olika länder som regeringen lämnar i budgeten.

Därtill anser utskottet att det finns ett stort behov för oberoende redovisningar beträffande demokrati och mänskliga rättigheter i mottagarländerna.

Utskottet anser att regeringen bör ta initiativ till att oberoende redovisningar, liknande dem som utförs i Norge av Christian Michélsens institut, årligen utarbetas även i Sverige.

Med det anförda tillstyrker utskottet yrkande 11 i motion U202 (fp), yrkande 5 i motion U225 (m) samt yrkande 3 i motion U503 (m).

Utskottet avstyrker yrkande 7 i motion U225 (m) och yrkande 2 i motion U503 (m).

dels att utskottets hemställan i punkt 2 moment 12 bort ha följande lydelse:

12. *beträffande oberoende rapporter över utvecklingen av demokrati och mänskliga rättigheter i mottagarländerna*

att riksdagen med bifall till yrkande 11 i motion 1987/88:U202, yrkande 5 i motion 1987/88:U225 och yrkande 3 i motion 1987/88:U503 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

12. Anslagspost för demokratiutveckling

Gunnel Jonäng (c), Margaretha af Ugglas (m), Gunnar Hökmark (m), Birgitta Hambræus (c) och Inger Koch (m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på sid. 27 som börjar "Utskottet anser att bistånd" och slutar med "i motion U225" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att det finns goda skäl för ett sådant förslag. Det svenska utvecklingssamarbetet i dag är alltför statiskt. Möjligheterna att gå in och tillfälligt hjälpa där starka behov uppstår är enligt utskottets uppfattning alltför små. Ett sådant behov kan uppkomma när diktaturen bryts i ett u-land och ett demokratiskt uppbyggnadsarbete vidtar. Det är då viktigt att Sverige har möjligheter att ge ekonomiskt stöd till detta uppbyggnadsarbete.

Utskottet är av den uppfattningen att snabbt insatta demokratistödande insatser kan få avgörande betydelse för ett land som befinner sig i ett kritiskt skede av sin utveckling. Det är också viktigt att Sverige gentemot omvärlden markerar den särskilda vikt vi lägger vid en demokratisk utveckling i mottagarländerna. Ett särskilt anslag för detta ändamål skulle bli just denna markering.

Den nya anslagsposten bör enligt utskottet användas till uppbyggande av demokratiska institutioner, fackföreningar, Kooperation, fri press och återuppbyggnad av landet m.m. Ett huvudsyfte med ett särskilt demokratianslag skulle vara att ge stöd åt demokratiuppbyggnad i länder utanför programlandskretsen, en möjlighet som nu i stort sett saknas. Utskottet finner det rimligt att 75 milj. kr. uppförs i ett nytt anslag för Stöd till demokratisk utveckling. Härmed tillstyrker utskottet yrkande 6 i motion 1987/88:U225 och finner yrkandena 21 och 22 i motion 1987/88:U210 besvarade.

dels att utskottets hemställan i punkt 2 moment 13 bort ha följande lydelse:

13. *beträffande anslagspost för demokratiutveckling*

att riksdagen med bifall till yrkande 6 i motion 1987/88:U225 och yrkande 21 i motion 1987/88:210 samt med anledning av yrkande 22 i motion 1987/88:210 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

13. Befolkning, familjeplanering och hälsa

Ingemar Eliasson och Maria Leissner (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 28 börjar med "Sverige har" och slutar med "avstyrks därmed" bort ha följande lydelse:

Befolkningsfrågorna måste ägnas större uppmärksamhet i biståndsarbetet. Erfarenheterna från FN:s befolkningskonferens i Mexico City understryker detta. Prognoserna är särskilt i Afrikas fall mycket oroande.

Utskottet finner det därför glädjande att u-ländernas intresse för familjeplanering starkt ökat sedan den förra befolkningskonferensen 1974. Ett betydelsefullt inslag i svensk biståndspolitik måste vara att genom utbildning och information bistå och göra det möjligt för föräldrar att själva planera och ta hand om det antal barn de önskar.

På få områden har Sverige en så lång tradition och god kunskap som på familjeplaneringens. Utskottet anser att denna del av biståndet även i fortsättningen måste prioriteras. Det är även utskottets uppfattning att stödet till familjeplanering inte heller begränsas till programländer. Vidare anser utskottet att Sverige bör utvidga sitt stöd till FN:s befolkningsfond (UNFPA).

Härmed tillstyrks yrkande 26 i motion U202 och motion U201.

dels att utskottets hemställan i punkt 2 moment 14 bort ha följande lydelse:

14. *beträffande befolkningsfrågor*

att riksdagen med bifall till yrkande 26 i motion 1987/88:U202 och till motion 1987/88:U201 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

14. Bistånd för kvinnor

Ingemar Eliasson och Maria Leissner (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 29 börjar med "SIDA utarbetade" och på s. 30 slutar med "anses besvarade" bort ha följande lydelse:

Det handlingsprogram som SIDA utarbetade 1985 med åtgärder för att göra biståndet mer kvinnoinriktat är ett gott initiativ. Mycket återstår dock enligt utskottets uppfattning att göra. Därtill betraktas dock fortfarande kvinnofrågorna som delvis separata från övriga biståndsinsatser. Utskottet anser att det är hög tid att göra biståndet i dess helhet mer kvinnoinriktat.

Detta bör enligt utskottets uppfattning ske dels genom en integrering av kvinnoaspekter i alla sektorer och projekt, dels genom speciella kvinnoprojekt när omständigheterna motiverar det. Kvinnors behov och biståndets konsekvenser för kvinnor skall beaktas i hela biståndsverksamheten. Ett sådant kvinnoperspektiv skall finnas med i hela programcykeln – från planering och genomförande till uppföljning och utvärdering.

Utskottet anser att ett handlingsprogram skall utarbetas för varje programland. Detta handlingsprogram skall sammanfatta kvinnors problem. I det skall ges konkreta förslag på hur kvinnoaspekterna skall integreras i aktuella sektorsprogram. Dessutom skall det innefatta ett särskilt program av speciell vikt för kvinnorna. Detta projekt kan eventuellt finansieras med medel utanför landramen och genomföras i nära samarbete med kvinnobyråer, kvinnoorganisationer och kvinnoministerier.

Även på andra biståndsområden bör i högre grad än vad nu är fallet kvinnornas behov uppmärksammas. Det gäller bl.a. det tekniska biståndet där det gäller för kvinnor att få tillgång till råmaterial, kunskap, teknologi, träning m.m. Kreditgivning till kvinnor är ett nytt och viktigt område. Andra viktiga områden är mödra- och hälsovård, kampen mot undernäring, kvinnans roll som jordbruksproducent samt kvinnornas ställning generellt på arbetsmarknaden.

Med det anförda tillstyrker utskottet yrkandena 28, 29 och 30 i motion U202 och yrkande 15 i motion U225.

dels att utskottets hemställan i punkt 2 moment 15 bort ha följande lydelse:

15. *beträffande bistånd för kvinnor*

att riksdagen med bifall till yrkandena 28, 29 och 30 i motion 1987/88:U202 och till yrkande 15 i motion 1987/88:U225 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

15. Ökat anslag för kvinnobistånd

Gunnel Jonäng och Birgitta Hambræus (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 30 börjar med "Utskottet anser" och slutar med "avstyrks härmed" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar den uppfattning som framförs i motion U210 (c) om att det är otillfredsställande att kvinnornas betydelse för utvecklingen enbart lyfts fram i ord och inte i medelstilldelning i det svenska biståndet. Kvinnorna sätts på undantag i biståndet. För att komma till rätta med detta missförhållande anser utskottet därför att en ökad andel ur anslagsposten Särskilda program och inom ramen för programländerna bör användas till att främja kvinnornas situation.

dels att utskottets hemställan i punkt 2 moment 16 bort ha följande lydelse:

16. *beträffande ökade anslag till kvinnobistånd*

att riksdagen med bifall till yrkande 23 i motion 1987/88:U210 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

16. Bostäder

Gunnel Jonäng och Birgitta Hambræus (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 31 som börjar "Med anledning av" och slutar med "motionerna U203 och U204" bort ha följande lydelse:

FN:s år för de hemlösa har medfört att många länder engagerat sig för att avhjälpa bostadsnöden. Det är utskottets uppfattning att vi även från svensk sida bör ändra hittillsvarande inställning vad avser bistånd till bostadsbyggande och i framtiden prioritera detta område. Det är glädjande att SIDA i och med sitt nyligen igångsatta bostadsbyggnadsprojekt till Costa Rica nu har ändrat sin inriktning. Utskottet utgår ifrån att detta försöksprojekt får efterföljare och att projekt av den typ som omnämns i motion 204 får stöd från SIDA.

Utskottet tillstyrker härmed motionerna U203 och U204.

dels att utskottets hemställan i punkt 2 moment 18 bort ha följande lydelse:

18. *beträffande bostäder*

att riksdagen med bifall till motion 1987/88:U203 och motion 1987/88:U204 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

17. Bostadssociala åtgärder

Gunnel Jonäng och Birgitta Hambræus båda (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 31 som börjar med "utskottet konstaterar" och slutar med "i motion U210." bort ha följande lydelse:

Det är utskottets uppfattning att det svenska biståndet i större utsträckning bör engagera sig i de bostadssociala frågorna. Bistånd kan riktas till olika slags projekt som stimulerar småindustri och hantverk såväl på landsbygden som i kåkstäderna. För de människor som bor på eller invid soptippar behövs insatser för att kunna utnyttja skrot och annat avfall för återvinning. Kooperativa insatser behövs för att kunna tillgodose basbehoven av service. Därtill behövs anpassad teknik.

dels att utskottets hemställan i punkt 2 moment 19 bort ha följande lydelse:

19. *beträffande bostadssociala åtgärder*

att riksdagen med bifall till yrkande 8 i motion 1987/88:U210 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Oswald Söderqvist (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 33 som börjar med "Riksdagen har" och slutar med "motion U207" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar den uppfattning som kommer till uttryck i motion U207 vad gäller att jordens resurser skulle räcka till för alla om de fördelades rättvist. Människor svälter därför att deras rättmätiga andel av mat och resurser frångästs dem. Det är utskottets uppfattning att frågan om hunger och svält ytterst är en fråga om en fördelning av jordens samlade resurser. Utskottet anser att en genomgripande förändring måste genomföras som garanterar en annan fördelning av dessa resurser.

dels att utskottets hemställan i punkt 2 moment 24 bort ha följande lydelse:

24. beträffande *ekonomisk och social utjämning*

att riksdagen med avslag på yrkande 7 i motion 1987/88:U219 och med bifall till motion 1987/88:U207 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

19. Programlandssamarbete med Filippinerna och Uganda och förberedelser för samarbete med ytterligare länder

Ingemar Eliasson och Maria Leissner (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 35 börjar med "Enligt tidigare" och på s. 36 slutar med "utrikesdepartementet avser göra." bort ha följande lydelse:

Det bör vara naturligt att kretsen av samarbetsländer ibland förändras, att nya länder kommer till och att samarbetet med andra avslutas utan att den nödvändiga långsiktigheten i utvecklingssamarbetet hamnar i fara. Med större flexibilitet i valet av programländer minskar sannolikt risken för att anslagna medel förblir outnyttjade i brist på lämpliga projekt eller för att Sverige blir en alltför dominerande biståndsgivare i ett enskilt land.

Dessa överväganden har lett utskottet till att ta fasta på förslagen i motion U202 (fp) vari föreslås att Uganda och Filippinerna görs till nya programländer och att en landram på 40 milj. kr. anslås för vart och ett av dessa länder nästkommande budgetår. Det rör sig i båda fallen om länder med vilka Sverige redan har ett visst biståndssamarbete och i vilka förutsättningarna för en demokratisk samhällsutveckling tycks vara bättre än någonsin tidigare.

Utskottet anser också att det finns anledning att förbereda biståndssamarbete med Sudan, Somalia och Nepal. Sudan är ett av Afrikas fattigaste länder som drabbats hårt av torka. Parlamentsval har hållits i landet, som nu torde ha ett av de mest representativa parlamenten i Afrika. Somalia har tidigare erhållit ett ganska omfattande svenskt bistånd. För närvarande har SAREC ett visst samarbete med landet. Det är enligt utskottets mening naturligt att ett långsiktigt biståndssamarbete inleds med detta land. I Nepal är det särskilt miljöförstörelsen som påkallar biståndsinsatser. Skogarna på Himalayas sluttningar är utsatta för skövling, vilket är ett hot mot miljön i hela regionen.

Med det anförda bifaller utskottet yrkandena 18, 19, 48, 49 och 50 i motion U202 (fp).

Däremot avstyrks yrkandena 17 och 18 i motion U211 (vpk) om att göra Kampuchea till programland med hänvisning till att det inte finns några förutsättningar härför i det läge som nu råder i regionen. Av liknande skäl avstyrker utskottet också yrkande 5 i motion U219 om att göra El Salvador och Guatemala till programländer.

Förslaget i motion U225 (m) om att göra Uganda, Somalia och Sudan till nya samarbetsländer får anses besvarat med det anförda.

dels att utskottets hemställan i punkt 2 momenten 26–28 och 31 bort ha följande lydelse:

26. beträffande *programlandssamarbete med Filippinerna*

att riksdagen med bifall till yrkandena 18 och 48 i motion 1987/88:U202 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

27. beträffande *programlandssamarbete med Uganda*

att riksdagen med bifall till yrkandena 17 och 49 i motion 1987/88:U202 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

28. beträffande *förberedelser för programlandssamarbete med Sudan, Somalia och Nepal*

att riksdagen med bifall till yrkande 19 och 50 i motion 1987/88:202 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

31. beträffande *samarbete med nya länder*

att riksdagen förklarar yrkande 21 i motion 1987/88:U225 besvarat med vad utskottet anför,

20. Programlandssamarbete med Kampuchea

Oswald Söderqvist (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 35 som börjar med "Utskottet är" och slutar med "avstyrks således" bort ha följande lydelse:

Kretsen av programländer bör emellertid inte vara en gång för alla given. Utskottet föreslår på annan plats i detta betänkande att programlandssamarbetet med Sri Lanka och Kenya avslutas. Det ger utrymme för Sverige att uppta programlandssamarbete med andra länder.

Kampuchea är ett av de länder som drabbats hårdast av utvecklingen. Landet sargades svårt under Vietnamkriget och fick därefter under Pol Pots skräckvälde utstå fruktansvärda prövningar. Sverige har huvudsakligen i samarbete med FN försökt bidra till landets återuppbyggnad. Enligt utskottets mening är de hittillsvarande insatserna långt ifrån tillräckliga. Det finns starka skäl som talar för att ett programlandssamarbete inleds med Kampuchea. Utskottet föreslår därför i anslutning till motion U211 (vpk) att programlandssamarbete inleds med Kampuchea och att ett belopp på 50 milj. kr. avsätts för detta ändamål i biståndsbudgeten för 1988/89.

Utskottet avstyrker däremot de i motionerna U202, U219 och U225 framförda förslagen om ytterligare programländer.

dels att utskottets hemställan i punkt 2 moment 29 bort ha följande lydelse:

UU 1987/88:20

29. beträffande *programlandssamarbete med Kampuchea*

att riksdagen med bifall till yrkandena 17 och 18 i motion 1987/88:U211 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

21. Nya samarbetsländer

Margaretha af Ugglas, Gunnar Hökmark och Inger Koch (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 35 börjar med "Enligt tidigare" och på s. 36 slutar med "utrikesdepartementet avser göra" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att det finns allt större skäl att gradvis frångå den hittillsvarande fasta inriktningen på samarbete med en bestämd krets av s.k. programländer. Större flexibilitet i samarbetet med u-länderna och en ökad projektinriktning skulle bidra till att bistånd kan ges de länder och projekt som har de största behoven och där biståndets effekter också skulle bli störst.

Sudan, Uganda och Somalia är enligt utskottets mening u-länder som det av flera skäl skulle te sig naturligt för Sverige att inleda biståndssamarbete med. Uganda är i färd med att ta sig ur en lång krisperiod och har stort behov av stöd från andra länder i det kritiska skede av den utvecklingsprocess landet nu befinner sig i. Sudan och Somalia har drabbats svårt av flyktingsituationen i regionen och har därtill allvarliga miljöproblem att brottas med.

Costa Rica och Filippinerna är andra exempel på länder med vilka ett utvidgat samarbete borde kunna ske.

Utskottet ansluter sig härmed till de synpunkter som framförs i motion U225 (m). De ligger även i linje med förslagen i motion U202 (fp), ehuru utskottet nu inte är berett att redan för nästa budgetår föreslå medel till biståndssamarbete med nya länder. Ifrågavarande yrkanden i motion U202 (fp) liksom förslaget i motion U219 om utvecklingssamarbete med El Salvador och Guatemala avstyrks därför. Utskottet är inte heller berett att förorda biståndssamarbete med Kampuchea. Yrkandena 17 och 18 i motion U211 (vpk) avstyrks därför.

dels att utskottets hemställan i punkt 2 moment 31 bort ha följande lydelse:

31. beträffande *samarbete med nya länder*

att riksdagen med bifall till yrkande 21 i motion 1987/88:U225 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

22. Landprogrammering och projektbistånd

Gunnel Jonäng (c), Margaretha af Ugglas, Gunnar Hökmark (båda m), Birgitta Hambraeus (c) och Inger Koch (m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 36 som börjar med "Enligt utskottets" och slutar med "motion U225." bort ha följande lydelse:

Detta är en utveckling som utskottet välkomnar och vill uppmuntra. Den hittillsvarande starka inriktningen av vårt bilaterala bistånd på en mer eller

mindre fast krets av mottagarländer har haft klara nackdelar särskilt som metoden för överföring av biståndsmedel, landprogrammeringen, i praktiken medfört bristande flexibilitet i utvecklingssamarbetet. Den lokala strategin kan också anpassas till att ta emot bistånd i stället för att utveckla nya och bättre samarbetsprojekt.

Enligt utskottets mening bör regeringen gradvis övergå till ett mer ämnes- och projektinriktat bistånd. En sådan uppläggning av samarbetet skulle göra det möjligt att inrikta biståndet på de områden som är angelägna för de grupper vi vill hjälpa. Biståndets innehåll skulle kunna definieras utifrån dess förutsättningar att uppfylla de svenska biståndspolitiska målen.

Med hänvisning till det anförda tillstyrker utskottet yrkande 3 i motion U225 (m).

dels att utskottets hemställan i punkt 2 moment 32 bort ha följande lydelse:

32. beträffande *landprogrammering och projektbistånd*

att riksdagen med bifall till yrkande 3 i motion 1987/88:U225 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

23. Bistånd genom politiska partier

Margaretha af Ugglas (m), Ingemar Eliasson (fp), Gunnar Hökmark (m), Maria Leissner (fp) och Inger Koch (m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 38 som börjar med "Utskottet kan se" och på s. 39 slutar med "motion U202." bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening kan bistånd via riksdagspartierna bidra till att demokratimålet i det svenska biståndet får en starkare markering. I förbundsrepubliken Tyskland finns sedan länge ett system som gör det möjligt för de politiska partierna att ge bidrag till organisationer som deltar i den demokratiska processen i u-länderna. Enligt utskottets mening finns det anledning för regeringen att närmare undersöka vilka förutsättningar som kan finnas att i det svenska biståndet införa ett liknande system. Utskottet tillstyrker därmed yrkande 8 i motion U202 och ansluter sig följaktligen också till vad som framförs i motion U225 (m) i denna fråga.

dels att utskottets hemställan i punkt 2 moment 36 bort ha följande lydelse:

36. beträffande *bistånd genom politiska partier*

att riksdagen med bifall till yrkande 8 i motion 1987/88:U202 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

24. Importstöd

Margaretha af Ugglas, Gunnar Hökmark och Inger Koch (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 39 som börjar med "Utskottet delar" och på s. 40 slutar med "vara bundet." bort ha följande lydelse:

Det bör vara en princip i allt utvecklingssamarbete att biståndet bör vara obundet. Ett obundet bistånd är i överensstämmelse med frihandelns principer. Verkligheten är emellertid en annan. Flertalet länder har valt att i större eller mindre utsträckning binda bistånd till upphandling i det egna

landet. Utskottet beklagar denna utveckling vilken försatt Sverige i en relativt sett ofördelaktig situation. En följd härav är att återflödet av det svenska biståndet är mindre än många andra länders.

Importstöd är en biståndsform som innebär att Sverige ställer likvida medel i konvertibel valuta till mottagarländernas disposition. Importstödet används för att finansiera import, ofta från Sveriges viktigaste konkurrentländer. Utskottet anser att importstödet andel av biståndet bör minska. I väntan på att så sker bör en större andel av det bindas till uppköp i Sverige. Med det stora och konkurrenskraftiga utbud den svenska industrin har finns det ingen anledning att förmoda att det kontantstöd som importstödet ofta innebär inte skulle kunna göras lika användbart för mottagarländerna om det till en betydande del bestod av svenska varor. Med det anförda tillstyrker utskottet yrkande 13 i motion U225 (m).

dels att utskottets hemställan i punkt 2 moment 38 bort ha följande lydelse:

38. beträffande *bindning av importstödet*

att riksdagen med bifall till yrkande 13 i motion 1987/88:U225 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

25. Biståndsinspektör

Margaretha af Ugglas, Gunnar Hökmark och Inger Koch (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 44 som börjar med "Vad gäller befattningen" och slutar med "till det sagda." bort ha följande lydelse:

Utvärderingen av biståndet bör enligt utskottets mening ägnas större uppmärksamhet än vad som nu är fallet. Utöver att SIDA:s löpande kontroll och uppföljning måste förbättras bör av svenska biståndsinsatser också bedömas av experter som är fristående från SIDA. Utskottet anser vidare att utrikesdepartementets biståndsinspektör fyllde viktiga uppgifter på detta område.

Befattningen bör därför återinrättas.

Med hänvisning till det ovan anförda tillstyrker utskottet yrkande 27 i motion U225 (m) och yrkande 8 i motion U219.

dels att utskottets hemställan i punkt 2 moment 46 bort ha följande lydelse:

46. beträffande *inrättande av befattning som biståndsinspektör*

att riksdagen med bifall till yrkande 8 i motion 1987/88:U219 och yrkande 27 i motion 1987/88:U225 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

26. Parlamentarisk biståndspolitisk utredning

Gunnel Jonäng och Birgitta Hambræus (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 44 börjar med "Som utskottet" och på s. 45 slutar med "avstyrks därför." bort ha följande lydelse:

Under senare år har det svenska utvecklingssamarbetet underkastats utredningar och översyner på ett flertal delområden. Ytterligare några sådana översyner anmäls i den föreliggande budgetpropositionen.

Dessa utredningar har medfört att vissa aspekter av det svenska utveck-

lingssamarbetet har belysts på ett värdefullt sätt. Det har emellertid rört sig om partiella utredningar som inte gett tillfälle till en översyn av hela det svenska utvecklingssamarbetets allmänna inriktning.

Under de gångna åren har den ekonomiska situationen i många av våra programländer allvarligt förvärrats. Det är enligt utskottets mening inte bara fråga om en tillfällig och konjunkturbetonad nedgång. Krisen har sina rötter i en rad inre och yttre omständigheter som tillsammans har ändrat förutsättningarna för vårt bistånd på flera väsentliga punkter.

Det svenska bilaterala utvecklingssamarbetet har under senare år alltmer koncentrerats till de fattiga länderna i Afrika. Flera av dessa länders situation är sådan att det är nödvändigt att inrikta biståndet på grundorsakerna till fattigdomen och i första hand få till stånd bättre grundläggande försörjningsbetingelser. Detta är en svår och långsiktig uppgift som det svenska biståndet inte är utformat för, varken till innehåll eller organisation. På motsvarande sätt bör vårt samarbete med de multilaterala organisationerna ses över, så att Sverige så långt det är möjligt medverkar till att inrikta dessa organs bistånd på de uppgifter som det internationella samfundet har gemensamt ansvar för. Hotet mot försörjningsmöjligheter och levnadsvillkor på jorden framstår som den angelägnaste uppgiften för den internationella biståndsverksamheten.

Mot denna bakgrund är det enligt utskottets åsikt nödvändigt att regeringen nu tillsätter en biståndspolitisk utredning som får i uppgift att genomföra en snabb, grundlig och förutsättningslös omprövning av svenskt utvecklingssamarbetes inriktning och arbetsmetoder, enligt de riktlinjer som anges i motion U210 (c). Däremot avstyrks yrkande 5 i motion U211 (vpk), eftersom däri föreslås en utredning med annan inriktning.

dels att utskottets hemställan i punkt 2 moment 47 bort ha följande lydelse:

47. *beträffande biståndspolitisk utredning*

att riksdagen med bifall till yrkande 1 i motion 1987/888:U210 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

27. Utredning om svensk u-landspolitik

Oswald Söderqvist (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 44 som börjar med "Som utskottet" och på s. 45 slutar med "avstyrks därför." bort ha följande lydelse:

Det svenska utvecklingssamarbetets olika inslag har under åren setts över i ett stort antal partiella utredningar. Ytterligare utredningar aviseras i propositionen. Många av dessa utredningar har gjort ett förtjänstfullt arbete, men bristen är just att de varit så många och att ingen av dem haft ambitionen eller förmågan att anlägga ett litet större perspektiv på det svenska utvecklingssamarbetet. Nya biståndsinstrument har införts här och var, ett antal anslagposter har tillkommit. Samtidigt har gränserna mellan biståndets olika former suddats bort. Den tidigare koncentrationen på ett antal fattiga länder har minskat till förmån för ett exportfrämjande bistånd, som till stor del inriktats på medelinkomstländer och därtill inneburit en stark

bindning till upphandling i Sverige. Biståndsramen har urholkats genom att stora belopp aldrig lämnar Sverige eller går till ändamål som inte har med bistånd att göra.

Enligt utskottets mening är det nu dags att göra en bred översyn av hela det svenska utvecklingssamarbetet och åter tilldela det en väl definierad roll i Sveriges samarbete med u-länderna. Detta samarbete omfattar inte bara bistånd utan även handel och andra ekonomiska förbindelser, kulturella förbindelser, vetenskapligt samarbete och en rad andra kontakter på flera områden. Biståndet skall inriktas på de fattigaste länderna och på de fattigaste grupperna i de länderna. Biståndet skall inte användas för att finansiera andra inslag i våra förbindelser med u-länderna. Det är denna gränslinje som med åren blivit svår att urskilja i vårt utvecklingssamarbete – samtidigt som den blivit allt viktigare att iakttä i ett läge då utarmningen och miljöförstöringen går allt längre i den fattiga världen.

dels att utskottets hemställan i punkt 2 moment 48 bort ha följande lydelse:

48. *beträffande utredning om u-landspolitik*

att riksdagen med bifall till yrkande 5 i motion 1987/88:U211 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

28. Översyn av det multilaterala utvecklingssamarbetet

Margaretha af Ugglas (m), Ingemar Eliasson (fp), Gunnar Hökmark (m), Maria Leissner (fp) och Inger Koch (m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 60 som börjar med "Utskottet är inte" och slutar med "fp-motionen U202." bort ha följande lydelse:

Utskottet anser emellertid inte att de nu nämnda genomgångarna av det multilaterala biståndet har den uppläggning som är nödvändig för att ge underlag för en effektivare användning av det svenska multilaterala biståndet. Enligt utskottets mening bör regeringen göra en samlad översyn av det svenska biståndet genom FN-organen och Världsbanksgruppen. Syftet med denna översyn bör vara att få en klar uppfattning om vilka FN-organ som har den inriktning på sitt biståndsarbete som ligger mest i linje med de svenska biståndspolitiska målen. Det är inte minst angeläget att kartlägga de multilaterala organens förutsättningar att bidra till en demokratisk samhällsutveckling i mottagarländerna. En uppgift för utredningen bör också bli att bedöma hur det nya miljömålet i det svenska utvecklingssamarbetet bäst kan ta sig uttryck i det multilaterala biståndssamarbetet.

Med tanke på utredningens bredd och vikt bör den enligt utskottets mening vara parlamentariskt förankrad.

Med det anförda ansluter sig utskottet till förslaget i yrkande 31 i motion U202 (fp), vilket därmed tillstyrks.

dels att utskottets hemställan i punkt 3 moment 2 bort ha följande lydelse:

2. *beträffande översyn av det multilaterala biståndet*

att riksdagen med bifall till yrkande 31 i motion 1987/88:U202 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

Oswald Söderqvist (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 60 som börjar med "I fråga om" och slutar med "de fattigaste länderna." bort ha följande lydelse:

Världsbanken spelar en betydelsefull roll för många u-länder, på gott och ont. IDA ger lån på fördelaktiga villkor, men samtidigt har Världsbanksgruppen genom sin styrka ofta kunnat diktera villkoren för u-ländernas utveckling.

Enligt utskottets mening bör Sverige på allt sätt verka för en demokratisering av Världsbankens beslutsregler. U-ländernas egna intressen bör i större utsträckning få möjlighet att göra sig gällande. Detta är inte minst viktigt i en situation då Världsbanken förväntas delta mer aktivt i arbetet på att lindra u-ländernas skuldbörda. Det är angeläget att Världsbanksprojekten blir en del av mottagarlandets egen utvecklingsprocess och inte ses som ett medel för att givarländerna skall få en säkrare återbetalning av sina lån.

Sverige bör i Världsbankens styrelse sträva efter en ändring av bankens röstregler så att u-länderna får större tyngd. Vi bör enligt utskottets mening också verka för att Världsbankens projekt inriktas på områden som framstår som väsentliga för de fattiga länderna och de fattigaste grupperna i dessa länder. Världsbanken bör i sin medverkan i skulduppställningar ta en ökad hänsyn till sociala och politiska realiteter i u-länderna.

Med det anförda ansluter sig utskottet till yrkande 3 i motion U211 (vpk).

dels att utskottets hemställan i punkt 3 moment 4 bort ha följande lydelse:

4. beträffande *demokratisering av Världsbanken*

att riksdagen med bifall till yrkande 3 i motion 1987/88:U211 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

30. Utträde ur IFC

Oswald Söderqvist (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 60 som börjar med "Utskottet avstyrker" och slutar med "i u-länderna." bort ha följande lydelse:

Det finns självfallet behov av ekonomiskt samarbete mellan i-länder och u-länder, av handel och av investeringar. De knappa biståndsrresurserna måste emellertid avdelas för verkligt bistånd, och dit hör enligt utskottets mening inte verksamhet inom det internationella finansieringsbolaget IFC. Även om detta bolag, som det hävdas, skulle ha utökat sin verksamhet i de fattigaste länderna finns det andra biståndssändamål som ligger mer i linje med de svenska biståndsmålen.

Utskottet anser därför i enlighet med förslaget i motion U211 (vpk) att Sverige bör utträda ur IFC.

dels att utskottets hemställan i punkt 3 moment 5 bort ha följande lydelse:

5. beträffande *utträde ur IFC*

att riksdagen med bifall till yrkande 3 i motion 1987/88:U211 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

Gunnel Jonäng och Birgitta Hambraeus (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 60 som börjar med "Utskottet anser" och slutar med "motion U210 (c)." bort ha följande lydelse:

Utskottet föreslår en något annorlunda medelsfördelning vad beträffar de internationella organisationerna än regeringen. UNDP bör med hänsyn till sin centrala ställning inom FN:s biståndsverksamhet och den likviditetskris organisationen genomgår få ett påslag på 10 milj. kr. utöver regeringens förslag. UNICEF utträttar ett utomordentligt framgångsrikt och effektivt arbete bland barn och mödrar. Ett med 20 milj. kr. förhöjt bidrag förefaller utskottet motiverat. På motsvarande sätt bör FN:s flyktingorganisation UNHCR, vars arbete blivit allt viktigare, få ett med 20 milj. kr. förhöjt bidrag.

Den tilltagande livsmedelskrisen påkallar enligt utskottets mening också att WFP får större möjligheter att verka, vilket motiverar en höjning med 10 milj. kr. utöver regeringens förslag.

Med det anförda ansluter sig utskottet till medelsförslagen i motion U210 (c). Motsvarande medelsförslag i motion U202 (fp) avstyrks med hänvisning till de avvikande belopp som föreslås däri.

dels att utskottets hemställan i punkt 3 momenten 6, 8, 10 och 11 bort ha följande lydelse:

6. beträffande *bidrag till UNDP*

att riksdagen med bifall till yrkande 10 i motion 1987/88:U210 och med avslag på budgetpropositionens medelsförslag och på yrkande 33 i motion 1987/88:U202 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

8. beträffande *bidrag till UNICEF*

att riksdagen med bifall till yrkande 11 i motion 1987/88:U210, med avslag på budgetpropositionens förslag och på yrkande 35 i motion 1987/88:U202 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

10. beträffande *bidrag till WFP*

att riksdagen med bifall till yrkande 12 i motion 1987/88:U210 och med avslag på budgetpropositionens medelsförslag som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

11. beträffande *bidrag till UNHCR*

att riksdagen med bifall till yrkande 13 i motion 1987/88:U210 och med avslag på budgetpropositionens medelsförslag som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

32. Bidrag till UNDP, UNFPA, UNICEF och IDA

Ingemar Eliasson och Maria Leissner (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 60 som börjar med "Utskottet anser" och slutar med "motion U210 (c)." bort ha följande lydelse:

Utskottet föreslår vissa förändringar av bidragen till de internationella

organisationerna i förhållande till regeringens proposition. Således anser utskottet att UNDP får tilldelas ytterligare 35 milj. kr. till följd av den likviditetskris organisationen befinner sig i. UNDP har nu viktiga uppgifter att fullgöra i de fattigaste u-länderna, särskilt i Afrika.

UNFPA utträttar ett betydelsefullt arbete på flyktingområdet resp. befolkningsområdet och bör enligt utskottets mening likaledes få ett visst påslag utöver regeringens förslag. Bidraget till UNFPA föreslås därför uppgå till 95 milj. kr.

Även IDA:s verksamhet har drabbats hårt av minskade bidrag, främst från USA. En höjning av det svenska bidraget till 850,6 milj. kr. förefaller därför utskottet motiverad.

Med det anförda ansluter sig utskottet till medelsförslagen i motion U202 (fp). Yrkandena 10, 11, 12 och 13 i motion U210 (c) avstyrks med hänvisning till de annorlunda medelsförslag som framförs däri. Yrkande 18 i motion U210 (c) behandlas på annan plats i betänkandet.

dels att utskottets hemställan i punkt 3 momenten 6, 7, 8. och 9 bort ha följande lydelse:

6. *beträffande bidrag till UNDP*

att riksdagen med bifall till yrkande 33 i motion 1987/88:U202 samt med avslag på budgetpropositionens medelsförslag och yrkande 10 i motion 1987/88:U210 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

7. *beträffande bidrag till UNFPA*

att riksdagen med bifall till yrkande 34 i motion 1987/88:U202 samt med avslag på budgetpropositionens medelsförslag som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

8. *beträffande bidrag till UNICEF*

att riksdagen med bifall till yrkande 35 i motion 1987/88:U202, med avslag på budgetpropositionens medelsförslag och på yrkande 11 i motion 1987/88:U210 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

9. *beträffande bidrag till IDA*

att riksdagen med bifall till yrkande 36 i motion 1987/88:U202 och med avslag på budgetpropositionens medelsförslag som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

33. Bidrag till UNRWA

Gunnel Jonäng (c), Ingemar Eliasson (fp), Birgitta Hambræus (c) och Maria Leissner (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 60 som börjar med "Utskottet anser" och slutar med "motion U210 (c)." bort ha följande lydelse:

Utöver vad utskottet anför om en höjning av bidragen till vissa internatio-

nella organisationer vill utskottet även föreslå att bidraget till FNs organisation för Palestinaflyktingarna, UNRWA, höjs med 10 milj. kr. utöver propositionens förslag, dvs. till 92 milj. kr. En sådan höjning motiveras bl.a. av den på sistone tillspetsade situationen på Västbanken och i Gaza. Utskottet tillstyrker därmed medelsförslaget i motionerna U202 (fp) och U211 (c). Övriga medelsförslag i dessa motioner i vad avser de internationella biståndsorganisationerna har behandlats på annan plats i detta betänkande.

dels att utskottets hemställan i punkt 3, moment 12, bort ha följande lydelse:

12. beträffande *bidrag till UNWRA*

att riksdagen med bifall till yrkande 18 i motion 1987/88:U210 och med avslag på budgetpropositionens medelsförslag som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

34. Nordiska kreditfonden

Oswald Söderqvist (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 60 som börjar med "Därmed tillstyrks" och slutar med "motion U211 (vpk) avstyrks." bort ha följande lydelse:

I motion U211 (vpk) föreslås att inga nya medel skall anslås till den nordiska fonden för kreditgivning.

Utskottet delar denna uppfattning. Det finns enligt utskottets mening inte behov av ytterligare biståndsfinansierade kreditformer, särskilt som det befintliga u-kreditsystemet inte har kunnat utnyttjas i den takt som medel anslås. Utskottet avstyrker därför propositionens förslag om medel för detta ändamål.

dels att utskottets hemställan i punkt 3 moment 13 bort ha följande lydelse:

13. beträffande *nordiska kreditfonden*

att riksdagen med bifall till yrkande 8 i motion 1987/88:U211 och med avslag på budgetpropositionens medelsförslag som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

35. Merkostnad vid spannmålsköp

Ingemar Eliasson och Maria Leissner (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 60 som börjar med "Utskottet tillstyrker" och på s. 61 slutar med "till världsmarknadspriser" bort ha följande lydelse:

Även i årets budgetförslag avsätts ett belopp som skall användas för att täcka den merkostnad som uppstår när spannmål för livsmedelsbistånd köps till svenska regleringspriser i stället för till världsmarknadspriser. Utskottet finner det anmärkningsvärt att regeringen fortsätter att misshushålla med biståndsresurser på detta sätt, särskilt som utskottet redan får två år sedan uttalade sig till förmån för en återgång till den tidigare gällande regeln att spannmål för biståndsåndamål skall köpas till världsmarknadspriser.

Utskottet föreslår därför att riksdagen inte avsätter några medel för s.k.

merkostnad nästkommande budgetår.

UU 1987/88:20

För återstoden av den period som omfattas av 1985 års beslut om samhällets delansvar för överskottsarealen (JoU 1984/85:33 och 36) bör endast världsmarknadspriset belasta biståndsanslagen vid inköp av spannmål för livsmedelshjälp.

Med det anförda tillstyrker utskottet yrkandena 3 och 4 i motion U202 (fp).

dels att utskottets hemställan i punkt 3 momenten 14 och 15 bort ha följande lydelse:

14. beträffande medel för *merkostnad vid spannmålsköp*
att riksdagen med bifall till yrkande 3 i motion 1987/87:U202 och med avslag på budgetpropositionens medelsförslag som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

15. beträffande *upphandling av spannmål till världsmarknadspris*
att riksdagen med bifall till yrkande 4 i motion 1987/87:U202 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

36. Medelsramar för Angola, Moçambique och Zimbabwe

Margaretha af Ugglas, Gunnar Hökmark och Inger Koch (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 69 som börjar med "Angola, Moçambique" och slutar med "avstyrks därför." bort ha följande lydelse:

Situationen i Angola och Moçambique är på grund av inre oroligheter ytterst besvärlig, vilket också påverkar Sveriges möjligheter att bedriva reguljärt biståndsarbete. Det finns därför skäl som talar för en viss nedskärning av landramen för dessa båda länder, parallellt med en ökad beredskap att ge det svenska biståndet en mer humanitär inriktning. I linje med vad som föreslås i motion U225 (m) förordar utskottet därför att landramen för Angola sätts till 100 milj. kr. och för Moçambique till 325 milj. kr. nästa budgetår.

Även i fråga om Zimbabwe finns det enligt utskottets mening anledning att visa återhållsamhet med ytterligare landramsmedel. Landet håller på att utvecklas mot en enpartistat i strid med de svenska biståndspolitiska målen. Utskottet föreslår att landramen sätts till 150 milj. kr., en minskning med 10 milj. kr. i förhållande till regeringens förslag. Motion U214 avstyrks i konsekvens härmed.

dels att utskottets hemställan i punkt 4 moment 1 bort ha följande lydelse:

1. beträffande *medelsram för Angola, Moçambique och Zimbabwe*
att riksdagen med bifall till yrkandena 31, 41 och 46 i motion 1987/88:U225 och motion 1987/88:U214 i vad avser Moçambique och med avslag på budgetpropositionens medelsförslag som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

Margaretha af Ugglas, Gunnar Hökmark och Inger Koch (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 69 som börjar med "Utskottet kan inte" och slutar med "avstyrks därför." bort ha följande lydelse:

Om det är så att Zimbabwe i stället utvecklar sig i motsatt riktning och enpartistaten befästs, finns det anledning att anta att det svenska biståndet inte får de effekter som Sverige önskar. I det läget bör det svenska biståndssamarbetet med landet omprövas. Enligt utskottets mening finns det skäl att redan nu klart markera vilken vikt vi fäster vid en demokratisk samhällsutveckling genom att ge vårt bistånd en sådan profil. Detta kan bl.a. ske genom att förmedla biståndet genom enskilda organisationer.

Med det anförda ansluter sig utskottet till den uppfattning som framförs i motion U503 (m).

dels att utskottets hemställan i punkt 4 moment 2 bort ha följande lydelse:

2. beträffande *omprövning av biståndet till Zimbabwe*
att riksdagen med bifall till yrkande 8 i motion 1987/87:U503 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

38. Medelsramar för Etiopien, Tanzania och Zambia

Margaretha av Ugglas, Gunnar Hökmark och Inger Koch (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 69 som börjar med "Zambia och Tanzania" och på s. 70 slutar med "34 i motion U225 (m)." bort ha följande lydelse:

I Etiopien pågår ett inbördeskrig som motverkar effekterna av det bistånd landet erhåller. Regimen i landet för vidare en politik som bl.a. på jordbruksområdet försämrat levnadsbetingelserna för befolkningen. Omfattande folkomflyttningar genomförs, delvis med tvångsmetoder.

I detta läge är det enligt utskottets mening nödvändigt att successivt minska den del av biståndet som tjänar som ett stöd för regimen, dvs. i första hand det landprogrammerade biståndet, och i stället inrikta utvecklingssamarbetet på katastrofinsatser och hjälp genom enskilda organisationer. Landramen bör för nästa år begränsas till 100 milj. kr.

Liknande invändningar kan riktas mot det mångåriga svenska biståndet till Tanzania. Det har dessvärre inte fått de positiva effekter på utvecklingen som var tänkt utan i stället i vissa avseenden kommit att uppmuntra en i grunden felaktig ekonomisk politik, som visat sig skadlig för försörjningsmöjligheterna framför allt på landsbygden. Landramen för nästa budgetår bör enligt utskottets mening uppgå till 400 milj. kr.

I fråga om Zambia föreslår utskottet en oförändrad landram, dvs. 230 milj. kr.

Med det anförda ansluter sig utskottet till de medelsförslag som framförs i motion U225 (m).

dels att utskottets hemställan i punkt 4 moment 3 bort ha följande lydelse:

3. beträffande *medelsram för Etiopien, Tanzania och Zambia*
att riksdagen med bifall till yrkandena 34, 44 och 45 i motion

39. Medelsram för Bangladesh

Oswald Söderqvist (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 70 som börjar med "Biståndet till Bangladesh" och slutar med "biståndet dit." bort ha följande lydelse:

Förhållandena i Bangladesh är sådana att det är svårt att nå ut med biståndet till de mest behövande människorna. Utskottet föreslår därför en ändrad inriktning av utvecklingssamarbetet med detta land, så att en koncentration tills vidare sker på hälsovårdsområdet. För detta ändamål är en landram på 21 milj. kr. enligt SIDA:s anslagsframställning till fyllest. Utskottet tillstyrker därmed yrkande 11 i motion U211 (vpk).

dels att utskottets hemställan i punkt 4 moment 5 bort ha följande lydelse:

5. beträffande *medelsramar för Bangladesh*
att riksdagen med bifall till yrkande 11 i motion 1987/88:U211 och med avslag på budgetpropositionens medelsförslag som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

40. Avbrytande av bistånd till Kenya och Sri Lanka

Oswald Söderqvist (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 71 som börjar med "Utskottet anser" och slutar med "U225 avstyrks därmed." bort ha följande lydelse:

Det finns enligt utskottets mening inga skäl att bifalla förslagen om avbrytande av biståndssamarbete med Laos eller med Angola. Däremot kan det göras gällande att biståndet till Sri Lanka och till Kenya bör omprövas och att dessa båda länder inte bör vara programländer.

Utvecklingssamarbetet med Sri Lanka har under en följd av år helt dominerats av det stora kraftverksprojektet Kotmale. Detta har nu färdigställts och därmed upphör också den huvudsakliga motiveringen för bistånd dit. Situationen på ön har därtill förändrats allvarligt genom den pågående konflikten mellan tamilerna och den singalesiska regeringen. Utskottet anser att regeringen bör utarbeta en plan för avveckling av det reguljära biståndssamarbetet med Sri Lanka.

I Kenya har de inre förhållandena under en följd av år försämrats. Kritiker av regimen förföljs och hålls häktade under lång tid utan rättegång. På senare tid har svenska journalister förbjudits verka i landet. Utskottet anser att utvecklingen i landet nu nått ett stadium då det är nödvändigt att överväga ett avbrytande av programlandssamarbetet. I anslutning till vad som föreslås i motion U211 (vpk) föreslår utskottet att riksdagen begär att regeringen begär ett förslag av denna innebörd.

dels att utskottets hemställan i punkt 4 moment 10, 11, 13 och 14 bort ha följande lydelse:

10. beträffande *avbrytande av biståndet till Kenya*
att riksdagen med bifall till yrkande 10 i motion 1987/88:U211 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

11. beträffande *medelsram för Kenya*

att riksdagen med bifall till yrkande 9 i motion 1987/88:U211 och med avslag på budgetpropositionens medelsförslag som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

13. beträffande *avbrytande av biståndet till Sri Lanka*

att riksdagen med bifall till yrkande 14 i motion 1987/88:U211 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

14. beträffande *medelsram för Sri Lanka*

att riksdagen med bifall till yrkande 13 i motion 1987/88:U211 och med avslag på budgetpropositionens medelsförslag som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

41. Medelsram för Indien

Margaretha af Ugglas. Gunnar Hökmark och Inger Koch (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 70 som börjar med "Regeringen har" och på s. 71 slutar med "motion U225." bort ha följande lydelse:

Indien har under senare år haft en god ekonomisk utveckling och är numera en betydande handelsnation. För svensk del skulle en fortsatt avveckling av handelshindren mot u-länderna kunna vara till en nytta för Indien som är väl jämförbar med bistånd. Landets ekonomiska utveckling kan också stimuleras genom ökade biståndsinsatser genom BITS.

Mot denna bakgrund och med hänsyn till de stora reservationerna under Indiens landram, anser utskottet att ett belopp på 300 milj. kr. är till fyllest för nästa års landram. Därmed tillstyrker utskottet förslaget till medelsram i motion U225. Yrkande 12 i motion U211 avstyrks i konsekvens härmed.

dels att utskottets hemställan i punkt 4 moment 6 bort ha följande lydelse:

6. beträffande *medelsram för Indien*

att riksdagen med bifall till yrkande 36 i motion 1987/88:U225, med avslag på budgetpropositionens medelsförslag och på yrkande 12 i motion 1987/88:U211 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

42. Medelsram för Indien

Oswald Söderqvist (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 70 som börjar med "Regeringen har" och på s. 71 slutar med "motion U225." bort ha följande lydelse:

Utskottet ställer sig tveksamt till omfattningen och inriktningen av biståndet till Indien. Det finns anledning att befara att utvecklingssamarbetet med detta land inte kommer de mest behövande grupperna till godo. Det bör också ske en särskild granskning av de stora energiprojektens miljöeffekter innan de förs vidare.

Mot denna bakgrund anser utskottet att det är motiverat med en koncentration av det svenska biståndet på projekt som är särskilt ägande att nå de fattigaste, vilket i första hand torde vara möjligt i de delstater som för en social politik som gynnar dessa grupper. Landramen för nästa budgetår

bör begränsas till 200 milj. kr. Utskottet ansluter sig därmed till förslaget i motion U211 (vpk). Medelsförslaget i motion U225 (m) avstyrks i konsekvens härmed.

UU 1987/88:20

dels att utskottets hemställan i punkt 4 moment 6 bort ha följande lydelse:

6. beträffande *medelsram för Indien*

att riksdagen med bifall till yrkande 12 i motion 1987/88:U211, med avslag på budgetpropositionens medelsförslag och på yrkande 36 i motion 1987/88:U225 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

43. Medelsram för Nicaragua och inriktningen av biståndet dit

Margaretha af Ugglas, Gunnar Hökmark och Inger Koch (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 71 som börjar med "Nicaragua har" och slutar med "varför det avstyrks" bort ha följande lydelse:

Centralamerika hör inte till Sveriges traditionella biståndsområden, bl.a. av skälet att länderna i regionen inte räknas till de allra fattigaste.

Sedan ett antal år har SIDA trots detta lämnat bistånd i mindre skala genom enskilda organisationer och över anslagsposten för humanitärt bistånd i Latinamerika. Den överordnade motiveringen för detta bistånd har varit att vi önskat bistå dem som förföljts av diktaturregimerna i området och ge stöd åt demokratiska krafter. Det var också omsorg om en demokratisk utveckling som var ett av de grundläggande motiven för att Sverige började ge reguljärt bistånd till Nicaragua efter Somozas fall.

Sedan dess har Nicaragua blivit programland – det enda i området. Utvecklingen i landet har emellertid inte gått i demokratisk riktning. I Nicaragua, likaväl som i andra länder i området, pågår förföljelser av oliktankande.

Enligt utskottets mening bör Sverige i sitt biståndssamarbete med Nicaragua klart markera det grundläggande syftet med vårt bistånd till detta land. Utvecklingssamarbetet bör inte som nu i första hand vara ett stöd till en diktatorisk regim utan till en demokratisk utveckling. Vårt stöd till Nicaragua och övriga länder i Centralamerika bör också vara ett stöd för fredsprocessen i enlighet med president Arias fredsplan. Sverige bör därför vidga sitt engagemang i Centralamerika till att gälla hela området. En sådan breddning av vårt engagemang måste också omfatta en ny inriktning av vårt bistånd till Nicaragua, i enlighet med tankegångarna i motion U503 (m). I linje härmed anser utskottet det motiverat att landramen för Nicaragua sätts till 100 milj. kr. vilket är en minskning i förhållande till regeringens förslag.

dels att utskottets hemställan i punkt 4 momenten 7 och 8 bort ha följande lydelse:

7. beträffande *medelsram för Nicaragua*

att riksdagen med bifall till yrkande 42 i motion 1987/88:U225 med avslag på budgetpropositionens medelsförslag och på återstående del av motion 1987/88:U214.

8. beträffande *inriktningen av biståndet till Nicaragua*
att riksdagen med bifall till yrkande 9 i motion 1987/88:U503 som sin
mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

UU 1987/88:20

44. Medelsram för Laos

Margaretha af Ugglas, Gunnar Hökmark och Inger Koch (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 71 som börjar med "Till följd av" och slutar med "U225 avstyrks därmed." bort ha följande lydelse:

I fråga om Laos kvarstår svårigheterna att bedriva bistånd på ett effektivt sätt. Det finns enligt utskottets mening också risk för att de svenska biståndsinsetserna på kommunikationsområdet kan komma att bli till fördel för den vietnamesiska ockupationsmakten. Utskottet anser det därför befogat med en begränsning av det svenska biståndet till landet. Landramen för nästa år bör sättas till 50 milj. kr. Utskottet går därmed till mötes förslaget i motion U225 (m).

Motsvarande yrkanden i motionerna U211 (vpk) och U202 (fp) avstyrks i konsekvens med detta ställningstagande.

dels att utskottets hemställan i punkt 4 moment 15 bort ha följande lydelse:

15. beträffande *medelsram för Laos*

att riksdagen med bifall till yrkande 39 i motion 1987/88:U225, med avslag på budgetpropositionens medelsförslag, på yrkande 37 i motion 1987/88:U202 och yrkande 15 i motion 1987/88:U211 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

45. Avvecklingsplan för biståndet till Laos

Ingemar Eliasson och Maria Leissner (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 71 som börjar med "Utskottet anser" och slutar med "U220 (m) avstyrks därför." bort ha följande lydelse:

Utskottet anser inte att det föreligger några särskilda skäl som gör att biståndssamarbetet med Angola, Kenya eller Sri Lanka skulle behöva avbrytas. I fråga om Laos är läget emellertid annorlunda. Biståndet har inte i tillräckligt hög grad kunnat medverka till en positiv utveckling i landet. Enligt utskottets mening bör därför regeringen utarbeta en plan för hur programlandssamarbetet med Laos skall avvecklas i ordnade former. Landramen för nästa budgetår bör begränsas till 65 milj. kr. Med dessa ställningstaganden ansluter sig utskottet till vad som föreslås i motion U202 (fp) i denna fråga. Motionerna U211 (vpk) och U225 (m) avstyrks såvitt nu är i fråga.

dels att utskottets hemställan i punkt 4 momenten 12 och 15 bort ha följande lydelse:

12. beträffande *avvecklingsplan för biståndet till Laos*

att riksdagen med bifall till yrkande 16 i motion 1987/88:U202 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

15. beträffande *medelsram för Laos*

att riksdagen med bifall till yrkande 37 i motion 1987/88:U202, med

avslag på budgetpropositionens medelsförslag, på yrkande 15 i motion 1987/88:U211 och yrkande 39 i motion 1987/88:U225 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

UU 1987/88:20

46. Medelsram för Laos

Oswald Söderqvist (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 71 som börjar med "Likaså avstyrks" och på s. 72 slutar med "för Laos." bort ha följande lydelse:

Laos tillhör de av kriget i Indokina hårt drabbade länderna. Utskottet anser att det finns skäl att bredda och fördjupa det svenska biståndssamarbetet med detta land. En höjning av landramen med 10 milj. kr. utöver regeringens förslag, dvs. till 80 milj. kr. framstår därför som starkt motiverad. Utskottet tillstyrker därmed medelsförslaget i motion U211 (vpk).

dels att utskottets hemställan i punkt 4 moment 15 bort ha följande lydelse:

15. beträffande *medelsram för Laos*

att riksdagen med bifall till yrkande 15 i motion 1987/88:U211, med avslag på budgetpropositionens medelsförslag på yrkande 37 i motion 1987/88:U202 och på yrkande 39 i motion 1987/88:U225 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

47. Avbrytande av biståndssamarbetet med Vietnam

Margaretha av Ugglas, Gunnar Hökmark och Inger Koch (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 72 som börjar med "Till följd härav" och slutar med "U225 (m) avstyrks således." bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening skulle det vara orimligt att nu fortsätta programlandssamarbetet med Vietnam. Ockupationen av Kampuchea är ett svårt brott mot folkrätten som sedan länge motiverar att biståndssamarbetet bryts. Utskottet föreslår därför med anslutning till kravet i motion U225 (m) att ingen ny landram uppsätts för Vietnam. Outnyttjade medel inom innevarande års landram bör användas för att avsluta nu pågående projekt.

dels att utskottets hemställan i punkt 4 moment 16 bort ha följande lydelse:

16. beträffande *avbrytande av biståndssamarbetet med Vietnam*

att riksdagen med bifall till yrkande 23 i motion 1987/88:U225 och med avslag på budgetpropositionens medelsförslag som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

48. Uttalande om fortsatt bistånd till Vietnam

Oswald Söderqvist (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 72 som börjar med "Innebörden av" och slutar med "yrkande 1 i motionen." bort ha följande lydelse:

I själva verket framstår regeringens uttalande om att biståndet till Vietnam bör upphöra om landet inte senast år 1990 drar tillbaka sina trupper från

Kampuchea som helt omotiverat. Den vietnamesiska regeringens deklara-
tion att så skall ske gjordes redan före den svenska regeringens uttalande,
vilket innebär att Sverige knappast kan ha påverkat Vietnam i detta
avscende. Sverige skulle enligt utskottets mening gagna fredsprocessen mer
om regeringen uttalade att vi är inställda på att fortsätta vårt bistånd även
efter år 1990. Utskottet föreslår att riksdagen anmodar regeringen att göra
ett uttalande av denna innebörd. Härmed tillstyrker utskottet yrkande 1 i
motion U213 (vpk).

dels att utskottets hemställan i punkt 4 moment 17 bort ha följande lydelse:

17. *beträffande uttalande om fortsatt bistånd till Vietnam*

att riksdagen med bifall till yrkande 1 i motion 1987/88:U213 som sin
mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

49. Avvecklingsplan för biståndet till Vietnam

Ingemar Eliasson och Maria Leissner (båda fp) anser

*dels att den del av utskottets yttrande på s. 72 som börjar med "Sverige har
inte" och slutar med "U202 (fp) avstyrks därför." bort ha följande lydelse:*

Eftersom Sverige inte gjort några åtaganden om bistånd till Vietnam efter
år 1990 och det största projektet, pappersbruket i Vinh Puh, färdigställts ter
det sig naturligt att en plan görs upp för hur återstående projekt i god ordning
skall kunna avvecklas i samband med utgången av år 1990. Riksdagen bör i
anslutning till förslaget i motion U202 (fp) göra ett uttalande av denna
innebörd till regeringen.

dels att utskottets hemställan i punkt 4 moment 18 bort ha följande lydelse:

18. *beträffande avvecklingsplan för bistånd till Vietnam*

att riksdagen med bifall till yrkande 15 i motion 1987/88:U202 som sin
mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

50. Medelsram för Vietnam

Ingemar Eliasson och Maria Leissner (båda fp) anser

*dels att den del av utskottets yttrande på s. 72 som börjar med "Till följd av"
och slutar med "höjning av landramen." bort ha följande lydelse:*

Till följd av utskottets ställningstagande beträffande fortsatta utvecklings-
samarbete med Vietnam, anser utskottet det motiverat att landramen för
nästa budgetår minskas i förhållande till regeringens förslag och sätts till
200 milj. kr. Därmed tillstyrks medelsförslaget i motion U202 (fp). De
härifrån avvikande förslagen i motionerna U210 (c) och U211 (vpk) avstyrks
följaktligen.

dels att utskottets hemställan i punkt 4 moment 19 bort ha följande lydelse:

19. *beträffande medelsram för Vietnam*

att riksdagen med bifall till yrkande 38 i motion 1987/88:U202, med
avslag på budgetpropositionens medelsförslag, yrkande 33 i motion
1987/88:U210 och yrkande 16 i motion 1987/88:U211 som sin mening
ger regeringen till känna vad utskottet anför.

Gunnel Jonäng och Birgitta Hambraeus (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 72 som börjar med "Till följd av" och slutar med "höjning av landramen." bort ha följande lydelse:

Om inte Vietnams ockupation av Kampuchea upphör bör Sverige överväga en omprövning av biståndet till landet. I detta syfte bör redan nu en plan för ett successivt avbrytande av utvecklingssamarbetet förberedas. Landramen för nästa budgetår bör begränsas till 100 milj. kr. Utskottet ansluter sig med dessa ställningstaganden till synpunkterna i motion U210 (c). De härifrån avvikande förslagen i motionerna U202 (fp) och U211 (vpk) avstyrks följaktligen.

dels att utskottets hemställan i punkt 4 moment 19 bort ha följande lydelse:

19. beträffande *medelsram för Vietnam*

att riksdagen med bifall till yrkande 33 i motion 1987/88:U210, med avslag på budgetpropositionens medelsförslag, på yrkande 38 i motion 1987/88:U202 och på yrkande 16 i motion 1987/88:U211 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

52. Medelsram för Vietnam

Oswald Söderqvist (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 72 som börjar med "Till följd av" och slutar med "höjning av landramen." bort ha följande lydelse:

Vietnam tillhör ett av världens fattigaste länder. Det har en fungerande utvecklingspolitik och förmår att använda biståndsresurserna effektivt. Utskottet anser det motiverat med ett påslag på landramen för Vietnam med ytterligare 50 milj. kr., i enlighet med det förslag som framförs i motion U211 (vpk). De härifrån avvikande förslagen i motionerna U202 (fp) och U210 (c) avstyrks i konsekvens härmed.

dels att utskottets hemställan i punkt 4 moment 19 bort ha följande lydelse:

19. beträffande *landram för Vietnam*

att riksdagen med bifall till yrkande 16 i motion 1987/88:U211, med avslag på budgetpropositionens medelsförslag, på yrkande 38 i motion 1987/88:U202 och på yrkande 33 i motion 1987/88:U210 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

53. Vitbok om biståndet till Vietnam

Margaretha af Ugglas, Gunnar Hökmark och Inger Koch (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 73 som börjar med "Som utskottet framhåll" och slutar med "önskemål kvarstår." bort ha följande lydelse:

Få programländer torde genom åren ha diskuterats och ifrågasatts så ingående som Vietnam. Det har samtidigt varit mycket svårt att få insyn i beslutsunderlaget för de svenska biståndsinsatserna liksom i att få klarhet i vilken effekt det svenska biståndet haft på utvecklingen. Utskottet anser det

därför motiverat att, såsom föreslås i motion U255 (m), regeringen utarbetar en vitbok över det svenska utvecklingssamarbetet med Vietnam. Däri bör redovisas bakgrundsmaterial för beslut, beslutsprocesser, insatsernas genomförande och deras effekt på samhällsutvecklingen.

UU:1987/88:20

Med hänvisning härtill tillstyrks yrkande 24 i motion U225 (m).

dels att utskottets hemställan i punkt 4 moment 20 bort ha följande lydelse:

20. beträffande *vitbok om biståndet till Vietnam*

att riksdagen med bifall till yrkande 24 i motion 1987/88:U225 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

54. Biståndsprogram i Indokina

Oswald Söderqvist (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 73 som börjar med "Sverige har" och slutar med "avstyrks därför" bort ha följande lydelse:

Indokina blev utsatt för historiens första miljökrig. Skadorna på människor och natur blev enorma och kommer att ha efterverkningar för lång tid framöver. Utskottet anser att det är i hög grad motiverat med extra biståndsinsatser för att kartlägga och så långt det är möjligt reparera dessa skador. Utskottet ansluter sig därmed till det förslag av denna innebörd som framförs i motion U213 (vpk).

dels att utskottets hemställan i punkt 4 moment 21 bort ha följande lydelse:

21. beträffande *biståndsprogram i Indokina*

att riksdagen med bifall till yrkande 2 i motion 1987/88:U213 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

55. Medelsram för regionala insatser m.m.

Gunnel Jonäng och Birgitta Hambraeus (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 76 börjar med "Utskottet anser" och på s. 77 slutar med "avstyrks därmed" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser det angeläget att öka stödet till frontstaterna med anledning av den allvarliga situationen i området. De regionala insatserna genom SADCC bör därför utökas. Utskottet ansluter sig därför till det medelsbelopp som föreslås i motion U210 och föreslår en höjning av anslaget till SADCC med 50 milj. kr. vilket innebär en höjning totalt av anslaget för regionala insatser med 70 milj. kr. till 275 milj. kr.

dels att utskottets hemställan i punkt 4 moment 23 bort ha följande lydelse:

23. beträffande *medelsram för regionala insatser*

att riksdagen med avslag på yrkande 39 i motion 1987/88:U202, yrkande 47 i motion 1987/88:U225 med ändring av budgetpropositionens förslag och med bifall till medelsförslaget i yrkande 31 i motion 1987/88:U210 som medelsram för regionala insatser budgetåret 1988/89 godkänner ett belopp av 275 milj. kr.

56. Medelsram för regionala insatser

UU 1987/88:20

Ingemar Eliasson och Maria Leissner (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 76 börjar med "Höjningen av anslaget" och på s. 77 slutar med "avstyrks därmed" bort ha följande lydelse:

Behoven av och motiven för högre bistånd till frontstaterna kommer att öka som framförs i motion U202. Utskottet anser därför att anslaget för regionala insatser såväl till södra Afrika som till Centralamerika bör ökas med 20 milj. kr. utöver regeringens förslag, dvs. med 60 milj. kr. Anslagsposten för regionala insatser bör därmed sättas till 285 milj. kr. Yrkande 39 i motion U202 tillstyrks. Yrkande 31 i motion U210 och yrkande 47 i motion U225 avstyrks.

dels att utskottets hemställan i punkt 4 moment 23 bort ha följande lydelse:

23. beträffande *medelsram för regionala insatser*

att riksdagen med avslag på yrkande 31 i motion 1987/88:U210 och yrkande 47 i motion 1987/88:U225, med ändring av budgetpropositionens förslag och med bifall till medelsförslaget i yrkande 39 i motion 1987/88:U202 som medelsram för regionala insatser budgetåret 1988/89 godkänner ett belopp av 285 milj. kr.,

57. Medelsram för humanitärt bistånd i södra Afrika

Ingemar Eliasson och Maria Leissner (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 77 som börjar med "Såsom utskottet" och slutar med "propositionen föreslagna." bort ha följande lydelse:

Situationen i Sydafrika har successivt skärpts de senaste åren. Påfrestningarna i form av ekonomiska repressalier och rent militära överfall på Sydafrikas frontstater har ökat i styrka. Det är utskottets uppfattning att behoven av humanitärt bistånd i länderna i södra Afrika kommer att öka än mer under de kommande åren. Utskottet anser det därför befogat med en höjning på 40 milj. kr. utöver regeringens förslag till humanitärt bistånd i södra Afrika. Utskottet tillstyrker yrkande 41 i motion U202 om en medelsram på 360 milj. kr. Yrkande 49 i motion U225 avstyrks.

dels att utskottets hemställan i punkt 4 moment 24 bort ha följande lydelse:

24. beträffande *medelsram för humanitärt bistånd till södra Afrika*

att riksdagen med avslag på yrkande 49 i motion 1987/88:U225, med ändring av budgetpropositionens förslag och med bifall till medelsförslaget i yrkande 41 i motion 1987/88:U202 som medelsram för humanitärt bistånd till södra Afrika för budgetåret 1987/88 godkänner ett belopp av 360 milj. kr.,

58. Inriktningen av det humanitära biståndet till södra Afrika

Margaretha af Ugglas, Gunnar Hökmark och Inger Koch (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 77 som börjar med "I motion U225" och slutar med "motion U225" bort ha följande lydelse:

Utskottet finner det angeläget att Sverige utöver bl.a. det rent humanitära biståndet till södra Afrika ägnar större utrymme åt att stödja en demokratisk utveckling i hela regionen. En demokratisk utveckling i de s.k. frontstaterna med respekt för mänskliga fri- och rättigheter kan, enligt utskottets uppfattning, påskynda en positiv utveckling i Sydafrika. Det nya anslag Stöd till en demokratisk utveckling, som utskottet föreslår till årets riksmöte skall kunna användas i alla Sveriges samarbetsländer, även i södra Afrika.

Medel ur anslaget kan enligt utskottets uppfattning användas till t.ex. medborgarrätsorganisationer, kooperativa och fackliga organisationer liksom till kyrkans verksamhet. Politiska fångar kan få stöd t.ex. i form av rättshjälp. Andra former av bistånd är stöd till en allsidig, från statsmakterna fristående, nyhetsförmedling. Bidrag bör även ges till flera politiska organisationer för att främja politisk pluralism.

I detta sammanhang anser utskottet även att det stöd som utgår till grupper, organisationer och enskilda, vilka inne i Sydafrika är verksamma för en fredlig omdaning av det sydafrikanska samhället, bör öka.

Med det ovan anförda tillstyrker utskottet yrkande 22 i motion U225.

dels att utskottets hemställan i punkt 4 moment 25 bort ha följande lydelse:

25. beträffande *inriktningen av det humanitära biståndet till södra Afrika*

att riksdagen med bifall till yrkande 22 i motion 1987/88:U225 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

59. Medelsram för humanitärt bistånd i Latinamerika

Ingemar Eliasson och Maria Leissner (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 78 som börjar med "Utskottet anser" och slutar med "med propositionens." bort ha följande lydelse:

Utskottet anser förslaget som framförs i motion U202 om en höjning av det humanitära biståndet till Latinamerika med 20 milj. kr. utöver regeringens förslag som ytterst motiverat. Utskottet föreslår därmed en anslagsram uppgående till 210 milj. kr. Yrkande 40 i motion U202 tillstyrks medan yrkande 48 i motion U225 avstyrks.

dels att utskottets hemställan i punkt 4 moment 26 bort ha följande lydelse:

26. beträffande *medelsram för humanitärt bistånd i Latinamerika*
att riksdagen med avslag på yrkande 48 i motion 1987/88:U225, med ändring av budgetpropositionens förslag och med bifall till medelsförslaget i yrkande 40 i motion 1987/88:U202 som medelsram för humanitärt bistånd till Latinamerika för budgetåret 1987/88 godkänner ett belopp av 210 milj. kr.,

60. Inriktningen av biståndet till Centralamerika

Margaretha af Ugglas, Gunnar Hökmark och Inger Koch (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 78 som börjar med "I vad avser" och slutar med "motion U503." bort ha följande lydelse:

Sveriges socialdemokratiska regering har i sin centralamerikapolitik

praktiskt taget helt koncentrerat sitt intresse till Nicaragua och därvid ensidigt kommit att stödja sandinisterna. Sandinisterna har fört en politik som kännetecknas av förtryck, korruption och ineffektivitet. Sverige borde i stället ha stött de fredliga demokratiska krafterna i Nicaragua.

Det är utskottets uppfattning att Sverige bör vidga sitt engagemang i Centralamerika till att gälla hela området. I första hand bör, förutom katastrofbistånd, stöd ges med syftet att stärka och bygga upp de demokratiska institutionerna. Det är i skenet av Arias fredsplan (Esquipulas II) naturligt att varje biståndsinsats i Centralamerika särskilt granskas från demokratisynpunkt och att insatserna är i överensstämmelse med fredsplanens intentioner.

Med det ovan anförda tillstyrker utskottet yrkande 11 i motion U503.

dels att utskottets hemställan i punkt 4, moment 28, bort ha följande lydelse:

28. *beträffande inriktningen av biståndet till Centralamerika*
att riksdagen med bifall till yrkande 11 i motion 1987/88:U503 ger regeringen till känna vad utskottet anför samt att utskottet förklarar yrkandena 2 och 3 i motion 1987/88:U530 besvarade med vad utskottet anför,

61. Inrättande av anslagspost för humanitärt bistånd till Asien

Ingemar Eliasson och Maria Leissner (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 79 som börjar med "Det finns" och slutar med "motion U202." bort ha följande lydelse:

Utskottet anser därför i likhet med motionärerna att en ny anslagspost för humanitärt bistånd till Asien inrättas. Till denna bör avsättas 40 milj. kr.

Yrkande 42 i motion U202 tillstyrks därför.

dels att utskottets hemställan i punkt 4 moment 29 bort ha följande lydelse:

29. *beträffande inrättande av anslagspost för humanitärt bistånd till Asien*
att riksdagen med ändring av budgetpropositionens förslag och med bifall till yrkande 42 i motion 1987/88:U202 som sin mening ger regeringen till känna att en ny anslagspost för humanitärt bistånd till Asien bör inrättas och att till denna anslås 40 milj. kr.

62. Medelsram för katastrofer m.m.

Margaretha af Ugglas, Gunnar Hökmark och Inger Koch (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 83 som börjar med "Utskottet anser" och slutar med "föreslagits i propositionen" bort ha följande lydelse:

Utskottet finner det därför befogat med en sänkning av anslaget för katastrofbistånd jämfört med regeringens förslag med 40 milj. kr. till 515 milj. kr. Det är utskottets uppfattning att dessa medel kan komma till bättre användning genom att kanaliseras via enskilda organisationer.

Härmed avstyrker utskottet de motionsyrkanden som föreslagits en höjning av katastrofposten, nämligen yrkande 43 i motion U202 (fp), yrkande 26 i

motion U210 (c), yrkande 19 i motion U211 (vpk) samt yrkande 4 i motion U219 (c). Utskottet avstyrker även yrkande 50 i motion U225 (m).

UU 1987/88:20

dels att utskottets hemställan i punkt 4 moment 30 bort ha följande lydelse:

30. beträffande *medelsram för katastrofer m.m.*

att riksdagen med avslag på yrkande 43 i motion 1987/88:U202, yrkande 26 i motion 1987/88:U210, yrkande 19 i motion 1987/88:U211, yrkande 4 i motion 1987/88:U219 samt yrkande 50 i motion 1987/88:U225 med ändring av budgetpropositionens förslag som medelsram för katastrofer m.m. för budgetåret 1988/89 godkänner ett belopp av 515 milj. kr.

63. Medelsram för katastrofer m.m.

Ingemar Eliasson och Maria Leissner (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 83 som börjar med "Utskottet anser" och slutar med "föreslagits i propositionen." bort ha följande lydelse:

Utskottet anser det därför, bl.a. med hänsyn till situationen i Etiopien, befogat med en höjning av anslagsposten för katastrofer med 40 milj. kr. till 595 milj. kr. Medelsförslaget i yrkande 43 i motion U202 och i yrkande 26 i motion U210 tillstyrks därmed. Yrkande 19 i motion U211, yrkande 4 i motion U219 samt yrkande 50 i motion U225 avstyrks.

dels att utskottets hemställan i punkt 4 moment 30 bort ha följande lydelse:

30. beträffande *medelsram för katastrofer m.m.*

att riksdagen med avslag på yrkande 19 i motion 1987/88:U211, yrkande 4 i motion 1987/88:U219 och yrkande 50 i motion 1987/88:U225, med ändring av budgetpropositionens förslag och med bifall till medelsförslaget i yrkande 43 i motion 1987/88:U202 och i yrkande 26 i motion 1987/88:U210 som medelsram för katastrofer m.m. budgetåret 1988/89 godkänner ett belopp av 595 milj. kr.,

64. Medelsram för katastrofer m.m.

Gunnel Jonäng och Birgitta Hambraeus (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 83 som börjar med "Utskottet anser" och slutar med "i propositionen." bort ha följande lydelse:

Att effektivt möta katastrofer är emellertid inte endast en fråga om pengar. Det är också en fråga om snabbhet och effektivitet. Utskottet anser att Sverige bör utveckla en alltid tillgänglig katastrofberedskap. Denna bör om möjligt byggas upp tillsammans med de andra nordiska länderna. Organisationer som Röda korset och Rädda barnen skall kunna spela en viktig roll för att lindra nöden i Etiopien, Eritrea och Sudan.

Utskottet föreslår en ökning av katastrofanslaget med 40 milj. kr. till 595 milj. kr.

Med det ovan anförda tillstyrker utskottet yrkande 43 i motion U202 och

yrkande 26 i motion U210. Yrkande 19 i motion U211, yrkande 4 i motion U219 och yrkande 50 i motion U225 avstyrks.

UU 1987/88:20

dels att utskottets hemställan i punkt 4 moment 30 bort ha följande lydelse:

30. *beträffande medelsram för katastrofer m.m.*

att riksdagen med avslag på yrkande 19 i motion 1987/88:U211, yrkande 4 i motion 1987/88:U219, yrkande 50 i motion 1987/88:U225, med ändring av budgetpropositionens förslag och med bifall till medelsförslagen i yrkande 43 i motion 1987/88:U202 och yrkande 26 i motion 1987/88:U210 som medelsram för katastrofer m.m. för budgetåret 1988/89 godkänner ett belopp av 595 milj. kr.

65. Medelsram för katastrofer m.m.

Oswald Söderqvist (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 83 som börjar med "Utskottet anser" och slutar med "i propositionen." bort ha följande lydelse:

Utskottet anser därför att det är angeläget att kraftigt höja anslaget för katastrofbistånd. Utskottet föreslår att anslaget höjs med 802 621 000 kr., dvs. till att uppgå till 1 357 621 000 kr. Medelsförslaget i yrkande 19 i motion U211 tillstyrks därmed.

Yrkande 43 i motion U202, yrkande 26 i motion U210, yrkande 4 i motion U219 samt yrkande 50 i motion U225 avstyrks.

dels att utskottets hemställan i punkt 4 moment 30 bort ha följande lydelse:

30. *beträffande medelsram för katastrofer m.m.*

att riksdagen med avslag på yrkande 43 i motion 1987/88:U202, yrkande 26 i motion 1987/88:U210, yrkande 4 i motion 1987/88:U219, yrkande 50 i motion 1987/88:U225 med ändring av budgetpropositionens förslag och med bifall till medelsförslagen i yrkande 19 i motion 1987/88:U211 som medelsram för katastrofer m.m. för budgetåret 1988/89 godkänner ett belopp av 1 357 621 000 kr.

66. Inriktningen av katastrofbiståndet

Gunnel Jonäng (c), Margaretha af Ugglas och Gunnar Hökmark (båda m); Birgitta Hambræus (c) och Inger Koch (m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 83 som börjar med "Vad allmänt" och slutar med "avstyrks därmed." bort ha följande lydelse:

Det är utskottets uppfattning att katastrofbistånd fyller en viktig funktion för att hjälpa de fattiga och nödlidande människorna i tredje världen. Erfarenheterna av att slussa katastrofbistånd via enskilda organisationer är goda. Mera tveksamt anser utskottet det vara att anslaget används för att ge tilläggsanslag till programländerna.

Anslaget för katastrofhjälp bör därför, enligt utskottets uppfattning, användas när nödsituationer inträffar. Det bör finnas tillgängligt för att kunna undsätta världens många flyktingar. Anslaget bör därför enligt utskottets mening endast undantagsvis bindas upp genom långvariga insatser. De problem av bl.a. miljömässig karaktär som ligger bakom livsmedels-

krisen i flera u-länder bör motverkas genom särskilda projekt. Det bör finansieras med medel ur det av utskottet föreslagna anslaget för miljö, markvård och energi eller inom landramarna.

UU 1987/88:20

Med det ovan anförda tillstyrks yrkande 19 i motion U225.

dels att utskottets hemställan i punkt 4 moment 31 bort ha följande lydelse:

31. beträffande *inriktningen av katastrofbiståndet*
att riksdagen med bifall till yrkande 9 i motion 1987/88:U225 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

67. UNITA

Margaretha af Ugglas, Gunnar Hökmark och Inger Koch (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 86 som börjar med "Härmed avstyrks" och slutar med "motion U220." bort ha följande lydelse:

Härmed får yrkande 3 i motion U220 anses besvarat.

dels att utskottets hemställan i punkt 4 moment 35 bort ha följande lydelse:

35. beträffande *UNITA*
att riksdagen förklarar yrkande 3 i motion 1987/88:U220 besvarat med vad utskottet anför.

68. Humanitärt bistånd till FRETILIN m.m.

Oswald Söderqvist (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 86 som börjar med "Liksom tidigare" och slutar med "motion U511." bort ha följande lydelse:

Östtimor är fortfarande ett oavslutat kolonialt problem. Östtimorfrågan handlar om att den nya regeringen som utropades av FRETILIN då det portugisiska kolonialväldet rasade samman tillsammans med Portugal, skall få möjlighet att utropa en självständig stat så som skedde i Angola och Moçambique. Det är utskottets uppfattning att regeringen bör stödja Östra Timors frigörelsekamp och uppbyggnad av en ny stat efter samma principer som gällde vid Angolas och Moçambiques befrielse. Utskottet anser vidare att Sverige bör kunna ge politiskt och ekonomiskt stöd till FRETILIN på samma sätt som givits och som ges till bl.a. ANC och PLO.

Därtill är det utskottets uppfattning att Sverige bör lämna sin observatörs-post i IGGI.

Yrkandena 2 och 5 i motion U511 tillstyrks därmed.

dels att utskottets hemställan i punkt 4 moment 37 bort ha följande lydelse:

37. beträffande *humanitärt bistånd till FRETILIN*
att riksdagen med bifall till yrkande 5 i motion 1987/88:U511 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

dels att utskottets hemställan under punkt 2 moment 38 bort ha följande lydelse:

38. beträffande *IGGI*
att riksdagen med bifall till yrkande 2 i motion 1987/88:U511 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

Oswald Söderqvist (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 87 börjar med "Vad gäller" och på s. 88 slutar med "motion U519." bort ha följande lydelse:

De demonstrationer som sedan fyra månader tillbaka pågår på den ockuperade Västbanken och i Gaza är sedda i hela sitt perspektiv och enligt utskottets uppfattning självklara reaktioner på en långvarig och olaglig ockupation.

Demonstrationerna utgör dock inte hela bilden av de ockuperade områdenas motstånd och kamp för självbestämmande. En viktig del i denna kamp utgörs av folkliga rörelser, vilka på ett konstruktivt och utvecklande sätt bygger upp den palestinska sociala infrastrukturen som raserats av den israeliska ockupationen.

Volontära läkarorganisationer bygger upp hälsovård, agronomer och bonderåd skapar billiga jordbruksförbättringar, ungdoms- och kvinnoorganisationer bygger upp daghem, ungdomsklubbar och institutioner för kvinnors arbete. Detta görs trots ockupationen och mot ockupanternas vilja.

Utskottet anser att det måste ligga i Sveriges intresse att stödja ett sådant arbete, eftersom det är en del av uppbyggandet av ett helt folks rätt och värdighet.

Utskottet stöder därför det förslag som framförs i motion U519 om att regeringen skall utreda möjligheterna till direkt bistånd till palestinska folkrörelser på Västbanken och i Gaza.

Det är även enligt utskottets uppfattning viktigt att större möjligheter ges till mellanfolkliga kontakter mellan de palestinska och svenska folken. Utskottet stöder därför förslaget som framförs i motion U519 om åtgärder för ett större utbyte och utvidgade kontakter mellan dessa båda folk. Detta kan bl.a. komma till stånd genom stöd till de organisationer och folkrörelser som verkar i Sverige för att informera om det palestinska folkets situation.

dels att utskottets hemställan i punkt 4 moment 40 bort ha följande lydelse:

40. beträffande *direktbistånd till det palestinska folket*

att riksdagen med bifall till yrkandena 6 och 7 i motion 1987/88:U519 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

70. Humanitärt bistånd till det palestinska folket

Gunnel Jonäng och Birgitta Hambræus (båda c) och Oswald Söderqvist (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 87 som börjar med "Dessa svårigheter" och slutar med "anses besvarat" bort ha följande lydelse:

Många lever i fattigdom. Därtill lever många av palestinerna i flyktingläger som offer för krig och en politisk utveckling utanför deras kontroll. De lever ofta i fara, ibland under hot utifrån och nästan alltid osäkra om framtiden.

Utskottet delar den uppfattning som framförs i motion U210 om att

fredssträvandena i detta område skulle främjas om Sverige gav utvecklingsbistånd till palestinierna i Gaza och på Västbanken. Utskottet anser att lämpliga projekt härvidlag vore förbättrade jordbruksmetoder för frukt och grönsaksodling för såväl inhemsk marknad som för export. Likaväl som EG och Israel har träffat handelsavtal som innebär att palestinierna får direktexportera sina jordbruksprodukter antingen via den israeliska exportcentralen för citrusprodukter eller via palestinsk exportfirma, bör Sverige verka för direktimport av palestinska varor till Sverige och Norden.

Utskottet anser vidare att insatser bör göras för att vidareutveckla hantverk och för områdena lämplig småindustri. Ett gemensamt drag skulle vara att skapa arbetsintensiv produktion.

Med det ovan anförda tillstyrker utskottet yrkande 17 i motion U210.

dels att utskottets hemställan i punkt 4 moment 41 bort ha följande lydelse:

41. *beträffande bistånd till det palestinska folket*
att riksdagen med bifall till yrkande 17 i motion 1987/88:U210 och till yrkande 5 i motion 1987/88:U519 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

71. Humanitärt bistånd till Polisario

Gunnel Jonäng (c), Ingemar Eliasson (fp), Oswald Söderqvist (vpk), Maria Leissner (fp) och Birgitta Hambræus (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 88 börjar med "Frågan om" och på s. 89 slutar med "motion U534." bort ha följande lydelse:

Polisarios kamp för frihet åt sitt land har tillvunnit sig stor respekt och internationellt stöd. Genom den marockanska ockupationen av delar av den Demokratiska Sahariska Arabrepubliken RASD har stora delar av den västsahariska befolkningen tvingats lämna sitt land och lever i flyktingläger i Algeriet nära den västsahariska gränsen.

I lägret har Polisario på ett föredömligt sätt byggt upp ett fungerande samhälle med skolor, hälso- och sjukvård m.m. Livsmedelsförsörjningen sker genom tillförsel utifrån. Bl.a. genom en ökande tillströmning till lägren är dessa beroende av ökat ekonomiskt stöd.

Det svenska biståndet bör därför enligt utskottets uppfattning ökas till 20 milj. kr. och kanaliseras direkt till Polisario.

Yrkande 1 i motion U533 tillstyrks härmed.

dels att utskottets hemställan i punkt 4 moment 42 bort ha följande lydelse:

42. *beträffande humanitärt bistånd till Polisario*
att riksdagen med bifall till yrkande 1 i motion 1987/88:U533 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

72. Medelsram för enskilda organisationer

Gunnel Jonäng (c), Margaretha af Ugglas (m), Ingemar Eliasson (fp), Gunnar Hökmark (m), Maria Leissner (fp), Birgitta Hambræus(c) och Inger Koch (m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 89 börjar med "Mot denna bakgrund" och slutar med "än propositionen." bort ha följande lydelse:

Det finns goda skäl för denna successiva ökning av anslagsposten för bistånd genom folkrörelser och andra enskilda organisationer. Det utvecklingssamarbete som bedrivs av dem är flexibelt och som regel mycket väl anpassat till mottagarländernas behov. Det är också särskilt ägnat åt att främja framväxten av en demokratisk samhällsstruktur på det lokala planet. Utskottet är därför av uppfattningen att anslagsposten för dessa organisationer bör få ett ytterligare påslag utöver vad regeringen föreslagit och förordar ett belopp på 625 milj.kr. nästa budgetår. Därmed tillstyrker utskottet medelförslagen i motionerna U 202 (fp) och U 210 (c) medan däremot motion U 225 (m) som föreslår ett något lägre belopp avstyrks.

dels att utskottets hemställan i punkt 4 moment 44 bort ha följande lydelse:

44. *beträffande medelsram för bistånd genom enskilda organisationer*

att riksdagen med bifall till yrkande 44 i motion 1987/88:U202, och yrkande 25 i motion 1987/88:U210, med avslag på budgetpropositionens medelförslag och på yrkande 17 i motion 1987/88:U225 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

73. Framtida storlek av anslagsposten för enskilda organisationer

Ingemar Eliasson och Maria Leissner (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 89 börjar med "Liksom tidigare" och slutar med "avstyrks därför." bort ha följande lydelse:

Utskottet finner detta vara en rimlig ökningstakt och tillstyrker därför motionsyrkandet.

dels att utskottets hemställan i punkt 4 moment 45 bort ha följande lydelse:

45. *beträffande framtida storlek av anslagsposten för enskilda organisationer*

att riksdagen med bifall till yrkande 12 i motion 1987/88:U202 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

74. Medelsram för Särskilda program

Gunnel Jonäng (c), Margaretha af Ugglas och Gunnar Hökmark (båda m), Birgitta Hambræus (c) och Inger Koch (m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 93 börjar med "Utskottet anser" och slutar med "i detta betänkande." bort ha följande lydelse:

Genom speciella anslag för miljö- markvård och energi och för stöd till demokratisträvanden frigörs medel från anslagsposten Särskilda program. I enlighet med vad som föreslås i motionerna U 225 (m) och U 210 (c) bör posten därför uppgå till 144,8 milj.kr. nästa budgetår. Detta gör utrymme för en ökad satsning på kampen mot AIDS och på kvinnoinriktat bistånd.

Yrkande 45 i motion U 202 och yrkande 20 i motion U 211 avstyrks med hänsyn till de avvikande belopp som föreslås däri. UU 1987/88:20

dels att utskottets hemställan i punkt 4 moment 50 bort ha följande lydelse:

50. beträffande *medelsram för Särskilda program*

att riksdagen med bifall till yrkandena 15 och 36 i motion 1987/88:U210 och yrkande 51 i motion 1987/88:U225 samt med avslag på budgetpropositionens medelsförslag, yrkande 45 i motion 1987/88:U202 och yrkande 20 i motion 1987/88:U211 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

75. Medelsram för Särskilda program

Ingemar Eliasson och Maria Leissner (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 93 börjar med "Utskottet anser" och slutar med "i detta betänkande" bort ha följande lydelse:

Anslagsposten Särskilda program har kommit att utnyttjas för allt betydelsefullare biståndsuppgifter under senare år. Även om bistånd för miljö, markvård och energi överförs till en annan anslagspost kvarstår att ökande krav kommer att ställas på andra områden. Utskottet föreslår därför att posten nästa budgetår skall uppgå till 364,8 milj.kr. vilket är en ökning med 25 milj.kr. i förhållande till regeringens förslag. Denna ökning bör användas för kvinnobistånd och för stöd till demokrati och mänskliga rättigheter. Utskottet anser vidare att ett betydligt större belopp än vad som förutsetts i nästa års budget bör avdelas för kampen mot AIDS samt att regeringen för framtiden bör räkna med att insatserna mot denna sjukdom måste få ta i anspråk en kraftigt ökande andel av vårt bistånd. Med det anförda tillstyrker utskottet förslaget i yrkande 45 i motion U 202 (fp). Motsvarande yrkanden i motionerna U 210, U 211 och U 225 avstyrks med hänsyn till att det däri föreslås andra anslagsbelopp.

dels att utskottets hemställan i punkt 4 moment 50 bort ha följande lydelse:

50. beträffande *medelsram för Särskilda program*

att riksdagen med bifall till yrkande 45 i motion 1987/88:U202, med avslag på budgetpropositionens medelsförslag och på yrkandena 15 och 36 i motion 1987/88:U210, yrkande 20 i motion 1987/88:U211 och yrkande 51 i motion 1987/88:U225 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

76. Medelsram för särskilda program

Oswald Söderqvist (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 93 börjar med "Utskottet anser" och slutar med "i detta betänkande." bort ha följande lydelse:

Regeringen har valt att finansiera allt betydelsefullare biståndsuppgifter med medel från anslagsposten Särskilda program. Dit hör miljö- och markvård, kvinnobistånd, bistånd för demokratiuppbyggnad. Utskottet anser också att AIDS-bekämpningen bör få ökat utrymme inom denna anslagspost och att ytterligare insatser bör göras på kultur- och massmedia-

området för att frigöra u-länderna från deras beroende av de internationella informations- och nyhetsbyråerna. Utskottet har vidare på annan plats i detta betänkande behandlat frågan om miljökrigföringen i Indokina. Insatser för att kartlägga och reparera de skador som åstadkommits i Kampuchea, Laos och Vietnam bör kunna finansieras ur anslagsposten Särskilda program. Utskottet anser mot denna bakgrund och i enlighet med förslagen i motion U 211 (vpk) att det är motiverat med en ytterligare höjning av anslagsposten till 400 milj.kr.

dels att utskottets hemställan i punkt 4 moment 50 bort ha följande lydelse:

50. beträffande *medelsram för Särskilda program*

att riksdagen med bifall till yrkande 20 i motion 1987/88:U211, med avslag på budgetpropositionens medelsförslag, på yrkande 45 i motion 1987/88:U202, yrkandena 15 och 36 i motion 1987/88:U210 och yrkande 51 i motion 1987/88:U225 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

77. Medelsram för tekniskt-ekonomiskt samarbete

Margaretha af Ugglas (m), Ingemar Eliasson (fp), Gunnar Hökmark (m), Maria Leissner (fp) och Inger Koch (m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 104 som börjar med "Med hänsyn härtill" och slutar med "U225 (m) avstyrks därför" bort ha följande lydelse:

BITS fullgör viktiga uppgifter när det gäller att främja handel och ekonomiskt samarbete mellan Sverige och u-länderna men också i fråga om kultursamarbete. BITS har också möjlighet att verka utanför programlandskretsen och genomföra särskilda projekt som inte kan finansieras över andra anslag.

Utskottet finner det därför i enlighet med förslaget i motion U225 (m) motiverat med en ytterligare höjning av anslagsposten för tekniskt-ekonomiskt samarbete, som bör uppgå till 200 milj. kr. Yrkande 51 i motion U202 (fp) avstyrks följaktligen.

dels att utskottets hemställan i punkt 5 moment 2 bort ha följande lydelse:

2. beträffande *medelsram för tekniskt-ekonomiskt samarbete*

att riksdagen med bifall till yrkande 29 i motion 1987/88:U225, med avslag på budgetpropositionens medelsförslag och på yrkande 51 i motion 1987/88:U202 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

78. Biståndet till Cuba

Margaretha af Ugglas, Gunnar Hökmark och Inger Koch (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 104 som börjar med "Utskottet vill" och på s. 105 slutar med "det anförda." bort ha följande lydelse:

Trots att Cuba för länge sedan upphört att vara programland för svenskt bistånd mottar landet betydande biståndsbelopp. För budgetåret 1986/87 uppgick utbetalningarna genom BITS och SAREC till 18 milj. kr. Utskottet kan inte finna att denna utveckling är förenlig med riksdagens intentioner när

den fattade beslut om att avbryta biståndet. Cuba är en diktatur som inte visar tecken på utveckling i demokratisk riktning. Landet har dessutom trupper som deltar i strider i exempelvis Angola och Etiopien. Enligt utskottets mening bör biståndssamarbetet med Cuba, såsom föreslås i motion U 206, trappas ned och uteslutande inriktas på demokratistödande projekt.

dels att utskottets hemställan i punkt 5 moment 3 bort ha följande lydelse:

3. beträffande *bistånd till Cuba*

att riksdagen med bifall till motion 1987/88:U206 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

79. U-kreditsystemet

Ingemar Elisasson och Maria Leissner (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 105 som börjar med "Utskottet kan inte" och slutar med "i motion U211" bort ha följande lydelse:

Ett svenskt u-kreditsystem har nu med varierande uppläggning och under olika beteckning varit i bruk under flera år. Även om en hel del har kunnat utträttas med dessa biståndsmedel är erfarenheterna av systemet enligt utskottets mening inte övervägande goda. Anslagen till systemet har under lång tid varit större än vad som kunnat förbrukas, vilket i praktiken inneburit att biståndsmedel som kunnat komma till användning för andra och angelägnare ändamål stannat kvar i Sverige. Det är också tveksamt om gävoelementet i krediterna ens när utbetalning skett i sin helhet kommit mottagarländerna till del, eftersom systemet har en tendens att driva upp priserna. Enligt utskottets mening skulle samma biståndsbelopp kunna utnyttjas på ett sätt som ligger mer i linje med de svenska biståndspolitiska målen om det används för direkt bistånd till de mest behövande.

Därtill kommer att det är fråga om ett bistånd som är bundet till uppköp i Sverige, vilket kan vara en fördel för oss men inte för dem biståndet är avsett för.

Utskottet förordar att regeringen företar en granskning av u-kreditsystemet med ledning av ovanstående synpunkter. Målet för denna granskning bör vara att utreda om inte biståndsmidlen kan användas på ett för u-länderna fördelaktigare sätt än genom kreditgivning. U-ländernas ökade skuldbörda ger enligt utskottets mening ytterligare tyngd åt behovet av en omprövning av systemet.

dels att utskottets hemställan i punkt 5 moment 5 bort ha följande lydelse:

5. beträffande *u-kreditsystemet*

att riksdagen med bifall till yrkande 5 i motion 1987/88:U202 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

Gunnel Jonäng (c), Margaretha af Ugglas (m), Ingemar Eliasson (fp), Gunnar Hökmark (m), Maria Leissner (fp), Birgitta Hambræus (c) och Inger Koch (m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 105 som börjar med "Utskottet har ingen" och slutar med "motion U225 (m)" bort ha följande lydelse:

Med hänvisning till de betydande outnyttjade belopp som samlats under denna anslagspost finner utskottet att det är tillräckligt om 370 milj. kr. anslås för u-kreditgivning nästa budgetår. Därmed avstyrks motionerna U202, U210, U211 och U225.

dels att utskottets hemställan i punkt 5 moment 6 bort ha följande lydelse:

6. beträffande *medelsram för u-krediter*

att riksdagen med avslag på yrkande 52 i motion 1987/88:U202, yrkande 29 i motion 1987/88:U210, yrkande 21 i motion 1987/88:U211 och yrkande 52 i motion 1987/88:U225 samt på budgetpropositionens medelsförslag som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

81. Medelsram för u-krediter

Oswald Söderqvist (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 105 som börjar med "Utskottet kan inte" och slutar med "Motion U225 (m)" bort ha följande lydelse:

U-kreditsystemets syfte är att främja handel och ekonomiskt samarbete mellan Sverige och u-länderna. Utskottet har ingen invändning mot denna tanke men anser inte att biståndsmedel bör användas härför. Biståndsresurserna är alltid knappa i förhållande till de väldiga behoven och det finns betydligt bättre sätt att använda biståndsmedlen till än u-krediter. Redan av detta skäl anser utskottet att u-kreditsystemet bör avvecklas.

Även mot u-kreditsystemet som biståndspolitiskt instrument kan emellertid invändningar framföras. Det har visat sig att de stora belopp som ställts till förfogande inte har använts ens för sitt ändamål utan i stor utsträckning stannat i Sverige. För det andra är krediterna bundna till upphandling i Sverige, vilket inte är en fördel för u-länderna. För det tredje finns det, såsom påpekas i motion U202 (fp) risk för att u-krediter i nuvarande utformning driver upp priserna på exportvaran, vilket gynnar säljaren och inte konsumenten.

Med det anförda tillstyrker utskottet förslaget i motion U211 (vpk).

dels att utskottets hemställan i punkt 5 moment 6 bort ha följande lydelse:

6. beträffande *medelsram för u-krediter*

att riksdagen med bifall till yrkande 21 i motion 1987/88:U211 och med avslag på budgetpropositionens medelsförslag, på yrkande 52 i motion 1987/88:U202, yrkande 29 i motion 1987/88:U210 och yrkande 52 i motion 1987/88:U225 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Oswald Söderqvist (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 106 som börjar med "Utskottet ställer sig" och slutar med "avstyrks därför" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att detta förslag är väl värt att ta vara på. Vår värld består befolkningsmässigt och till ytan huvudsakligen av vad som kallas u-länder. Mellan u-länder och i-länder finns en klyfta men också ett ömsesidigt beroende. De världsomspännande miljöproblemen är bara ett exempel härpå. Krigens och konflikternas grundläggande orsaker är ytterligare ett uppenbart bevis på att inget land och ingen region kan se sig själv och sin utveckling isolerad från omvärldens. Trots detta är forskningen om u-ländernas utvecklingsproblem och om sambandet mellan utvecklingen i u-länder och i-länder ännu mycket rudimentär. Det sker en punktvis – och i sig betydelsefull – forskning om enskildheter i biståndsarbetet och om isolerade inslag i u-ländernas villkor men det är ännu ont om ens ansatser till en bredare analys.

Ett institut av det slag som föreslås i motion U211 (vpk) skulle kunna bli ett värdefullt embryo till en i verklig mening internationell och oberoende utvecklingsforskning, som står fri från de intressen som idag ofta styr forskningen om internationella frågor. Utskottet föreslår därför att regeringen utreder förutsättningarna för inrättandet av ett institut enligt de riktlinjer som anges i motion U211 (vpk).

dels att utskottets hemställan under punkt 5 moment 8 bort ha följande lydelse:

8. beträffande *institut för internationell u-landsforskning*
att riksdagen med bifall till yrkande 7 i motion 1987/88:U211 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

83. Medelsram för u-landsforskning

Oswald Söderqvist (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 106 som börjar med "Utskottet anser" och slutar med "Yrkande 23." bort ha följande lydelse:

SAREC har emellertid begärt 310 milj. kr. för sin verksamhet. Med tanke på u-landsforskningens betydelse, inte minst för att främja u-ländernas oberoende, anser utskottet att SAREC bör anvisas de medel myndigheten begärt. Utskottet tillstyrker därför medelsförslaget i motion U211 (vpk).

dels att utskottets hemställan i punkt 5 moment 9 bort ha följande lydelse:

9. beträffande *medelsram för u-landsforskning*
att riksdagen med bifall till yrkande 23 i motion 1987/88:U211 och med avslag på budgetpropositionens medelsförslag som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

Oswald Söderqvist (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 106 som börjar med "Utskottet finner inte" och slutar med "med 3 milj. kr." bort ha följande lydelse:

IMPOD är den minsta av våra biståndsorganisationer men för den skull inte mindre viktig. Med tanke på u-ländernas behov av att kunna öka sina exportinkomster föreslår utskottet att Impod därför tillstyrker förslaget i motion U211 (vpk) om att anslå det belopp till IMPOD som myndigheten begärt, dvs. 19,5 milj.kr.

dels att utskottets hemställan i punkt 5 moment 10 bort ha följande lydelse:

10. beträffande *IMPOD*

att riksdagen med bifall till yrkande 25 i motion 1987/88:U211 och med avslag på budgetpropositionens medelsförslag som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anført.

85. Medelsram för projektbistånd

Margaretha af Ugglas, Gunnar Hökmark och Inger Koch (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 107 som börjar med "Det kan enligt" och slutar med "detta ändamål avstyrks" bort ha följande lydelse:

Utskottet ställer sig tveksamt till denna nya anslagspost som regeringen föreslår utan närmare motivering och beskrivning av den tilltänkta användningen. Utskottet motsätter sig inte insatser av tillfällig natur i nya länder i lägen då situationen motiverar det men anser att BITS, som redan har ett tekniskt och ekonomiskt samarbete med de länder som torde komma i fråga för Särskilda projekt bör kunna genomföra även denna typ av insatser. Utskottet föreslår sålunda att anslagsposten Särskilda projekt inte inrättas men att i stället ytterligare 30 milj. kr. tillförs BITS för tekniskt-ekonomiskt samarbete. Därmed ansluter sig utskottet till förslaget i motion U225 (m).

dels att utskottets hemställan i punkt 5 moment 12 bort ha följande lydelse:

12. beträffande *medelsram för projektbistånd*

att riksdagen med bifall till yrkande 30 i motion 1987/88:U225 och med avslag på budgetpropositionens medelsförslag som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anført.

86. Val av länder för projektbistånd

Gunnel Jonäng och Birgitta Hambræus (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 107 som börjar med "Utskottet anser inte" och slutar med "35 i motionen" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser i likhet med vad som föreslås i motion U210 (c) att bl.a. Eritrea, Somalia, Sudan, Västsahara, Uganda och Filippinerna bör kunna komma i fråga för stöd ur anslagsposten projektbistånd.

dels att utskottets hemställa i punkt 5 moment 13 bort ha följande lydelse:

UU 1987/88:20

13. beträffande *val av länder för projektbistånd*
att riksdagen med bifall till yrkande 35 i motion 1987/88:U210 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

87. Bistånd till skuldtynghda länder

Ingemar Eliasson och Maria Leissner (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 108 börjar med "Trots att" och på s. 109 slutar med "med det anförda" bort ha följande lydelse:

Riksdagen har under flera år anvisat medel för bistånd åt skuldtynghda länder. Anslagsposten har haft skiftande beteckning. När den infördes lämnade regeringen inte någon utförlig motivering till behovet av den, och trots riksdagens uppmaningar har inte heller sedermera regeringen redovisat närmare hur medlen hittills använts eller vilka planer som finns för framtiden.

Utskottet anser att regeringen redan i den föreliggande budgetpropositionen borde ha kunnat göra en mer ingående redovisning för de hittillsvarande erfarenheterna och för pågående förhandlingar inom internationella organisationer eller med andra länder.

I väntan på att en sådan redogörelse lämnas anser utskottet inte att nya medel behöver anvisas för skuldlättnadsoperationer utöver det konkreta förslag beträffande bidrag till IMF som lämnas i propositionen och som uppgår till 150 milj. kr.

Detta innebär inte att utskottet motsätter sig skuldlättnadsåtgärder i samarbete med andra länder. Det är tvärtom en angelägen uppgift i det internationella utvecklingssamarbetet att söka komma till rätta med u-ländernas stora skuldbörda. Regeringen bör därför av riksdagen ges bemyndigande att göra utfästelser om sådana skuldlättnadsinsatser upp till ett belopp av 300 milj. kr. nästkommande budgetår. Eventuella utbetalningar under budgetåret torde kunna avräknas mot biståndsanslaget för det kommande budgetåret.

Med det anförda ansluter sig utskottet till de tankegångar och förslag som framförs i motion U202 (fp) vars yrkanden 53, 54 och 55 därmed tillstyrks. I konsekvens med det ovan anförda avstyrker utskottet berörda yrkanden i motionerna U211 (vpk) och U225 (m).

dels att utskottets hemställa i punkt 5 momenten 14, 16 och 17 bort ha följande lydelse:

14. beträffande *utvärdering av biståndet för skuldtynghda länder*
att riksdagen med bifall till yrkande 55 i motion 1987/88:U202 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

16. beträffande *medelsram för insatser i skuldtynghda u-länder*
att riksdagen med bifall till yrkande 53 i motion 1987/88:U202, med avslag på budgetpropositionens medelsförslag, på yrkande 26 i motion 1987/88:U225 och yrkande 28 i motion 1987/88:U211 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

17. beträffande *utfästelser om medel för skuldyngda u-länder*
att riksdagen med bifall till yrkande 54 i motion 1987/88:U202 som sin
mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

UU 1987/88:20

88. Medelsram för insatser i skuldyngda länder

Margaretha av Ugglas, Gunnar Hökmark och Inger Koch (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 108 börjar med "Trots att"
och på s. 109 slutar med "i södra Afrika." bort ha följande lydelse:

Det finns anledning för Sverige att medverka till att lindra de svårt
skuldyngda u-ländernas situation. Under några år har det därför funnits en
särskild anslagspost för detta ändamål. Utskottet är emellertid tveksamt till
regeringens sätt att utnyttja de medel riksdagen tillskjutit. Det har uppenbar-
ligen saknats förberedelser och en genomtänkt plan för hur detta nya
biståndsinstrument skulle användas. Till stor del har det bistånd som skulle
använts för skuldlättnadsoperationer helt enkelt betalats ut som vanliga
tillskott till landramsmedlen. Stora delar av de anslagna beloppen har inte
alls kunnat användas utan blivit reservationer.

Utskottet har förståelse för att den erforderliga samordningen med andra
givarländer kan behöva ta en viss tid men anser att riksdagen i väntan på att
dessa överläggningar slutförs bör visa återhållsamhet med att tillskjuta nya
medel. För nästa budgetår bör därför 250 milj. kr. vara tillräckligt. Därav
bör 150 milj. kr. användas för IMF-programmet och resterande 100 milj. kr.
för skuldkonsolideringsåtgärder. Skulle under budgetåret ytterligare behov
uppträda bör regeringen utnyttja befintliga reservationer i u-kreditsystemet.

Med det anförda tillstyrker utskottet yrkande 26 i motion U225 (m).
Yrkandena 28 och 29 i motion U211 (vpk) och yrkande 55 i motion U202 (fp)
avstyrks i konsekvens härmed.

dels att utskottets hemställan i punkt 5 moment 16 bort ha följande lydelse:

16. beträffande *medelsram för insatser i skuldyngda u-länder*
att riksdagen med bifall till yrkande 26 i motion 1987/88:U225 med
avslag på budgetpropositionens medelsförslag, på yrkande 53 i motion
1987/88:U202. och på yrkande 28 i motion 1987/88:U211 som sin
mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

89. Redovisning av biståndet till skuldyngda u-länder

Oswald Söderqvist (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 109 börjar med "Icke desto
mindre" och slutar med "i södra Afrika" bort ha följande lydelse:

Däremot finns det anledning för riksdagen att kräva en betydligt utförligare
redovisning för hur denna nya biståndsform hittills har använts och vilka
planer som finns inför framtiden. Av denna redovisning bör klart framgå
vilka grupper som ytterst gynnats av skuldlättnadsåtgärderna. I några
tidigare fall har biståndsmedel uppenbarligen använts för att ersätta Export-
kreditnämnden för obetalda fordringar. Enligt utskottets mening är det en
oacceptabel användning av medlen.

Med det anförda tillstyrker utskottet förslaget i motion U211 (vpk) om en redovisning av hur de särskilda insatserna i skuldyngda länder skall genomföras.

Utskottet är inte villigt att tillstyrka att medel från denna anslagspost används för det föreslagna IMF-programmet och ansluter sig även i detta avseende till det som framförs i motion U211 (vpk).

dels att utskottets hemställa i punkt 5 momenten 15, 18 och 19 bort ha följande lydelse:

15. *beträffande redovisning av biståndet till skuldyngda länder*
att riksdagen med bifall till yrkande 27 i motion 1987/88:U211 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

18. *beträffande bidrag till IMF budgetåret 1988/89*
att riksdagen med bifall till ifrågavarande del av yrkande 29 i motion 1987/88:U211, med avslag av budgetpropositionens förslag och av yrkande 56 i motion 1987/88:U202 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

19. *beträffande utfästelser om fortsatta bidrag till IMF*
att riksdagen med bifall till återstående del av yrkande 29 i motion 1987/88:U211 och med avslag på budgetpropositionens förslag som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

90. Medelsram för insatser i skuldyngda u-länder

Under förutsättning av avslag på reservation 89.

Oswald Söderqvist (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 108 börjar med "Trots allt" och på s. 109 slutar med "i Södra Afrika" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att formen för bistånd till skuldyngda länder är ofullständigt utredd och förberedd och att redovisningen av den hittillsvarande användningen av anslagna medel är bristfällig. Eftersom det nu förflutit ett antal år sedan denna stödform infördes bör det kunna begäras att regeringen förser riksdagen med det underlag som är nödvändigt för att riksdagen skall kunna fatta beslut om nya medel. Så har inte skett, och utskottet föreslår därför i likhet med motionärerna i U211 (vpk) att inga nya medel anvisas för nästa budgetår utan att i stället samma belopp utnyttjas för skuldlindring hos de krigsdrabbade länderna Nicaragua och Vietnam samt i södra Afrika.

Därmed avstyrks ifrågavarande yrkanden i motionerna U202 (fp) och U225 (m).

dels att utskottets hemställa i punkt 5 moment 16 bort ha följande lydelse:

16. *beträffande medelsram för insatser i skuldyngda u-länder*
att riksdagen med bifall till yrkande 28 i motion 1987/88:U211, med avslag på budgetpropositionens förslag, på yrkande 53 i motion 1987/88:U202 och yrkande 26 i motion 1987/88:U225 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

Ingemar Eliasson och Maria Leissner (alla fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 111 som börjar med "Utskottet anser" och slutar med "avstyrks därför" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar den uppfattning som framförs i motion U202 och anser att SIDA, för att kunna uppfylla de krav i form av breddning och kvalitetshöjning bl.a. på miljöområdet som ställs på styrelsen bör få ytterligare medel i årets budget för att därigenom kunna förstärka sin kapacitet. Detta gäller såväl biståndskontorens kapacitet som den centrala administrationen. Utskottet tillstyrker därför förslaget som framförs i motion U202 om ytterligare höjning med 5 milj. kr. till SIDA:s administration.

dels att utskottets hemställan i punkt 6 bort ha följande lydelse:

beträffande *SIDA:s administration*

att riksdagen med bifall till yrkande 56 i motion 1987/88:U202 och med ändring av budgetpropositionens förslag till *Styrelsen för internationell utveckling (SIDA)* för budgetåret 1988/89 anvisar ett förslagsanslag av 216 868 000 kr.

92. Information

Ingemar Eliasson och Maria Leissner (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 114 som börjar med "I avvaktan på" och slutar med "avstyrks därför" bort ha följande lydelse:

Utskottet fäster stor vikt vid informationen i Sverige om u-landsfrågor. En god och omfattande information om utformningen och resultatet av våra biståndsinsatser är förutsättningen för en fortsatt god biståndsvilja.

Utskottet tillstyrker därför det ytterligare påslag om 2 milj.kr. som föreslås i motion U202 (fp). Motsvarande yrkande i motion U211 (vpk) avstyrks emellertid med hänvisning till det betydligt större belopp som föreslås däri.

dels att utskottets hemställan i punkt 11 bort ha följande lydelse:

att riksdagen med bifall till yrkande 57 i motion 1987/88:U202, med avslag på budgetpropositionens förslag och på yrkande 30 i motion 1987/88:U211 till *Information* för budgetåret 1988/89 anvisar ett reservationsanslag av 30 606 000 kr.

93. Information

Oswald Söderqvist (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 114 som börjar med "I avvaktan på" och slutar med "avstyrks därför" bort ha följande lydelse:

Det är utskottets uppfattning att en välinformerad u-landsopinion är avgörande för biståndsarbetet. SIDA:s informationsanslag bör därför förstärkas med 8 milj. kr. utöver regeringens förslag och alltså uppgå till 36 606 000 kr. Inom denna ram bör ökat stöd ges till organisationernas opinionsbildande arbete. Utskottet anser även att solidaritetsorganisationer

som enbart arbetar med u-länder bör få fasta bidrag. Yrkande 30 i motion U211 tillstyrks därför. UU 1987/88:20

dels att utskottets hemställan i punkt 11 bort ha följande lydelse:

att riksdagen med avslag på yrkande 57 i motion 1987/88:U202, med ändring av budgetpropositionens förslag och med bifall till medelsförslaget i yrkande 30 i motion 1987/88:U211 till *Information* för budgetåret 1987/88 anvisar ett reservationsanslag på 36 606 000 kr.,

94. Biståndsramen

Ingemar Eliasson och Maria Leissner (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 114 som börjar med "Utskottets ställningstagande" och slutar med "Biståndsanslagen" bort ha följande lydelse:

Utskottet har i det föregående behandlat det svenska utvecklingssamarbetets inriktning och omfattning. Det har av utskottets redogörelse och av de bedömningar som utskottet gjort framgått att biståndsbehoven är utomordentligt stora och på många håll snabbt ökande. Mot denna bakgrund finner utskottet att Sverige, som ett av världens rikaste länder, gradvis bör öka sitt bistånd till utvecklingsländerna. Utskottet föreslår att biståndsramen för nästa budgetår höjs med 100 milj.kr., vilket motsvarar ca en promille av vår BNP. Därmed ansluter sig utskottet till förslaget i yrkande 32 i folktopinionen U202.

dels att utskottets hemställan i punkt 12 bort ha följande lydelse:

att riksdagen med bifall till yrkande 32 i motion 1987/88:U202 och med avslag på budgetpropositionens förslag till biståndsram som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

Särskilt yttrande

Skydd för biståndsprojekt

Oswald Söderqvist (vpk) anför:

Sydafrikas krig mot frontstaterna har gjort stora delar av dessas territorium till krigszoner med all den ödeläggelse och förstörelse som följer med sådana förhållanden. Angola och Moçambique har drabbats särskilt hårt. Avsikten är att slå sönder deras samhällsstruktur, och då blir också all biståndsverksamhet viktiga måltavlor.

Detta har nu en längre tid allvarligt försvårat det svenska arbetet i området. Mycket talar för att attacker medvetet riktats mot svensk verksamhet och svensk personal, som t.ex. vid UNITA:s kidnappning av svenskar i Angola. I Moçambique hotas nu svenska projekt av sådan terrorverksamhet. Frågan är då om Sverige kan bidra till säkerheten genom att ställa viss materiel till förfogande. Alternativet är att avbryta verksamheten och dra sig ur området, vilket är Sydafrikas målsättning med kriget.

Vänsterpartiet kommunisterna anser det självklart att Sverige i sin

biståndsverksamhet inte skall falla undan för terror och banditverksamhet. Eftersom detta är en ny situation, är det viktigt att fastslå, att materiell hjälp av det slag som det här är frågan om, inte strider mot de principer som uppställts för svenskt bistånd. Liknande situationer kan uppstå i andra svenska biståndsländer. Därför bör denna svenska linje klart deklarerats.

Förteckning över motioner/yrkanden som behandlas i betänkandet

Motion	Utskottets yttrande åter- finns under punkt	Utskottets hemställan återfinns under punkt
1987/88:So4 av Carl Bildt m. fl. (m) om åtgärder mot aids (prop. 1987/88:79)	4.4	4.5
1987/88:U201 av Anita Persson och Iris Mårtensson (s) om u-landsbistånd för familjeplanering	2	2
1987/88:U202 av Bengt Westerberg m. fl. (fp) om effektivare bistånd	1, 2, 3, 4.3, 4.4, 5, 6, 11	1, 2, 3, 4.5, 5, 6, 11
1987/88:U203 av Lars Ulander m. fl. (s) om bistånd till bostadsprojekt i u-länder	2	2
1987/88:U204 av Birgitta Hambræus (c) om bistånd till bostäder i u-länder	2	2
1987/88:U205 av Filip Fridolfsson och Hugo Hegeland (m) om bundet u-landsbistånd	2	2
1987/88:U206 av Margaretha af Ugglas m. fl. (m) om biståndet till Cuba	5	5
1987/88:U207 av Inga Lantz (vpk) om hunger och svält	2	2
1987/88:U208 av Ivar Virgin och Anita Brakenhielm (m) om en aktionsplan för att återställa de tropiska skogarna	4.4	4.5
1987/88:U209 av Margareta Fogelberg och Lars Ernestam (fp) om ett ramavtal mellan SIDA och Svenska naturskyddsföreningen	4.3	4.5
1987/88:U210 av Olof Johansson m. fl. (c) om biståndspolitiken	2, 3, 4.1, 4.3, 4.4, 5	2, 3, 4.5, 5
1987/88:U211 av Lars Werner m. fl. (vpk) om u-landspolitik för rättvisa	2, 3, 4.1, 4.3, 4.4, 5, 8, 11	2, 3, 4.5, 5, 8, 11
1987/88:U212 av Lars Ernestam (fp) om miljöhänsyn i biståndet	2, 6	2, 6
1987/88:U213 av Lars Werner m. fl. (vpk) om bistånd till Indokina	4.1	4.5
1987/88:U214 av Ulla-Britt Åbark och Ingegerd Elm (s) om ökat bistånd till Moçambique och Nicaragua	4.1	4.5
1987/88:U215 av Anita Brakenhielm (m) om bistånd till Gaza och Västbanken	4.4	4.5
1987/88:U216 av Carl-Johan Wilson och Ingrid Ronne-Björkqvist (fp) om SIDA:s stöd till organisationers u-landsbistånd	4.3	4.5

Motion	Utskottets yttrande åter- finns under punkt	Utskottets hemställan återfinns under punkt
1987/88:U217 av Kerstin Keen (fp) om volontärer i svenskt biståndsbete	4.3	4.5
1987/88:U218 av Erik Hovhammar m. fl. (m) om tackning av kostnader för viss kreditgivning	5	5
1987/88:U219 av Alf Svensson (c) om biståndspolitiken	1, 2, 4.1, 4.3, 4.4	1, 2, 4.5
1987/88:U220 av Birger Hagård m. fl. (m) om biståndet till Angola, m. m.	2, 4.1, 4.3	2, 4.5
1987/88:U221 av Karin Ahrland och Margita Edgren (fp) om stipendier för forskarstuderande från u-länderna	5	5
1987/88:U222 av Anna Wohlin-Andersson (c) om hjälpprojektet Bushmen-Aid	4.4	4.5
1987/88:U224 av Ulla Tillander m. fl. (c) om ett FN-universitet i Malmö	3	3
1987/88:U225 av Margaretha af Ugglas m. fl. (m) om biståndspolitiken	1, 2, 3, 4.1, 4.2, 4.3, 4.4, 5	1, 2, 3, 4.5, 5
1987/88:U503 av Margaretha af Ugglas m. fl. (m) yrkandena 1–3, 8–9, 11–12 om stöd till en demokratisk utveckling i tredje världen	2, 4.1, 4.2	2, 4.5
1987/88:U510 av Ivar Virgin (m) yrkandena 1 och 2 om Sovjetunionens krigföring i Afghanistan	4.3	4.5
1987/88:U511 av Lars Werner m. fl. (vpk) yrkandena 2 och 5 om Indonesien och Östtimor	4.2	4.5
1987/88:U519 av Lars Werner m. fl. (vpk) yrkandena 5 och 6 om Sveriges relationer till Israel	4.3	4.5
1987/88:U525 av Gunnel Jonäng m. fl. (c) yrkande 8 om mänskliga fri- och rättigheter	2	2
1987/88:U530 av Alf Svensson (c) yrkandena 2 och 3 om Centralamerika	4.2	4.5
1987/88:U531 av Margareta Winberg m. fl. (s) om Östtimor	4.3	4.5
1987/88:U532 av Alf Wennerfors (m) yrkandena 6 och 8 om stöd till Afghanistans folk	4.3	4.5
1987/88:U533 av Gunnel Jonäng m. fl. (c, fp, vpk) yrkande 1 om Västsahara	4.3	4.5
1987/88:U534 av Maria Leissner m. fl. (fp) yrkandena 5–7 om Västsahara	4.3	4.5
1987/88:A802 av Karin Ahrland m. fl. (fp) om förberedelser för en ny kvinnokonferens, m. m.	2	2

Sammanfattning av betänkandet	1
U-ländernas ekonomiska utveckling	2
1 Anslagsutveckling, planeringsramar etc.	5
Propositionen	5
Motioner	6
Utskottet	6
2 Allmänna riktlinjer för utvecklingssamarbetet	9
Propositionen	9
Motioner	15
Sammanfattning av motionernas innehåll beträffande riktlinjer för biståndet	21 ff.
Utskottet	21 ff.
3 Bidrag till internationella biståndsprogram C 1	48
Propositionen	48
Motioner	57
Utskottet	58
4 Utvecklingssamarbete genom SIDA C 2	63
4.1 Samarbete med enskilda länder	63
Propositionen	63
Motioner	66
Utskottet	69
4.2 Regionala insatser samt humanitärt samarbete i Latinamerika och Södra Afrika	73
Propositionen	73
Motioner	75
Utskottet	76
4.3 Katastrofbistånd och bistånd genom enskilda organisationer	79
Propositionen	80
Utskottet	83
4.4 Särskilda program, miljö- och markvård m.m.	90
Propositionen	90
Motioner	91
Utskottet	92
4.5 Samlade hemställanden under punkt 4	94
5 Övriga biståndsprogram C 3	98
Propositionen	98
Motioner	102
Utskottet	103
6 SIDA:s myndighetsanslag C 4	111
Propositionen	111
Motioner	111
Utskottet	111
7 Styrelsen för u-landsutbildning i Sandö C 5	112
Propositionen	
Utskottet	

8 Styrelsen för u-landsforskning SAREC C 6	112	UU 1987/88:20
Propositionen		
Motioner		
Utskottet		
9 Nordiska Afrikainstitutet C 7	113	
Propositionen		
Utskottet		
10 Beredningen för internationellt tekniskt- ekonomiskt samarbete (BITS) C 8	113	
Propositionen		
Utskottet		
11 Information C 9	113	
Propositionen	113	
Motioner	114	
Utskottet	114	
Biståndsramen	114	
Reservationer	114	
Särskilt yttrande	166	
Motionsförteckning	167	
<i>Reservationer</i>		
1. Biståndets framtida storlek (fp)	114	
2. Biståndets inriktning och storlek (m)	115	
3. Riksdagens inflytande över biståndsmedlens användning (m)	116	
4. En helhetssyn på biståndet (m)	116	
5. Återinförandet av anslagsposten miljö, markvård och energi (m, c, fp)	117	
6. Storleken av anslagsposten för miljö, markvård och energi (m)	117	
7. Storleken av anslagsposten för miljö, markvård och energi (fp)	118	
8. Storleken av anslagsposten för miljö, markvård och energi (c)	118	
9. Global energistrategi (c, vpk)	118	
10. Strategi för demokratiutveckling, demokratikommission m.m. (m)	119	
11. Oberoende rapporter över utvecklingen av demokrati och mänsk- liga rättigheter i mottagarländerna (fp)	121	
12. Anslagspost för demokratiutveckling (m, c)	122	
13. Befolkning, familjeplanering och hälsa (fp)	123	
14. Bistånd för kvinnor (fp)	123	
15. Ökat anslag för kvinnobistånd (c)	124	
16. Bostäder (c)	125	
17. Bostadssociala åtgärder (c)	125	
18. Ekonomisk och social utveckling (vpk)	126	
19. Programlandssamarbete med Filippinerna och Uganda och förberedelser för samarbete med ytterligare länder (fp)	126	
20. Programlandssamarbete med Kampuchea (vpk)	127	
21. Nya samarbetsländer (m)	128	
22. Landprogrammering och projektbistånd (m, c)	128	
23. Bistånd genom politiska partier (m, fp)	129	

24. Importstöd (m)	129
25. Biståndsinspektör (m)	130
26. Parlamentarisk biståndspolitisk utredning (c)	130
27. Utredning om svensk u-landspolitik (vpk)	131
28. Översyn av det multilaterala biståndssamarbetet (m, fp)	132
29. Demokratisering av Världsbanken (vpk)	133
30. Utträde ur IFC (vpk)	133
31. Bidrag till UNDP, UNICEF, UNHCR och WFP (c)	134
32. Bidrag till UNDP, UNFPA, UNICEF och IDA (fp)	134
33. Bidrag till UNRWA (fp, c)	135
34. Nordiska kreditfonden (vpk)	136
35. Merkostnad vid spannmålsköp (fp)	136
36. Medelsramar för Angola, Moçambique och Zimbabwe (m)	137
37. Omprövning av biståndet till Zimbabwe (m)	138
38. Medelsramar för Etiopien, Tanzania och Zambia (m)	138
39. Medelsram för Bangladesh (vpk)	139
40. Avbrytande av bistånd till Kenya och Sri Lanka (vpk)	139
41. Medelsram för Indien (m)	140
42. Medelsram för Indien (vpk)	140
43. Medelsram för Nicaragua och inriktningen av biståndet dit (m)	141
44. Medelsram för Laos (m)	142
45. Avvecklingsplan för biståndet till Laos (fp)	142
46. Medelsram för Laos (vpk)	143
47. Avbrytande av biståndssamarbetet med Vietnam (m)	143
48. Uttalande om fortsatt bistånd till Vietnam (vpk)	143
49. Avvecklingsplan för biståndet till Vietnam (fp)	144
50. Medelsram för Vietnam (fp)	144
51. Medelsram för Vietnam (c)	145
52. Medelsram för Vietnam (vpk)	145
53. Vitbok om biståndet till Vietnam (m)	145
54. Biståndsprogram i Indokina (vpk)	146
55. Medelsram för regionala insatser m.m. (c)	146
56. Medelsram för regionala insatser (fp)	147
57. Medelsram för humanitärt bistånd till södra Afrika (fp)	147
58. Inriktningen av det humanitära biståndet till södra Afrika (m)	147
59. Medelsram för humanitärt bistånd i Latinamerika (fp)	148
60. Inriktningen av biståndet till Centralamerika (m)	148
61. Inrättande av anslagspost för humanitärt bistånd till Asien (fp)	149
62. Medelsram för katastrofer m.m. (m)	149
63. Medelsram för katastrofer m.m. (fp)	150
64. Medelsram för katastrofer m.m. (c)	150
65. Medelsram för katastrofer m.m. (vpk)	151
66. Inriktningen av katastrofbiståndet (m, c)	151
67. UNITA (m)	152
68. Humanitärt bistånd till FRETILIN m.m. (vpk)	152
69. Direktbistånd till det palestinska folket (vpk)	153

70. Humanitärt bistånd till det palestinska folket (c, vpk)	153	UU 1987/88:20
71. Humanitärt bistånd till Polisario (c, fp, vpk)	154	
72. Medelsram för enskilda organisationer (m, fp, c)	154	
73. Framtida storlek av anslagsposten för enskilda organisationer (fp)	155	
74. Medelsram för Särskilda program (m, c)	155	
75. Medelsram för Särskilda program (fp)	156	
76. Medelsram för Särskilda program (vpk)	156	
77. Medelsram för tekniskt-ekonomiskt samarbete (m, fp)	157	
78. Cuba (m)	157	
79. U-kreditsystemet (fp)	158	
80. Medelsram för u-krediter (m, fp, c)	159	
81. Medelsram för u-krediter (vpk)	159	
82. Institut för internationell utvecklingsforskning (vpk)	160	
83. Medelsram för u-landsforskning (vpk)	160	
84. IMPOD (vpk)	161	
85. Medelsram för projektbistånd (m)	161	
86. Val av länder för projektbistånd (c)	161	
87. Bistånd till skuldyngda länder (fp)	162	
88. Medelsram för insatser i skuldyngda länder (m)	163	
89. Redovisning av biståndet till skuldyngda u-länder (vpk)	163	
90. Medelsram för insatser i skuldyngda u-länder (vpk)	164	
91. SIDA:s administration (fp)	165	
92. Information (fp)	165	
93. Information (vpk)	165	
94. Biståndsramen (fp)	166	
<i>Särskilt yttrande</i>		
1. Skydd för biståndsprojekt (vpk)	166	